

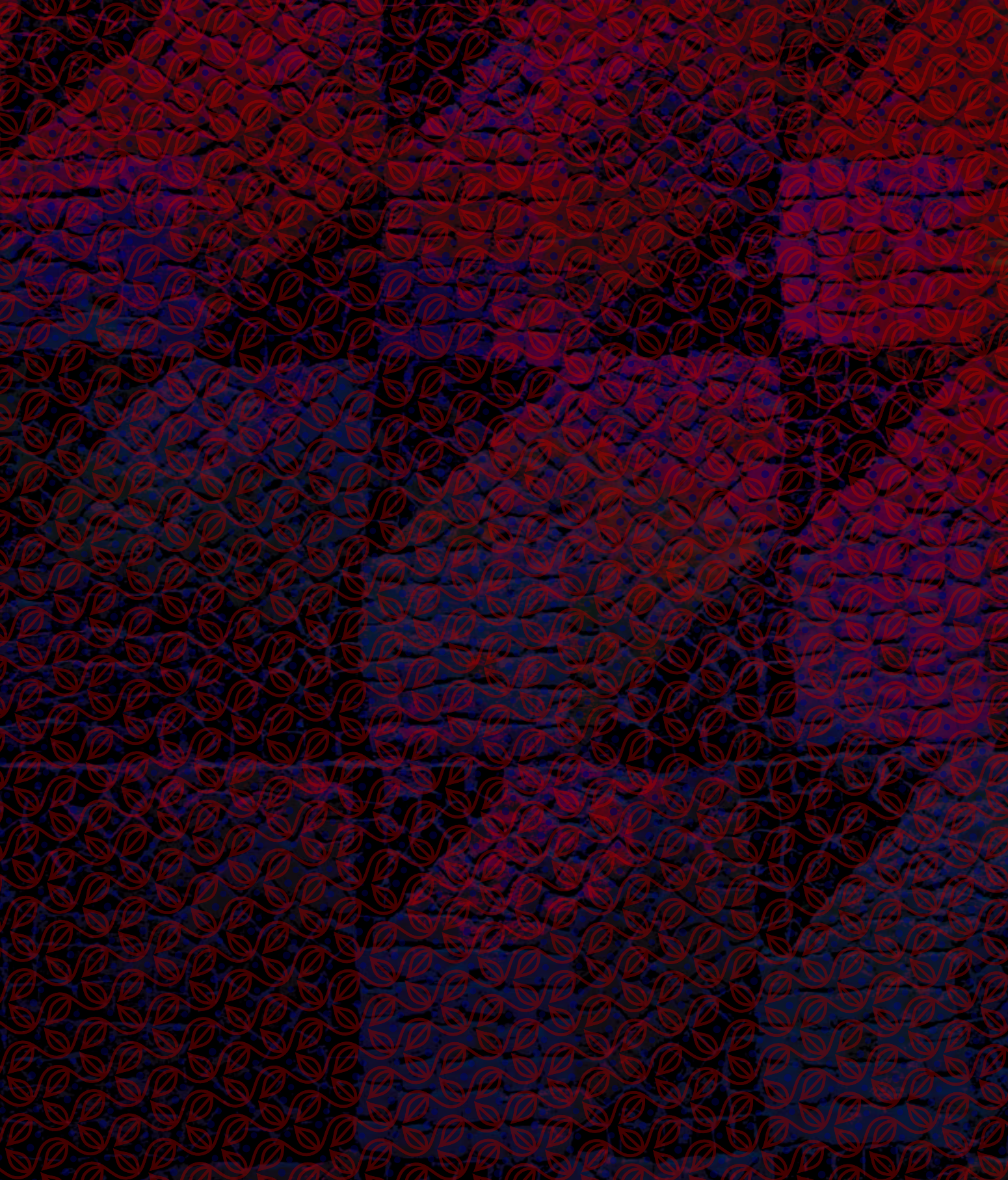
ГОРЕ

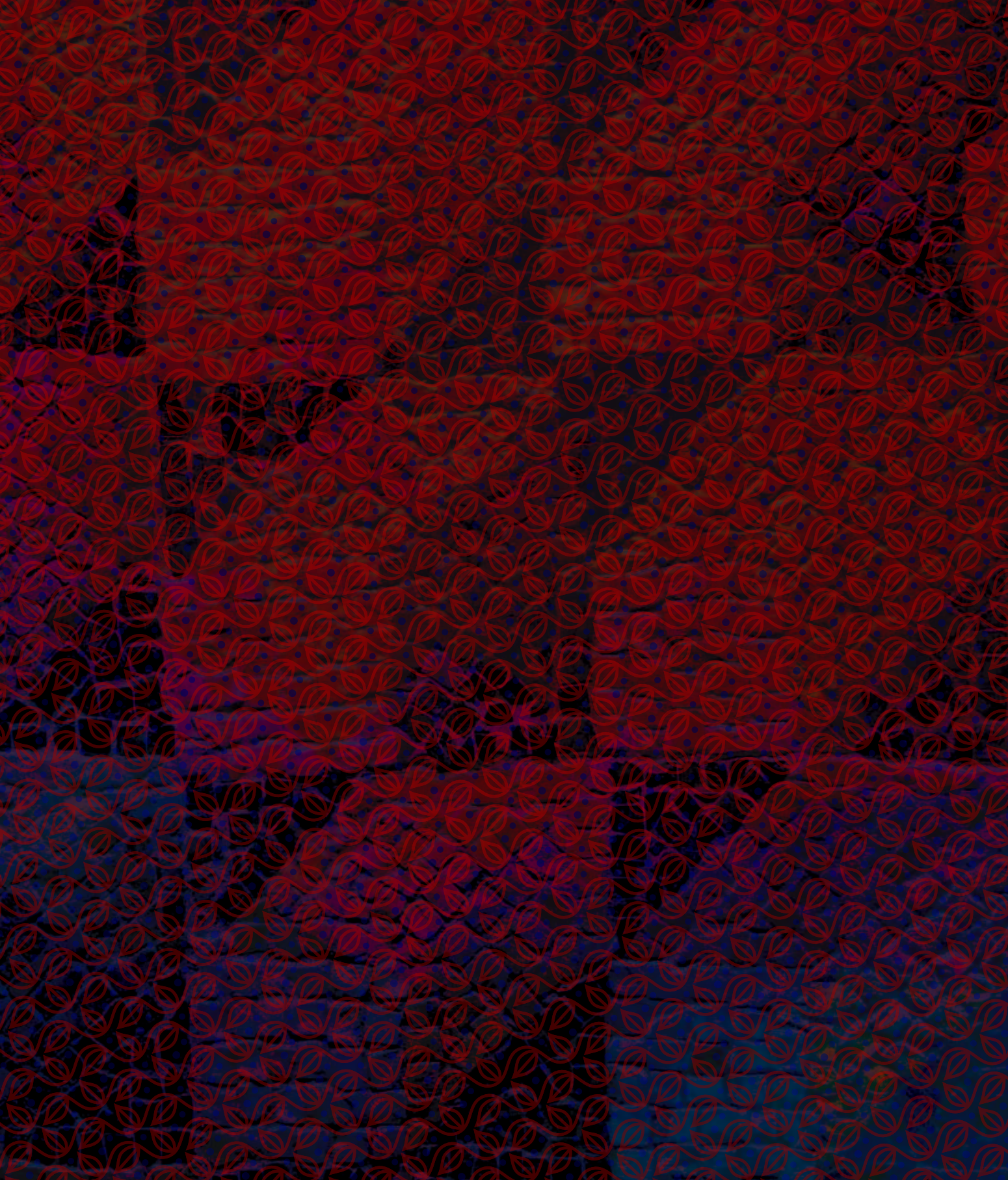
ПЕРЕ-

МОЖЕ-

НТИМ

РЕПРЕСОВАНІ МІНІСТРИ
УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ

VAE VICTIS

Галузевий державний архів
Служби безпеки України

Інститут історії України
Національної академії наук
України

Український інститут
національної пам'яті

Центральний державний
архів вищих органів влади
і управління України

Центр досліджень
визвольного руху

Центральний державний
архів громадських
об'єднань України

ГОРЬКЕ
ПЕРЕ-
МОЖЕ-
НИМ

Передмова

6

Йосип Безпалко

23

Микола Василенко

33

Всеволод Голубович

41

Олександр Греків

53

Сергій Єфремов

67

Петро Климович

75

Дмитро Коліух

81

Пінхас Красний

87

Антін Крушельницький

97

Іван Лизанівський

107

Микола Любинський

117

Василь Мазуренко

125

Володимир Науменко

131

Андрій Ніковський

139

Сергій Остапенко

149

Валентин Садовський

159

Григорій Сиротенко

171

Максим Славінський

179

Микола Стасюк

191

Іван Фещенко-Чопівський

201

Павло Христюк

213

Теофан Черкаський

221

Володимир Чехівський

229

Передмова

“Vae victis”

(горе переможеним, — лат.)

Сто років тому, в часи Української революції 1917–1921 років, українці проголосили незалежність та почали творити власну державу. Цей процес виявився складним. За три роки було пройдено значний шлях — створено всі необхідні державні інституції: парламент, уряд, державний апарат, податкову систему, власну валюту, військо, школи, університети, Академію наук тощо. Сторіччя цих інституцій і державних символів є для нас сьогодні важливим етапом української державотворчої традиції.

Геополітична ситуація не була сприятливою для появи нової української держави. Нереалістичні, подекуди навіть наївні, ідеї української еліти, оманливі сподівання на те, що інтереси України будуть братися до уваги іншими державами, віра в непорушність укладених міжнародних угод, пріоритет політичної боротьби над потребою консолідації в умовах кількох фронтів — це далеко неповний перелік проблем, які призвели врешті-решт до поразки.

Перипетії становлення української держави сто років тому викликають чимало аналогій з моментом сучасним. Створення нових державних інституцій, гібридна російська агресія, реформи та дискусії про

оптимальний шлях розвитку потребують вивчення історії Української революції, щоб не повторити помилок минулого. Адже ціна втрати власної національної державності для України була надто дорогою — мільйони вбитих та репресованих тоталітарним режимом.

Особливо пізнавальними є долі тих, хто в період Української революції 1917–1921 років стали будівничими нової держави. Життєві траєкторії учасників визвольних змагань склалися по-різному. Кожен пройшов свій унікальний та неповторний шлях. Хтось вирушив на еміграцію та продовжив свою боротьбу далеко від Батьківщини. Хтось опинився на українських, але зайнятих західними сусідами територіях та продовжив визвольну боротьбу. Чимало залишилися в уярмленій більшовиками Україні. Долі останніх склалися типowo. Їх усіх об'єднала надмірна та жорстока ціна — вигнання або репресії.

У пропонованій читачу книзі ми зібрали документи, що розповідають про репресії проти двадцяти трьох міністрів періоду Української революції. Їхня робота в урядах незалежної України була підставою або однією з вагомих причин політичних переслідувань з боку комуністичного режиму.

№	Имя	Дата рождения	Дата ареста	Дата освобождения
1.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
2.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
3.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
4.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
5.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
6.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
7.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
8.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
9.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
10.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.

№	Имя	Дата рождения	Дата ареста	Дата освобождения
11.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
12.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
13.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
14.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
15.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
16.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
17.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
18.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
19.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
20.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.

№	Имя	Дата рождения	Дата ареста	Дата освобождения
21.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
22.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
23.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
24.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
25.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
26.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
27.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
28.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
29.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.
30.	Сидорук Андрей	1888 г.	1936 г.	1936 г.

Обкладинка першого тому справи № 69270-фп. «Дело правительства УНР» ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 1, обкл.

Список обвинувачених у «справі уряду УНР». 8 серпня 1936 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 1, арк. 4-10.

Та це далеко не всі, хто потерпів від більшовицьких репресій. Урядовців, що зазнали переслідувань, було набагато більше. Готуючи видання, ми вирішили обмежитися передусім долями тих, хто займав високі міністерські або рівнозначні посади. Та навіть з таким фокусом життєві історії всіх постраждалих від комуністичного тоталітаризму не змогли увійти до даного видання.

Про вбивства чи переслідування декого ми, на жаль, не маємо достовірної інформації. Як наприклад, про генерального секретаря та міністра освіти Івана Стешенка. Про деяких не збереглося жодних документів комуністичних репресивних органів. Як приміром, про генерального секретаря (*міністра*) земельних справ Богдана-Олександра Зарудного чи військового міністра генерала Олександра Рогозу. Ще хтось був репресований поза межами України, як правило в Росії чи Казахстані, а документи про їх політичні переслідування відсутні або невиявлені в українських архівах, зокрема, про міністра пошт і телеграфу Івана Штефана. Про когось є суперечлива інформація щодо посад в урядах часів першої незалежності.

Поза фокусом видання залишилися урядовці Західноукраїнської Народної Республіки та члени кримськотатарської Директорії. Практично всім міністрам ЗУНР, окрім очільника першого уряду, поталанило більше, ніж їхнім наддніпрянським колегам. Частина емігрувала, частина померла ще до першої більшовицької окупації Західної України у 1939 році. Голова Державного секретаріату ЗУНР Кость Левицький був затриманий НКВД у Львові восени 1939 року та просидів півтора роки в тюрмі у Москві. Був звільнений весною 1941 року та повернувся до Львова. Доли членів кримськотатарського Мусульманського виконавчого комі-

тету та Директорії (уряду) були більш трагічними. Голову кримськотатарського уряду Номана Челебіджіхана було заарештовано та розстріляно 23 лютого 1918 року під час першої більшовицької окупації Криму.

Кожен зі згаданих у книзі високопосадовців сплатив свою ціну поразки за втрачений шанс у розбудові незалежної України. Ті, хто залишилися на окупованій більшовиками території, за мізерним винятком, потрапили під комуністичні репресії. Хтось одразу ж став жертвою червоного терору та був розстріляний вже під час першої хвилі політичних репресій у 1919–1920 роках.

Багато із тих, хто залишилися в Україні, пішли на співпрацю з комуністичним керівництвом маріонеткової Української радянської республіки. Сподівання, що таким чином вони зможуть продовжити розбудову України чи, принаймні, запевнити більшовиків у своїй лояльності, виявилися марними. Їм усім довелося пройти через ув'язнення, а більшість — загинути від репресій.

Понад половина колишніх високопосадовців Української революції потрапили в другу хвилю репресій, яка розпочалася з 1929 року та тривала до середини 30-х років минулого століття. Сфальсифіковані, масштабні за кількістю засуджених, справи «Спілки визволення України» та «Українського національного центру» є яскравими свідченнями цього етапу.

Еміграція не завжди була прятунком від комуністичного терору. Куля від «захисників пролетаріату» могла наздогнати українського міністра не тільки на одній із паризьких вулиць.

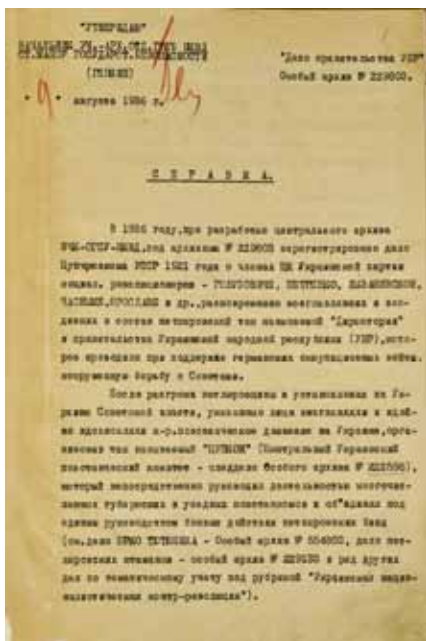
Більшовицька пропаганда працювала наполегливо. Їй вірили, поверталися, переїжджали до Радянського Союзу — потрапляли під другу

хвилю репресій. Наївність коштувала від п'яти до десяти років ув'язнення у виправно-трудовах таборах, або як їх скорочено називали — ІТЛ (*исправительно-трудоые лагеря, — рос.*). Серед п'яти осіб, що добровільно повернулися до Радянської України, друга хвиля репресій оминула лише колишнього міністра з єврейських справ Пінхаса Красного. Та це був лише тимчасовий виняток.

Наступний, третій етап репресій, пройшов у період Великого терору та став найкривавішим серед усіх хвиль політичних переслідувань. Для жертв тоталітарного режиму це був другий або й третій арешт. Переважна більшість засуджених його не пережила, їх було розстріляно у 1937–1938 роках.

Остання хвиля репресій — четверта — припала на 1945–1948 роки. Червона армія опанувала Центральну Європу. Розпочалися викрадення та арешти усіх, хто з 1917 року боровся проти російських комуністів, без огляду на підсудність чи громадянство. П'ятьох міністрів періоду Української революції було арештовано співробітниками військової контррозвідки «СМЕРШ» та вивезено до Радянського Союзу.

Чільних діячів Української революції, зазвичай, репресували без огляду на тривалість міністерської кар'єри та особливості діяльності. Серед двадцяти трьох високопосадовців є екс-прем'єр-міністри, а є ті, хто пробув міністром всього лиш місяць.

Українські уряди 1917–1921 років

З початком революції 1917 року нації, що населяли Російську імперію, взяли до самоорганізації. Українці були у цьому процесі одними з найперших. Спочатку виникла Українська Центральна Рада як революційний орган самоврядування українців. 15 червня (*тут і далі дати подано за новим стилем*) створено Генеральний Секретаріат Української Центральної Ради. Це був зародок українського уряду.

Спершу Генеральний Секретаріат мав лише моральну владу. Абсолютна більшість українського суспільства безумовно визнавали його авторитет та право бути національним урядом. Утім, з точки зору права, він мав статус, подібний до сучасних громадських організацій. Сама Українська Центральна Рада визначила Генеральний Секретаріат як «вищий революційний орган українського народу». Однак у цілому і серед російських політиків Генеральний Секретаріат був сприйнятий як український уряд.

Формальний юридичний статус Генеральний Секретаріат отримав

після схвалення урядом Росії Тимчасовою інструкцією Генеральному Секретаріатові від 4 серпня 1917 року.

Згідно з цим документом Генеральний Секретаріат ставав «у справах місцевого управління Україною вищим органом Тимчасового уряду». Його повноваження поширювалися на «чотири з половиною» губернії: Київську, Волинську, Подільську, Полтавську та Чернігівську без чотирьох північних повітів.

Відтепер Генеральний Секретаріат складався з генеральних секретарів внутрішніх справ, фінансів, землеробства, освіти, торгівлі та промисловості, праці, національних справ, генерального писаря та генерального контролера. При Тимчасовому уряді у Петрограді була створена посада комісара у справах України.

Засновані ще у червні 1917 року генеральні секретаріати військових справ, продовольчих справ, юстиції, шляхів, пошти і телеграфу залишились поза правовим полем. Однак свою діяльність вони продовжили як генеральні комісари без права голосу на урядових засіданнях.

Повноцінним урядом Генеральний Секретаріат став з проголошенням Української Народної Республіки 7 листопада 1917 року. Генеральні

Витяг з довідки про «справу уряду УНР».
9 серпня 1936 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фн, т. 1, арк. 1.

Список обвинувачених у «справі уряду УНР».
8 серпня 1936 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фн, т. 1, арк. 4–10.

№	Ім'я	Дата народження	Місце народження
1.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
2.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
3.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
4.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
5.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
6.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
7.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
8.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
9.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
10.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія

№	Ім'я	Дата народження	Місце народження
11.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
12.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
13.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
14.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
15.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
16.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
17.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
18.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
19.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
20.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія

№	Ім'я	Дата народження	Місце народження
21.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
22.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
23.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
24.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
25.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
26.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
27.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
28.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
29.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
30.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія

№	Ім'я	Дата народження	Місце народження
31.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
32.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
33.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
34.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
35.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
36.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
37.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
38.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
39.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія
40.	БЕЛІНСЬКИЙ	1878	Київська губернія

секретарі та комісари були зрівняні у повноваженнях.

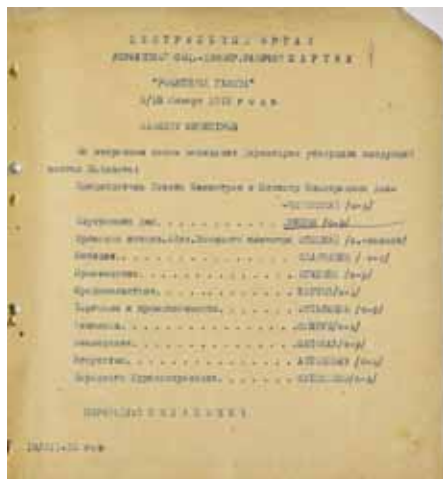
9 січня 1918 року уряд отримав нову назву — Рада Народних Міністрів.

Цей уряд отримав часткове міжнародне визнання — з боку Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії та Османської імперії. Він укладав перший мирний договір, що завершував Велику війну 1914–1918 років. Цьому ж урядові довелося відбудувати Україну після першого більшовицького погрому.

Гетьманський переворот 29 квітня 1918 року кардинально змінив Україну. Українська Народна Республіка змінила назву на Українську Державу. Уряд отримав назву Рада міністрів. У «Законах про тимчасовий державний устрій України», ухвалених Гетьманом Павлом Скоропадським, посада голови уряду називалась Отаман або ж Отаман-міністр. Однак надалі в офіційному та повсякденному вжитку були терміни Прем'єр-міністр та Голова Ради Міністрів. За сім з половиною місяців правління Гетьмана змінилось три склади уряду.

Витяг російською мовою про склад кабінету міністрів Директорії з «Робітничої газети» підготовлений чекістами. 18 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 9.

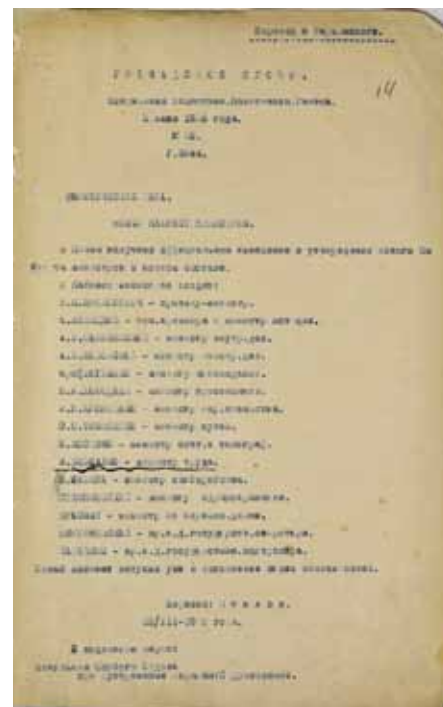
У грудні 1918 року, після зречення Гетьманом влади, відновлено Українську Народну Республіку. Короткий час при старих міністерствах діяли комісари і Рада комісарів як центральний орган управління державою. Впродовж 10 днів ця Рада комісарів була фактичним урядом УНР. 24 грудня 1918 року розпочала діяти Рада Народних Міністрів. Очільника уряду називали Головою або Прем'єр-міністром.

Раді Народних Міністрів доводилось працювати у складних умовах. Тривала більшовицько-українська війна, над Україною намагалися встановити контроль Збройні сили Півдня Росії, на заході палав польсько-український конфлікт за кордони. Сам уряд неодноразово переїздив із Києва до Вінниці, Кам'янця-Подільського.

За два роки змінилось п'ять складів уряду. Врешті, наприкінці 1920 року уряду довелося виїхати на територію Польщі. Відтоді розпочинається історія українських урядів в екзилі.

Виписка з газети «Громадське слово» про приїзд в Кам'янець-Подільський міністра П. Красного. Переклад з української. 22 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 128.

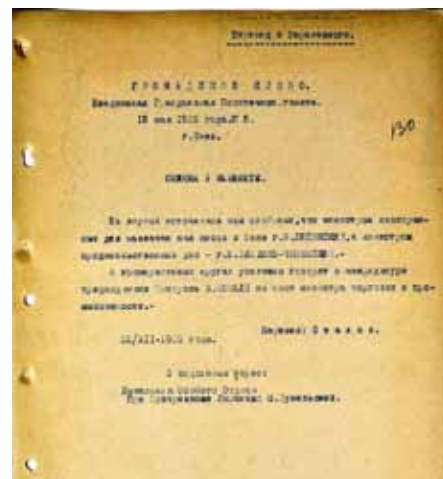

Виписка з газети «Громадське слово» про новий кабінет міністрів. Переклад з української. 23 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 14.

Виписка з газети «Громадське слово» про зміни в уряді. Переклад з української. 22 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 130.

Обкладинка другого тому справи № 69270-фп. «Дело правительства УНР» з висновку у справі та світлинами обвинувачених

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 2, обл.

Військовий міністр Української Держави генерал Олександр Рогоза. Фото 1916-1917 р.

Перша хвиля репресій — 1919–1920-ті роки

Репресії українських урядовців розпочалися ще до повної окупації УНР. Першою жертвою став Богдан Олександр Зарудний, призначений в грудні 1917 р. генеральним секретарем земельних справ Генерального Секретаріату УНР. Його розстріляли більшовицькі війська Муравйова у Маріїнському парку відразу після захоплення Києва 26 січня 1918 р. разом з товаришами — членами Центральної Ради Леонардом Бочковським та Ісаком Пугачем.

Однією з наступних жертв став генерал Олександр Рогоза, військовий міністр часів Української держави. Він був захоплений більшовиками весною 1919 р. в Одесі та розстріляний за відмову перейти на службу до Червоної армії.

Про цих перших двох жертв більшовиків серед міністрів Української революції жодних архівних документів комуністичних репресивних органів поки що не виявлено.

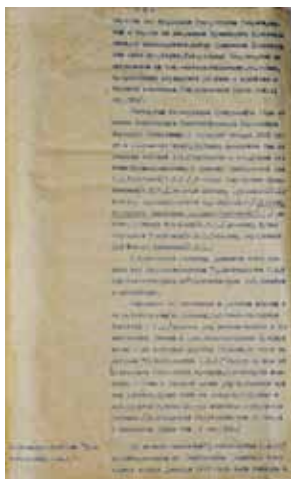
Найраніше збережені чекістські архівно-кримінальні справи, що завершилися розстрілами заарештованих, вражають легкістю та швидкістю, з якою більшовики карали лише

за сам факт перебування на урядовій посаді. Показовою є, наприклад, справа Володимира Науменка. Від його арешту до розстрілу пройшла лише одна доба. 7 липня 1919 року його було заарештовано, а наступного дня, 8-го липня, уже страчено. Єдиним звинуваченням, зазначеним у протоколі колегії ВУЧК, є «колишній міністр гетьманський» (бывший министр гетманский, — рос.). Посаду міністра народної освіти Української Держави В. Науменко обіймав менше місяця.

30 травня 1920 року в Одесі заарештували міністра фінансів Петра Климовича. Його провина — участь у «контрреволюції». Так, він упродовж декількох тижнів, з 5 до 30 квітня 1918 року, обіймав урядову посаду. В подальшому участі в українських урядових установах не брав.

Архівно-кримінальна справа П. Климовича, так само як і справа В. Науменка, зовсім невелика і заповнена переважно особистими документами. Через два тижні після арешту, 14 червня 1920 р., Одеська ГубЧК ухвалила П. Климовича за обвинуваченням «в контрреволюції» розстріляти, а його майно конфіскувати.

Такою ж невеликою за обсягом є й перша справа на міністра єврей-

Витяг з висновку по «справі уряду УНР». 20 січня 1921 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 2, арк. 1–3, 101–104.

ських справ Директорії УНР Пінхаса Красного, якого було заарештовано 20 грудня 1919 року в Бердичеві. Та ініціатору створення надзвичайної державної комісії для розслідування погромів і притягнення винних до кримінальної відповідальності першого разу пощастило. Після допитів та клопотань від місцевих комуністів 11 січня 1920 року П. Красного звільнили з-під варти за відсутністю підстав для притягнення до відповідальності.

Переслідування недавнього Голови уряду Директорії УНР Сергія Остапенка проходило за двома справами. Речовим доказом щодо причетності до діяльності ЦУПКОМУ (Центральний український повстанський комітет) і стосунків з повстанцями, зокрема з отаманом Орликом, слугував лист, вилучений під час обшуку. Однак основною справою, за якою С. Остапенко, будучи спочатку свідком, врешті-решт був заарештований 13 травня 1921 р. та засуджений до п'яти років ув'язнення (пізніше покарання замінили п'ятьма роками примусових робіт без позбавлення свободи на роботі за спеціальністю), стала «справа уряду УНР».

«Справа уряду УНР» є однією з перших масштабних групових

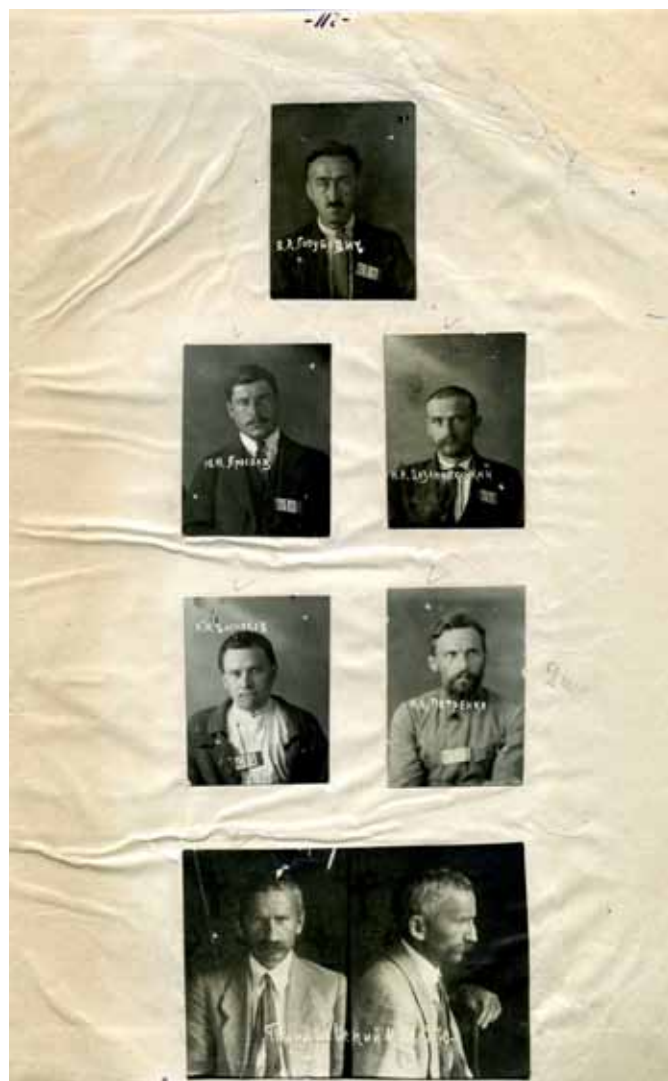
справ початку 1920-х років. На завершальному судовому етапі вона була відомою під назвою «справа ЦК УПСР» (Центрального комітету Української партії соціалістів-революонерів). Та попри зміну кодової назви, переважна більшість обкладинок 42-томної справи означені як «Дело правительства УНР».

Загалом у «справі уряду УНР» обвинувачувалося 99 осіб. З них — 13 міністрів, героїв даної книги. Переважну більшість обвинувачених — 75 осіб — було оголошено поза законом. Заочно у справі проходили більшість українських політичних

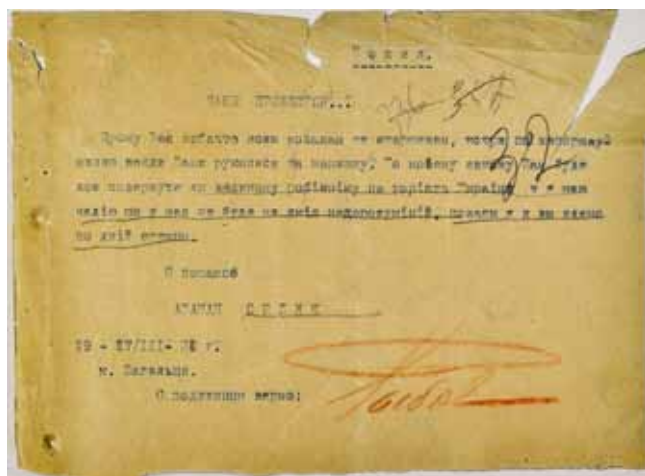
діячів Української революції, зокрема Михайло Грушевський, Володимир Винниченко та Симон Петлюра.

Серед заочно визнаних поза законом були й 9 міністрів, котрі в майбутньому зазнали цілком реальних покарань від комуністичного режиму: Йосип Безпалко, Пінхас Красний (друга справа, за якою його було обвинувачено), Антін Крушельницький, Василь Мазуренко, Андрій Ніковський, Іван Фещенко-Чопівський, Павло Христюк, Теофан Черкаський та Володимир Чехівський. Більшість із них на той момент перебувала в еміграції, і для них це,

Арештантські фото обвинувачених за «справою уряду УНР»
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп,
т. 2, арк. 117.

Копія листа отамана Орлика до С. Остапенка.
27 березня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 118450, т. 2,
арк. 32.

на жаль, не стало застерезенням перед майбутнім поверненням на підрадянську Україну. Показове судове засідання Верховного надзвичайного революційного трибуналу проходило 22–30 травня 1921 року у Києві в приміщенні великої зали «Пролетарського будинку мистецтв» (нині — Національна філармонія України).

Відповідати ж за інкриміновані «злочини» довелося тим, хто нещодавно ішов в авангарді українського державотворення, але встиг змиритися із втратою незалежності та визнати більшовицьку владу.

Основним фігурантом справи став Прем'єр-міністр Всеволод Голубович. Він, як і державний секретар уряду Іван Лизанівський, отримав 10 років ув'язнення в концтаборі. Майже відразу термін було зменшено до п'яти років. Міністра юстиції та пізніше міністра військових справ Григорія Сиротенка засудили до п'яти років концтабору. Наприкінці 1921 року усіх чотирьох засуджених міністрів (включно з вищезгаданим С. Остапенком) амністували та звільнили.

Голова Ради Народних Міністрів Володимир Чехівський, на арешті та розстрілі якого наполягав чекіст Семен Дукельський, в обвинувальному висновку у «справі

уряду УНР», на лаву підсудних через прорадянські погляди не потрапив. Але 19 серпня 1922 року він знову був заарештований та згідно з рішенням Київського губвідділу ГПУ мав виїхати поза «межі РСФСР за кордон» до 1 вересня того ж року. Однак у грудні 1922 року висилку скасували, а в березні 1923 року навіть дозволили йому проживати в Києві. Разом з тим, у постанові про відміну примусового виїзду за кордон було зазначено про обов'язковий нагляд ГПУ за В. Чехівським.

Останнім репресованим українським високопосадовцем під час першої хвилі репресій став Микола Василенко — міністр освіти та мистецтв, виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра Української Держави, а також очільник Державного Сенату. Він також був одним із творців українського університету в Кам'янці-Подільському.

М. Василенка заарештували 24 вересня 1923 року. Його звинуватили у приналежності до начебто контрреволюційного «Київського обласного центру дій». 8 квітня 1924 року, під час показового процесу, його засудили Київським губернським судом до 10 років позбавлення волі із суворою ізоляцією. Невдовзі,

16 травня, президія ВУЦВК ухвалила термін позбавлення волі скоротити удвічі і незабаром його було звільнено, але від подальшої участі в науковому та громадському житті він був усунутий.

Загалом, під час першої хвилі репресій проти українських урядовців було заарештовано, чи проходило за політичними справами шістнадцять українських міністрів (троє із них двічі — П. Красний, С. Остапенко та В. Чехівський). Чотирьох міністрів розстріляли (архівно-кримінальні справи є лише стосовно двох із них), ще шестеро — отримали різні терміни ув'язнення. Частина з репресованих терміни ув'язнення зменшено та деяких навіть амністовано. Для майже усіх (окрім тих, хто був розстріляний чи загинув у 1920-х років) це була лише перша хвиля репресій.

ЗЛІВА. Витяг з висновку по «справі уряду УНР». 20 січня 1921 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 2, арк. 1–3, 101–104.

Обкладинка третього тому справи № 69270-фп. «Дело правительства УНР». Стенографічний звіт судового процесу.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 3, обкл.

Розгром українізації — 1929–1935 роки

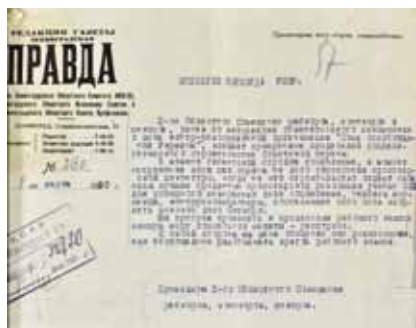
Друга хвиля репресій розпочалася у 1929 р. та тривала до середини 1930-х років. Її старт ознаменувався згортанням українізації та початком колективізації. Комуністичний режим розпочав ліквідацію ключових поступок, на які він був змушений піти на початку 1920-х задля втримання України в орбіті московських комуністів. Унаслідок цього етапу політичних переслідувань української еліти, а також Голодомору 1932–1933 років, більшовики практично зламали традицію українського громадського життя.

Штучно сфабриковані, багатомні групові справи «Спілки визволення України» (у 286-ти томах 1929–1930 років провадження) та «Українського національного центру» (у 122-х томах 1931–1932 років провадження) є, напевне, найбільш показовими та відомими прикладами для цього етапу репресій українських урядовців.

Для частини репресованих міністрів це вже був не перший арешт. Для багатьох він також став і не останнім. Усі, хто був репресований під час цього етапу, були в результаті засуджені до різних термінів ув'язнення в ІТЛ ГУЛАГ НКВД ССР.

у центрі. Лист працівників механічного цеху фабрики ім. Дзержинського до суду з вимогою застосування найвищої міри покарання у справі СВУ». 26 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 10, арк. 39.

Лист Другої ленінградської обласної наради кореспондентів (Росія) до суду з вимогою розстрілу обвинувачених за «справою СВУ». 8 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 10, арк. 57.

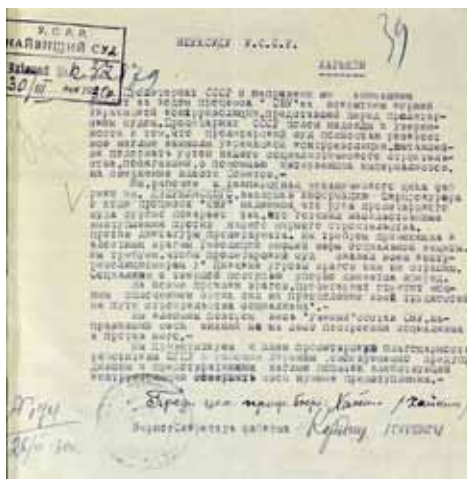

Із дванадцяти урядовців, репресованих під час другого етапу політичних переслідувань, дев'ятеро проходили саме за двома зазначеними справами.

Серед 45-ти обвинувачених за «справою СВУ» троє обіймали міністерські посади в час Української революції: Сергій Єфремов, Андрій Ніковський та Володимир Чехівський.

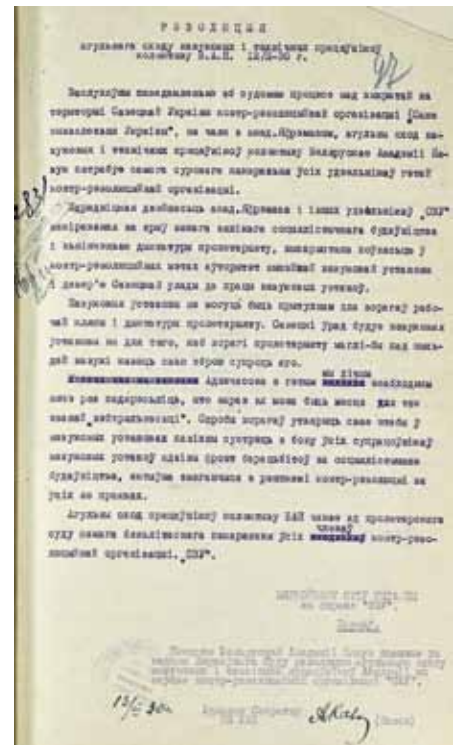
Судовий процес, за згадками сучасників, справив гнітюче враження на українську спільноту. Заарештованих звинувачували у приналежності до «контрреволюційної націоналістичної організації», яка планувала терористичні акти проти комуністичних лідерів та загальне повстання для відновлення самостійної української республіки. На адресу колеги Найвищого суду Радянської України надходили численні листи від «трудящих» усього ССР з вимогою застосувати до обвинувачених «вищу міру соціального захисту — розстріл».

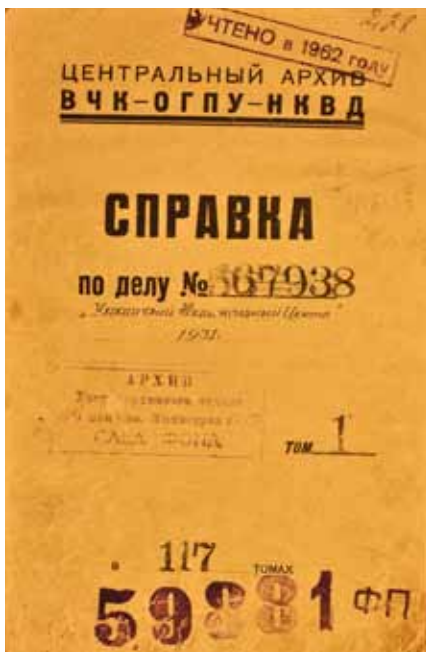
Попри це, всі засуджені отримали різні терміни ув'язнення та заслання. Зокрема, «голови президії» вигаданої чекістами Спілки, С. Єфремову, його «заступникові» В. Чехівському та одному з «членів президії» А. Ніковському розстріл було замінено на десять років позбавлення волі

Обкладинка першого тому справи № 67098-фп «СВУ» ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 1, обкл.

Резолюція загальних зборів Білоруської Академії Наук з вимогою суворого покарання членів «СВУ». 13 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 10, арк. 97.

Обкладинка першого тому справи № 59881-фп. «Український Національний Центр». 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 1, обкл.

Витяг з вироку засуджених за «справою СВУ». 19 квітня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 4, арк. 152.

із суворою ізоляцією і подальшою поразкою в правах на п'ять років.

З усіх трьох лише С. Єфремов був засуджений уперше. Та для нього цей арешт став фатальним. Відбуваючи покарання, він помер в ув'язненні у березні 1939 року.

А. Ніковський відбував покарання на Соловках, звільнився у квітні 1940 року і невдовзі, у 1942 році, помер у блокадному Ленінграді (нині — м. Санкт-Петербург, Росія). Похований у братській могилі на Пескарівському кладовищі.

За наступною «справою УНЦ» проти учасників неіснуючої «контрреволюційної» організації було обвинувачено 50 осіб. Із них шестеро обіймали міністерські посади в українських урядах: Всеволод Голубович, Дмитро Коліух, Іван Лизанівський, Василь Мазуренко, Павло Христюк та Теофан Черкаський. Фігуранти справи «Українського національного центру», так само як і їхні «колеги» по «справі СВУ», начебто планували збройне повстання з метою скинути більшовицьку владу та відновити УНР.

7 лютого 1932 року колегія ОГПУ СССР оголосила вирок, за яким В. Голубовича, І. Лизанівського та В. Мазуренка було засуджено до 6 років,

П. Христюка — до п'яти років, Т. Черкаського — до трьох років ув'язнення в ІТЛ, а Д. Коліуха — до трьох років заслання до Казахстану. Лише останній не був обвинувачуваний раніше за «справою уряду УНР».

14 жовтня 1930 року в Києві за обвинуваченням у приналежності до «контрреволюційної» організації вперше було заарештовано міністра закордонних справ Миколу Любинського. Попри те, що його заарештували у «справі УНЦ», слідство проводилося за окремо виділеною справою. 21 березня 1932 року ухвалою судової трійки при колегії ГПУ УССР М. Любинського засудили до трьох років ув'язнення в таборі. Ще через вісім днів М. Любинського направлено спецконвоем до Біломорсько-Балтійських виправно-трудоих таборів.

Генерального секретаря харчових справ Миколу Стасюка, який не виїхав на еміграцію, а залишився на зайнятій більшовиками Україні, заарештували 20 вересня 1930 року як одного з членів «галузевої контрреволюційної шкідницької організації в Укркооптаху» — за черговою фальсифікованою груповою справою.

3 березня 1931 року судова трійка при колегії ГПУ УССР ухвалила М. Стасюку смертний вирок із одно-

№ п/п	Ім'я та прізвище	Дата народження	Місце народження	Посада	Стать	Висновок
1.	Василь Мазуренко	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 6 років ув'язнення
2.	Іван Лизанівський	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 6 років ув'язнення
3.	Всеволод Голубович	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 6 років ув'язнення
4.	Павло Христюк	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 5 років ув'язнення
5.	Теофан Черкаський	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 3 років ув'язнення
6.	Дмитро Коліух	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 3 років заслання

№ п/п	Ім'я та прізвище	Дата народження	Місце народження	Посада	Стать	Висновок
7.	Микола Любинський	1884	Хмельницька губернія	Міністр закордонних справ	чоловік	Засуджено до 3 років ув'язнення
8.	Микола Стасюк	1884	Хмельницька губернія	Міністр харчових справ	чоловік	Засуджено до смертної кари

Список обвинувачених за «справою СВУ» ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 1, арк. 13-14

часною його заміною на десять років ув'язнення в таборі. Останньою задокументованою у справі згадкою про нього стала довідка від 30 квітня 1938 року про його повторний арешт за причетність до «української національної контрреволюції в Білорусько-Балтійському таборі».

Незадовго до початку німецько-радянської війни М. Стасюк начебто відбув визначений термін покарання і був звільнений. Він оселився у Маріуполі, а за німецької окупації працював редактором «Маріупольської газети», був одним із керівників місцевої «Просвіти» та надрайонного проводу ОУН. За спогадами, загинув улітку 1943 року внаслідок арешту співробітниками СД.

Троє переслідуваних у 1929–1935 роках, напередодні репресій, зробили трагічну помилку — повірили комуністичній пропаганді та повернулися на початку 1920-х з еміграції до підрадянської України: В. Мазуренко, А. Ніковський та П. Христюк. Четвертим, хто сам переїхав назустріч політичним переслідуванням, був Антін Крушельницький.

У липні 1934 року міністр освіти А. Крушельницький переїжджає зі Львова, де він неодноразово зазнавав переслідувань з боку польської влади та навіть був арештований на три місяці, до Харкова. Вже через три місяці, 6 листопада того ж року А. Крушельницького заарештовано органами НКВД УССР у Харкові як «емісара закордонного центру ОУН» та «одного з керівників щойно створеного в Україні центру ОУН, який ставив за мету повалення радянської влади в УСРР і готував терористичні акти проти представників партії та уряду». 28 березня 1935 року А. Крушельницького засудили до десяти років позбавлення волі з конфіскацією майна. Покарання він відбував у Соловецькій тюрмі.

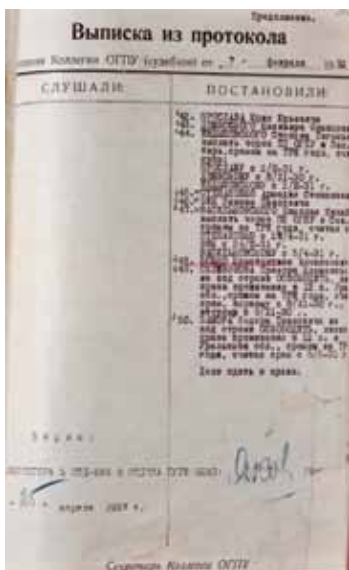
Переїзд А. Крушельницького в підрадянську Україну закінчився трагічно не тільки для нього самого, але й для цілої родини. Його п'ятеро дітей були репресовані та розстріляні комуністичними репресивними органами у 1934–1935 та 1937 роках, дружина померла у лікарні. Рішення А. Крушельницького дивує ще й тому, що він не міг не знати про хвилю більшовицьких репресій. Львівська щоденна газета «Діло» періодично публікувала матеріали про судові процеси, зокрема й про знакову «справу СВУ».

Усі дванадцятьоро репресованих урядовців, які потрапили під

більшовицькі переслідування 1929–1935 років, отримали різні терміни ув'язнення в ІТЛ НКВД ССРСР. Для трьох репресованих це були останні репресії, при цьому один помер в ув'язненні, а інші двоє загинули під час Другої світової війни. Дев'ятеро із зазначених міністрів незабаром знову потрапили у фатальний фокус комуністичних політичних переслідувань наступної хвилі — Великого терору.

Фотографії членів «президіуму СВУ»
ГДА СВУ, ф. 6, стр. 67098-фп,
т. 3, арк. 1.

Великий терор — третья хвиля репресій

Апогей масових комуністичних репресій припав на 1937–1938 роки. Вони відомі під назвою «Великий терор». Десять з одинадцяти високоурядовців Української революції не пережили тих років. Вісім з одинадцяти репресованих були розстріляні, як правило, за рішеннями позасудових органів — трійок та Особливої наради. Ще двоє померли в ув'язненні.

Одинадцятий репресований — Пінхас Красний — був заарештований 28 лютого 1938 року Харківським обласним управлінням НКВД УССР як «член підпільної антирадянської сіоністської терористичної організації». За результатами слідства військовий трибунал засудив обвинувачуваного до десяти років позбавлення волі з конфіскацією майна і подальшою поразкою в правах на п'ять років. Та незабаром військова колегія Верховного суду ССРСР скасувала попередній вирок стосовно П. Красного, а справу ухвалила переглянути заново.

Однак 21 листопада 1939 року справа була тимчасово призупинена через те, що П. Красний з 8 жовтня 1939 року і станом на 6 березня 1941 р. перебував на лікуванні у Київській

психіатричній лікарні ім. акад. Павлова. Відомостей про подальшу його долю немає. Найбільш імовірно, що П. Красний був страчений нацистами у вересні 1941 р. в урочищі «Бабин Яр» разом з іншими пацієнтами лікарні.

Для усіх репресованих міністрів це був не перший арешт, а для більшості — третій. Лише троє на момент повторних репресій перебували на волі — П. Красний та С. Остапенко у Харкові, Т. Черкаський в Ялті. Решта ж знаходилися у місцях позбавлення волі на території Росії або Казахстану — В. Голубович, Д. Коліух, А. Крушельницький, І. Лизанівський, М. Любинський, В. Мазуренко, П. Христюк та В. Чехівський.

Схема репресій для восьми розстріляних колишніх урядовців була типовою — повторний арешт, подекуди за звинуваченням у тому, за що їх уже було засуджено та, як правило, у місцях відбування призначеного раніше політичного покарання, потім вирок та розстріл.

С. Остапенка утретє заарештовано 16 грудня 1937 року. Його звинуватили у приналежності до «контрреволюційної націоналістичної фашистської і шпигунської організації УВО». Інкримінованої провини С. Остапенко не визнав.

Сторінки Протоколу
№ 35 засідання трійки
при управлінні
НКВД по Харківській
області від 30 грудня
1937 р. — 3 січня 1938 р.
(закінчення справи)

ГДА СБУ, ф. 6, оп. 7, спр. 569.

Витяг з протоколу колегії
ОГПУ в «справі УНЦ»
від 7 лютого 1932 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 2,
арк. 310–312.

Однак вже 30 грудня особлива трійка при УНКВД по Харківській області ухвалила його розстріляти. Смертний вирок виконано 21 січня 1938 року.

22 вересня 1938 року в'їзна сесія військової колегії Верховного суду СРСР засудила до розстрілу «одного з керівників антирадянської націоналістичної терористичної організації есерів» Т. Черкаського. Вирок було виконано у Києві того ж дня.

У Казахстані рішенням трійки при УНКВД по Алма-Атинській області 21 листопада 1937 року було ухвалено смертний вирок «члену контрреволюційної фашистської організації» В. Мазуренку, а 13 лютого 1938 року — «активному учаснику націоналістичної повстанської групи» в заслання Д. Коліуху. Дати розстрілів поки що не встановлено.

Трьох колишніх міністрів було вбито в урочищі Сандармох (нині Карелія, Росія). А. Крушельницького та В. Чехівського розстріляли 3 листопада 1937 року згідно з ухвалою трійки при УНКВД по Ленінградській області (Росія) від 9 жовтня 1937 року.

8 січня 1938 року в урочищі Сандармох згідно з ухвалою трійки УНКВД по Ленінградській області від 15 грудня 1938 року розстріляли М. Любинського

22 грудня 1937 року трійка при УНКВД по Іванівській області (Росія) ухвалила вищу міру покарання за «контрреволюційну діяльність» І. Лизанівському. Дату розстрілу поки не встановлено.

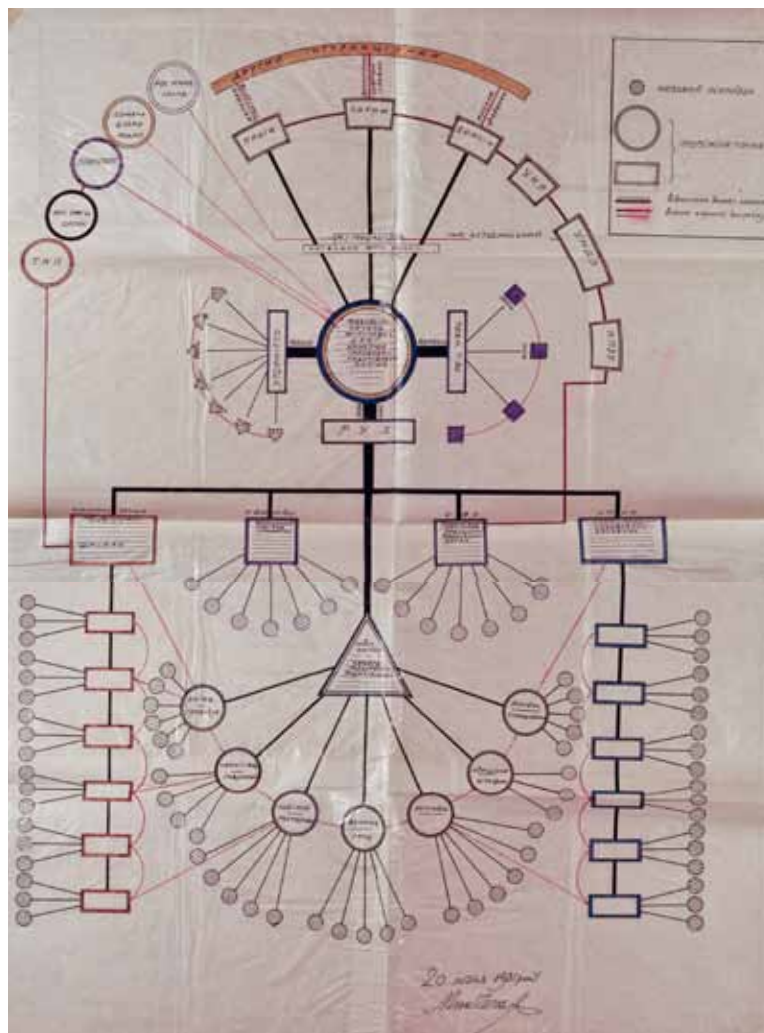
Рецидивісти — «контрреволюціонери» В. Голубович та П. Христюк — померли в Росії, відповідно, 16 квітня 1939 року у Ярославській в'язниці та 29 вересня 1941 року в одному із виправно-трудовах таборів Хабаровського краю.

У результаті третьої хвилі комуністичних репресій з одинадцяти осіб в живих залишився лише один П. Красний. Проте на початку ні-

мецько-радянської війни й він загинув від розстрілу.

Доли ще п'яťох урядовців Української революції було вирішено в результаті переділу сфер впливу в Центрально-Східній Європі. Вони потрапили в зону досяжності комуністичних спецслужб, а отже стали фігурантами останньої, четвертої хвилі репресій проти українських міністрів.

Схема неіснуючої організації УНЦ, підготована чекістами. 20 липня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 2, арк. 313 (конверт)

Візиток члена «Академічного дому» в Празі Й. Безпалка
ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1, спр. 1, арк. 51.

Перепустка В. Садовського
на 1940 академічний рік до
Російського закордонного
історичного архіву при Міністерстві
внутрішніх справ в Празі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп (КСС), арк. 89.

Зачистка Центрально-Східної Європи — 1945–1948 роки

Найзначнішим осередком української діаспори у Центрально-Східній Європі була Прага міжвоєнної доби та часів Другої світової війни. Тут проживали провідні діячі українсько-го національно-визвольного руху.

Не усі з них вирішили емігрувати далі на захід з приходом армії СРСР у 1945 р. Але радянські спецслужби їх шукали — «совети» не забули і не пробачили людям уже поважного віку їхньої боротьби за незалежну Україну в 1917–1921 рр. Їх викрадали та силою вивозили до СРСР. Така доля спіткала у 1945 році Йосипа Безпалка, Валентина Садовського, Максима Славінського та Івана Феценка-Чопівського, а в 1948 році — Олександра Грекова.

У кримінальних справах на усіх п'ятох можна віднайти довідки та інформаційні матеріали, які чекісти акумулювали на основі архівних документів, діаспорної преси та спогадів діячів Української революції. Тож комуністичні репресивні органи доволі непогано уявляли, кого і де варто шукати. Так само, як і під час попередніх хвиль репресій, сам факт перебування на високій урядовій посаді в українських

кабінетах міністрів був достатньою підставою для арешту та репресій.

Місце проживання та громадянство не мало значення. До уваги бралися «провини» перед московським комуністичним режимом, а передусім боротьба проти нього. Наукова та громадська діяльність, що її провадили на еміграції майже всі викрадені радянськими спецслужбами, була обтяжуючою обставиною.

Першим, кого затримали ще до завершення Другої світової війни у Європі, став І. Феценко-Чопівський (міністр торгівлі і промислу в кабінеті В. Голубовича та міністр народного господарства в кабінеті С. Остапенка). Його затримали співробітники військової контррозвідки «СМЕРШ» у м. Катовіце (Польща) 14 березня 1945 року «для встановлення його ворожої діяльності проти СРСР».

Після опанування Червоною армією Чехословаччини, СМЕРШем було арештовано відразу трьох українських экс-міністрів праці. У Празі — генерального секретаря судових справ і міністра праці Валентина Садовського (12 травня) та міністра праці Української Держави Максима Славінського (27 травня), а в Подєбрадах — міністра праці УНР Йосипа Безпалка (17 червня).

Речовий доказ в архівно-кримінальній справі
О. Грекова — обкладинка
справи австрійської поліції
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС)

Посвідчення особи
Й. Безпалка, видане
Чехословацьким Міністерством
закордонних справ. 1925 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп (КСС),
(конверт, арк. 3).

На розгляд Військового трибуналу військ НКВД Київської області було винесено справи трьох арештованих міністрів: І. Феценка-Чопівського (громадянин Польщі), В. Садовського (особа без громадянства) та М. Славінського (особа без громадянства).

І. Феценка-Чопівського «як одного із найзліших ворогів совєцької влади» засудили 2 жовтня 1945 р. до десяти років ув'язнення у виправно-трудових таборах, де він і помер 2 вересня 1952 року.

77-річний М. Славінський не дожив до вироку, померши відразу по завершенню слідства 23 листопада 1945 року в Лук'янівській в'язниці м. Києва. У його архівно-кримінальній справі зберігається лист начальника тюрми № 1 УНКВД по Київській області на адресу голови Військового трибуналу, в якому йдеться про неможливість доставити заарештованого на судові засідання у зв'язку зі смертю. Проведення кримінальної справи стосовно М. Славінського було офіційно припинено 4 грудня 1945 року.

В. Садовський був звинувачений у тому, що обіймав «керівні посади в контрреволюційній Центральній раді та петлюрівському уряді», а також публікував «антисовєцькі

наклепницькі статті». Засуджений 30 березня 1946 року до десяти років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 24 листопада 1947 року в Лук'янівській в'язниці у Києві.

На момент арешту Й. Безпалко був професором Українського технічно-господарського інституту. Його звинуватили в тому, що в 1918–1920 роках «проводив активну боротьбу проти Совєцької влади», був українським міністром, а в Чехословаччині «проводив активну антисовєцьку діяльність». 2 липня 1946 року Особлива нарада при міністрі внутрішніх справ ССРСР ухвалила заслати Й. Безпалку на п'ять років до Казахстану. За інформацією УМГБ по Джамбульській області Казахської ССР від 17 червня 1950 року його було звільнено із заслання у зв'язку з відбуттям визначеного терміну покарання. Подальша його доля невідома.

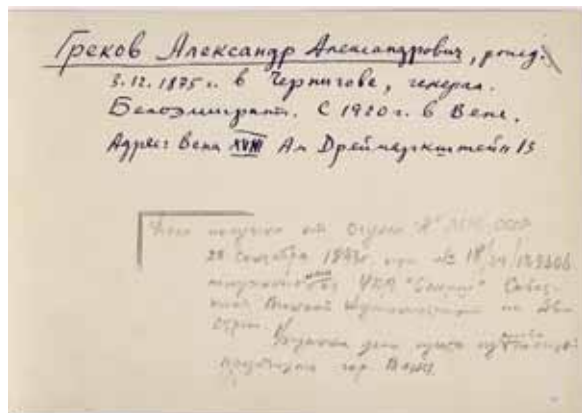
Останнім арештом, який скоріше був справжнім викраденням, стало затримання міністра військових справ, генерала Олександра Грекова у Відні. 20 вересня 1948 року його викрали співробітники радянської контррозвідки і оформили затримання як захід з метою встановлення особи. Офіційно його арештували лише через 10 днів, 30 вересня. Впродовж

десяти днів О. Грекова допитували, щоб отримати необхідні для арешту та обвинувачення відомості.

У результаті, генерала О. Грекова було звинувачено в тому, що він «входив до складу контрреволюційних “урядів” “Центральної ради” “Петлюрівської директорії”, займав посаду військового міністра і керував збройною боротьбою ... проти Совєцької влади». За це був засуджений 6 липня 1949 року Особливою нарадою при МГБ ССРСР до 25 років ІТЛ. Ув'язнення відбував в «Озерлагу».

Після смерті Сталіна та початку перегляду справ політично-репресованих, О. Греків був звільнений від подальшого відбування покарання 20 серпня 1956 року (але при цьому він не був реабілітований). Завдяки старанням доньки та Австрійського посольства як австрійський громадянин повернувся в грудні 1954 року до Відня.

Примітно, що для осіб, репресованих в останній, четвертій хвилі політичних переслідувань, репресивна радянська система вже не намагалася

Довідка про справу австрійської поліції на О. Грекова, отриману МГБ ССРСР від Радянської воєнної адміністрації по Австрії

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 1.

Реєстраційні дані відділу іноземців поліції Відня на О. Грекова.

25 вересня 1939 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 11.

вигадати чи сфальсифікувати бодай якись обвинувачення, а прямо зазначала, що підставою репресій є діяльність в урядах незалежної України.

Згадуючи сьогодні про здобутки Української революції 1917–1921 років та відзначаючи чергові важливі столітні ювілеї, варто також пам'ятати ціну поразки. На жаль, сьогодні чимало подій сторічної давнини повторюються. На щастя, — далеко не в такому масштабі, як на початку минулого століття. Та ж сама країна-агресор, що й тоді, викрадає українських громадян з Криму та з тимчасово окупованих українських територій. Військовополонених намагаються судити як звичайних злочинців. Їм усім висувають абсурдні, сфальшовані звинувачення.

У цій книзі зібрано історії діяльності двадцяти трьох українських міністрів періоду першої незалежності. Кожен із них сплатив свою важку ціну поразки. Переважну більшість неодноразово, двічі та тричі заарештовували та засуджували під час чотирьох хвиль політичних переслідувань в УССР. «Лідером» за кількістю заведених справ та арештів став Володимир Чехівський — голова Ради Народних Міністрів, міністр закордон-

них справ уряду УНР та активний діяч Української автокефальної церкви.

Сімнадцять із двадцяти трьох репресованих міністрів Української революції були вбиті або загинули внаслідок репресій окупаційного комуністичного режиму. Всі вони були в'язнями тюрми, концтабору чи таборів ГУЛАГу.

Більшість українських міністрів 1917–1921 років були соціалістами або симпатизували лівим ідеям. Після утвердження комуністичного маріонеткового режиму в Україні частина з них вирішила спробувати розбудувати Україну робітників і селян в декларованих більшовиками рамках. Та вони жорстоко помилилися, все українське було для російського комуністичного керівництва не тільки чужим, але й небезпечно ворожим. Для комуністичного режиму всі колишні українські урядовці назавжди залишилися ворогами, єдиним інструментом терору у тій чи іншій формі.

П'ятеро колишніх міністрів, повернувшись комуністичній пропаганді, навіть повернулися з еміграції або переїхали на територію підрадянської України. Їх помилка була фатальною. Всі обіцянки керованого з Москви комуністичного режиму виявилися

оманою і кожен із них заплатив за це своєю свободою та життям.

Ще п'ятьох колишніх міністрів, які залишилися на еміграції, та надто легковажили «довгою пам'яттю» російських більшовиків, було силою повернуто в підрадянську Україну та репресовано.

Усі репресовані міністри були реабілітовані. Декільком жертвам Великого терору вироки скасували під час першого масштабного перегляду справ репресованих після смерті Сталіна у 1957–1960 роках. Повноцінний процес реабілітації українських урядовців розпочався лише 1989 року та завершився вже в незалежній Україні у 1994 році.

«Горе переможеним» (*vae victis*, — лат.) — так звучить українською крилатий латинський вислів. За версією історика Тіта Лівія, його сказав гальський вождь Бренн, коли отримував викуп від Риму. Матеріали цієї книги засвідчують, що ця, начебто очевидна істина, зафіксована древніми римлянами, залишається актуальною і сьогодні.

ПІВУЧЕ ДОПОМОГАТИ
ОСТАТОЧНО ЗАКОНЧИТИ ЛІКВІДАЦІЮ
КУРКУЛЯ ЯК КЛАСУ - ПРЕЗІДІЯ :

Телеграма колгоспників Чигиринщини до суду з вимогою розстрілу обвинувачених за «справою СВУ». 24 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 10, арк. 51–52.

Історії репресій проти українських високоурядовців Української Народної Республіки та Української Держави є добрим приводом ще раз спробувати скласти іспит незалежності та розбудови ефективної держави. При цьому ми вже не маємо права на помилку.

Автори та упорядники цієї книги сподіваються, що оприлюднені ними архівні матеріали не тільки сприятимуть подальшим науковим студіям про українські уряди першої незалежності 1917–1921 років, але й будуть затребувані серед громадських активістів, державних службовців, політиків та усіх громадян.

* * *

Науково-документальне видання про репресованих міністрів Української революції є документальною спробою розповісти про політичні переслідування урядовців національних кабінетів міністрів комуністичним тоталітарним режимом.

Для кожного із ідентифікованих репресованих міністрів, чії архівно-кримінальні справи зберігаються сьогодні в Україні, було обрано комплексну форму подачі матеріалу. В окремому розділі представлено коротку біографію, підготовану науковцями Інституту історії України НАН України, яку доповнюють документи репресивних органів Радянського Союзу. Кожен розділ проілюстрований факсимільними копіями архівних документів про діяльність особи на міністерській посаді, а також документів комуністичних спецслужб.

Автори також намагалися подати фото українських міністрів. При цьому, передусім, намагалися використувати для публікації світлини періоду Української революції, хоча це не завжди було можливим з огляду на брак збережених фотоматеріалів. Для одного із урядовців (Д. Коліуха) жодної світ-

лини поки що не було виявлено. Втім автори сподіваються, що в майбутньому цю прогалину буде заповнено.

Ознайомитися з повними версіями всіх опублікованих у виданні документів можна онлайн. На відповідну тематичну колекцію Електронного архіву українського визвольного руху (<http://avr.org.ua>) допоможе перейти qr-код, розміщений на останній сторінці кожного розділу.

Абревіатури та скорочення в біографіях урядовців та підписах до ілюстрацій для всіх репресивних органів Радянського Союзу подано за російськомовною назвою, наприклад: Державне політичне управління Радянської України — ГПУ УССР (*Главное политическое управление Украинской социалистической советской республики, — рос.*), Губернська надзвичайна комісія — ГубЧК (*Губернская чрезвычайная комиссия, — рос.*).

Абревіатури для назв радянських державних утворень також подано за російською назвою: ССРСР (*Союз советских социалистических республик, — рос.*), РСФСР (*Российская советская федеративная социалистическая республика, — рос.*), Казахська ССР (*Казахская советская социалистическая республика, — рос.*). В останньому випадку, унікальна назва квазіреспубліки подається українською мовою, а означення — в похідній з російської абревіатури.

Для означення Радянської України та її інституцій використано скорочення за українською назвою: УСРР (*Українська соціалістична радянська республіка*), УРСР (*Українська радянська соціалістична республіка*), ВУЦВК (*Всеукраїнський центральний виконавчий комітет*), ЦК КП(б)У (*Центральний комітет Комуністичної партії (більшовиків) України*) тощо.

Усі архівні документи комуністичних спецслужб та витяги з них подаються мовою оригіналу, зі збереженням правопису, скорочень,

інших елементів та реквізитів. Дрібні хиба друку виправлено. Рукописний текст посеред друку чи машинопису передано курсивом, в тому числі й для відтворення заповнених бланків. Підписи передано взятим в квадратні дужки словом «підпис» для осіб, що розшифровані в документі, та прізвищем з ініціалами у випадку відсутності деталізації в оригінальному документі. Абревіатури, що в оригінальних документах були написані через крапки (наприклад У.Н.Р.), передавалися в сучасному форматі.

Видання книги було би неможливим без участі та допомоги колег-архівістів та істориків з Галузевого державного архіву СБУ, архівних підрозділів регіональних управлінь СБУ в Житомирській, Одеській, Полтавській та Харківській областях, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву Харківської області, Архіву Центру досліджень визвольного руху, Музею Української революції 1917–1921 років, Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, Інституту історії України НАН України та Українського інституту національної пам'яті. Окрім архівних матеріалів при підготовці книги використано дослідження істориків Сергія Білокона, Тамари Вронської, Олександра Кучерука, Тетяни Осташко, Ярослава Тинченка, Юрія Шаповала та інших. Авторський колектив книги висловлює щире вдячність усім, хто допоміг появі цього видання.

- АП УСБУ — архівний підрозділ Управління Служби безпеки України.
- ВУАН — Всеукраїнська академія наук.
- ВУЦВК — Всеукраїнський центральний виконавчий комітет.
- ВУЧК — Всеукраїнська надзвичайна комісія для боротьби з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем та службовими злочинами (філія Всеросійської ЧК).
- ГДА СБУ — Галузевий державний архів Служби безпеки України.
- ГПУ — Державне політичне управління (*Государственное политическое управление*, — рос.).
- ГубЧК — Губернська надзвичайна комісія (*Губернская чрезвычайная комиссия*, — рос.).
- ГУЛАГ — Головне управління виправно-трудових таборів (*Главное управление исправительно-трудовых лагерей, трудовых поселений и мест заключения*, — рос.).
- ДАХО — Державний архів Харківської області.
- ЗУНР — Західноукраїнська Народна Республіка.
- ІТЛ — виправно-трудові табори (*исправительно-трудовые лагеря*, — рос.).
- КП(б)У — Комуністичної партії (більшовиків) України.
- МГБ — Міністерство державної безпеки (*Министерство государственной безопасности*, — рос.).
- НКВД — Народний комісаріат внутрішніх справ (*Народный комиссариат внутренних дел*, — рос.).
- НКГБ — Народний комісаріат державної безпеки (*Народный комиссариат государственной безопасности*, — рос.).
- ОГПУ — Об'єднане державне політичне управління (*Объединённое государственное политическое управление*, — рос.).
- ОУН — Організація українських націоналістів.
- РККА — Робітничо-селянська Червона армія (*Рабоче-крестьянская Красная армия*, — рос.).
- РСФСР — Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка (*Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика*, — рос.).
- СВУ — «Спілка визволення України».
- СД — нацистська секретна служба безпеки (*Sicherheitsdienst Reichsführer-SS (SD)*, — нім.).
- СМЕРШ — Головне управління контррозвідки Народного комісаріату оборони ССРСР (утворено від гасла «*Смерть шпионам!*», — рос.).
- СССР — Союз Радянських Соціалістичних Республік (*Союз Советских Социалистических Республик*, — рос.).
- УАПЦ — Українська автокефальна православна церква.
- УГБ НКВД — Управління державної безпеки (1-е управління) Народного комісаріату внутрішніх справ (*Управление государственной безопасности НКВД*, — рос.).
- УМГБ — Управління Міністерства державної безпеки (*управление Министерства государственной безопасности*, — рос.).
- УНКВД — Управління Народного комісаріату внутрішніх справ (*управление Народного комиссариата внутренних дел*, — рос.).
- УНР — Українська Народна Республіка.
- УНЦ — «Український національний центр».
- УПСР — Українська партія соціалістів-революціонерів.
- УПСФ — Українська партія соціалістів-федералістів.
- УРСР (УССР) — Українська Радянська Соціалістична Республіка (*Украинская Советская Социалистическая Республика*, — рос.).
- УСДРП — Українська соціал-демократична робітничка партія.
- УСРП (УССР) — Українська Соціалістична Радянська Республіка (*Украинская Социалистическая Советская Республика*, — рос.).
- ЦДАВОУ — Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
- ЦДАГОУ — Центральний державний архів громадських об'єднань України.
- ЦК — Центральний комітет (партії).
- ЧК (ВЧК) — Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією і саботажем (*Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем*, — рос.).

ДЕЛО № 148/113

По обвинению Безпалко
Йосип
Гачаго 17
Окончено 10

Йосип
Безпалко

После судебного рассмотре... 1881-? ...подлежащих в про...
приговора в силу настоящее дело подлежит...
немедленному возвращению в...
(указать название органа МГБ)

К делу должна быть приобщена копия
приговора.
(название учетного аппарата)

ОСНОВАНИЕ: Приказ НКВД, Прокуратуры и

Міністр праці
Української
Народної
Республіки

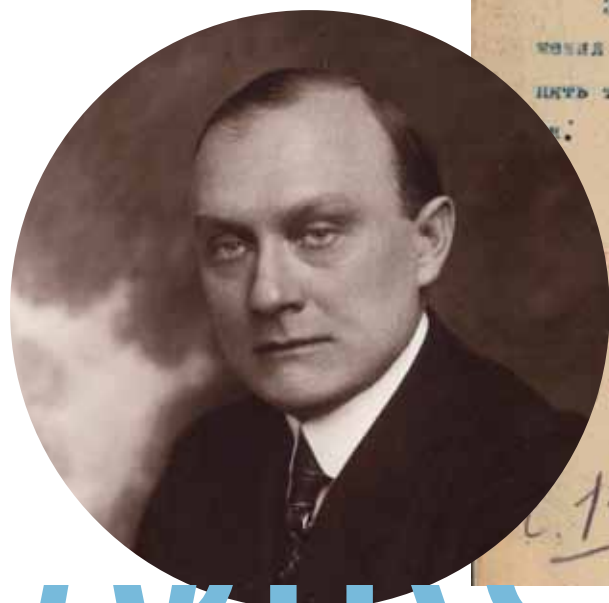
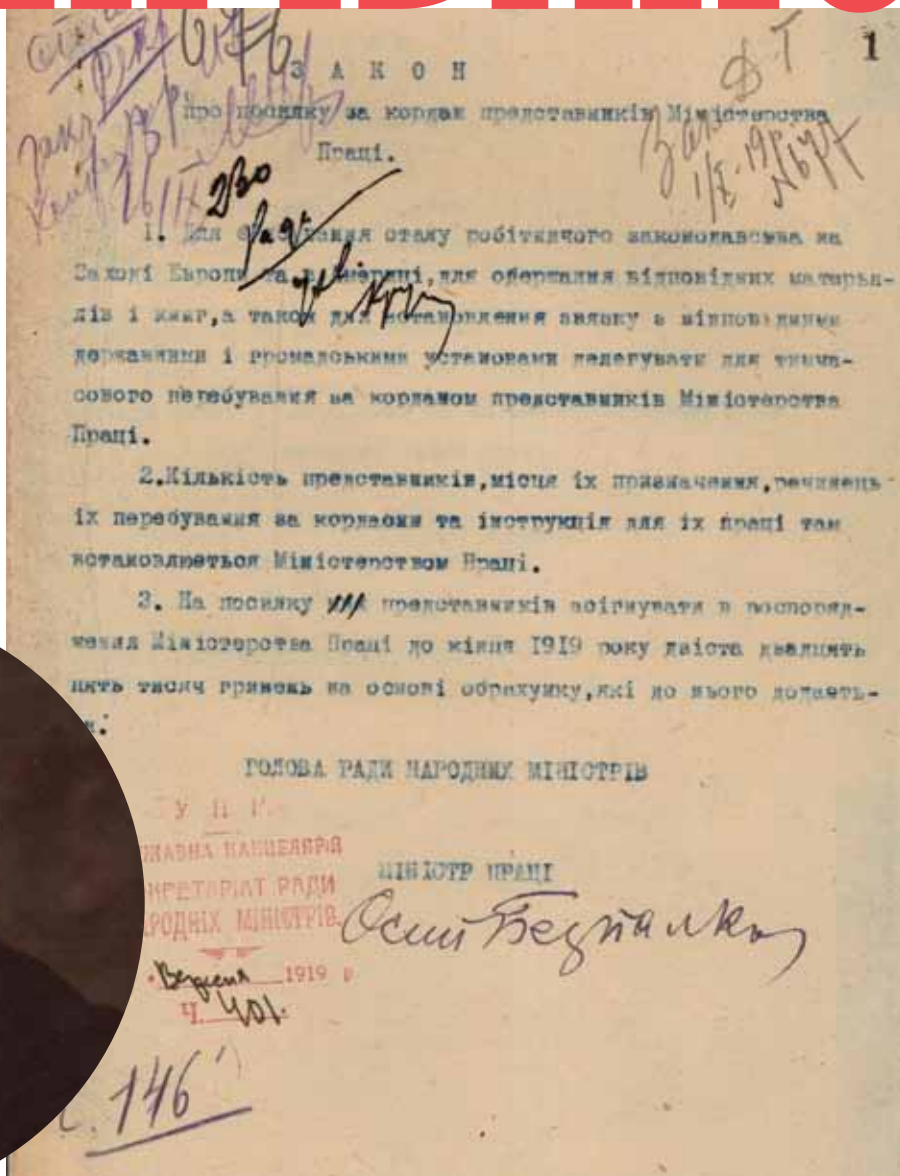
ого дела,
М, утвер-
ветствующи-
или его

УЧЕТНО-АРХИВНЫМ ОТДЕЛ

КГБ при СМ УССР

АРХ. № **430004**

ЙОСИП ІВАНОВИЧ БЕЗПАЛКО народився у м. Чернівці у міщанській родині. Навчався в Чернівецькій гімназії. Закінчив філософський факультет Празького університету. Студентом познайомився з соціалістичною літературою та став членом Української соціал-демократичної партії. Після завершення університету працював сільським учителем та продовжував політичну діяльність. Допомігав політичним емігрантам з Російської імперії.

У 1906–1907 (за іншими даними у 1907–1908) рр. був крайовим секретарем профспілок Буковини. Голова крайової організації Української соціал-демократичної партії, редактор її газети «Борба».

У 1911 р. балотувався на виборах до нижньої палати Державної Ради Австро-Угорської імперії, однак програв вибори представнику націонал-демократів Іллі Семаці. Впродовж 1911–1914 рр. працював журна-

лістом у Чернівцях, часто відвідував засідання Буковинського крайового сейму. Із початком Першої світової війни у 1914 р., побоюючись арештів з боку російської окупаційної адміністрації, переїхав із сім'єю до Відня. Працював у Союзі визволення України, проводив роботу серед українців — військовополонених російської армії. У 1915 р. переїхав до м. Раштадт (Німеччина), де теж був табір військовополонених і продовжив культурно-просвітницьку роботу.

У 1917 р. виїхав до містечка Стара Вижівка на Волині, яке було зайняте німецькими військами. Родина ж переїхала до Праги. У Старій Вижівці працював учителем. Наприкінці 1917 р. був мобілізований до австро-угорської армії. Служив у Червоному Хресті у Відні. Невдовзі був переведений вчителем у табір евакуйованих з Волині українців поблизу Зальцбурга.

У травні 1918 р. повернувся до Чернівців. Після падіння Австро-Угорської

Протокол мною обшук. 9-
 18-го дні липня м-ча 1945 года.
 Я ест. Окружнопомощный УББ НКВД УССР
 ст. Лейтенант Я.Б. Омельченко сво-
 шема прошевел мнгоий обшук аре-
 стованно Безпалко Восеяр Чвиновни
 пром. 1. Пошебради ул. Садоват 2. у
 которого обшарушено и узати сле-
 дующие вещи:

- ✓ 1. Два паспорта один германский и Берманский.
- ✓ 2. Каши карманние один марки "рокоптр"
- ✓ 3. Удостоверение "Народного Выбора"
- ✓ 4. Денеи 1600 корон / тмисту шестисот корон /
- ✓ 5. Бумагины старий один.

Другие ценностей и вещей не узато.
 арестованний. Ошукт центу

Ст. Окружнопомощный УББ НКВД УССР
 ст. 1-ий м-ч Я.Б.
 18.06.45

Омельченко / Омельченко

монархії, за погодженням з румунськими поміркованими політичними силами, 6 листопада 1918 р. призначений міським комісаром Чернівців від українського Тимчасового уряду Буковини та самопроголошеного румунського національного комісара Ончула. Після того, як румунські війська увійшли до Чернівців, спочатку виїхав до Львова, згодом до Києва. У грудні 1918 р. перебував у Будапешті, Відні, Празі та Берліні. У Відні зустрівся з тодішнім міністром за-

кордонних справ Угорщини Отто Бауером та поінформував його про становище в Україні. У Німеччині мав зустрічі з лідерами соціал-демократії Карлом Каутським, Отто Вельсом, Рудольфом Брайтшайдом, з якими теж обговорював «українське питання».

З грудня 1918 р. до травня 1919 р. — член Української національної ради Буковини, член Національної ради Західноукраїнської Народної Республіки.

Картка — перепустка
 Й. Безпалка на засідання Ради Республіки. 1921 р.
 ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1, спр. 1, арк. 18.

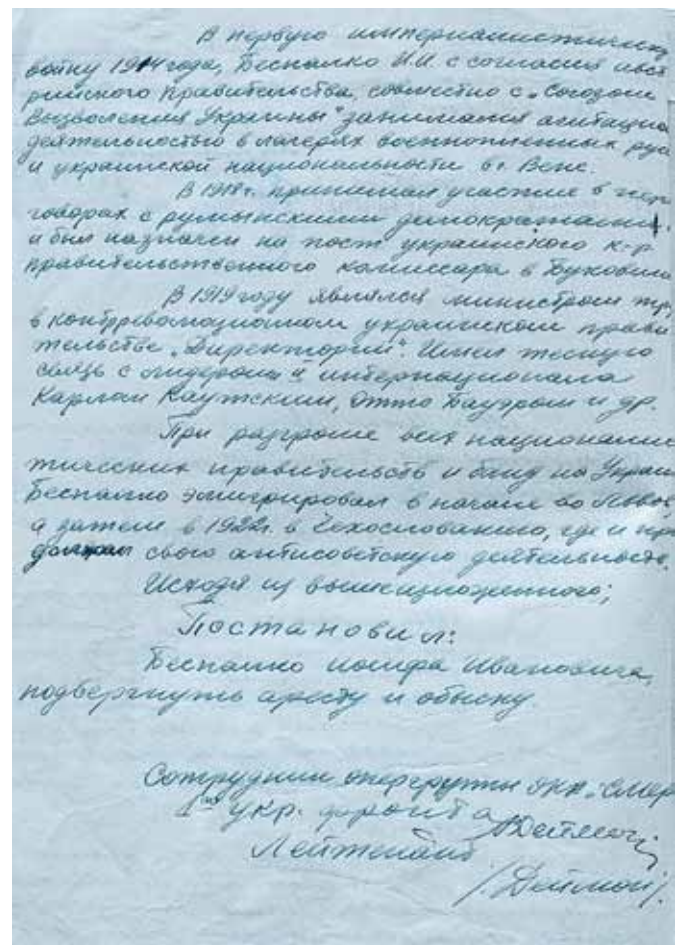
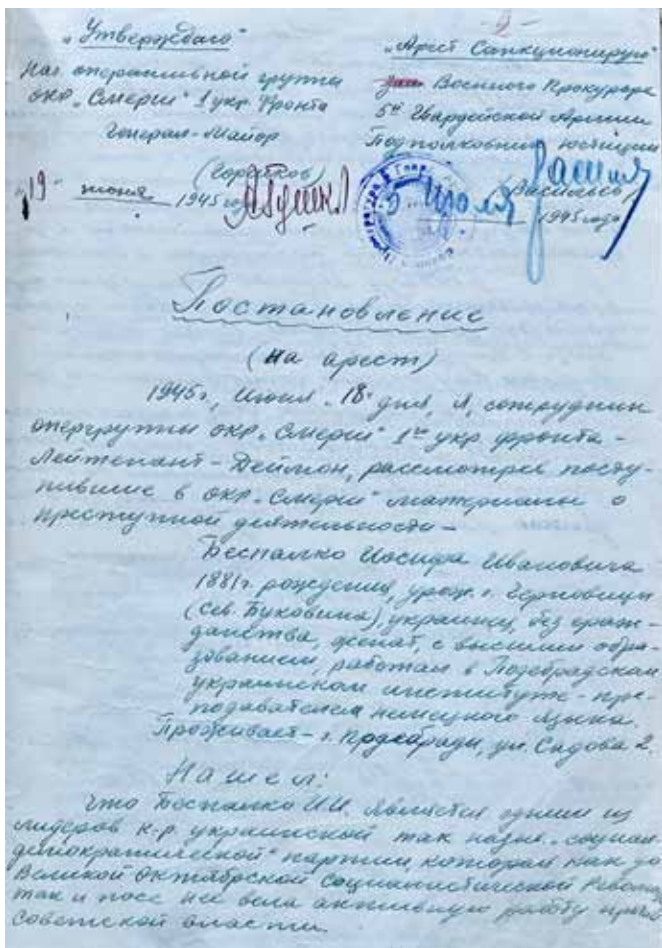
Наказ про початок виконання
 обов'язків міністра праці
 Й. Безпалком. 25 квітня 1919 р.
 ЦДАВОУ, ф. 3305, оп. 1, спр. 10, арк. 1.

Протокол особистого обшуку
 Й. Безпалка від 18 червня 1945 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
 арк. 9.

зліва. Примірник Закону
 «Про посилку за кордон
 представників Міністерства
 праці» 1919 року. З автографом
 міністра праці Й. Безпалка.
 ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 168, арк. 1.

9 квітня 1919 р. обійняв посаду міністра праці Української Народної Республіки в уряді Бориса Мартоса. Після відставки у червні 1920 р. оселився у Львові.

У 1921–1929 рр. — член виконавчого комітету Соціалістичного робітничого Інтернаціоналу. Делегат української соціал-демократії у конгресах 1923, 1925 та 1928 рр.

Постанова про арешт та проведення обшуку Й. Безпалка. 19 червня 1945 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 2.

справа. Протокол обшуку Й. Безпалка від 17 червня 1945 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 8.

Лист щодо етапування Й. Безпалка до Джамбульської області Казахської ССР. 6 червня 1946 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп (КСС), арк. 18.

Із 1922 р. проживав у Чехословаччині. Працював спочатку в Українській господарській академії в Подєбрадах, а згодом в Українському технічно-господарському інституті викладачем німецької мови.

У 1929 р. припинив політичну роботу та зайнявся виключно науковою діяльністю. Про це надрукував спеціальну заяву у львівській газеті «Вперед». У 1929–1939 рр. —

член Чехословацької соціал-демократичної партії. Також був вихователем в українському спортивному товаристві «Січ». 7 березня 1931 р. у Карлово-му університеті захистив дисертацію та отримав ступінь доктора філософії.

Заарештований управлінням контррозвідки СМЕРШ 1-го Українського фронту 17 червня 1945 р. Звинувачений за статтями 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УРСР. Постановою

Особливої наради при Міністерстві держбезпеки СРСР від 2 липня 1946 р. відправлений на 5 років заслання. Звільнений 17 червня 1950 р. Подальша доля невідома.

Реабілітований Прокуратурою УРСР 15 серпня 1989 р.

Дружина — Федора Федорівна Трусович (1879–?), донька — Зофія Мелінська (1905–?).

**Витяг з протоколу допиту Й. Беспалка
про його політичну та урядову діяльність**

Стенограма

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обвиняемого **БЕСПАЛКО**
Иосифа Ивановича

26 октября, 1945 года, г. Киев. –

Допрос начат в 10 ч. 30 мин.

БЕСПАЛКО И.И., 1881 года рождения, уроженец гор. Черновцы, УССР, украинец, беспартийный, бывший член РУП, УСДП и УСДРП, с высшим образованием, закончил философский факультет Пражского университета, из служащих, женат, без гражданства, проживал в гор. Подебрады /Чехословакия/.

[...]

ВОПРОС: Расскажите о своей практической работе в правительстве «Директории»?

ОТВЕТ: По возвращении в Киев в январе 1919 года я был введен в состав трудового конгресса, на котором принимал участие в выработке законов о труде, вводимых правительством «Директории» на Украине.

В феврале 1919 года по окончании трудового конгресса, вместе с другими членами «Национальной Рады» Галиции и Буковины я выехал в гор. Станислав, где находилось, так называемое «правительство Западно-украинской народной республики».

В этом правительстве я также принимал участие в выработке различных законов, введшихся в областях Западной Украины.

В апреле 1919 года я был назначен министром труда правительства «Директории» и в этой должности был до июня 1920 года.

В период моей работы министром труда, под нажимом войск Красной

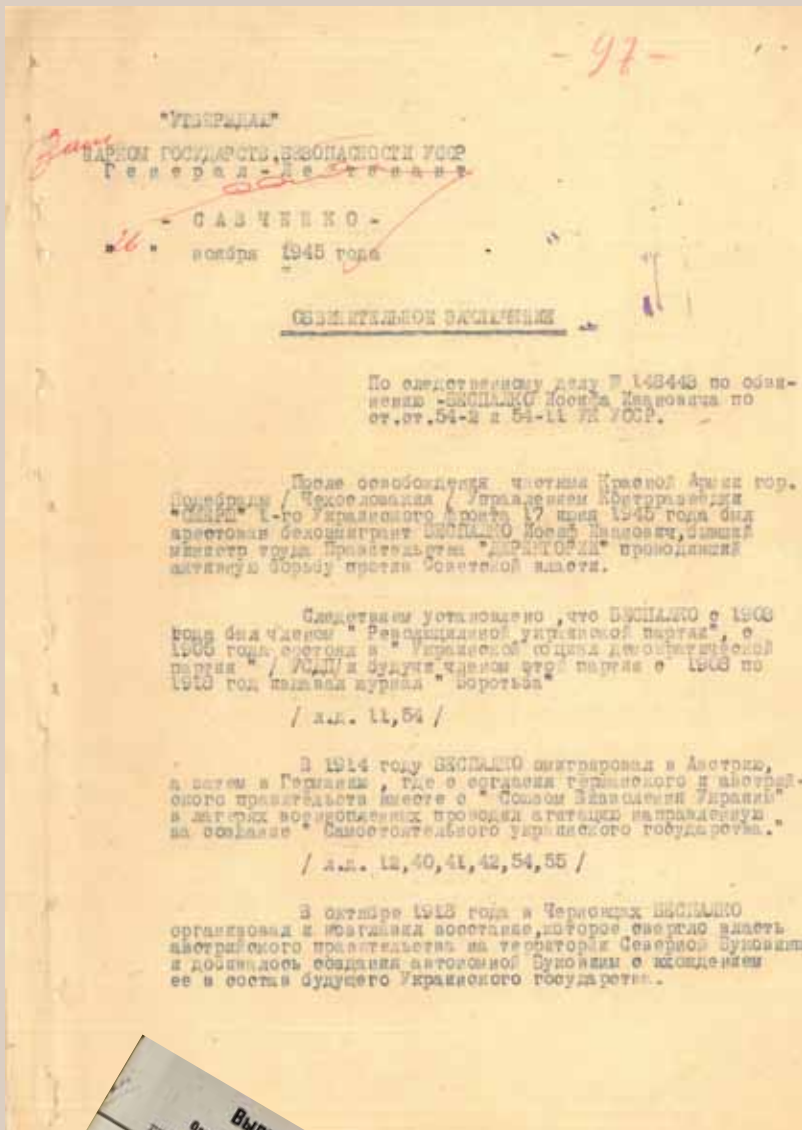
Третього Обвиняемого
17-го дня и полуночи 1945 года
в стенограмме
Омеленко и т.д. стенограмма
произведен обмен на квартиру у
Беспалко Иосифа Ивановича
проживающего по гор. Подебрады
ул. Садовой № 2 у которого при
обмене есть следующие:

- ✓ 1. Книга под названием
"Борьба" - 2 штуки
- ✓ 2. Фотографии родных
10 штук
- ✓ 3. Обращение на чешско-
индийском языке 3 штуки.

Другие вещи и имущество
не имеет.

Обвиняемый
присутствовал Красноармейск
Ст. Д. М. Б. / Омеленко /
обмен произведен
Ст. Д. М. Б. / Омеленко /
Омеленко

Обвинувальний висновок щодо
Й. Безпалка. 26 листопада 1945 р.
(початок, продовження справа)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 97-100.

Витяг із протоколу № 24
Особливої наради від 2 липня
1946 р. з постановою про заслання
Й. Безпалка на 5 років. 27 серпня
1946 р. (зворот справа внизу)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп (КСС), арк. 19.

Армії правительство «Директории» переезжало из одного города в другой, ввиду чего мне приходилось выполнять работы не связанные с деятельностью министерства труда. Мне было поручено держать связь между правительством «Директории» и местными властями. Я выезжал в города, большие населенные пункты, где знакомился с работой городских управ, давал им указания по работе, а также выполнял разные другие поручения правительства «Директории».

В ноябре 1919 года правительство «Директории» на своем заседании, происходившем в гор. Каменец-Подольске, предложило мне выехать в Германию для переговоров с представителями Советского правительства о перемирии, чтобы не потерпеть полное поражение и сохранить свою власть; правительство «Директории» поручило мне заявить представителям Советского правительства, что оно согласно с тем, чтобы на Левобережной Украине была установлена Советская власть, а Правобережная Украина находилась под властью «Директории». С такой задачей я и выехал в Берлин.

ВОПРОС: Когда Вы уехали за границу и какой был результат Вашей поездки?

ОТВЕТ: Я выехал в Берлин в январе 1920 года. В то время в Берлине жил украинский коммунист МОРОЗ Василий, с которым я был в эмиграции в Германии.

Имея близкое знакомство с МОРОЗОМ, я намерен был через него вести переговоры с представителями Советского правительства в Берлине.

Прибыв в Берлин я встретился с МОРОЗОМ, которому рассказал о цели своего приезда и просил его устроить мне встречу с представителем Советского посольства в Берлине. МОРОЗ пообещал это сделать.

В апреле 1920 года от доктора МАТЮШЕНКО я узнал, что Петлюра подписал договор с Польшей, по которому Галиция и Волынь отходили Польше, а последняя должна была оказать «Директории» военную помощь в борьбе против Красной Армии.

Узнав об этом, я прекратил свою попытку вести переговоры с представителями Советского правительства и в мае 1920 года выехал в Ровно, где в то время находилось правительство «Директории».

-98-

В октябре 1918 года на съезде украинских буржуазных партий в гор. Львове БЕСПАЛКО был избран членом "Национальной Рады" Галиции и Буковины, а деятельности которой принимал активное участие.

/ д.д. 12,55 /

В ноябре 1918 года на съезде украинской национальной Рады Галиции и Буковины БЕСПАЛКО был избран председателем от Буковины и правительством гетмана СКОБОЛЕВСКОГО.

В декабре 1918 года по повелению в гор. Киев он установил связь с публицистом УСДРП БЕСОДКИМ и др., по предложению которых выехал за границу с целью установления связей с социал-демократическими партиями Западной Европы и подготовки почвы для выступления УСДРП во П-И Интернационала.

Выполняя это задание БЕСПАЛКО в Австрии, Германии и Чехословакии встретился с видными деятелями П-И Интернационала Отто ВАЙСРОМ, Карлом КАУТСКИМ, Фредериком АДСЕРОМ (Кларком) и другими, которых информировал о деятельности УСДРП и ее желании войти в состав П-И Интернационала. КАУТСКИ и другие одобрили деятельность П-И УСДРП и согласились принять ее в состав П-го Интернационала.

/ д.д. 13,24,27,28-50,55 /

В апреле 1919 года БЕСПАЛКО вошел в состав контрреволюционного правительства "ДИРЕКТОРИИ" и был назначен министром труда.

По заданию этого правительства БЕСПАЛКО систематически выезжал в части петлюровской армии, где на митингах и собраниях выступал с речами, в которых призвал солдат и офицеров провозгласить петлюровскому правительству и активно бороться против Советской власти в Крайней Азии.

Кроме того БЕСПАЛКО неоднократно выступал на собраниях жителей городов Ровно и др., призывая население к активной помощи петлюровскому правительству в борьбе против Советской власти.

/ д.д. 13,23,24,27-31,52,53,59,71,75,90/

После разгрома петлюровской армии в 1920 году

ВОПРОС: Кто такой МАТЮШЕНКО?

ОТВЕТ: МАТЮШЕНКО Борис Павлович был членом дипломатической миссии, направленной правительством «Директории» в Париж, которая должна была принять участие в работе мирной конференции. Почему то он вышел из этой миссии и остался в Берлине.

МАТЮШЕНКО был в близких отношениях с ЛЕВИЦКИМ Андреем, который и сообщил ему о подписании договора с Польшей.

ВОПРОС: Какую работу Вы проводили, будучи министром труда в правительстве Петлюры?

ОТВЕТ: Из Берлина я был вызван Центральным Комитетом УСДРП. В Ровно состоялось заседание ЦК УСДРП, на котором я принимал участие в решении вопроса об отношении нашей партии к правительству Петлюры, после подписания им договора с Польшей.

На заседании ЦК УСДРП было решено продолжать поддержку петлюровского правительства и оставаться в нем.

Поляки в то время стремились к тому, чтобы в петлюровском правительстве насадить своих ставленников. Так, под их влиянием министром земледелия в правительстве Петлюры был назначен СТЕМПКОВСКИЙ.

Ряд членов правительства, в том числе и я, возражали против этого, после чего СТЕМПКОВСКИЙ был назначен министром здравоохранения.

Спустя два месяца, когда я увидел, что влияние поляков на правительство Петлюры усиливается, я вышел из этого правительства и выехал в гор. Львов. Во Львове я был до марта 1922 года, ничем не занимался и жил на средства, которые я заработал раньше.

Услышав, что в Праге чехословацкое правительство разрешило открыть украинские и русские учебные заведения, я выехал с Чехословакию, где проживал в гор. Подебрады до 1945 года.

ВОПРОС: Расскажите конкретнее о своей антисоветской деятельности в контрреволюционном правительстве «Директории»?

ОТВЕТ: Являясь министром труда контрреволюционного украинского правительства «Директории», я полно-

49
3.-

БЕЗПАЛКО эмигрировал за границу в 1922 году в городе Прага /Чехословакия / он примкнул к "заграничной группе" УСДРП которая избрала его своим делегатом на II-м Интернационале. До 1928 года БЕЗПАЛКО принимал участие в с"ездах и конгрессах II-го Интернационала на которых представлял УСДРП.

В 1927 году, в городе Прага на митинге белоэмигрантов, посвященном смерти Петлюры БЕЗПАЛКО выступил с речью в которой восхвалял Петлюру как главу правительства "ДИРЕКТОРИИ" и "борца за свободу украинского народа".

С 1929 года он, якобы, никакой антикозацкой работы не проводил.

/ д.д. 13, 15, 16, 24, 33, 34, 37, 38, 43-44, 48, 50, 51
57, 58, 64, 66, 72, 84 /

На основании изложенного, ОБЪЯВЛЯЕТСЯ :

БЕЗПАЛКО Иосиф Иванович, 1881, года рождения, уроженец города Черновцы, УССР, украинец, без гражданства, с высшим образованием, окончил философский факультет Прикарпатского университета, работал преподавателем немецкого языка в разных учебных заведениях гор. Подєбрэдзи, беспартийный, бывш. член РУП, УСДРП и УСДРП. До ареста проживал в гор. Подєбрэдзи /Чехословакия /,

в том, что:

Будучи лидером социал-демократической партии Буковины, вел активную борьбу против коммунистической партии и революционного движения, в 1919 по 1920 год был министром труда петлюровского правительства, эсэнтативно выступал на митингах и парадах в частях петлюровской армии, призван солдат и офицеров вести активную борьбу против Советской власти в Красной Армии и к этому призвал население многих городов Украины.

Находясь в эмиграции и будучи членом "Заграничной группы" УСДРП проводил антикозацкую деятельность, представлял УСДРП на юнгрессах II Интернационала, имел связь с лидерами II-го Интернационала КАТОВИЦИ, Отто БАНДОРФИ и другими,

т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Обвинувальный висновок щодо Й. Безпалка.
26 листопада 1945 р.
(продовження)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фн,
арк. 97-100.

стью разделял контрреволюционную политику правительства и на практике проводил ее в жизнь, принимая активное участие в ведении войны против Советской власти в России и на Украине.

В апреле 1919 года в гор. Ровно на параде войск петлюровской армии я выступал с правительственной речью, в которой призывал солдат и офицеров армии служить своему атаману Петлюре и его правительству, выполнять все приказы командова-

ния, укреплять дисциплину и призывал их сражаться против Красной Армии.

Я так же выступал на параде перед солдатами и офицерами украинской галицкой армии /УГА/ в связи с тем, что среди них были недовольства правительством «Директории».

Солдаты и офицеры УГА требовали, чтобы вместо Петлюры армией командовал ОСКИЛКО. Я же, как представитель и член «Национальной Рады» Галиции и Буковины был уполномочен выступить на параде и призвать войска галицийской армии к послушанию и порядку.

Кроме этого по заданию премьер-министров правительства «Директории» МАРТОСА, а затем МАЗЕПЫ, я выезжал на фронт в части петлюровской армии, где были беспорядки, и выступал перед солдатами и офицерами.

В своих речах, как и на параде в гор. Ровно, я призывал солдат и офицеров верно служить правительству и атаману Петлюре.

На фронт мне приходилось выезжать довольно часто, но сейчас я не помню, в каких частях и где я выступал с речами.

ВОПРОС: Почему Вы не вернулись в Советский Союз, а выехали в Чехословакию?

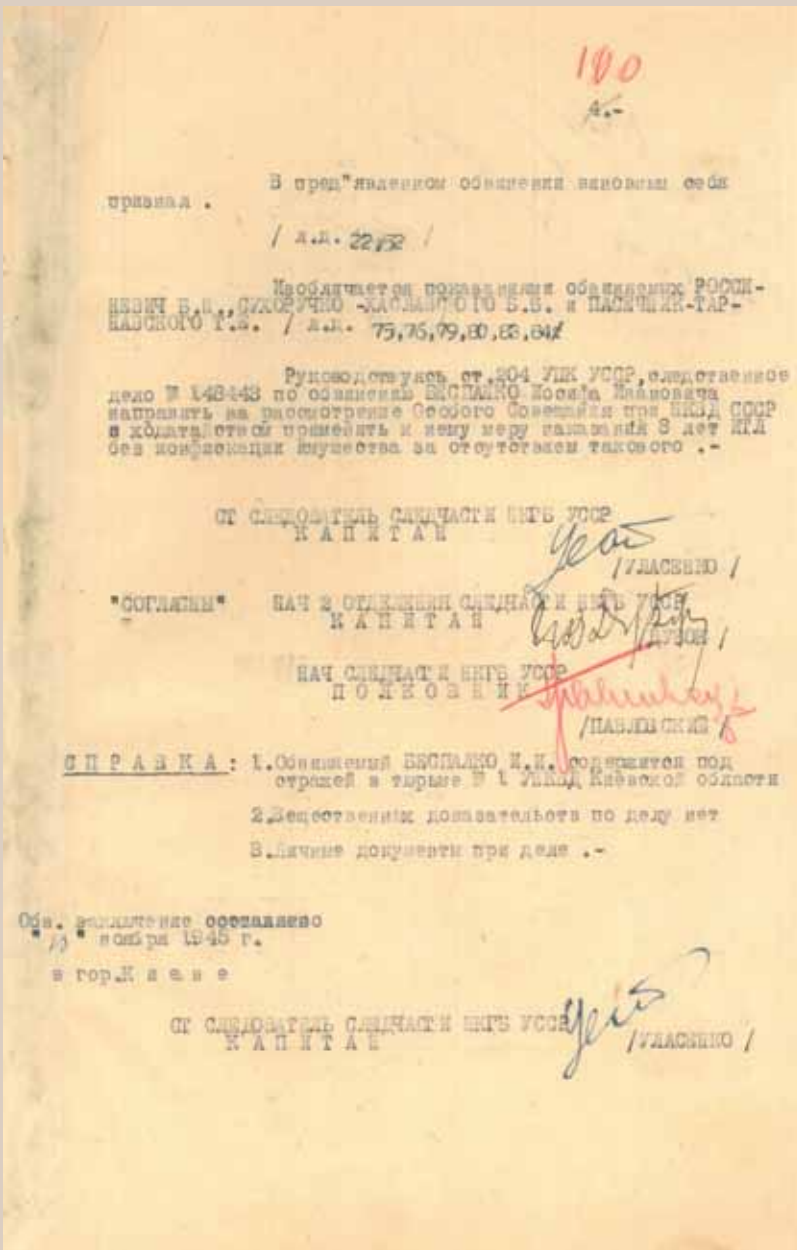
ОТВЕТ: В Советский Союз я не вернулся потому, что боялся ответственности за мою деятельность в контрреволюционном правительстве «Директории». Это обстоятельство заставило меня выехать в Чехословакию.

[...]

ВОПРОС: В чем Вы себя признаете виновным?

ОТВЕТ: Я признаю себя виновным в том, что, будучи лидером украинской социал-демократической партии Буковины, проводил политическую работу в соответствии с программой УСДП, которая отрицала революционную борьбу против буржуазии и эксплуататорских классов. Я был противником социалистической революции и диктатуры пролетариата и сторонником создания на Украине буржуазного строя. С 1918 года был членом «Национальной Рады» Галиции и Буковины.

С апреля 1919 года по июнь 1920 г. был министром труда петлюровского правительства, принимал активное участие в борьбе

Обвинувальний висновок щодо Й. Безпалка.
26 листопада 1945 р.
(закінчення)

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 97-100.

СПРАВА. Висновок про реабілітацію Й. Безпалка. 15 серпня 1989 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 106.

против установления Советской власти на Украине. Систематически выступал перед населением различных городов и петлюровскими войсками, призывая их к поддержке правительства «Директории» и к активной борьбе против Красной Армии.

Руководил местными органами петлюровских властей. Неоднократно выезжал в западные страны Европы, устанавливал связь с лидерами II-го Интернационала, добиваясь принятия в его состав УСДРП.

Вошел в состав «Заграничной группы» УСДРП, до 1929 года являлся ее представителем на конгрессах II-го Интернационала и принимал участие в работе конференций УСДРП.

В 1927 году на митинге украинских эмигрантов выступил с речью, в которой всячески восхвалял Петлюру за его активную борьбу против Советской власти.

Допрос окончен в 23 час. с перерывом на обед с 17 час. до 19 час. 30 мин.

Протокол записан с моих слов верно, мною прочитан, в чем и расписываюсь /подпись/ [И. Беспалко]

ДОПРОСИЛ: СТ[АРШИЙ] СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР КАПИТАН [підпис] /УЛАСЕНКО/ Стенографировала: КУЛАГИНА [підпис]

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 54-59.
Оригінал. Машинопис.

Довідка про закінчення 17 червня 1950 р.
терміну висилки Й. Безпалка

УПРАВЛЕНИЕ МГБ ПО ДЖАМБУЛСКОЙ
ОБЛАСТИ КАЗ. ССР

« 29 » VIII 1950 г. № 3/5 18343
гор. Джамбул

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Литер «А»

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА «А» КГБ
СОЮЗА ССР
ПОЛКОВНИКУ тов. СОСНИНУ
гор. Москва

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА «А» МГБ
КАЗ. ССР
ПОЛКОВНИКУ тов. КАТКОВУ
гор. Алма-Ата

Сообщаем, что ссыльный Беспалко
Иосиф Иванович, 1881 г.р., ур. г. Чернови-
цы (Сев. Буковина) освобожден от высылки
по отбытии срока «17» июня 1950 г.

Просим Беспалко И.И. с нашего учета
снять.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА УМГБ
ПО ДЖАМБУЛСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК [підпис] /ОСМАНОВ/

НАЧАЛЬНИК ОТД. «А» УМГБ
ПО ДЖАМБУЛСКОЙ ОБЛАСТИ
КАПИТАН [підпис] /МАРТЫНОВ/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп, арк. 34.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Анкета заарештованого
Й. Безпалка. Червень 1945 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 7.

И СОСТАВ СЕМЬИ

Связи родствен	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место рождения	Место жительства, работы и должности
Отец	Безпалко Иван Михайлович	1853	Буковина Черновицы	Буковина
Мать	Постельная Елена	1898	Буковина	Буковина
Жена (муж)	Бурдасов Федор	1875	Буковина	Захаровское
Дети	Милинская Зорька Мосаровна	1903	Буковина	Рудавское
Братья, сестры	Александр Иванович	1886	Буковина	Буковина
	Иванович			
	Николай Иванович	1887	Буковина	Буковина

Место для фотокарточки

Отпечаток указательного пальца правой руки

Без отпечатка или искаженного отпечатка — с поврежденной кожей. Пальцевый узор должен быть ясным и полностью представлен (от одной срединной линии до другой)

Личная подпись (арестованного)

И. Беспалко

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
Фамилия	Беспалко
Имя и отчество	Иосиф Иванович
Год и место рождения	Родился в 1881 году в Буковине, Черновицы
Полное место жительства до ареста (с подробной адрес)	Буковина, Захаровское
Профессия и специальность	Бурдасов
Полное место работы или рода занятий до ареста	1) Учитель Буковина, Захаровское 2) должность Буковина, Захаровское 3) землевладелец 4) землевладелец
	5) если на работе, когда и откуда ушел

Учетно-архивного отдела
КГБ при СММ Министерства УССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛО № 35249

Микола
Василенко

1866–1935

ТОМ № 13

Міністр освіти
та мистецтв
Української
Держави

Арх. № 554

32
ТОМАХ

Микола Прокопович Василенко народився у селі Есмань Есманського волості Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині Глухівський район Сумської області).

Навчався у Глухівській прогімназії та Полтавській гімназії, у 1890 р. закінчив історико-філологічний факультет Юр'ївського (нині Тартуський) університету. Також отримав диплом юридичного факультету Новоросійського (нині Одеського) університету.

Працював у гімназіях Києва та Київському губернському статистичному комітеті.

У 1905 р. був засуджений до року ув'язнення. Відтак працював помічником присяжного повіреного округу Одеської судової палати.

Член Конституційно-демократичної партії, кількох громадських організацій, зокрема, Товариства Нестора-літописця та Товариства українських поступовців.

НАКАЗ
ГЕТЬМАНА ВСІКИ УКРАЇНИ

10-го серпня 1918 р.

Ч 160.

Президентові Державного Сенату, Сенаторові ПАВЛІВ-
КОВИ ДОРУЧАЄТЬСЯ ПРАВНИК Міні-
стерства Народної Освіти та Мистецтва.

Гетьман Всіки України ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ.

Голова Ради Міністрів П. ДИКОШЕ.

Державний Секретарь ЗАПАДНИЙ.

З повноважень згідно:

Згідно з наказом Н-го Визначу Департаменту
всїх Справ Державної Адміністрації

Державний Секретарь

Павло Скоропадський
Микола Прокопович Василенко

1 2

Копія наказу гетьмана П. Скоропадського про призначення М. Василенка міністром Освіти та Мистецтва. 10 серпня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 3325, оп. 80, спр. 213, арк. 104.

Ухвалення Радою Міністрів закон про асигнування коштів Державної Скарбниці на користь таска збудови бібліотеки для університету Св. Володимира в Києві.
500.000 / карб. на закінчення будови бібліотеки для університету Св. Володимира в Києві.
26- липня-1918 року.

Завантажено з архіву Василенко 26.07.1918
Микола Прокопович Василенко

ГОЛОВА РАДИ МІНІСТРІВ

МІНІСТР НАРОДНОЇ ОСВІТИ І МИСТЕЦТВА

Примірник Закону «Асигнування коштів на завершення будівництва бібліотеки для університету Св. Володимира в Києві» з автографом М. Василенка. 26 липня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 278, арк. 1.

УХВАЛЕННЯ РАДОЮ МІНІСТРІВ

ЗАКОН

ПРО ПРАВО ПИСАННЯ ТА ОБОРОНИ ДИСЕРТАЦІЙ НА
ВЧЕНІ, СТУПЕНІ В УСІХ ВИЩИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

Надати право особам, які бажають досягти учених ступі-
нів магістра та доктора, а також звання ад'юкта, подавати
та обороняти в усіх вищих школах України свої дисертації як
на російській, так і на українській мові, а також надати
право вважати як дисертації, так і опонентам весті диспути
як на російській, так і на українській мові.

ГОЛОВА РАДИ МІНІСТРІВ

МІНІСТР НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВА

Примірник Закону «Про право писання та оборони дисертацій на вчені ступені в усіх вищих школах України українською мовою» з автографом М. Василенка. 28 вересня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, стр. 138, арк. 1.

Доповідь М. Василенка гетьману П. Скоропадському про визволення з німецького табору українських вчителів. 4 жовтня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 2201, оп. 80, стр. 278, арк. 6.

ТВА

До Ясновельможного Пана

Гетьмана Всієї України.

Один з повернених з німецького полону - Кирило Іва-
нович АРНДТ - повідомляє, що в Германії, в українському
таборі полонених офіцерів "Ган - Менден" перебував те-
пер коло 100 вчителів. Між ними є вчителі і гімназій
і вищих початкових і нижчих шкіл, але найбільш цих остан-
ніх.

Ці вчителі прослухали курс лекцій по українській
мові докторів Спаль-Стоцького і Василя Сіповича, а по лі-
тературі та історії - професорів Богдана Ленкого й Мико-
лаєвича та інших. Після того вони утворили культурно-про-
світний гурток і продовжувть свою користну працю.

Як відомо Вашій Ясновельможности, багатьом з наших
братів в полоні була дана можливість розвинути свою куль-
турну самоосвіту на національному ґрунті і через те вони
вертаються на батьківщину свідомими патріотами і куль-
турними і дисциплінованими робітниками.

Коли вчитель рахується в головніших будівничих куль-
тури Держави, то ці 100 вчителів є дуже велике прид-
бання для нашої школи.

Уважавши на вище зазначене, маю честь просити Вашу
Ясновельможність не відмовити допомогти повернутися цим
100 вчителям до праці в рідній школі, котра має пекучу
потребу в таких працівниках.-

Управлячий Міністерством Освіти
та Мистецтва Сенатор

Після Лютневої революції 1917 р. став попечителем Київської шкільної округи. Із 19 серпня 1917 р. — товариш (заступник) міністра освіти Росії. Після більшовицького перевороту у Петрограді повернувся в Україну.

2 квітня 1918 р. — обраний до складу Генерального суду УНР.

30 квітня 1918 р. Гетьман Павло Скоропадський призначив Миколу Василенка виконуючим обов'язки Голови Ради Міністрів Української Держави. Водночас обійняв посаду міністра освіти та мистецтв. Із серпня 1918 р. — президент Державного Сенату. Із 13 серпня по 25 вересня знову був виконуючим обов'язки Голови Ради Міністрів.

Доклад про повернення із полону 100 вчителів.

Сенатор
11. 1918 р.
1918 р. 15 вересня

Після перемоги антигетьманського повстання та вступу республіканців до Києва був змушений переховуватися. Утім, арешту вдалось уникнути. Викладав в Українському державному університеті.

У 1919–1920 рр. перебував у Ростові, де працював професором у місцевих вишах.

У липні 1920 р. обраний членом Української академії наук, у 1921 р. — президентом Всеукраїнської академії наук. Обрання на посаду президента ВУАН не було затверджене ЦК КП(б)У та Радою народних комісарів УСРР, тому М. Василенко продовжив викладацьку і наукову роботу. Зокрема, очолив Комісію для виучування західноруського та українського права.

Заарештований 24 вересня 1923 р. Київським обласним ГПУ. У жовтні був звільнений під підписку про невиїзд.

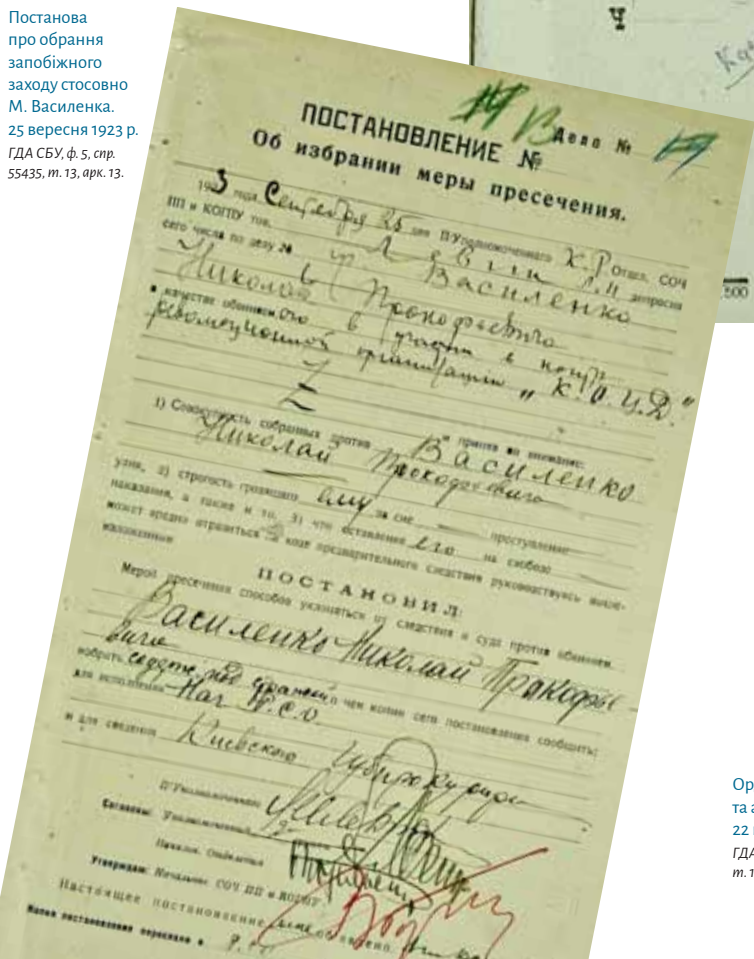
8 квітня 1924 р. засуджений Київським губернським судом у справі «Київсько-го обласного центру дій» до 10 років позбавлення волі за статтями 60 та 62 Кримінального кодексу УСРР. Постановою Верховного суду УСРР від 10 травня 1924 р. касаційна скарга залишена без задоволення, а вирок без змін. Постановою ВУЦВК від 16 травня 1924 р. термін ув'язнення скорочений вдвічі.

Дружина — Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко (1984–1973).

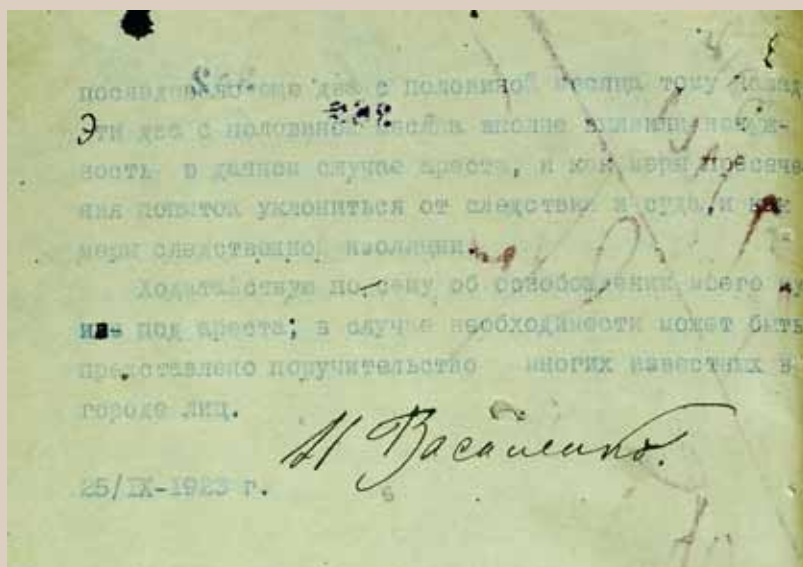
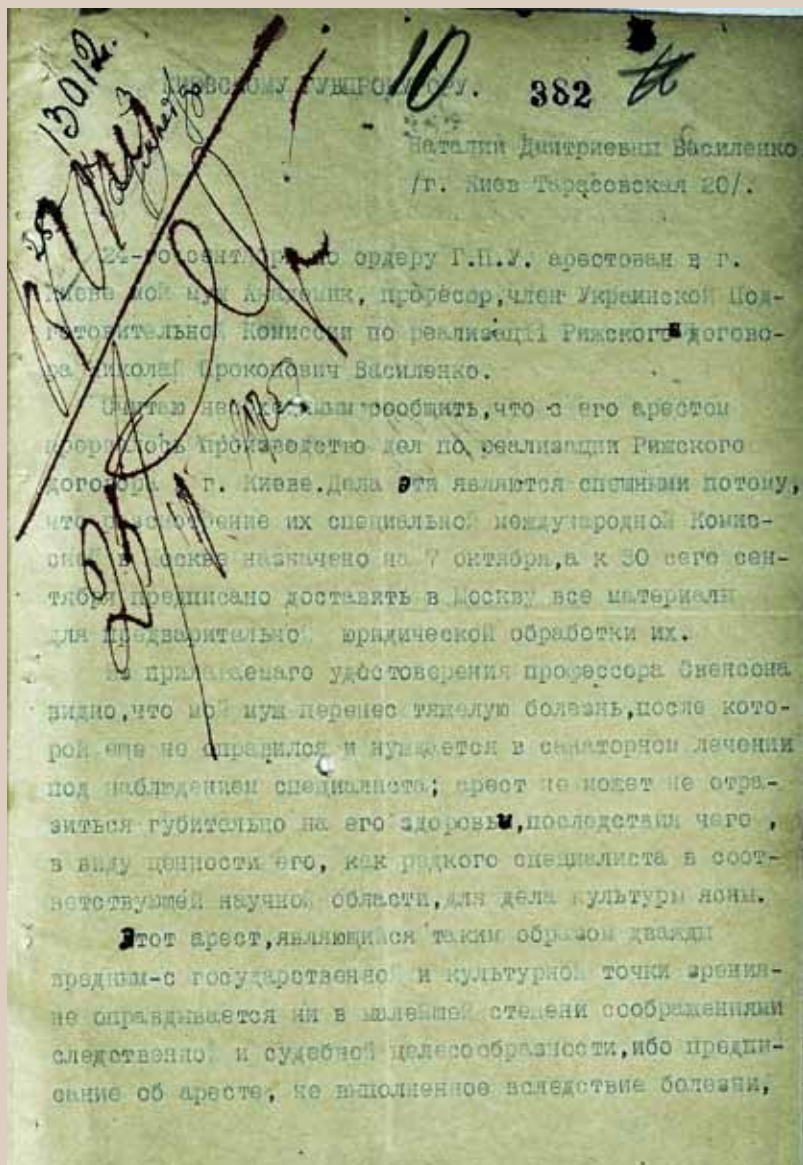
Прокуратура УРСР з березня 1989 р. відмовила Миколі Василенку у реабілітації. Постановою Верховного суду УРСР від 28 червня 1991 р. ухвала Київського губернського суду від 8 квітня 1924 р. була скасована, а кримінальну справу проти Миколи Василенка закрито у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Підписка про невиїзд з Києва керівництву Київського губернського будинку примусових робіт. 15 жовтня 1923 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 22.

Постанова про обрання запобіжного заходу стосовно М. Василенка. 25 вересня 1923 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 13.

Ордер на обшук та арешт М. Василенка. 22 вересня 1923 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 1.

Витяг з судового вироку про позбавлення волі М. Василенка на десять років із суворою ізоляцією

Приговор

Именем Украинской Социалистической Советской Республики

Час 6 мин. — апреля 8го дня 1924 года
Киевский губернский суд в законном своем составе:

Председателя Мазура Ф.Т.

Нарзаседателей Бокова А.А., Нестеровского Д.Я.

при секретаре Ивановском,

рассмотрев в открытом судебном заседании дело по обвинению гр. гр. [...] Василенко Николая [...] в участии в контрреволюционной организации — преступных действиях, предусмотренных ст. ст. 60, 62 и 66 уголовного кодекса УССР, нашел — что преступления вменяемые обвиняемым находятся в тесной связи со всей историей борьбы контрреволюционных сил с рабочими и крестьянами Сов[етских] республик и должны быть рассматриваемые как ее продолжение.

[...]

[...] Василенко Николай, [...] по инициативе члена Парижского ЦД — Вакара («Зело») организовали и вошли членами в Киевский областной центр действий, заслушали на своих собраниях 3 доклада Вакара о международном положении и задачах ЦД; обсуждая эти доклады, они по предложению Василенко Константина постановили издавать в Париже журнал центра действия в целях пропаганды идеи последнего, назвав этот журнал «Новь» они в последствии явились его редакцией. При наличии соредакции в Париже в отношении журнала указанная группа лиц должна собирать материал, давать темы и, получив журнал, посылать в Париж о нем оценку.

[...]

Форма № 1.

4

За личн. историю и характеристический материал имеет право ознакомиться [подпись]

Киевский Губернский Отдел Госуд. Полит. Управления
АНКЕТА № 916 367

Дни арестованных. 192 г.

ВОПРОС	ОТВЕТ
Фамилия	Василенко
Имя, отчество	Николай Прокофьевич
Год рождения	1866 год пол. муж.
Место рождения	губ. Черниговская уезд Глуховский вол. Бессоновское село, деревня Бессоновское
Адрес	Тарасовская № 20. № 5
Время ареста	1923 г. Сентябрь мес. 24 дня
Кем арестован	Котков № ордера 261
1. Национальность	Украинец
2. Подданство	У.С.С.Р.
3. Звание, должность	Профессор
4. Место службы	Академия наук. Киев
5. Социально-професс. принадлежность	Рабочий, крестьянин, земледелец (попечитель, фабрич. контрол.), инженер, интеллигент, специалист, врач, юрист (юрист-архивист, адвокат)
6. Образование	Высшее, среднее, начальн. без образования
7. Партийность	Безпартийный. № билета... для избрания членом...

Анкета арестованного М. Василенка. 24 вересня 1923 р. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 4.

На основании изложенного губсуд при-
знал, что обвиняемые по настоящему делу:
[...]

Василенко Николай Прокофьевич
58 лет, из граждан с. Есмань Глуховского
уезда Черниговской губ.; профессор КИНХа,
беспартийный, состоявший с 1910 года
по 1917 [год] членом партии Кадетов, об-
винявшийся в 1905 году за политические
преступления, бывший тов[арищ] Министра
просвещения «временного правительства»,
Министр просвещения Гетманского прави-
тельства,
[...]

Губсуд руководствуясь социалистическим
правосознанием и указанными ст. ст. Уголов-
ного Кодекса [...] приговорил [...] Василенко
Николая, [...] по ст. ст. 60 и 62 подвергнуть
лишению свободы со строгой изоляцией
сроком на десять лет по каждой из указанных
статей, назначив по совокупности на основа-
нии ст. ст. 29 и 30 УК то же наказание, считая
срок наказания в отношении Василенко Ни-
колая с 1 марта 1924 года [...].

[...] Приговор может быть обжалован
в 48-часовой срок [прокурором] с момента
его объявления и обвиняемыми с момента
вручения им копии такового [...].

Председатель [Мазур Ф.Т.]
Нарзаседатели [Боков А.А., Несте-
ровский Д.Я.]

Протокол допиту М. Василенка від 25 вересня 1923 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 5, стр. 55435, т. 13, арк. 16-17.

ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 4, арк. 1-22.
Оригінал. Рукопис.

ВОПРОС	ОТВЕТ
8. Что делал при белых	Профессором белых
9. Преступление (в чем обвиняется)	1) Контр.рев. 2) шпионаж, 3) бандит, 4) тре-н.-р., 5) уго-ловный, 6) клеветник (позор)
10. Когда прибыл	1923 г. Сентябрь мес. 24 дня

Состав семьи, возраст, занятие и адреса членов.

Степень родства	Фамилия, имя, отчество	Возр.	Занятие и место службы	Адрес
1	Муж. Василенко Н. П.	48	Профессор	Тарасовская № 20. № 5
2				
3				
4				
5				
6				

Подпись арестованного [подпись]

Где содержится	Коминдатуре
За кем зачислен	Котков
Основ. на зачисление	ордер № 261
Особые приметы аресто- ванного	
Примечание:	

(Нужно подчеркнуть)

Подпись след. [подпись]

16

У С С С Р

Киевский Губернский Отдел Г. П. У.

Дело №

ПРОТОКОЛ.

1923 г. Сентябрь 25, час. в Уезд. К-Р [подпись]

Губернского Отдела Г. П. У. АЛЕХИН

Сего числа допросил гр. ВАСИЛЕНКО Н. П., в качестве обвиняемого и он помол.

Имя, отчество и фамилия ВАСИЛЕНКО Николай Прокофьевич

Время рождения 1866

Происхождение из гр. г. Глухов

Где учились в Глуховской гимназии и Полтавской гимназии, Дерптском и Новороссийском Университетах

Вид занятия до империалистической войны профессор

Протокол
допиту
М. Василенка
від 25 вересня
1923 р.
(початок)
ГДА СБУ, ф. 5,
спр. 55435, т. 13,
арк. 16-17.

**Витяг з протоколу допиту М. Василенка
в кінці вересня — на початку жовтня
1923 р.**

Киевский Губернский Отдел Г. П. У.

Дело №.....

ПРОТОКОЛ

ПРОДОЛЖЕНИЕ

[...]

Сего числа допросил гр. Василенко
Н.П. [...] и он показал:

[...]

До приезда Николая Платоновича ВАКАРА в Киев, я с ним знаком не был. Когда мне сказали, что он приехал из Парижа, меня, естественно, заинтересовал он. На моей квартире собирались знакомые ВАКАРА — мой брат Константин, П.П. СМИРНОВ и С.М. ЧЕБАКОВ. Это было маленькое случайное собрание. Н.П. ВАКАР целый вечер посвятил рассказу о политических соотношениях в Западной Европе после войны, о политических границах, изменениях в политическом состоянии и пр[очее]. Рассказ был необычайно интересен по новости для нас и богатству материалов. Мы решили продолжить наши беседы.

[...] Группу, которая вела с ним беседы он объявил «Киевским Областным Центром Действий». Это длинное название, придуманное им и пущенное им в ход, осталось затем в употреблении. Ни программы, ни платформы у этого Центра не было, они не обсуждались. Ближайшей задачей было издание газеты и поддержание связи с ВАКАРОМ, как фактическим издателем-редактором газеты. Других заданий у Центра не было. Никакой политической работы он не вел.

[...]

[М.П. Василенко]

Верно: *п/упоном*[оченый] [підпис
нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 18-20. Оригінал. Машинопис.

Адрес квартиры в настоящее время Тарасовская 30.

Средство к существованию личный заработок

Система членов, Божиков, Обществ, Партий, Кружков политическая член И-Д партии 1914 по 17 гд.

В настоящее время Состоит членом Киевского Областного Центра Действий

Основа и сущность под судом и следствием не был.

Названия он под стражей и др. и т.

Отношение к военной повинности

Показание по делу:

Во время действия Центральной Рады и скупщины немцев, генералом СЕН ПАСКИМ был совершен перенос. По совершении переноса мне было предложено занять в кабинете ЛИБОВУА должность министра Народного Просвещения. Я его знал, руководствуясь тем соображением, что в области просвещения Украинского народа я выполняю программу, которая удорожает дальнейшее разделение школ, смягчит в школах деле национальному делу между украинцами и русскими и даст мне возможность фактически осуществлять некоторую культурную деятельность, особенно для украинской культуры. Мне удалось основать национальную библиотеку в Киеве, украинские Университеты в Киеве и Камениц-Подольские, Академии Наук, кроме того ряд украинских гимназий в Киеве и других городах. Было основано 50 сельских гимназий, большая часть которых, а также трудовых школ существует и теперь. В Одессе был основан Политико-научный Институт, а в Екатеринославе Университет с преподаванием на русском языке. Так как многие из этих учреждений существовали до сих пор, то полагаю, что мне удалось кое-что сделать для родного народа и его культуры и тем являю, как это возможно было в 1918 г., когда политическая ситуация в России была тяжелая. В начале сентября я был назначен Президентом

Сената и оставался управляющим М-вом Народного Просвещения до октября, чтобы закончить Устав Академии Наук. Председателем Совета Министров я никогда не был, но замещал Председателя и Совета для раз во время поездки ЛИБОВУА в Берлин. Никакой административной работы по этой должности я не вел, а только председательствовал и подписывал за Председателя бумаги. К Гетману я никогда близко не был и часто не виделся с ним до недавних, будучи занят работой в министерстве. В то время являлся Киевля перепослы между Советской властью в Украинской за установление границ, а мое министерство народного просвещения отсутствовало как раз этому периоду. Украина и Советская Россия в то время существовали, как самостоятельные государства, а не как единое государство.

Н.П. Василенко

Берно: *Василенко*

ПОСТАНОВА № 16491
ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР

від 28 червня 1991 р.

Пленум Верховного Суду УРСР під головуванням
Голови Верховного Суду УРСР —

Якименко О.Н.

В.О.
з участю Прокурора УРСР —

Василенко В.П.

при секретарі Пленуму,
члені Верховного Суду УРСР —

Малдренку В.Т.

розглянув протест Прокурора УРСР
по справі Василенка М.П.

Вироком Київського губернского суду від 8 квітня 1924 р. —

Василенко Микола Прокопович, 1866р., народження, український о.Смань Глухівського повіту Чернігівської губернії, українець, безпартійний, з вищою освітою, працював у Київському інституті народних господарств професором, а у 1921-1922 рр. був Президентом Всеукраїнської Академії наук, не судимий, —

засуджений за ст.ст.60 і 62 КК УРСР /в редакції 1922р./ на 10 років позбавлення волі з суворим ізоляцією.

Ухвалою касаційної категорії в кримінальних справах Верховного Суду УРСР від 10 травня 1924 р. вирок відносно Василенка М.П. залишений без змін.

Постановою Президії ВУЦКЕ від 16 травня 1924 р. міру покарання Василенку М.П. пом'якшено до 5 років позбавлення волі.

Цим вироком засуджені були також Карасіовська М.В., Чопаєвський І.В., Толдига Б.М., Тартаковський П.С., Василенко К.П., Кудельова І.С., Оберучева Г.М., Кудельова З.С., Кавецька Г.К., Венгеров І.М., Чебаков С.М., Смирнов П.П., Яковлев С.В., Олександрівна М.О., Ванюшкова В.В. і Єдліковський С.П. протест відносно яких не прийнятий.

Василенко за вироком суду звинувачений в тому, що у 1920р. він увійшов до складу контрреволюційної організації під назвою "Київський обласний центр ЛІВ", створеної предсавком білого емігранції Вакаром, і яка підтримувалась емігрантському центром у Парижі.

Ця організація, як вказано у вироку, ставила собі за мету "підготовку до вабуху всередині та захочення влада на території радянських республік. Участь Василенка Миколи у значенні контрреволюційних злочинів підлягала в тому, що він разом із засудженими своїми братами Василенком Константином, Чебаковим, Чопаєвським готував матеріали для емігрантському журналі "Новь", де видавався в Парижі.

В протесті ставиться питання про скасування судових рішень відносно Василенка М.П. із закриттям кримінальної справи за відсутністю в його діях складу злочину.

Заслухавши доповідь члена Верховного Суду УРСР Контуса Л.М., прокурора, який підтримує протест, обговоривши дводля протеста і перевіривши матеріали справи, Пленум Верховного Суду УРСР вважає, що протест підлягає задоволенню.

Ні під час попереднього слідства по справі, ні в судовому засіданні Василенко М.П. визнає себе в контрреволюційній діяльності не визнає.

З матеріалів справи видно, що Василенко М.П. двічі наказав свою квартиру у м.Києві для зустрічей Смирнова, Чебакова і ін. з прабулим із-за кордону Вакаром. Під час зустрічей він брав участь в обговоренні доповіді Вакара про діяльність паризького "Центру ЛІВ" і отримав для вакордонного вандання "Новь".

Оригінали текстів доповіді і статті в кримінальній справі відсутні, їх зміст в судовому засіданні не досліджувалась.

В ході попереднього слідства і в судовому засіданні Василенко М.П. показав, що в Вакаром не був знайомий, але під час його приїзду на Україну погодився на зустріч з ним у своїй квартирі в колі знайомих Вакара. Той в присутності його брата Василенка Константина, Смирнова і Чебакова розповідав про політичне становище в Європі, про емігрантський російський емігранції мого розвитку ситуації в Росії. Учасники вібрини про інформації Вакара розраховували.

Вакар під час зустрічей від мову про створення у Парижі емігрантського вандання під назвою "Новь", хотів, щоб київські члени готували статті для нього. З політичними спрямуваннями цього журналу він, Василенко М.П., не був з'являв.

Ці показання Василенка М.П. нічим не сиростовані, отже підстав для сцінки його дії як контрреволюційних не давали.

В показаннях решти засуджених дані про те, що Василенко М.П. склав ЛІВ, спрямовані проти Радянської влади, відсутні. Показання свідків щодо ЛІВ Василенка М.П. в справі відсутні звагалі.

За таких обставин склад злочину, передбачений ст.ст.60, 62 КК УРСР /в редакції 1922р./ відсутній.

На підставі наведеного, керуючись ст.ст.893,894 КК УРСР, Пленум Верховного Суду УРСР, —

Виписка з протоколу засідання
щодо зменшення терміну
покарання від 16 травня 1924 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 4, арк. 29.

Постанова про реабілітацію
М. Василенка. 28 червня 1991 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 32,
арк. 153-155.

постановляє:
Протест Прокурора Української РСР задовольнити.

Вирок Київського губернского суду від 8 квітня 1924 р. і ухвалу касаційної категорії в кримінальних справах Верховного Суду Української РСР від 10 травня 1924 р. відносно Василенка Миколи Прокоповича скасувати, а справу на підставі ст.6 п.2 КК УРСР за відсутністю складу злочину в його діях закрити.

Голова
Верховного Суду УРСР

О.Н.Якименко

секретар Пленуму,
член Верховного Суду УРСР

В.Т.Малдренко

О.Г.П.У.

Учет
КТЕ при С
С

Всеволод Голубович

1885-1939

ДЕЛО № 6793

УКРАИНСК НАЦ. ЦЕНТР

1931

Голубович Всеволод Александрович

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРИАЛ)

ТОМ № 1

Генеральный
секретар шляхів

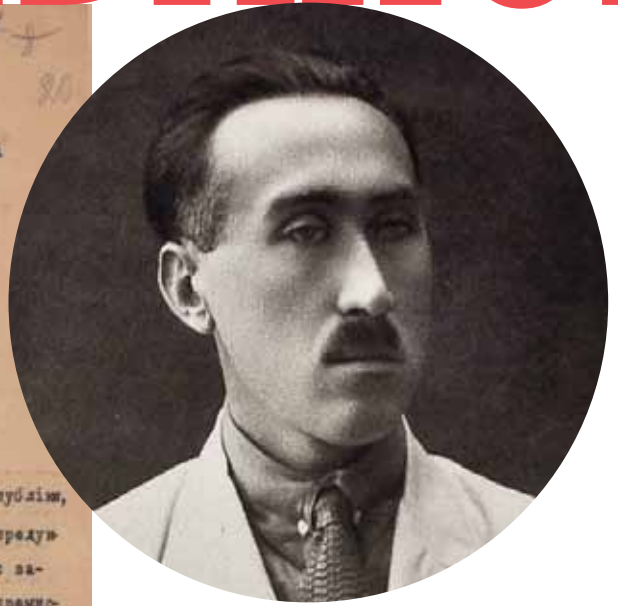
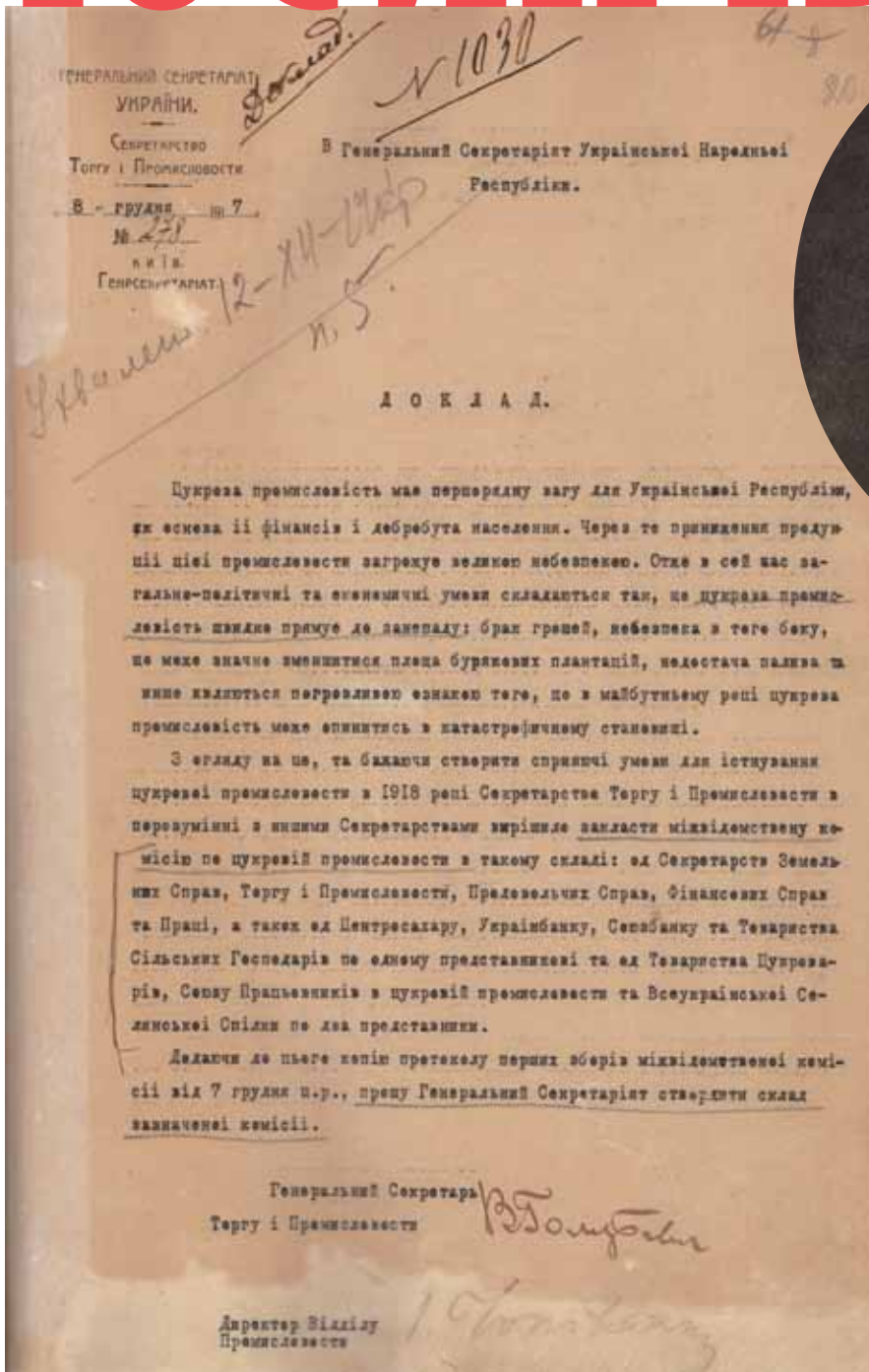
Генеральный
секретар торгу
і промисловості

Голова Ради

Народних
Міністрів

Української
Народної
Республіки

Народний міністр
закордонних справ

ВСЕВОЛОД ОЛЕКСАНДРОВИЧ Голубович народився у селі Молдавка Балтського повіту Подільської губернії (нині село Молдовка Голованівського району Кіровоградської області).

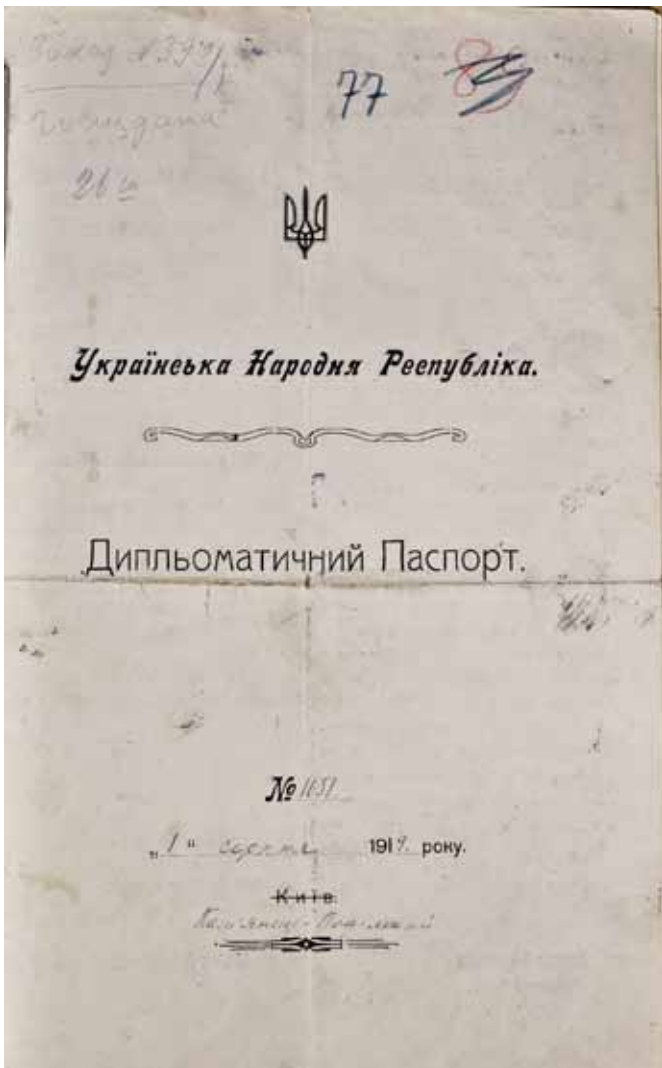
Навчався у Тульчинському духовному училищі, Подільській духовній семінарії та Київському політехнічному інституті.

Із 1903 р. — член Революційної української партії, із 1912 р. — Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР). Належав до Одеської української громади.

У 1905 р. за політичну діяльність притягнувся до адміністративної відповідальності.

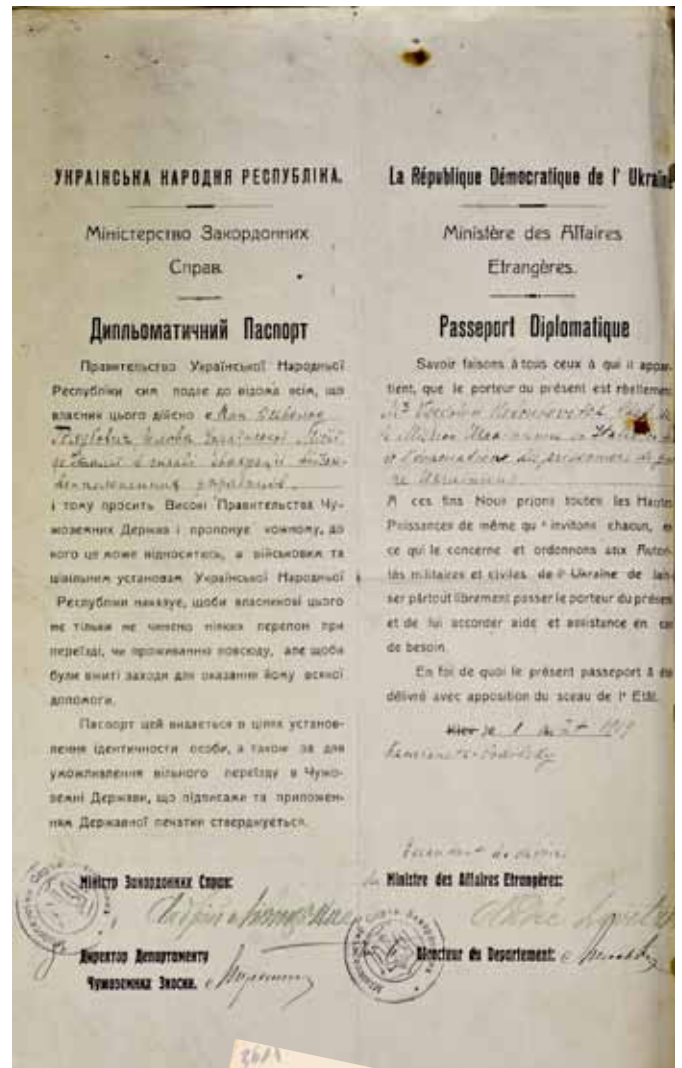
Працював на Південній залізниці, Київській окрузі шляхів сполучень, впродовж 1916–1917 рр. — начальником відділу водних, шосейних та ґрунтових шляхів Румунського фронту.

Доповідь В. Голубовича про створення міжвідомчої комісії з цукрової промисловості. 8 грудня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 1, спр. 1, арк. 20.

Дипломатичний паспорт УНР на ім'я В. Голубовича як голови Української місії до Італії. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

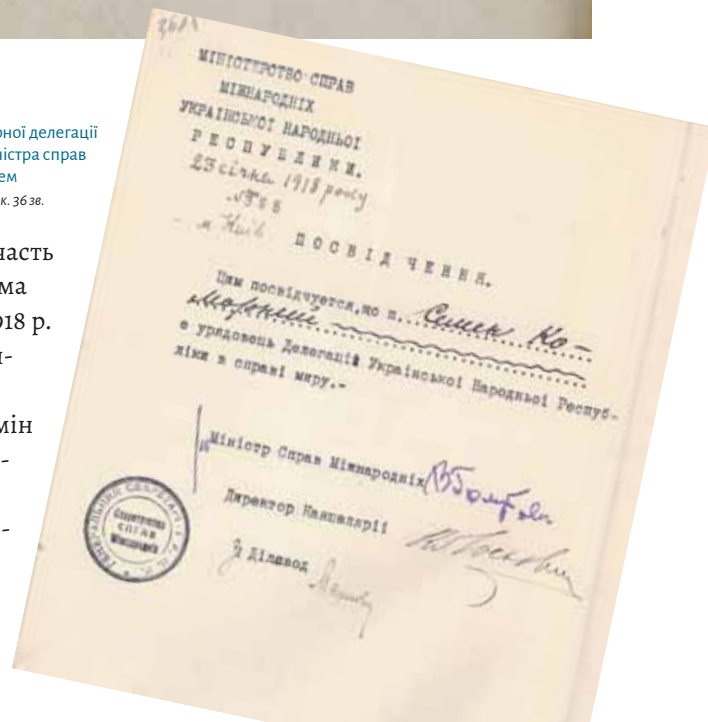

Посвідчення урядовця мирної делегації УНР завірене підписом міністра справ міжнародних В. Голубовичем ЦДАВОУ, ф. 2592, оп. 1, спр. 84, арк. 363в.

У січні 1918 р. став Головою Ради Народних Міністрів і міністром закордонних справ Української Народної Республіки. За його каденції на посаді Прем'єр-міністра укладено Берестейський мирний договір, звільнено Українську Народну Республіку від більшовиків та здійснено інші важливі політичні кроки.

29 квітня (за іншими даними — 22 червня або 19 липня)

1918 р. заарештований за участь у викраденні банкіра Абрама Доброго. 22 або 25 липня 1918 р. засуджений німецьким військово-польовим судом до двох років ув'язнення. Термін покарання повністю не відбув, оскільки після відречення Павла Скоропадського та приходу до влади Директорії був відпущений з в'язниці.

ГОЛОВНОУПОВОЗНАЖЕННЯ
до адміністрації
УРЯДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕПУБЛІКИ

92

ПОВІДЧЕННЯ

Ч. 8.
8 ЛИПНЯ 1920 Р.
М. ПАВЛОПОЛЬСЬКА

СЕН СВІДЧУ, що ГРОМАДЯН...
Александр Александрович Голубович...
був у відносинах до особ, які перебувають в Укра-
їні з Української Народної Республіки.

На підставі не цього свідчення
визначено і підставу зв'язати не може...
вирішив в допоміжності рішуче зобразити в
... документах

Означене повідчення відома до
Александр... 1920 року.

Головноуповноважений до адміністрації
Уряду Української Народної Республіки
Міністр Народного Господарства

З. Голубович

83

У. В. Р.
ДИРЕКТОРІЯ

Травня 1919 р.
№ 1618

У ПОВІДЧЕННЯ

Кредитний штаб Інспектор Безсараб-
ської губернії відраховується на чолі Україн-
ської Торгової мисії до Береста Бе-
льжського Італійського Граду для всеохо-
пного товаро-обміну між Італійським Кра-
їном і Українською Народною Республі-
кою.

Але заради того з метою збережен-
ня зв'язку мисії З. Голубовича надійшли
до мисії кредитні гроші, які включають пла-
тєжні матеріали мисії в т.ч. щоб впа-
рець мисії завідувачкою Українською
адміністрацією в місії до відрядження в
Українського Посольства в Римі.

Мисію Української Торгової мисії в Бересті
З. Голубович

Секретар мисії
Александр

М. П. Української Народної Республіки
М. П. Торгової мисії

В. Голубович

ЗЛІВА. Повідчення
від 8 липня 1920 р.
про приналежність
В. Голубовича до осіб,
які мають евакуюватися
з урядом УНР
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп,
т. 6, арк. 92.

СПРАВА. Уповноваження
голови Української
торгівельної мисії УНР
до Італії В. Голубовичу.
31 травня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп,
т. 6, арк. 83.

V. Holubovitch

Головноуповноважений до адміністрації
Уряду Української Народної Республіки

Дипломатичний паспорт

Уряд Української Народної Республіки

Міністр

19 Травня 1920 р.
№ 1082

Це свідчу, що пред"явник цього
ГОЛУБОВИЧ Безоволод Олександрович

має право переїзду у вагоні, призначе-
ному для урядовців Української Народ-
ної Республіки зі ст. Кам"янець до
ст. Київ, зворотному напрямку.

Проходиться військову і цивільну, а
також залізничну адміністрації не че-
кати в спеціальному відділі перешкод щоб
дати в спеціальному відділі перешкод щоб
до цього переїзду до згодобі станції.

Головноуповноважений
В. Голубович

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

Зліва. Дипломатичний паспорт
УНР на ім'я В. Голубовича як голови
Української мисії до Італії. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 87.

справа. Повідчення на право
переїзду В. Голубовича у вагоні
для урядовців УНР зі ст. Кам"янець
до ст. Київ та у зворотному напрямі
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 87.

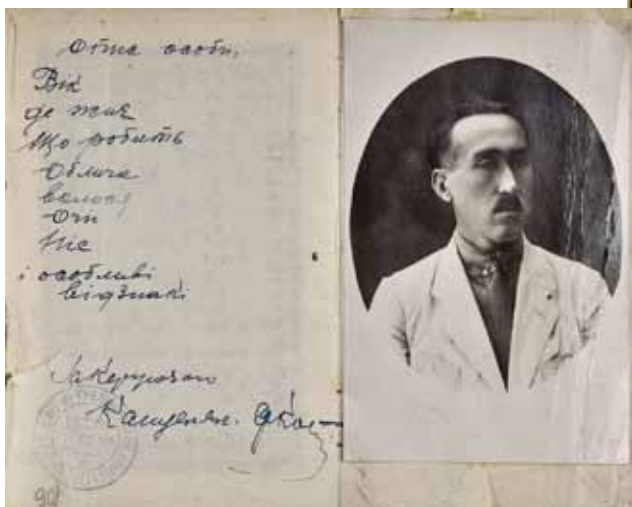
Працював у газетах УПСР у Києві та Кам'янці-Подільському. 24 березня 1919 р. за наказом Директорії УНР мав бути заарештований за участь в «Комітеті охорони республіки» та спробу антидержавного заклоту. Однак, виїхав на Галичину. 31 травня 1919 р. отримав призначення на посаду голови української торговельної місії в Італії, отримав паспорт, гроші, проте виїхати не зміг. Потім проживав у Рівному та Кам'янці-Подільському. Працював у Кам'янці-Подільському університеті.

1
4. К.
~~1919~~

Анкета № 219

для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.
Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей ответственности.

ВОПРОСЫ:		ОТВЕТЫ:	
I-я Часть (заполняется арестованным)			
1) Фамилия	Голубович		
2) Имя и отчество	Васильев Васильевич		
3) Гражданин какого государства	У. С. С. Р. И.		
4) Национальность	Украинцы		
5) Место рождения	губ. Подольская уезд Балтский Молдавка		
6) Возраст (год рождения)	35 лет, родился в г. Балтском 1885.		
7) Образование: а) грамотный-ая	а) грамотный		
б) какую школу окончил	б) окончил Киевский политехн. школу.		
в) если не окончил, то с какого прошел	в) прошел школу.		
8) Состав семьи, место жительства и место работы каждого члена (отца, матери, детей, мужа, жены, братьев и сестер).	Степень родства	ФАМИЛИЯ, ИМЯ И ОТЧЕСТВО.	Занятие или место работы и должность или профессия.
	1.	Анна Мари	22 Калитин. Милочер
	2.	Ана Марья	Теле. Комитет при Кон. Ун-те
	3.	Ирина	Университет по С. К. М. С. К.
	4.		Губ. Подольская уезд Балтский
5.			
9. Партийная принадлежность (а) в какой партии состоит, б) с какой времени.	Укр. П. Соц. революц. 1913 года		
10) Профессия	Инженер		
11) Место работы (службы) а) с начала войны до 1/III 1917 г., б) с 1/III г. по настоящее время.	НАЗВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ИЛИ УЧРЕЖДЕНИЯ.		Профессия или должность.
	а) Инд. предпр. в г. Купчинск. Ю. В. Ин. г. и Кон. Ун-те Киевского Укр. Ун-та.		Инженер
б) Теле. Комитет при Кон. Ун-те. Украинская Милочерская фабрика при Кон. Ун-те.			

Витяг із закордонного паспорта В. Голубовича
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 106.

У вересні 1919 р. виїхав на Полтавщину, щоб забрати дружину. Під час перетину лінії фронту на станції Фастів затриманий більшовиками, але через деякий час його звільнили.

11 серпня 1920 р. заарештований особливим відділом надзвичайної комісії при реввійськраді 14-ї армії Південно-Західного фронту Червоної армії. Під час слідства 3 травня 1920 р. разом із ще шістьма арештованими оголосив голодування на знак протесту проти затягування слідства. 29 травня 1921 р. Верховним Надзвичайним революційним трибуналом УСРР засуджений

у «справі уряду УНР» до 10 років концтаборів. За амністією ВУЦВК термін покарання скорочено вдвічі.

Наприкінці 1921 р. ще раз амністований та випущений на волю під підписку про невізд. → с. 51

Витяз з протоколу допиту В. Голубовича
про його політичну та урядову діяльність

Оригинал

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

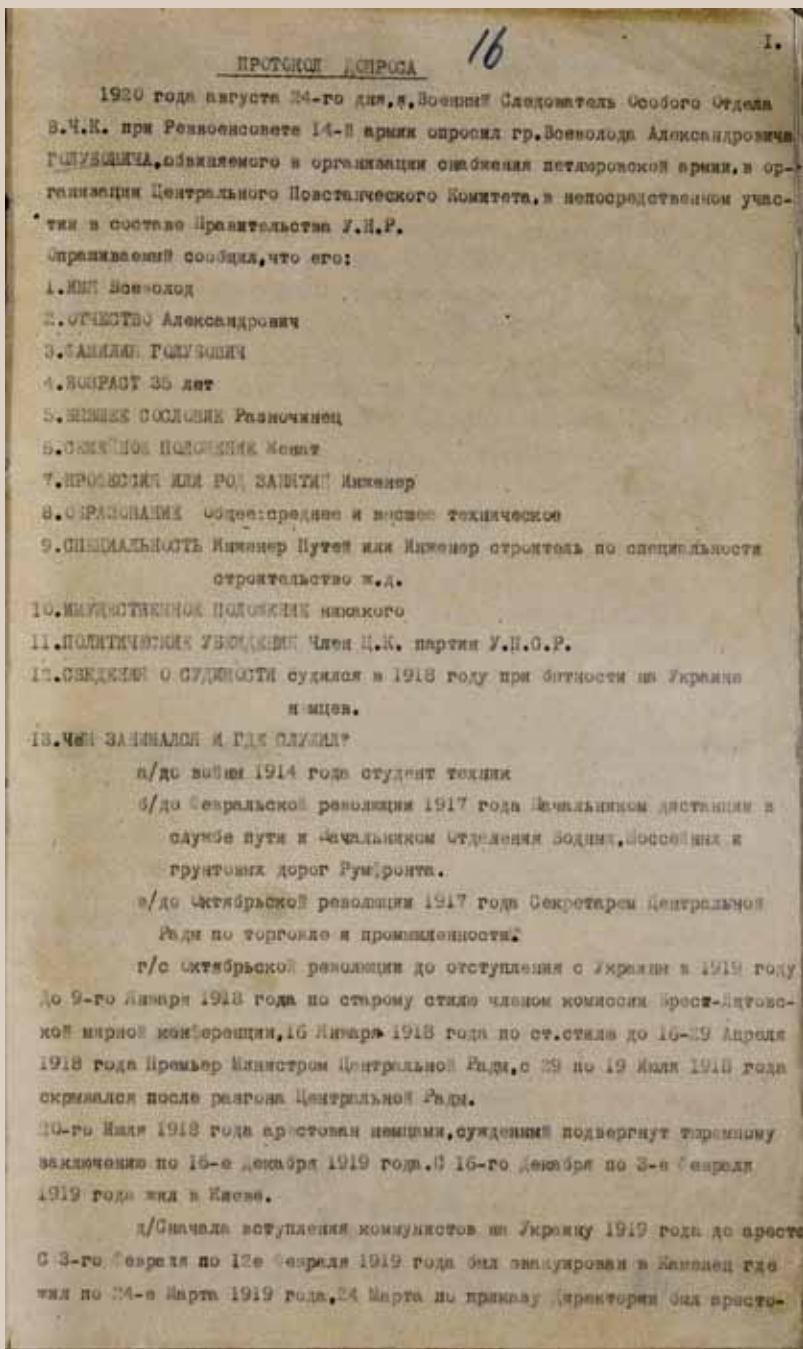
1920 года августа 24-го дня, я, военный следователь Особого Отдела ВЧК при Реввоенсовете 14-й армии опросил гр[ажданина] — Всеволода Александровича ГОЛУБОВИЧА, обвиняемого в организации снабжения петлюровской армии, в организации Центрального повстанческого комитета, в непосредственном участии в составе правительства У.Н.Р.

Обвиняемый сообщил, что его:

1. ИМЯ: Всеволод
2. ОТЧЕСТВО: Александрович
3. ФАМИЛИЯ: ГОЛУБОВИЧ
4. ВОЗРАСТ: 35 лет
5. БЫВШЕЕ СОСЛОВИЕ: разночинец
6. СЕМЕЙНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ: женат
7. ПРОФЕССИЯ ИЛИ РОД ЗАНЯТИЙ: инженер
8. ОБРАЗОВАНИЕ общее: среднее и высшее техническое
9. СПЕЦИАЛЬНОСТЬ: Инженер Путей или инженер-строитель по специальности строительство ж[елезной] д[ороги]
10. ИМУЩЕСТВЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ: никакого
11. ПОЛИТИЧЕСКИЕ УБЕЖДЕНИЯ: член Ц.К. партии У.П.С.Р.
12. СВЕДЕНИЯ О СУДИМОСТИ: судился в 1918 году при бытности на Украине немцев.
13. ЧЕМ ЗАНИМАЛСЯ И ГДЕ СЛУЖИЛ?
 - а) до войны 1914 года студент техник.
 - б) до Февральской революции 1917 года начальником дистанции в службе пути и начальником Отделения водных, шоссейных и грунтовых дорог Румфронта.
 - в) до Октябрьской революции 1917 года секретарем Центральной Рады по торговле и промышленности.
 - г) с Октябрьской революции до отступления с Украины в 1919 году.

До 9-го января 1918 года по старому стилю членом комиссии

12) Если состоял на государственной службе, то в каком чине.	Теперь не числюсь
13) Если не служил и не работал по найму, то на какие средства жил.	Служба и журналистская работа
14) Имел ли недвижимый имущество, землю и др.	Нет
15) Принадлежал ли к ответственности по суду или в админ. порядке.	В 1905 в адм. порядке. В июне 1917 года судился в г. Киеве по делу о принадлежности к партии большевиков.
16) Отношение к воинской обязанности: а) воинское звание, род оружия или специализация; б) если освобожден, то почему.	Н. К. роты артиллерии 8-й Киевской дивизии. Не подлежал призыву. Не подлежал призыву. 19-го января 1920 г.
17) Где арестован: а) губ., уезд, волость, гор., уезд и № дома; б) при каких обстоятельствах арестован (на своей квартире, в школе, на собрании и др.).	Задержан без ареста в городе Камнице во время его выступления с речью. Арестован в "Совнарбюро" по приглашению Феликса Ковалевича.
20) Когда и кем допрошен.	Никем.
21) Предъявлялись обвинения и в чем именно.	Нет.
22) Место жительства, перед арестом.	Камница Подольск
Примечания арестованного: по заявлению председателя т. Маринича в М.Р.К. для выяснения с районом Под. губ.	
Подпись арестованного: В. Голубович	
15 августа 1920	
2-я часть (заполняется администрацией места заключения)	
23) Официальное название места заключения.	При Губико
24) По чьему приказу арестован и № приказа.	И-Камни секретно от тов. Валентины
25) За кем числится?	до секретно от тов. Валентины
26) Приметы заключенного.	Висит на шее медальон
Примечания: Подпись заключенного: В. Голубович	
Освяти на вопросы анкеты надо писать чернилами (в крайнем случае химическими карандашом), писать разборчиво, прописными буквами, по возможности без сокращений и аббревиатур.	

Витяг із протоколу допиту В. Голубовича від 24 серпня 1920 р. із відомостями про участь в українському державотворенні. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 16.

Брест-Литовской мирной конференции. [С] 16 января 1918 года по ст[арому] стилю до 16–29 апреля 1918 года Премьер-министром Центральной Рады. С 29 [апреля] по 19 июля 1918 года скрывался после разгона Центральной Рады. 20-го июля 1918 года арестован немцами, осужден, подвергнут тюремному заключению по 16-е декабря 1918 года. С 16-го декабря по 3-е февраля 1919 года жил в Киеве.

д) с начала вступления коммунистов на Украину 1919 года до ареста.

С 3-го февраля по 12-е февраля 1919 года был эвакуирован в Каменец, где жил по 24-е марта 1919 года, 24 марта по приказу Директории был арестован вместе с остальными членами Охраны Республики. 30-го марта 1919 года бежал в Галицию, где был до 30 апреля 1919 года, затем выехал в Ровно для издания газеты «Трудовая Громада». 4–6 июня 1919 года прибыл в Каменец, где издавал тоже газету и был до второй половины февраля 1920 года. До начала марта 1920 года был перерыв издания газеты в следствии закрытия таковой поляками и с первых чисел марта 1920 года мною была снова издаваема газета и 20 марта 1920 года таковая снова была закрыта. 20 марта 1920 года выехал в Варшаву вместе с тов[арищем] ЧЕРНЯВСКИМ и еще двумя товарищами — членами КПУ, т[о] е[сть] т[оварищем] ВАЛЯНСКИМ — членом Паркома, а другого товарища фамилии не помню, куда выехал для участия в конференции социалистических партий народов быв[шей] России. Но конференция была перенесена на 29-е марта в Ревель, куда нас, конечно, не пропустили. Почему 3-го апреля 1920 года возвратился вместе с т[оварищем] ЧЕРНЯВСКИМ в гор[од] Каменец и жил легально в таковом до 12 июля 1920 года. С 12-го июля по 11 августа жил легально, работая в Университетской миссии по организации Технического Отдела при математическом факультете и 11-го августа бы арестован и отправлен в гор[од] Винницу.

14. МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО: гор[од] Каменец, Московская или Университетская ул[ица], д[ом] № 60.

[...]

В[опрос]. КОГДА ВЫ БЫЛИ ИЗБРАНЫ ЧЛЕНОМ УКРАИНСКОГО УЧРЕДИТЕЛЬНОГО СОБРАНИЯ?

зав вместе с остальными членами хоровой Республики, 30-го Марта 1919 года бежал в Галичину где был до 30-го Апреля 1919 года, влился в Ровно для издания газеты "Трудовая Громада". 4-6-го Июня 1919 года прибыл в Каменец, где издавал тоже газету и был до начала Января 1920 года. До начала Марта 1920 года был перерыв издания газеты вследствие закрытия таковой поляками и с первых марта 1920 года вновь была снова издавана газета и 30 Марта 1920 года таковая снова была закрыта. 30 Марта 1920 года влился в Ровно вместе с тов. ЧЕРНОВСКИМ и еще двумя товарищами-членами К.П.У., ВАЛИНСКИМ-Членом Партии, а другого товарища (имени не помню), влился для участия в конференции социалистических партий народов Близ.России. Но конференция была перенесена на 29-е Марта в Ровно куда мы, конечно, не пропустили. Почему 3-го Апреля 1920 года вошел вместе с т. ЧЕРНОВСКИМ в гор. Каменец и жил легально в таме до 12-го Июня 1920 года. С 12-го Июня по 11 Августа жил легально работал в Университетской Комиссии по организации Технического дела при математическом факультете и 11-го Августа был арестован и отправлен в гор. Винницу.

14. МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО: гор. Каменец Московский или Университетский ул. Д.С. И. ПОКАЧАД:

В. КАКОВЫ И ГДЕ НАХОДИТСЯ ВАШИ РОДИТЕЛЬНИКИ?

О. Мать моя Ирина Васильевна ГОЛУБОВИЧ находилась должна была в Курск по тому знала, сестра моя вступила Эмилия Александровна КОБАНОВСКАЯ со своим мужем Владимиром Ивановичем КОБАНОВСКИМ живет в гор. Полтаве, последний? учительствует.

В. ГДЕ ПРОЖИВАЛ РОДИТЕЛЬНИКИ ВАШЕ? СПУТУГ?

О. Иван Филиппович ПРОСЬЯВСКИЙ - ОУЧМ живет неизвестно где, но раньше жил в Мезринке.

В. КАКОМ КТО СОЦИАЛЬНО ПОЛОЖЕНИЕ В 1918 ГОДУ?

О. Он был до отхода украинцев на гор. Киев Военным Министром.

В. КОГДА ОН В ПОСЛЕДНИЙ РАЗ УЕХАЛ?

О. До конца Марта 1918 года он находился в Москве.

В. КАКОМ У НЕГО В 1918 ГОДУ КТО ПОЛИТИЧЕСКО УВЕЖДЕНИЕ?

О. Кажется эс-эр, а числился ли в партии не знаю.

В. КАМ ОН ЕЩЕ ВЫДВИНУТ НА ПОСТ ВОЕННОГО МИНИСТРА УКРАИНЫ?

О. Нищо и партийными эс-эровскими группами.

В. КАКИМИ ИМЕННО СПЕЦИФИЧЕСКИМИ ПРИЧИНАМИ ОН ЕЩЕ ВЫДВИНУТ?

О. Какое боевое отличие в чине поручика, командующего во время германской

О[ответ]. Не помню о времени, когда происходили выборы, был между прочим также выбран по Херсонской губернии.

В[опрос]. БУДУЧИ ИЗБРАННЫМ В УКРАИНСКОЕ УЧРЕДИТЕЛЬНОЕ СОБРАНИЕ, КАКИЕ ФУНКЦИИ ВЫПОЛНЯЛИ В ФРАКЦИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ РАДЫ?

Кажется, ничем.

В[опрос]. КОГДА ВЫ БЫЛИ И КЕМ, ПРИ КАКИХ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАХ ВЫДВИНУТЫ НА ПОСТ МИНИСТРА ТОРГОВЛИ И ПРОМЫШЛЕННОСТИ (секретаря)?

О[ответ]. Вероятно, в конце июля или в начале августа партией, сам же я в то время был в гор.[оде] Одессе.

В[опрос]. СОСТАВ СЕКРЕТАРИАТА — ПАРТИЙНО?

О[ответ]. УПСР: ХРИСТЮК Павел, КОВАЛЕВСЬКИЙ Николай, СТАСЮК, Всеволод ГОЛУБОВИЧ; из эс-де[ков] ВИННИЧЕНКО, МАРТОС, СТЕШЕНКО, кажется, БАРАНОВСКИЙ, из эс-эфов ШУЛЬГИН, РАФЕС от Бунда, от сионистов ЗИЛЬБЕРФАРБ; по русским делам — ОДИНЕЦ, от поляков не помню, эс-дек ПОРШ и по военным делам ПЕТЛЮРА.

В[опрос]. КОГДА ВЫ ПРИБЫЛИ ДЛЯ ИСПОЛНЕНИЯ СВОИХ ОБЯЗАННОСТЕЙ МИНИСТРА ТОРГОВЛИ И ПРОМЫШЛЕННОСТИ?

Кажется в 20-х числах октября 1917 года.

[...]

Настоящий протокол мне прочитан все записанное в нем считаю доподлинно и правильно [...].

27.VIII [19]20 г. [В. Голубович]
г. Винница

Допрашивал Временно исполн[яющий] обязанности военного следователя О.О.В.Ч.К. 14 Красной Сов[етской] Армии [И. БИРЮКОВ]

27 ав[густа] 1920 г.

Витя із протоколу допиту В. Голубовича від 24 серпня 1920 р. із відомостями про участь в українському державотворенні. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 16.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 2-15.
Оригінал. Машинопис.

Підписка В. Голубовича
зі зобов'язанням щотижня з'являтися
на реєстрацію до міської міліції.
6 жовтня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6,
спр. 69270-фп, т. 6,
арк. 76.

См. гата в ітом, ітом 2054 ф. 6
зв'язаний з реєстраційною
в історичній лінійці зр. 10
р. 8 жовтня
6.10.1921.
В. Голубович

Фото заарештованого
В. Голубовича

Остання сторінка копії
протоколу допиту
В. Голубовича від 24 серпня
1920 р., після внесення ним
зауважень до тексту
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6,
арк. 15.

15 24

В. ПРИНИМАЛИ ЛИ УЧАСТИЕ МЕЖДУПАРТИЙНЫМ ЗАСЕДАНИИ СОВЕЩЕНИИ
ПО ВЫРАБОТКЕ ПРОЕКТА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СТАТУТОВ УПРАВЛЕНИЯ
РЕСПУБЛИКОЙ ?

О. Да принимал споредическое.

В. КТО ВАМ ДАЛ ПАСПОРТ ЯКОВА ПИНЧУКА. ?

О. Не знаю. Он был оставлен им кем то в редакции.

В. ПОЛУЧАЛИ ЛИ ВЫ ПИСЬМА ДЛЯ ПЕРЕДАЧИ ПО ЗА КРАСНЫЙ ФРОНТ?

О. ПОЛУЧАЛ.

В. ПРИНИМАЛИ ЛИ ВЫ УЧАСТИЕ В МАРТЕ М-ЦЕ В СОВЕЩЕНИИ УКРАИНСКОЙ
НАЦИОНАЛЬНОЙ РАДИ ВСЕМА СЕКРЕТНОГО ХАРАКТЕРА ПО РЕОРГАНИЗА-
ЦИИ ПРАВИТЕЛЬСТВА У.Н.Р.?

О. Вероятно принимал.

В. ОТКУДА ВАМИ ПОЛУЧЕНА КОНФИДЕНЦИАЛЬНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ ПЕРЕПИСКА
С.В. ПЕТЛЮРЫ.?

О. ОТ СЛУЖАЩАГО КАНЦЕЛЯРИИ ДЕРИКТЕРИМ В: ЛОТОЦКОГО.

В. КТО ПЕРЕДАЛ ВАМ СЕКРЕТНУЮ ПЕРЕПИСКУ МЕЖДУНАРОДНОГО ХАРАКТЕРА ТРАК
ТУМНЕЙ О ПОСТАНОВКЕ ШПИОНАЖА В МЕЖДУНАРОДНОМ МАСШТАБЕ ДОБРАРИИ
В-ВАРШАВЕ Письмо КОПИЯ ГЕНЕРАЛА ТУМАНОВА ПОСЛУ ДОБРАРИИ В ВАРША
ВЕ П.А. КНЯЗД УРУСОВУ.

О. Кто то из Варшавских курьеров, но кто не знаю т.к. получил через
редакцию. Копия была прислана в запечатанном конверте.

В. КЕМ БЫЛА ВЫДАНА ОРИГИНАЛЬНАЯ ПЕРЕПИСКА МЕЖДУ ГЕНЕРАЛЬНОЙ МОДЕ
МАСОНОВ ФРАНЦИИ В.М. МИРОВОГО ОРДЕНА ГАЛИПОМ И С.В. ПЕТЛЮРОЙ

О. Была взята тоже в В. ЛОТОЦКОГО.

В. ПРИНИМАЛИ ЛИ ВЫ УЧАСТИЕ В СЕКРЕТНОМ СОВЕЩЕНИИ ПАРТИИ ПО ВЫРАБОТ
КЕ КОНСТИТУЦИИ У.Н.Р. 14 ФЕВРАЛЯ 1920 ГОДА.

В. ОБСУЖДЕНИИ КОНСТИТУЦИИ И В ПРИНЯТИИ ЕЕ ПРИНИМАЛ, но в состав
ления ее нет, ибо проект был предложен ее стороны У.С.Д.

В. БЫЛИ ЛИ ВАМ ВЫДАНЫ ДОКУМЕНТЫ ОТ ГЛАВНОУПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ЭВАКУА-
ЦИИ ПРАВИТЕЛЬСТВА У.Н.Р. ДЛЯ ОТЪЕЗДА С ТАКОВЫМ В МОМЕНТ ОТСТЪЕ-
ЛЕНИЯ СЕГО 1920 ГОДА 8-го ИЮЛЯ.

О. Были выданы.

*Настоящий протокол мне прочитан все замечания
мне считало доводило и правильно за исправлениями на-
сследующими поправками: в пункте 9. в тексте: "Тяжело и боль-
но вступил" вставлено лишнее слово "был" в пункте 10. не считал,
было несведомым, лишнее слово "был" дописано в конце, об "ас-
или" в фразе "Тот же самый Горюховский Кошмар" пропущено бук-
у н. с. р." в том же отделе в фразе "в социальном отношении и был"
пропущено слово "в Лотосе" - в слове "Шрам" пропущено бук-
отделе фразы "Кришнаиши наивысшим моментом потребности социаль-
ные" надо читать "Кришнаиши социальном моментом потребности нацио-
нальных" в том же вопросе пункт слово "Кришнаиши" надо
надо читать "Кришнаиши" в фразе "был ли в воспоминаниях
или позднее несколько" надо читать "был ли в воспоминаниях
или позднее несколько" в фразе "десять отлет фразы", не для помыш-
ление "надо читать не для помышления" и не "Страница тринадцатая фразы
еще в первом издании июля 1920г." надо читать "еще в первом издании июля
1919 года. фразы "абсолютная принадлежность к партии" надо читать
"абсолютная принадлежность к партии"*

7.10.20.
В. Голубович

Форми № 1
 Фамилия Голубович В.А. П. № 2
 Имя и отчество Васильевич Александрович
 Класа С.В.С.
 Соціалістичне член апарату
 Національність Українська Формула
 Професія інженер Образовання Вище
 Рік народження 1885 Месті народження М. Ярославль
 Родовий номер 123456 Месті народження М. Ярославль
 Ріст 175 Ціла вага 70 Частота серця 70
 Особливі примітки: Будучи в'язнем
 Підпис державця С.В.С.

№ п/п
 Число, місяць, рік
 Указ, на чий арештант (накази), осуджен, вилучен, евакуаційний і т. д. Якщо провадити по закону ст. 16 в глас
1 16/1939 року арештант 1932. 5. М. Ярославль № 8107
16/1939 Месті осудження 700

КОМЕНД. ЧАСТЬ
 Липецкая Губерния, Чита Кошелева
 на борту в контр-революционной, социалистической, эволюционной, враждебной, и анархической
 Талон № 92
 В гражд. Голубович
Михайлович
Владимир
Иванович
д. Ярославль
д. Ярославль
д. Ярославль
 Дажурн. Коменд. Володимир

У.С.С.Р.
 ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ
 Ордер № 144
 По справі Дієвий на доб.
 Дієвий на доб.
 Дато 1 березня 1931 р.
 Сторобітжа Владимир
 на переводника Седюков и Арсента
 гр. Голубович
Васильевич Александрович
 на адресу Чайковская 13 кв. 8
7-й р-н М. Ярославль
 Усім в'язням і громадянам владів, в таких громадянській Республіки надають двічі на місяць вказану допомогу пред'являючи ордер при виконанні покладених доручень.
 Підпис ДПУ УССР А. Седюков
 Секретар А. Седюков

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
 (в случаях следствия, избрания меры пресечения и предвзятого обвинения)
 Г.р. Харьков 1 марта 1885 г., уроженческий С.В.
 «М. Ярославль» Сектор ГПУ УССР
 рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на
Голубович
Васильевич Александровича
 проживающего в Частини в г.р. Ярославль
Ситавский в.г. ул. Чайковская
С.В. Ярославль
 и, учитывая в частности данные талона приговора преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-11
 У.С.С.Р.
 ПОСТАНОВИТЬ
 1. На основании ст. ст. 93 и 2 и 106 УПК, постановить дело принять к своему производству и начать следствие, или следствие.
 2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, арестовать гр-на Голубович
Васильевич Александровича по постановленному делу в качестве обвиняемого предвзятого обвинения по ст. ст. 54-11 УК УССР.
 3. На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, возложить исполнение обязанностей уполномоченного от суда и полиции в пределах областного Голубович В.А.
подписать под Ч. Ярославль в Ярославль

НАГОРІ
 ЗЛІВА. Картка з даними та відомостями про засудження В. Голубовича, складена в день його смерті в ув'язненні. 16 квітня 1939 року
 ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 111 (конверт, арк. 2).

СПРАВА. Талон Подільської ГубЧК про вилучення цінних речей в заарештованого В. Голубовича
 ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 6, арк. 111 (конверт, арк. 10).

ВНИЗУ
 ЗЛІВА. Ордер ГПУ УССР на пошук та арешт В. Голубовича. 1 березня 1931 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 11, арк. 1.

СПРАВА. Постанова секретного відділу ГПУ УССР про початок слідства щодо В. Голубовича. 1 березня 1931 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 11, арк. 3.

Працював в Українській раді народного господарства.
 2 березня 1931 р. заарештований у «Справі Українського національного центру». Ухвалою Колегії ОГПУ ССРСР від 7 лютого 1932 р. ув'язнений до шести років виправно-трудова таборів. Президія Центрального виконавчого комітету ССРСР 2 липня

1937 р. продовжила термін ув'язнення ще на 5 років.
 Помер у Ярославській в'язниці (м. Ярославль, Росія), ймовірно 16 травня 1939 р.
 Дружина — Тетяна Михайлівна Кардиналовська (1899—1993).

Реабілітований військовою прокуратурою Київського військового округу у справі «Українського національного центру» 28 лютого 1989 р., Генеральною прокуратурою України у «справі уряду УНР» 17 грудня 1991 р.

Протокол № 19
у Харкові
Місце для печатки
підприємства

ІННІТИВНИЙ МІЩІ СССР
(об'єднання громадян і організаційно-влада
влада заарештовані трибунали)

4 ПН
Харківське

1. Фамілія: ГОЛУБОВИЧ

2. Ім'я і отчество: Всеволод Александрович

3. Год народження: 1985 і. Месті народження:

5. Адрес:

6. Месті роботи в останню:

В 1982 г. тройкой ОГПУ СССР осужден на 6 л. л/с

7. Какая публичная справка о друзьях-звучимостях
и возможной реабилитации

Следственный отдел КГБ УССР
(об'єднання громадян і організаційно-влада)

ст. следователь: [підпис] Корегин (підпис)

« 4 » ноября . . . 19 88 года.

Исполнитель: (підпис)

Телефон №

034912

Заполнить не позднее для хранения, при этом фамилия, имя и отчество — печатными буквами

Батько 1885 ур с Подтавка
Тораньской губ.

Судим. Верх. рев. Триб ЧССР
22/2 1921 (за що не укажано)
с 10 г 1-в

По амнистии (каков не укажано)
срок срок до 5 г 1-в.

Арх. спец. дело № 229803 тт.б-8
особый архив
КГБ СССР

Батько 1886, ур с Харьков

Арест по 58-2-11 ЧК РСФСР.
Судим Кол. ОГПУ 7/11 1932
с 6 г 1-в

Особ. Совещ. 2/11 1937 за к-р.
к 5 г 1-в

Спец. дело № 16/11 1939 (где не укажано)
Арх. спец. дело № 51692 КГБ ЧССР

15 11 1988

Перевірка слідчого відділу
КГБ УССР стосовно долі
В. Голубовича. Листопад 1988 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 122,
арк. 80.

Документ № 6

**Проткол-зізнання В. Голубовича
про участь у неіснуючій
«контрреволюційній організації»**

Свідчення
арештованого Голубовича
Всеволода Олександровича
з 3 III 1931 року

Визнаю свою приналежність до
к-р організації, в складі якої були Петренко,
Лизанівського, Голубовича, Черкаського,
М. Грушевського.

В початку м[ісяця] лютого [19]31 р.
приїхав до Харкова Черкаський.
Лизанівський запросив мене й Петренка
зайти увечері перебалакати. Справу підніс
Черкаський: Любинського заарештовано,
тому він вважає, що Любинський може

подати відомості про нашу організацію,
я сказав, що тоді може бути або цілком
не говорити, або говорити як було. За
пропозицією Лизанівського погодилися, що
маємо освітлювати збори 1923 чи 1924 р.
як самоліквідацію, для чого тоді й збирали-
ся. На тому й погодилися.

Засуджую зараз свою поведінку
й товаришів і хочу дати одверті свідчення
про всю діяльність цієї організації.

[В. Голубович]
Допитували [підпис] (Южный)
[підпис] (Короленко)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 11, арк. 4.
Оригінал. Рукопис.

1036

УССР в 1962 году

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

1656

Олександр Греків

1875-1959

ДЕ

По обвинению Грекова Александра Петровича по ст.ст. 54-2, 54-11 УССР

Начато „30“ сентября 1948 г. В объеме дел

Окончено „6“ мая 1949 г. Том 18

Міністр
військових
справ УНР

После судебного рассмотрения и исполнения приговора в силу настоящего дела подлежит немедленному возвращению в Центральный архив МГБ

Передана, относящаяся в производстве У. В военных дела, а также взятых из архива дела в другие органы МГБ, хотя бы и в будущем, производится исключительно через

К делу должна быть приобщена копия приговора.

СОИД

Автоматически

ственного дела обновлением, у-льником сост-

УЧЕТНО-АРХИВНЫМ СЛЕД

ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ ГРЕКІВ народився у селі Сопич Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині — Глухівський район Сумської області).

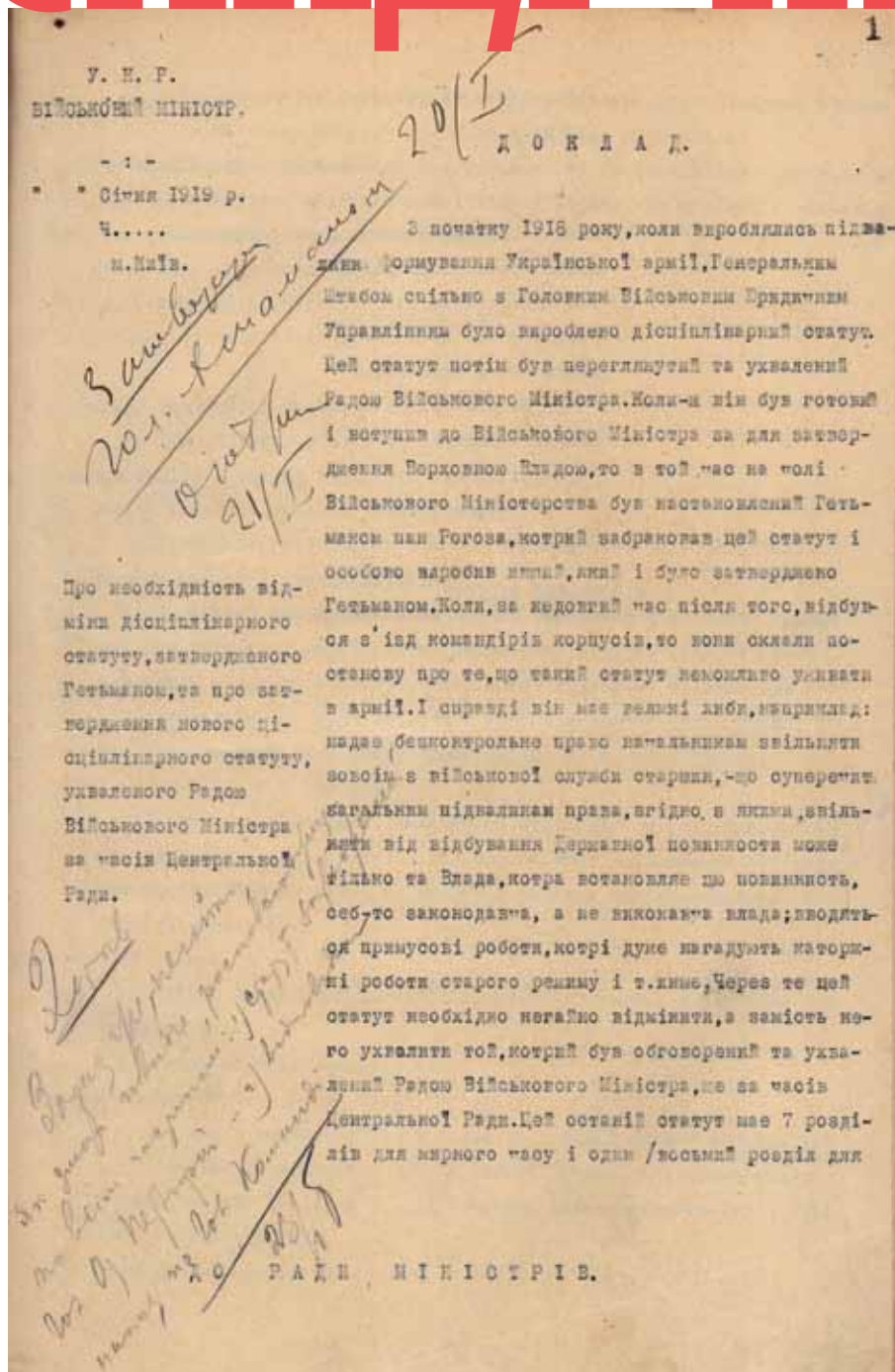
Навчався на юридичному факультеті Московського університету (випуск 1897 року), в Олександрівському військовому училищі (випуск 1899 року) та Миколаївській військовій академії (випуск 1905 року).

З 1899 р. служить у різних військових частинах Російської імператорської армії. З 1912 р. — викладач Миколаївської військової академії.

З початком Першої світової війни отримує нові призначення у діючу армію, на Південно-Західний фронт. Нагороджений орденом Св. Георгія.

У грудні 1917 р. стає начальником 2-ї Сердюцької дивізії та начальником штабу Київської військової округи.

У березні 1918 р. отримує призначення на посаду товариша (заступника) військового міністра УНР.

Доповідь про необхідність затвердження нового дисциплінарного статуту з резолюцією військового міністра О. Грекова. 21 січня 1919 р. (початок, закінчення праворуч вгорі) ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 1, спр. 19, арк. 1.

військового часу. Статут дуже поступовий, та демократичний.

105
Під час війни вводяться суворі карі для старшин і один для козаків; - перевід у категорію втрачених. Виття виявляю, що без суворих кар збудувати армію неможливо, - через те необхідно надати муштровим начальникам, під час війни, рівну міру для боротьби з тим елементом, котрий забуває про свої обов'язки перед вітчизною.

На підставі складеного проекту Радою Міністрів ухвалити додатки до цього проекту закону.

ДОДАТОК: Проект закону та проект дисциплінарного статуту.

ВІЙСЬКОВИЙ МІНІСТР.

НАКАЗ
ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ВІЙСЬКА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ.

Ч. 10.

9-го січня 1919 року.

(По Канцелярії Військового Міністерства).

Згідно постанови Директорії Української Народної Республіки, в цього числа прийняв посаду Військового Міністра Української Народної Республіки. —

Підписав:

Військовий Міністр,
Отаман Гронов.

Начальник Канцелярії Військового Міністерства,
Отаман Галин.

З оригіналом відно:

В. об. Начальник Загальної Управи,
Сотник Воденський.

Наказ Головної управи
війська УНР про вступ
на посаду військового
міністра О. Грекова.
9 січня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 2, стр. 4,
арк. 4.

Після гетьманського перевороту отримував запрошення від Павла Скоропадського очолити військове міністерство, однак відмовляється від посади. Натомість стає громадським діячем та очолює товариство «Батьківщина».

У жовтні 1918 р. стає начальником Головного штабу Української Держави. Під час антигетьманського повстання переходить на сторону Директорії. Невдовзі очолює Південну групу військ УНР.

З 1 січня 1919 р. стає Міністром військових справ УНР. У лютому-березні 1919 р. — Наказний Отаман Дієвої Армії УНР. У червні-липні 1919 року — головнокомандувач Української Галицької Армії.

Після відставки виїздить до Румунії, але на вимогу румунської влади полишає цю країну та опиняється у Відні.

На еміграції долучився до громадсько-політичного життя серед української діаспори. Був

2-го лютого 1919 року.

(По Управлінню Інспектора по національно-культурно-політичним справам).

З огляду на те, що Україна зараз переживає важливий історичний час, який впливає на кожну військову старшину і козак-українець самої випушеної армії не тільки бойової, але й культурно-просвітної. Цю працю зараз треба ставити на перше місце після спеціально військової. Шаттлової опит і сумісна підва дати нам не один дозвіл і тваро переважна, що неспішом національно козак-українець зашо був і нагоди повоку, не затиши во своїм моральним чадством борювти Україну від її нечужих ворогів. Кош-ж кожній козак буде переважний в тому, що він перш над усе повинен бути українцем, а потім уже партійною лозингом, то нашій самостійній республіці не будуть страшні нікі ворога.

Отже звичайч на все це, провоюю всім командирам військової частини негайно звернуті ому пильну увагу на організації в своїх частинках різних національно-просвітних органів як-б підвійлих серві козаків і старшин похуття національної свідомості. Необхідно сплину рішучих засобами протидати до цієї національної і святої праці узові епічних національно і розширених культурно козаків і старшин. Вихри сну бештавду боротьбу з морально-невеликим елементом серед військової старшини, нешаво гнати з армії росупету, шадтво і арту дани нашої військової армії, озеркати і ешадити від башної російської армії.

Всі негативні сторони особистого життя української старшини військової армії, впливають і дедоралізують місці реди козаків республіканської армії, впливають наладовошати, обурення і навіть неслушанство, дають прицид і місце отручатиш класові в особисте життя старшини, порождають критичним і шпренті політичанство самого нобжалного штвбу.

Інспекція має тако-ж своїм завданням борювти всіма засобами і з цією тилити бодячелани в нашій національній армії. Нагодичайні часи вишогаеть наладичайних шір.

Нагадую тако-ж всім національно-свідомим старшинам про їх святой обов'язок ширети серед козаків переважених має ідею нашої української державності. На допокогу собі прешу впликати всі спли всіх національно-культурних і політичних інституцій, як місцевих про- світ, інформаційних бюро і національних козаків.

Нам треба в самий короткий срок перетворити нашу армію на тваро-національно-культурних відставах по тільки з доповідного виду, але й по внутрішньому листу. З похотих рдах армії повинна дуноти тільки Українська мова, Українська команда, Українська пісня, од всього повинно дхунти тільки суто-національним і рідним духом. А нам всім старшинам в цей слушай час треба був морально знше, ніж в звичайні часи, відмовитися часом від тих бурх буденного життя без яких тевер може обієктися, або представитиш той частот, великої святої ідеї, ідеї національної самодержавної чвері і всі їх зашадичайність. — до реди офіцериш самодержавних чвері і всі їх тавобі шител української старшини повинні залишити в перни кроком свого вступлення в ешаді реди.

Отже нагадую всім Командирам, Комкорам, Командирам полків і еш- рених козаків негайно праштунити до цієї великої праці.

З свого боку Інспекція по Національно-Культурно-Політичним справам буде шрим безпосереднього контролю цієї праці в частинках дошогата інструкціонованим, матеріально і т. д. для найшадичайшого здійснення нашої едності і самої великої тевер мети—робити нашого козаків свідомим українським патріотом, а потім останне все прашадитися.

Підписав: Військовий Міністр,

Оттаман Гренюв.

Оттаман Пильневич.

Інспектор по Національно-Культурно-Політичним справам,
З оригіналом зміно.
Начальник Канцелярії Військового Міністерства,
Оттаман Галин.

Наказ Головної
управи війська УНР по
організацію у військових частинах
національно-просвітних органів.
2 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 2, стр. 4, арк. 61–62.

одним із найсерйозніших опонентів Симона Петлюри. Проте, після кількох політичних скандалів відійшов від активної роботи. Працював у Відні викладачем російської мови та бухгалтером в готелі.

У 1934–1938 рр. співпрацював із російською емігрантською організацією «Союз молодоросів».

В роки Другої світової війни входив до складу однієї з двох українських організацій у Німеччині — «Української громади».

З відновленням незалежності Австрії отримав її громадянство.

20 вересня затриманий, а 30 вересня 1948 р. заарештований 2 відділом контррозвідки МГБ військової частини 32750. Інтернований до Києва, де утримувався у внутрішній тюрмі МГБ УССР. Постановою Особливої наради при МГБ СССР від 6 липня 1949 р. засуджений до 25 років ув'язнення за ст. ст. 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УРСР.

Покарання відбував у таборі Озерний.

20 серпня 1956 р. комісією президії Верховної ради СССР звільнений з ув'язнення. У грудні того ж року повернувся до Відня, де через декілька років помер.

Дружина — Наталя (1883–1953), донька — Єлизавета (1906–?), син — Олег (1914–1942).

Реабілітований Прокуратурою УРСР 27 липня 1989 р.

" УТВЕРЖЕНО"
НАЧАЛЬНИК КОНТРАРАЗВЕДКИ ВОЙ-
СНОВОЙ ЧАСТИ - 32750
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
/БЕЛОН/

20 сентября 1948г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/о задержании/

"20" сентября 1948 года.

Я, сотрудник военной части 32750 - майор ДАНИЛЬЕВ, се-
го числа, рассмотрел материалы на -

ГРЕКОВА Александра Петровича, 1875 года
рождения, уроженца Черниговской области, Глу-
ховского района, села Салчи, украинец, образова-
ние высшее, подданный Австрии с 1946 года. Про-
живает - Вена, 19 район, Сальмандорф, Ал-Драй-
маршгейн 13.

НАШЕЛ:

В целях установления личности, руководствуясь ст. 100 УИК
РСФСР,

ПОСТАНОВИЛ:

ГРЕКОВА Александра Петровича подвергнуть задержанию и
обisku.

СОТРУДНИК ВОЕННОЙ ЧАСТИ
ПР- 32750 - 152
ДАНИЛЬЕВ

Витяг з протоколу допиту
О. Грекова про діяльність міністром
та головнокомандувачем УГА

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

арестованного ГРЕКОВА Александра
Петровича

от 21 января 1949 года
допрос начат в 13-00

Вопрос: Где вас застала Великая
Октябрьская Социалистическая революция
1917 года?

Ответ: В то время я был на фронте на-
чальником штаба 6-го армейского корпуса
около Збаража в Галиции. Там я узнал об
организации Советского правительства.
Влияние революции сразу распространи-
лось и на наш корпус, и в одной из дивизий
корпуса уже существовали большевистские
комитеты, а вторая дивизия была украини-
зирована и имела свою раду.

Тогда же я был назначен генерал-квар-
тирмейстером первой армии, находившей-
ся на Северном фронте, куда я должен был
выехать через Киев. При выезде к месту но-
вого назначения, голова рады украинизи-
рованной дивизии ТРОФИМЕНКО поручил
мне — при переезде через Киев посетить гла-
ву «Центральной рады» ГРУШЕВСКОГО и пе-
реговорить с ним по вопросу дальнейшего
использования украинизированной дивизии.

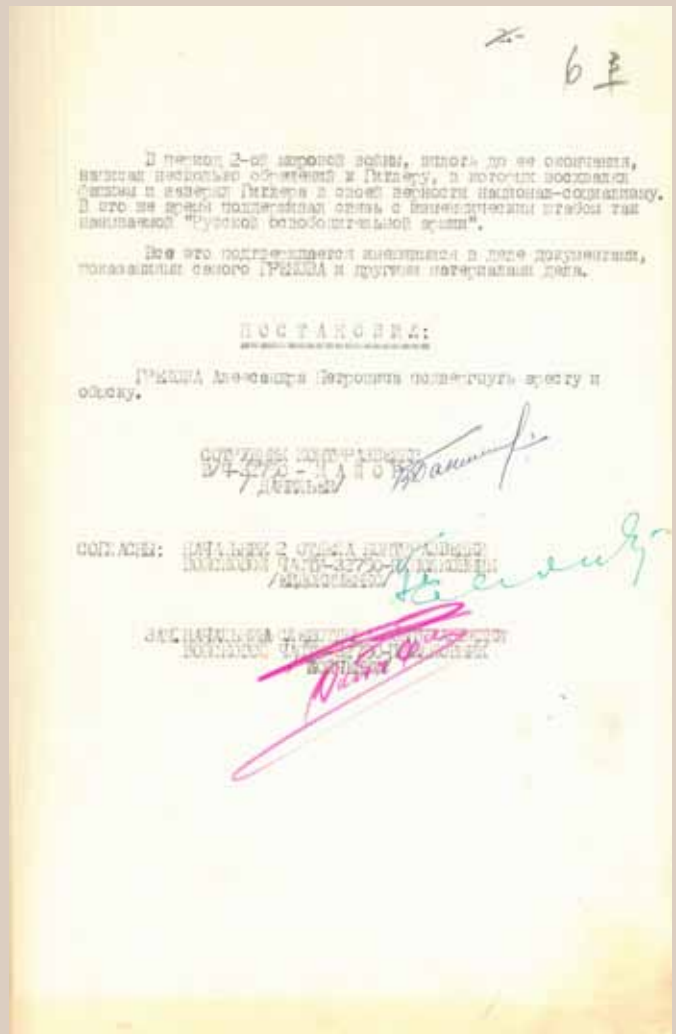
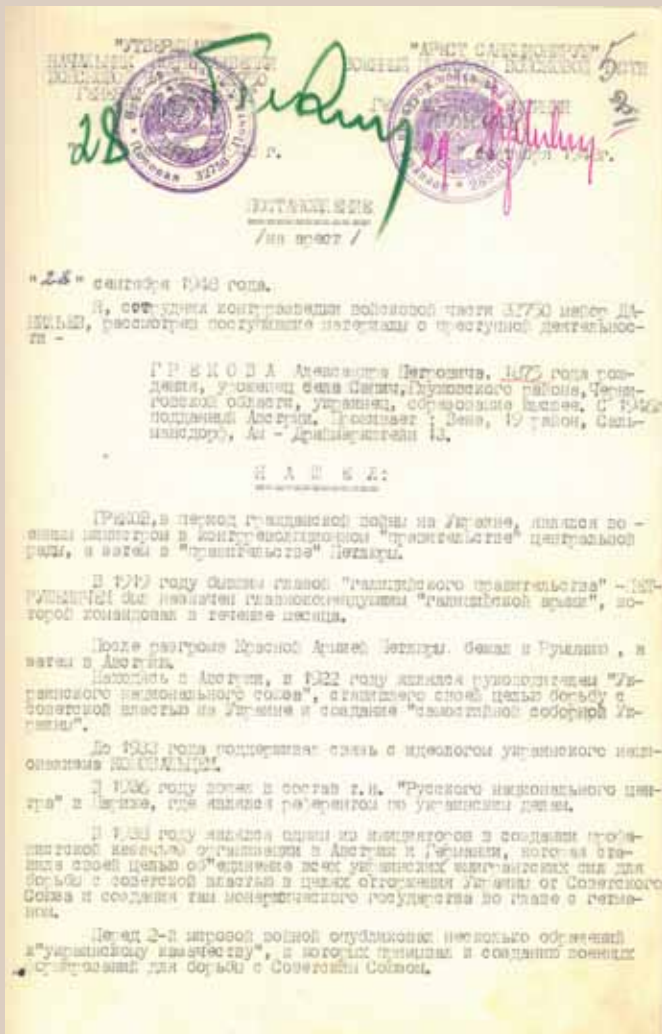
Прибыв в ноябре 1917 г. в г. Киев,
и выполняя поручение ТРОФИМЕНКО, я по-
сетил ГРУШЕВСКОГО, который мне предло-
жил перейти на военную службу на Украине.

Вопрос: И вы сразу перешли в лагерь
контрреволюции?

Ответ: Да, я признаю это. ГРУШЕВСКО-
МУ я тогда дал свое согласие перейти на
службу к контрреволюционному правитель-
ству «Центральной рады».

Причиной этому послужило распростра-
нение революции по всей России, успеш-
ная борьба большевиков, разгром помещи-
чьих усадеб, убийство царских генералов,
в частности, к тому времени я знал об убий-
стве генерала ДУХОНИНА. Тогда я не
имел надежды добраться к новому

Постанова про затримання
О. Грекова задля встановлення
особи. 20 вересня 1948 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 62149-фп, арк. 4.

Постанова про арешт О. Грекова у Відні. 28 вересня 1948 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фл, арк. 5-6.

справа. Постанова про продовження розслідування у справі О. Грекова до 1 червня 1949 р. з резолюцією завершити слідство до 7 травня 1949 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фл, арк. 224-225.

месту назначения. Кроме того, на Украине у меня были личные интересы, как выходца из семьи помещика Черниговской области, и я считал, что «Центральная рада» достаточно сильна для ведения борьбы с большевизмом, и что я смогу здесь приложить свои усилия как военный специалист.

Вопрос: Какое положение вы заняли в «Центральной раде»?

Ответ: ГРУШЕВСКИЙ направил меня к секретарю военных дел /военному министру/ «Центральной рады» ПЕТЛЮРЕ, которым при согласовании с ГРУШЕВСКИМ мне было поручено формирование 2-й Сердюкской дивизии в Киеве.

В конце ноября или декабре 1917 г. Грушевским я был назначен начальником штаба Киевского военного округа и состоял

в этой должности до занятия Киева советскими войсками МУРАВЬЕВА, что произошло в начале января 1918 г.

Вопрос: Покажите, какую вражескую деятельность вы проводили в этот период?

Ответ: Я формировал 2-ю Сердюкскую /гвардейскую/ дивизию. Тогда мне удалось сформировать один полк. Когда я был назначен начальником штаба КВО, то в это время фактически гарнизона еще не было, и я по поручению «Центральной рады» занимался ликвидацией царского штаба Киевского военного округа. Кроме того, по заданию командующего округа ШИНКАРЯ, я занимался учетом и снабжением всякого рода контрреволюционных националистических формирований, которые намеревались свести в сильную военную единицу, что

УТВЕРЖАЮ

ЗАМ. МИНИСТРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР
Генерал-майор

/ БОШИНКО /

100 апреля 1949 года

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

/ О продлении срока следствия и содержания под
стражей /

гор. Киев, 1949 года, апреля *11* дня.

В начальнике отдела Следственной части МГБ УССР
майор ЧИЖАКОВ, рассмотрев на основании следственного дела
№ 149/176 по обвинению ГРЕКОВА Александра Петровича, 1875
года рождения, уроженца с. Сивки, Глуховского района, Черни-
говской области, украинца, с высшим образованием, с 1946
года австралийско-подданного, -

П А М'Я Т А :

ГРЕКОВ арестован 30 сентября 1946 года Управле-
нием контрразведки МГБ Центральной группы войск за
активную националистическую деятельность.

Следствием установлено, что ГРЕКОВ в период граж-
данской войны на Украине входил в состав контрреволюцион-
ных организаций "Украинская рада" и "Украинской дирек-
тории", занимал пост военного министра и руководил воору-
женной борьбой украинской контрреволюции против Советской
власти.

Летом 1919 года главой контрреволюционного правле-
тельства "ЗУНР" ПЕТРУШЕВИЧЕМ ГРЕКОВ был назначен главно-
командующим украинской галицийской армии. После разгрома
независимых войск ГРЕКОВ бежал в Румынию, а в 1920 году
в Австрию, где проживал до его ареста.

215

2.-

Входясь в эмиграцию ГРЕКОВ в 1922 году возглавлял
антикоммунистическую организацию "Украинский националистиче-
ский союз", поддерживая связь с идеологом украинского национализма
КОНОВАЛЬЦИМ и ДИДУШКОМ.

В 1938 году ГРЕКОВ вместе с близкими руководителями
"украинской громады" в Вене - националистом КАМИНСКИМ
и являясь инициатором создания в эмиграции организации "Украин-
ское национальное общество", которая ставила своей целью об-
единение украинских националистов, находившихся в эмиграции, для
борьбы против СССР и целей отторжения Украины от Советско-
го Союза и создания демократического государства во главе
с гетьманом.

Во время второй мировой войны ГРЕКОВ неоднократно
обращался к Гитлеру с письмами, в которых восхвалял
фашизм и заверял Гитлера в своей преданности национа-
л-социалистам. В этих письмах ГРЕКОВ призывал Гитлера помочь
украинской контрреволюции в борьбе против Советского Союза.

20 декабря 1948 года следственным делом по обвинению
ГРЕКОВА для дальнейшего следствия поступило в Следствие
МГБ УССР. В связи с тем, что по делу необходимо вести даль-
нейшие расследования с целью выявления связей ГРЕКОВА с ра-
зведками иностранных государств, а также получить от него показания
с сообщением по его националистической деятельности, а
срок следствия по делу истекает 1 мая 1949 года руководст-
вующий ст. ст. 113 и 157 УПК УССР, -

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

Восбудить ходатайство через Военного Прокурора
войск МГБ Украинского округа перед Военным Прокурором
войск МГБ Советского Союза о продлении срока следствия и одержи-
вания под стражей арестованного ГРЕКОВА Александра Пет-
ровича на один месяц, т.е. до 1 июня 1949 года. -

НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА СЛЕДСТВИЯ МГБ УССР / ЧИЖАКОВ /
Майор

СОГЛАСОВАНО: НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ МГБ УССР
Полковник

/ БОШИНКО /

6.8.-5

МГБ-УССР
ОТДЕЛ "А"
1 марта 1949 г.
№ -

176

Начальнику внутренней тюрьмы МГБ УССР
Сидору Сидоренко

Срок ведения следствия по делу
Сидора Петровича - здесь
Возврат Прокурором Выхода МГБ и содержания обвиняемого под стражей,
Зам. Начальника Отдела "А" МГБ УССР
1/12 1949 г. Сидора Сидоренко

Начальник 1 отделения
Войсковой тюрьмы

Сидоренко
22.12.48
(Бух)
Начальник

Повідомлення начальнику
внутрішньої тюрми МГБ УССР
про продовження слідства у справі
О. Грекова до 1 квітня 1949 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 24.

мне не удалось, так как эти формирования превращались в разного рода банды, действовавшие самовольно.

В это время, по указанию ГРУШЕВ-СКОГО, началось формирование дивизии галицийских сичевых стрелцов из числа австрийских военнопленных. Этим формированием руководили в то время прапорщики КОНОВАЛЕЦ и ДИДУШОК Василий.

Вопрос: Покажите о вашей связи с КОНОВАЛЬЦЕМ?

Ответ: Когда КОНОВАЛЕЦ занимался формированием «сичевых стрелцов», я с ним познакомился как начальник штаба округа и давал ему технические указания по вопросам формирования.

Впоследствии с Коновальцем я встретился, когда уже был утверж-

Орган МГБ _____

Передать анкету для заведения арестованному — запрещается. Заполняется с слов арестованного и проверяется по документам.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество. **Греков Александр Иванович**

2. Год и место рождения. **1875, Евразов ст. Вуковет**

3. Постоянное место жительства до ареста (почтовый адрес). **Вена, 19 район, обавель, 41ой**

4. Профессия и специальность. **академик генерал-полковник**

5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен. **свой приезд в Австрию, уездного землевладельца**

6. Национальность. **укр.**

7. Гражданство (при отсутствии паспорта указать, какой документ удостоверяет гражданство, или написать со слов). **а) гражд. (полк.) австрийского**

8. Партийность. **нет**

9. Образование (общее и специальное) и указать что звание. **высшее, среднее, специальное**

10. Социальное и политическое прошлое. **написатель, интел.**

11. Судимость (состояла ли под судом и следствием, где, когда, за что, приговор). **не судился**

12. Участво в отечественной войне (указав, когда, в качестве кого) **не участвовал**

13. Был ли в оккупированной территории противником (указать где, когда, что делал) **Вена 1941-45, оккупант, приносивший**

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Степень родства	Фамилия, имя, отчество, год и место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец		Умер 1900
Мать		Умерла 1905
Жена (жена)	Квадрат Наталья Ивановна 1888	разлучен 1929
Дети	Грекова Зинаида 1908	Вена
Братья, сестры	Греков Николай 1853, Григорий 1867, Вера 1879	не знает 1941

Анкета арестованного
О. Грекова. 28 грудня 1948 р.
(початок)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 62149-фп,
арк. 9-10.

ден военным министром. В частности, когда я был вызван из Раздельной и приглашен Винниченко к нему на обед, то там уже находился Коновалец, являвшийся в то время полковником и командиром корпуса «сичевых стрелцов». На обеде он вел себя вызывающе, полудиктаторски и выступал за ПЕТЛЮРУ. Там же КОНОВАЛЕЦ познакомил меня с МЕЛЬНИКОМ, который также был в чине полковника, состоял в сичевой раде и был ближайшим советником КОНОВАЛЬЦА.

Как военному министру, мне с ними особых дел иметь не пришлось, так как они были в Киеве полными хозяевами и поддерживали Петлюру, который на них опирался.

Находясь на посту военного министра «директории» и периодически приезжая в Киев из Одессы, где вел переговоры с французами, я также встречался с КОНОВАЛЬЦЕМ и МЕЛЬНИКОМ, которые жили в гостинице «Континенталь». Несколько

раз мне приходилось присутствовать на собраниях сичевой рады в качестве советника организационных вопросов по руководимыми ими войсками и формированию второго корпуса, что намеревался делать КОНОВАЛЕЦ.

Когда в феврале 1919 г. к Киеву подошли войска Красной армии, возникла необходимость эвакуации Киева, я, возвратившись из Одессы остался в Киеве, чтобы следить за обороной города корпусом «сичевых стрелцов» и эвакуацией. В это время я систематически встречался с КОНОВАЛЬЦЕМ и МЕЛЬНИКОМ.

Эвакуацию нам удалось провести в полной мере. Покидая Киев, я выезжал в своем поезде, а КОНОВАЛЕЦ в своем. Для связи с корпусом КОНОВАЛЬЦА я потребовал представительства в своем вагоне — полковника МЕЛЬНИКА, что и было сделано КОНОВАЛЬЦЕМ.

10

15. Словесный портрет (лучше вычеркнуть)

1. Рост: высокий (171—180 см.)
очень высокий (свыше 180 см.), низкий (165—168 см.), очень низкий (до 164 см.), средний (160—170 см.).

2. Фигура: толстая, полная, средняя, худощавая, тонкая.

3. Лицо: продолговатое, оваловидное, горбоносное.

4. Шея: короткая, длинная, заостренная, выступает вперед.

5. Цвет волос: белосурый, светло-русый, русые, темнорусые, черные, рыжие и красные, седые.

6. Цвет глаз: голубой, серый, зеленоватый, светло-коричневый, карий, черный.

7. Личи: круглые, овальные, прямоугольные, треугольные, неправильные, удлиненные.

8. Личи: выгнутый, низкий, прямой, скривленный, выступающий.

9. Брови: прямые, дугобразные, выщипанные—широкие, узкие, сросшиеся.

10. Нос: малый, большой, тонкий, широкий, сплюснутый, выгнутый, прямой, выгнутый, с горбинкой. Окружность носа: приподнятое, горизонтальное, опущенное.

11. Рот: малый, большой. Угол рта: опущенный, прямой.

12. Уши: длинные, короткие, висячие, выжатые губы, выпуклость над ушами.

13. Набор бровей: спускающиеся, прямой, выступающий, раздвоенный, с впадиной, с веерочной бороздой.

14. Уши: малые, большие, длинные, треугольные, квадратные, круглые. Оттопыренность ушей: вершина, концы, оба уха. Мочка уха: сросшаяся, отдельная, выделенная, угловатая, овальная.

16. Особые приметы Не имеет
физически неизвестные, учебные, производственные, призовые, веревочные, борцовские, амплуа певчим, пения, ручные, браслетные, классная табла, племянность, асимметрия лица, разноразмерность глаз и другие

17. Прочие особенности и примечки: акцент, заиканье, гризет ногтей, размытые пальчиковые манипуляции, инстинктивный (указат.) клев, автоматизм, зоркость, слепозоркость и т. д. и т. в.

18. Когда арестован 30. сентября 1948 г. арест № 100

19. Основание ареста указат. наименование документа, органа и даты
Закон о мерах по борьбе с преступностью

20. За кем заключен с. в. М. У. У.

28 XII 1948г

Анкета заповедана В. М. У. У. указать наименование тюрьмы или КПЗ

Город, село, м-о, ст.: Киев

Кем с. в. М. У. У. М. М. М. М. М.
указать должность, звание, фамилию

Подпись М. М. М. М. М.

Место для фотографии (арестованного)

Отпечаток указательного пальца правой руки (от одной стороны ногтя до другой)

Личная пометка Александр Греков (арестованного)

Анкета арестованного
О. Грекова. 28 декабря 1948 г.
(закінчення)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 62149-фн,
арк. 9—10.

Так мы приехали в Казатин, откуда я выехал в Одессу, а КОНОВАЛЕЦ остался в Казатине, как командир фронта против занявших Киев советских войск.

ПЕТЛЮРА со штабом передислоцировался в г. Проскуров.

Впоследствии я встречал КОНОВАЛЬЦА в г. Вене в 1920 г. Другой связи с ним не имел.

Вопрос: Продолжайте показывать о пребывании вас на службе в «Центральной раде».

Ответ: В связи с предстоявшим в январе 1918 г. падением Киева, ПЕТЛЮРА ушел в отставку, на его место стал некто ПОРШ, с которым у меня произошли разногласия относительно возможности защищать Киев. В связи с этим, я также ушел в отставку и временно направился в Курскую область, где была моя семья, с которой я и пробыл до марта 1918 г.

За это время Киев был взят войсками МУРАВЬЕВА, а «Центральна рада» переехала в Житомир, откуда вступила в переговоры с немцами и пригласила их на Украину для борьбы с большевиками. В это же время был заключен Брестский мир.

Узнав о приходе на Украину немецких войск и заключении Брестского мира, об уходе из Киева войск МУРАВЬЕВА и возвращении «Центральной рады», я в марте 1918 г. вновь пробрался в Киев.

В Киеве я встретил полковника ЖУКОВСКОГО, который в это время являлся военным министром «Центральной рады». Ранее ЖУКОВСКИЙ был помощником ПЕТЛЮРЫ и я знал его еще тогда. Поэтому, когда я связался с ЖУКОВСКИМ, он предложил мне пост товарища военного министра, на что я дал свое согласие и был утвержден «Центральной радой».

150

вл.3

УТВЕРЖДА

НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ МГБ УССР
Полковник

// ПЕТКОВ /

* 27 * апреля 1949 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/ о перепредъявлении обвинения /

г. Киев, 1949 года апреля *27* дня

Я, начальник I отдела Следственной части МГБ УССР — майор **ЧЕРКАСОВ**, рассмотрев материалы следственного дела № 145176 по обвинению **ГРЕКОВА** Александра Петровича, —

НАШЕЛ:

Ранее **ГРЕКОВ** А. П. было предъявлено обвинение по ст. ст. 58-2, 58-11 УК РСФСР.

Материалами следствия **ГРЕКОВ** достаточно изобличается в том, что в период гражданской войны на Украине он входил в состав контрреволюционных "правительства" "Центральной рады", "Петлюровской директории", занимал пост военного министра и руководил вооруженной борьбой украинской контрреволюции против Советской власти.

В 1919 году **ГРЕКОВ** являлся главнокомандующим "Галицкой армии" контрреволюционного "правительства" **ПЕТРУШЕВИЧА**. После разгрома Красной армией петлюровских банд, бежал в Румынию, а затем в Австрию, где проживал в г. Вена до своего ареста.

Находясь за границей, **ГРЕКОВ** состоял в ряде контрреволюционных националистических формирований, сотрудничал с инструкторами и продолжал проводить организованную повстанческую деятельность против СССР.

На основании изложенного, —

151

- 2 -

ПОСТАНОВИЛ:

Перепредъявить **ГРЕКОВУ** Александру Петровичу обвинение по ст. ст. 54-2, 54-11 УК УССР, о чем объявить арестованному под расписку в прилагаемом постановлении.

Копию постановления направить прокурору.

НАЧАЛЬНИК I ОТДЕЛА СЛЕД. ЧАСТИ МГБ УССР
М а й о р
ЧЕРКАСОВ / **ЧЕРКАСОВ** /

Постановление мне объявлено *27* апреля 1949 года:

Подпись: *Александр Черкас*

В мае 1918 г. немцы разогнали «Центральную раду», в связи с тем, что она не выполняла взятых на себя обязательств по снабжению немцев сырьем и продовольствием, и поставили гетманом Украины генерала **СКОРОПАДСКОГО**, которым я был уволен в отставку.

Вопрос: почему?

Ответ: Скоропадский не имел ко мне доверия и считал меня стоящим в оппозиции против него как украинского националиста-«самостийника», поэтому он и отстранил меня, а **ЖУКОВСКИЙ** был им арестован.

Вопрос: Что было дальше?

Ответ: С приходом к власти гетмана **СКОРОПАДСКОГО**, среди офицеров — сторонников **ГРУШЕВСКОГО** и **ПЕТЛЮРЫ**, возникла организация т. н. «Украинского офицерского союза — батькивщины», ставившая своей целью — сохранение националистических украинских офицерских кадров.

Все было рассчитано на то, что гетман **СКОРОПАДСКИЙ** без поддержки немцев долго удержаться во власти не сможет. Немецкие войска уже начали разлагаться, и было ясно, что они уйдут из Украины.

Вопрос: Указанный союз был организован вами?

Ответ: Да, организатором и руководителем «Украинского офицерского союза — батькивщины» был я, моим помощником являлся **Иван АНДРУЩЕНКО**.

Практическая деятельность «союза» в основном сводилась к учету офицерского состава, ведению пропаганды против **СКОРОПАДСКОГО** и уклонению офицеров от службы в армии **СКОРОПАДСКОГО**.

В связи с тем, что **СКОРОПАДСКИЙ** за участие в вышеуказанном союзе намеревался меня арестовать, о чем я узнал от генерала **СИНКЛЕРА**, я из Киева бежал в Полтаву, где пробыл неделю и, узнав об организации нового украинского правительства — «директории» в Виннице, я выехал туда и предложил свои услуги «директории», в частности ее председателю — **ВИННИЧЕНКО**.

Проездом на Винницу через Казатин я встретился с **ПЕТЛЮРОЙ**, который в то время являлся уже главным атаманом украинского войска.

Протокол допита

1949 года директом штаба 17-го див., Начальник штаба Смоленской мотострелковой дивизии Герасов и Нач. Военного прокурора войск МВД Украинского округа полковник юстиции Кузнецов, допрошены ответственно:

Грекова Александра Петровна
Допрашивается в 19-час

Вопрос: Вам предъявлено обвинение по ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР, сутью которого разглашена.

Кричите ли себя виновными в предъявленном вам обвинении?

Ответ: В предъявленном мне обвинении

Александр Грета

ни, произошедшем в последние месяцы в 24 апреля 1949 года с которыми я ознакомилась, виновным себя признаю.

Будучи выходящей из полевых подразделений в составе 1-й армии я в составе Восточной Освободительной революции 1917 года и сразу же перешла на службу к контрреволюционным "правительственным" Центральным Радам, в составе "Пятимировской дирекции" на Украине, на территории которой я находилась перед революцией, будучи на Русско-германском фронте.

В "Центральной Раде" я занимала посты Начальника штаба Киевского Военного округа, а затем Командира Военного министерства. В этот период проводил ликвидацию царского штаба КВО и как восточный инспектор занималась расширением новых военных газет, в частности 2 ермюковской дивизии. Кроме

Александр Грета

Являясь консультантом по организационным вопросам Советской армии, я так же ознакомилась с Криволапом и Видуриком.

В Пятимировской дирекции я первое время являлась командиром войск дирекции на территории Украины, а затем была назначена военным министром и возглавляла вооруженную борьбу украинской контрреволюции против Советской власти.

В 1919 году я воевала в Галиции, где являлась командиром "правительственной" Пятимировской дивизии назначена Главкомом Украинской Галицкой Армии и в этот период воевала с поляками.

С разгромом Краевой Армии Пятимировской войск, я бежала из Галиции в Румынию, а затем в Австрию, где и проживала с 1920 году в г. Вена, до моего ареста.

находясь за границей я входила в состав ряда антикоммунистических нацио-

Александр Грета

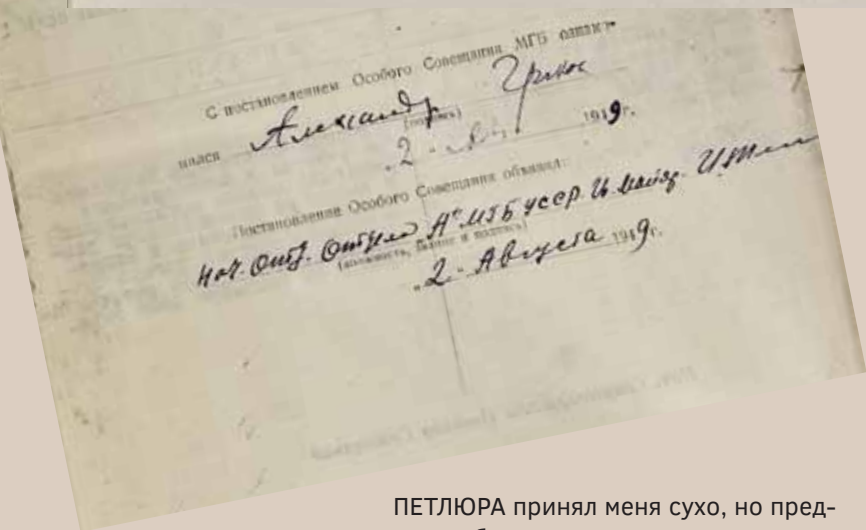
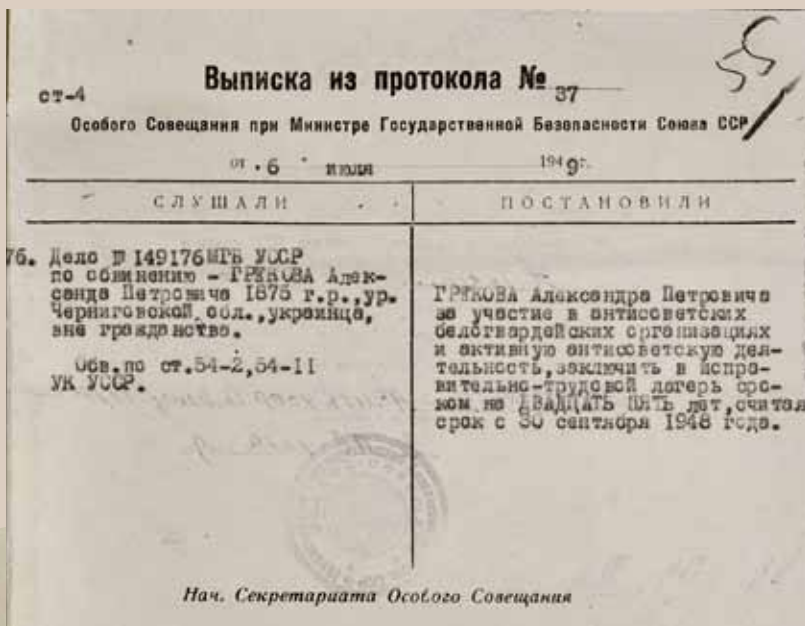
националистических формирований и провозглашаю враждебно отношение к правительству СССР.

В 1921 году в г. Вена я участвовала в создании партии антикоммунистической организации "Восточноевропейский националистический союз".

В том же году я была привлечена к сотрудничеству с польскими разведывательными органами, в связи с чем из "союза" вышла.

Затем Термишкенко-Сатайдианно я косвенно участвовала в сотрудничестве с французской разведкой. Кроме того вместе с ними являлась редактором "Украинка". В 1922 году прервала эту связь с Термишкенко-Сатайдианно поскольку оклеветала меня как украинского революционера перед швейцарской эмиграцией.

Александр Грета

Вытяг из протокола Особливієї наради МГБ ССРСР про ув'язнення О. Грекова у виправно-трудовому таборі на 25 років. 6 липня 1949 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 62149-фп (КСС), арк. 55.

ПЕТЛЮРА принял меня сухо, но предложил, чтобы я принял участие в завоевании Киева и направил меня в Винницу. По прибытию в Винницу, я был сразу же принят на военную службу «директорией».

Вопрос: И возглавили контрреволюционные националистические войска на юге Украины?

Ответ: Да, я официально был назначен главнокомандующим войск на Херсонщине, Екатеринославщине и Таврии.

Выехав к месту нового назначения на ст. Раздельная, я там встретился со своим предшественником — командующим южной группой войск «директории» ЛУЦЕНКО и узнал, что он вел бои с русскими белогвардейцами под командованием ГРИШИНА-АЛМАЗОВА, который стремился занять

Одессу. В тот же день мне стало известно, что французские десантные войска захватили Одесский порт и по могли ГРИШИНУ-АЛМАЗОВУ занять Одессу.

В связи с этим, я решил связаться с французами для переговоров, и с группой сербских офицеров прибыл в Одессу. Однако, командующий французскими войсками генерал БОРИУС отказался вести со мной какие-либо переговоры. Я тогда вернулся в Раздельную, вызвал к себе ЛУЦЕНКО и, поскольку он не являлся военным человеком, принял на себя командование войсками, а его назначил гражданским губернатором.

После этого я начал наводить порядок в армии, организовал вывод войск «директории» из района Одессы и, занимаясь формированием новых частей, создал целую новую дивизию.

На юге Украины я находился до конца 1918 г.

Вопрос: Впоследствии вы являлись военным министром петлюровской «директории». Покажите о проводившейся тогда вами контрреволюционной деятельности.

Ответ: Совершенно верно. Для этой цели я в конце 1918 г. и был вызван ВИННИЧЕНКО в г. Киев, где мне предложили принять военное министерство. На этом настаивал и ПЕТЛЮРА, который по непонятным для меня причинам в то же время стремился отстранить меня от формирования новых украинских частей на юге Украины.

Я дал свое согласие стать военным министром петлюровской «директории».

Будучи военным министром, я организовал военное министерство и, кроме того, лично по решению «директории» участвовал во всех делегациях в Одессу для переговоров с французским командованием. В этот период я встречался в Одессе с начальником штаба французского десантного корпуса — полковником ФРАЙДЕНБЕРГОМ, с которым вел переговоры, касающиеся помощи войскам «директории» оружием и боевыми припасами.

Однако переговоры с французами к положительным результатам не привели, несмотря на то, что по указанию ВИННИЧЕНКО им обещалось сельскохозяйственное сырье и, в конечном счете, Одессу, но

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ

№ 76

СОВ. СЕКРЕТНО
Литер.

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА "А" МГБ УКРАИНСКОЙ ССР
Полковнику - тов. ПОДОВЬДОВУ
гор. Киев

Отдел "А"
ИЮЛЯ 1949 г.
№ 18/11. 114682
гор. МОСКВА

дсп. Рассказов

Препровождается для объявления и немедленного исполнения выписки из протокола № 37 Особого Совещания при МГБ СССР от 6/ИП 1949 года по Вашему делу № 149176 на ГРЕКОВА Александра Петровича,

которого для отбытия срока наказания, согласно персонального наряда ГУЛАГа МВД СССР № 37770 направьте в Озерный лагерь МВД

За направлением осужденного по назначению проследите, дату объявления выписки фамилией _____

ПРИЛОЖЕНИЕ. Выписка в 2 экземплярах и наряд.

Пом. начальника отдела "А" МГБ СССР (Заславский)
ПОДПОЛКОВНИК (Бурнин)
Начальник 14 отделения
ПОДПОЛКОВНИК

Справка

Греков Александр Петрович осужден 6/ИП-49 г. Решением Совещания при МГБ СССР (пр. № 37) по ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР к 25 г. ИТЛ. без honor. ишущества.

Подлежит направлению согласно наряду наряда Буцача в Озерный лагерь МВД СССР ст. № 14-шеш - братск В.Сиб. лагер.

Копия выписки в связи с чем к.н. деле.

9/ИП-49 г. Сиб. Об. Уи. ред. 14/ИП-49 г.

Довідка про направлення О. Грекова в Озерний виправно-трудовий табір для відбудовання ув'язнення. 23 липня 1949 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 54.

Довідка про засудження до 25 років таборів та направлення О. Грекова в Озерлаг на станцію Тайшет-Братськ. 9 серпня 1949 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 65.

французы на это не пошли, потребовали удаление ВИННИЧЕНКО, и когда последнему было доложено об этом, он ушел в отставку.

Несмотря на это, французы выдвинули второе требование — подчинение ПЕТЛЮРЫ руководству ДЕНИКИНА, но ПЕТЛЮРА это сделать отказался. Тогда французы потребовали его ухода из директории, и когда я об этом доложил ПЕТЛЮРЕ, то последний почему то решил, что это результат моих личных интриг против него. В результате ПЕТЛЮРА выразил недовольство мною и стал грозить мне судом за срыв переговоров.

Видя такое отношение ко мне ПЕТЛЮРЫ, который к тому времени прямо представлял из себя диктатора, я в начале марта 1919 г. покинул Украину и выехал в Галицию, в гор. Станислав. ПЕТЛЮРА со своим штабом находился в то время в Проскурове, т. к. значительная территория Украины, в том числе и Киев, были заняты войсками Красной Армии.

На этом закончился первый период моей контрреволюционной деятельности. [...]

Вопрос: И после этого вы стали главнокомандующим УГА. Покажите по существу.

Ответ: Да, ПЕТРУШЕВИЧЕМ я был назначен главнокомандующим УГА. Вскоре после этого я принял решение внезапным ударом по польским войскам отвоевать захваченную ими украинскую территорию в Галиции. В этот период мною было блестяще проведено несколько военных операций против поляков, в результате их войска были отброшены далеко на запад, и возглавляемыми мною войсками были заняты — Станислав, Тернополь, Коломыя, Буча[ч] и другие города.

В то же время я проводил активную деятельность по формированию и расширению галицийской армии, в результате чего довел ее количество до 100 тыс. человек. Однако достаточного количества оружия и боеприпасов не было, и я вынужден был прекратить наступление, и перевел войска в оборону.

В связи с этим ПЕТРУШЕВИЧ обратился к ПЕТЛЮРЕ за помощью оружием и боеприпасами для УГА. На это ПЕТЛЮРА поставил условие — что он даст боеприпасы и оружие, если от командования га-

Выписка из протокола № 110
 30 августа 1956 г.

30. ГРЕКОВ Александр Петрович 1925 года рождения, уроженец Черниговской области, осужденного в июне 1950 года особым совещанием при ЦК КПСР по ст. 54-2, 54-1 УК РСФСР на 25 лет лишения свободы, в настоящее время освобожден без определенных ограничений и никаких специальных мероприятий.

Привести при наличии оснований по ст. 50-1 УК РСФСР и от дальнейшего наказания.

ОСОБОДОБИТЬ.

27 июля 1956 г.

Витязь из протоколу комісії з перегляду справ репресованих з рішенням визнати засудження правильним і звільнити з ув'язнення. 20 серпня 1956 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 239.

лицийской армии буду удален я — ГРЕКОВ, что и произошло для меня совершенно неожиданно. Не ожидая оружия и боеприпасов от ПЕТЛЮРЫ, ПЕТРУШЕВИЧ перевел войска УГА за Збруч на территорию Украины, чтобы поддержать ПЕТЛЮРУ в борьбе против Красной армии.

[...]
 Протокол мною прочитан, записан с моих слов верно. /Греков/
 [Олександр Греків]

Висновок про реабілітацію О. Грекова. 27 липня 1989 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 253.

Допросил: НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА СЛЕДЧАСТИ МГБ УССР
 Майор
 [підпис] /ЧЕРКАСОВ/

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 88-98.
 Оригінал. Машинопис.

УТВЕРЖДАЮ

Закончил, дата, отчетчик

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении ГРЕКОВА А. П.
 по материалам уголовного дела (арх. № 44403)

Дата и год рождения 1925 год
 Место рождения Черниговская область, Гуманский район, с. Сошки
 Связанка и партийность (в том числе № партийного билета) Связанка нет

Место работы и должность до ареста Учитель в селе (Авдеев), Буковина; наемный земледельец в районе Звенигорода

Место жительства до ареста Авдеев, с. Сошки, 19-й район, Селищенский кол. хозяйствосельский район
 Лица и родственники Василько с родственниками с массовым увольнением для их спасения.

Дата ареста, предъявлявшееся обвинение, когда и каким судебным органом было вынесено решение по делу арестован 20 октября 1949 года в отделении милиции МГБ фп 32750 в с. Сошки (Авдеев) и осужден в СССР. Обвинение в том, что, как бывший солдат украинской армии, оказавший помощь в Советской войне с целью продолжения войны. В 1920 году зам.

Греков Александр Петрович, участвующий в борьбе с фашистскими захватчиками в годы Великой Отечественной войны, командир роты в 1-м Украинском фронте СССР, в настоящее время в отпуске по уходу за ребенком.

Греков Александр Петрович (подпись)

пол. лейтенант ст. 1 Указом Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1980 г. «О дополнительном мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30—40-х и начала 50-х годов».

В. Сидоренко (подпись)

Начальник Следственного отдела КГБ Украинской ССР

24 июля 1973 года

с. Сошки, Гуманский район

УЧТЕНО в 1962 году

ДЕЛО № 15471

Сергій
Єфремов

1876–1939

Єфр

АРХИВ

Учетно-архивного отдела

КГБ при Сов. Министров СССР

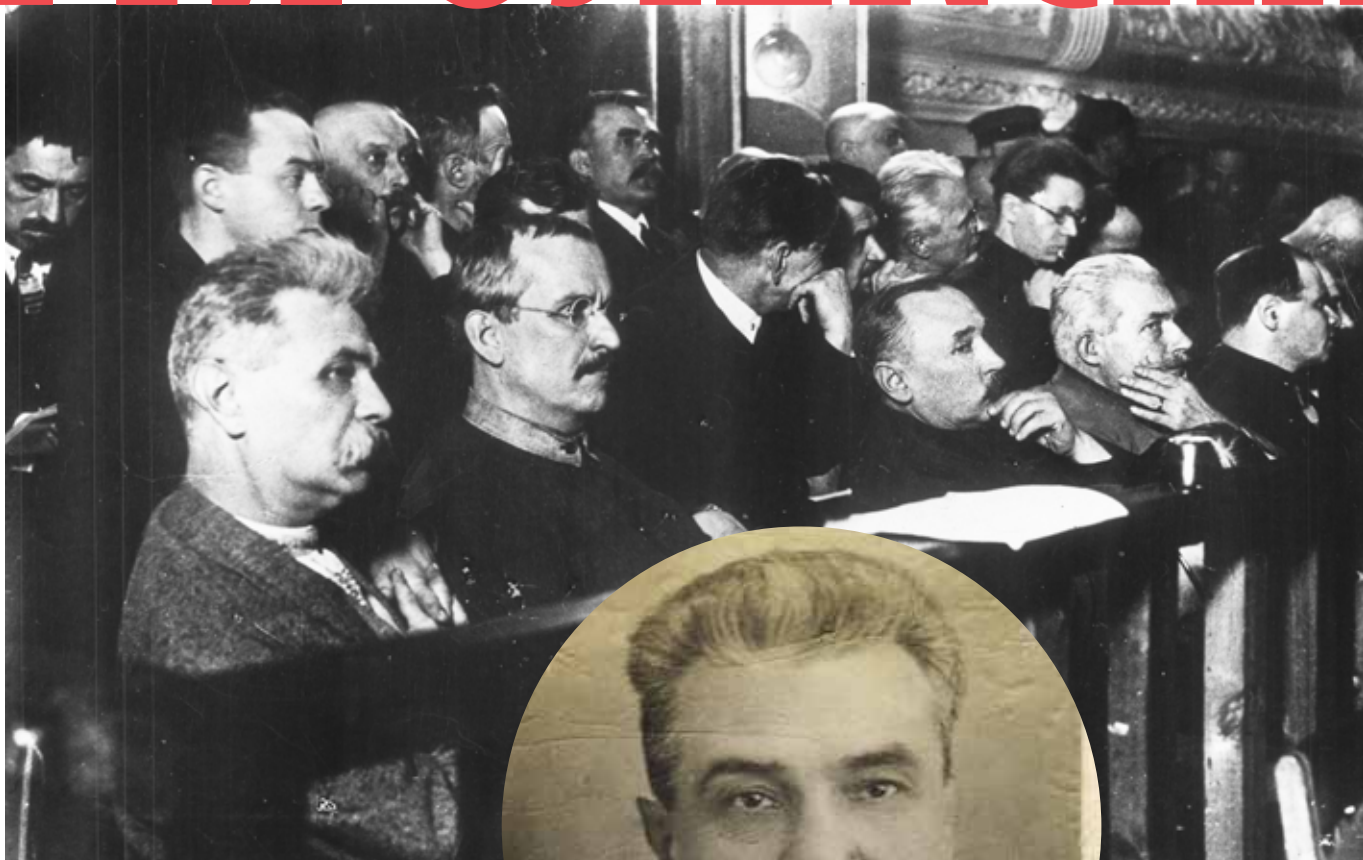
СЛЕД. ФОНД

ТОМ № 12

Генеральный
секретар
міжнародних
справ

Арх. №

237
В ТОМАХ

Судовий процесу «справі СВУ», крайній зліва С. Єфремов, за ним М. Чехівський (м. Харків, 1930 р.)

Лист С. Єфремова на адресу Генерального секретаріату справ фінансових. 18 липня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 1434, оп. 1, спр. 1, арк. 25.

СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ ЄФРЕМОВ народився у селі Пальчик Звенигородського повіту Київської губернії (нині село Катеринопільського району Черкаської області).

У 1891 р. закінчив Уманське духовне училище, продовжив навчання у Київській духовній семінарії, але був виключений у 1896 р. У 1901 р. закінчив юридичний факультет Університету Святого Володимира у Києві.

Із середини 1890-х рр. займався літературно-публіцистичною діяльністю.

1

4

ПОСТАНОВА
про притягнення до відповідальності та про обрання заходів
запобігнення.

м. Київ, 1929 року липня 21 дня. Уповноважений ДПУ Брук
розглянув матеріали передсудового слідства, по справі
№ 457 за об. М. Мельничук та інші

З П А Й Ш О В:

що в цих матеріалах мають данні про участь гр. Єфремова
С. О. у контр-революційній організації під назвою "Єдинка Визволення України" /"ОВУ"/, а тому, керуючись КПК УСРР і Постановою ВУЦВК
д 10/Х-28 року "Про уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського
згляду"

У Х В А Д И В:

обрати гр-на Єфремова С. О. по цій справі, як обвинуваченого
в вчиненні злочинку, що його передбачено арт. 54 п. 11 КК УСРР та мі-
нобігнення обрати утримання гр. Єфремова під вартою.
Копія цієї постанови надіслати Київському Округовому Прокурору.
Цю постанову оголошити обвинуваченому під розписку на цьому.

УПОВНОВАЖЕНИЙ:

ПРИКРЕПЛЕННЯ:

Постанову мені об'явлено 21 липня 1929 року.
Обвинувачений: Єфремов С. О.

Витяг із додаткових свідчень С. Єфремова від 25 липня 1929 р.

Визнаю право радянської влади карати за проступки проти її законів. Але разом гадаю, що так звані політичні злочинства являються залежними виключно од позбавлення громадян політичних вольностей, що тягне за собою політичні злочинства; домагання політичних вольностей вважаю не за злочинство, а за громадський обов'язок, отже такі політичну роботу проти радянської влади не визнаю за гідну кари.
[...]

[С. Єфремов]

25.VII. Допросил [В. Іванов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 11, арк. 38.
Оригінал. Рукопис.

Документ № 8

Витяг зі свідчень С. Єфремова на допиті 25 липня 1929 р.

[...]

Считаєте ли Ви себя виновным перед советской властью, что ближайшие к Вам люди состоят в к-р организации, говорили вам об этом, говорили с Вами об организации?

Не вважаю, бо про існування к-р організації не знав і ні від кого про неї не чув.

25 липня 1929 р. [С. Єфремов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 11, арк. 27 зв.
Оригінал. Рукопис.

281

374

ПРОТОКОЛ
ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПЕРЕДСУДОВОГО СЛІДСТВА

... органів СБУ з 21 липня 1930 р. Я. УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР
... Брук ... пред'явив обвинуваченому Єфремову ...
... Єфремову ... згідно вимогами арт. 200 КПК
УСРР передсудове слідство в справі контр-революційної організації
"СБУ", по якій він притягнений, як обвинувачений.
Обвинувачений Єфремов С. О. ознайомившись з цим
слідством, заявив, що нічого додатки до нього не має.
УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР: Брук
ОБВИНУВАЧЕНИЙ: Єфремов С. О.

282

375

ДО ЗАВ. КОРИСТОМ № 2.
ХАРКІВСЬКОМУ ВУПР'У ч. 1.

Пропонує заарештованого Єфремова С. О.
перелічити в цього числа утримання за
Прокуратури Республіки та повідомити його про це й про те, що
справу його переслано до Прокурора, під розписку на цьому н.
7/II-30 р. НАЧ СВ ДПУ УСРР: Брук
/ГОРІВАНІЙ/

ДОПИТОВА ЛІСТ обвинуваченого

#

1. Прізвище . . . *Єфремов*
2. Ім'я, по батькові . . . *Сергій Андрійович*
3. Зріст . . . *173*
4. Місце народження . . . *Тамбовська губернія, Шереметьєвський повіт*
5. Постійне місце проживання . . . *Київ, вулиця . . .*
6. Родинний стан . . . *одружений*
7. Освіта . . . *вища*
8. Національність . . . *українська*
9. Чи змінювали своє прізвище й коли так, то на яке, де та з яких міркувань . . . *в 1920, 1921, змінив на Андрійович. Початково - Козлов*
10. Партійність . . . *партія, Бунд, партія, Андрійович*
11. Маєтковий стан батьків до Революції, де вони зараз . . . *не було майна*
12. Ваш маєтковий стан до Революції й зараз . . . *не було майна*
13. Що робили до 1914 р./перелічат посади/ . . . *літ. аграрна робота*
14. Що робили під час війни . . . *теж*
15. Що робили з березня по квітень 1917 року . . . *літ. аграрна робота*
16. Що робили з квітня 1917 р. й по цей день /домладно/ . . . *літ. аграрна робота*
17. Відношення до військової повинності . . . *служив в 1915 році*
18. Хто з обвинувачених ваш родич . . . *дядько, брат, сестра*
19. Чи пред'явлено звинувачення . . . *просто звинувачення*
20. З якого часу під вартою . . . *з 22/IV 1929 р.*
21. Колишня судимість . . . *судимий за крадіжкою*

10/III 30 р

м. Харків

Підпис *Сергій Єфремов*

1720
53
1577

«Допитовий лист» обвинуваченого С. Єфремова від 10 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 1.

ЗЛІВА.
Постанова ГПУ УССР про притягнення до кримінальної відповідальності С. Єфремова. 21 липня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 11, арк. 1.

Протокол ознайомлення С. Єфремова з результатами досудового слідства. 29 січня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 281.

Вказівка направити С. Єфремова в розпорядження прокуратури УСРР з розпискою арештованого про ознайомлення. 7 лютого 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 282.

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, 1930 року, квітня 10 дня, Найвищий Суд УСРР, в особливому складі, за розлученням тов. ПРХОЛЬКО А.Т., членів - т.т. ВОЛКОВА Т.І., КОРОВЕНКА Д.Ф., ОДИНЦЯ Г.М. та СОКОЛАНСЬКОГО І.Д., при секретарі т. КОЗМАНІ, за участю прокурорів т.т. МИХАЙЛІКА, АХМАТОВА, БИСТРИЦЬОВА, ЖИМИШІНА, промислових інженерів - т.т. ЛЮБИЧКА, СЛІСОАРЕНКО і СОКОЛОВСЬКОГО та оборонців - т.т. РАТНЕРА, ВІЛЕНСЬКОГО, ПУХТИНСЬКОГО, ПРОЗІНСЬКОГО, РЯВІЛІНА, ОБУХОВСЬКОГО, ПОТАПОВА, ВИНОГРАДСЬКОГО, ВОЛКОВИНСЬКОГО, ВОЗНЕСЕНСЬКОЇ, КОВАЛЕВСЬКОЇ, КРОВИЦЬКОГО, ІДЕЛЬОВИЧА і ШАПА, розглянувши на публічному засіданні в 2-го березня по 12 квітня ц.р. справу контр-революційної організації «Оплітка Визволення України / скорочено СВУ/» за обвинуваченнями:

1. **ЄФРЕМОВА** Сергія Олександровича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
2. **ЧЕКІВСЬКОГО** Володимира Мисієвича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
3. **ДУРДЮКОВСЬКОГО** Володимира Федоровича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
4. **ГЕРМАЙЗЕ** Йосипа Юр'євича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
5. **НІКОВСЬКОГО** Андрія Васильовича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
6. **СТАРШЬКОЇ-ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ** Людмили Михайлівни в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
7. **ГРЕБЕНЕЦЬКОГО** Олександра Зінов'євича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
8. **ЧЕРНЯХІВСЬКОГО** Олександра Григоровича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2, 54-4 Крим.Код. УСРР.
9. **РАЦОВА** Всеволода Михайловича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-4 Крим.Код. УСРР.
10. **ПАВЛУШКОВА** Миколи Петровича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-8 Крим.Код. УСРР.
11. **МАТУШЕВСЬКОГО** Бориса Федоровича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-8 Кр.
12. **ТРЕЗВІНСЬКОГО** Крія Конєв'їтиновича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2 Кр.
13. **ТОКАРЕВСЬКОЇ** Ніни Сергіївни в злочинах, що їх передбачено арт.арт. 54-11, 54-2 Крим.Код. УСРР.
14. **ЗАЛІСЬКОГО** Андрія Петровича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2, Крим.Код. УСРР.
15. **ІВАНИЦІ** Григорія Микитовича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2 Крим. Код. УСРР.
16. **ЛОГУ** Василя Михайловича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2 Крим. Код. УСРР.

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «голови президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 4, арк. 144, 148, 152.

Документ № 10

Постанова про обвинувачення С. Єфремова по справі «СВУ»

ПОСТАНОВА

/ПРО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ/

М. Харків, року 1930, січня «19» дня. Я, УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР Брук, розглянувши матеріяли передсудового слідства в справі № ... за звинуваченням гр. *Єфремова Сергія Олександровича, 1876 р. народження, сина священика, по фаху літератора, академіка ВУАН, кол[ишнього]*

керownika партії УПСР, що неодноразово притягувався до відповідальності за контрреволюційну діяльність, мешканця м. Києва, Гоголівська вул. д. 27 кв. 2.

ЗНАЙШОВ:

Слідством встановлено, що звинувачений С.О. Єфремов з 1920 р. до часу свого арешту проводив активну контрреволюційну роботу, скеровану на повалення Радянської влади на терені України і відновлення влади поміщиків та капіталістів: 1) з 1920 [р] до кінця 1924 р. С.О. Єфремов стояв на чолі контрреволюційної нелегальної організації, що називалася «Братство Української Державності», скорочено БУД, завданням якої було об'єднати українську контрреволюційну інтелігенцію та за допомогою її підняти повстання проти Рад. влади на Україні.

2) За дорученням БУДа С.О. Єфремов зв'язався з емігрантською частиною БУДа та виробив разом з ним плян повалення Рад. влади на Україні. За цим пляном було організовано диверсійний рейд Тютюнника на Україну. Місцевий БУД під керівництвом С.О. Єфремова повинен був організувати повстання селян-куркулів на Україні та з'єднатися з Тютюнником. З цією метою С.О. Єфремов зв'язався з отаманами банд, що тоді оперували на терені кол[ишньої] Київської губернії — Лозовиком, Орликом, Гайовим та іншими, з повстанкомісіями — Цупкомом, Козачою Радою. З санкції БУДа С.О. Єфремов в випадку перемоги повинен був прийняти на себе президентство майбутньої Української Народної Республіки.

Зазначені злочини передбачаються ст. 54 п. 2 Кр. Код. УССР.

3) На протязі 1920 [р.] і 1921 р. С.О. Єфремов переслідуваний Рад. владою ховався на терені України під чужим ім'ям і [нерозбірливо] легалізувався (добився легалізації).

4) Керував запільною кампанією «популяризації» імені Петлюри і «увічнення» пам'яті його, зокрема: а) брав участь в організації панахиди по Петлюрі в Софіївському соборі; б) готував до видання збірника, присвяченого пам'яті Петлюри; в) був головою «Комітету по увічненню пам'яті Петлюри», яким було організовано

148 HT

12. Одним із ідеологічних аварій-агітації і пропаганда ідей СВУ була література. Спеціальна, складена за постановою центру СВУ літературна група на чолі з письменником СТАРИШКОМ-ПРИДИСКОМ, заданим своїм м'ям гуртувати письменників, що в своїх творгах мали негатино висвітлювати радянське будівництво, доосередити од нього читача та ідеалізувати життя в одній рад куркульській і владній будівлі членів. Прокраї ідеї: настановлення всіх творів, відомостей програмної засади СВУ скеровували проти системи радянського устрою.

13. Показована програмні змітання капіталістичної ретарпачі на Україні націоналістичними гаслами «Україна для українців» р. і.и.и. осередки і члени СВУ розвивали націоналістичну ворожнечу, шарали антиєміттизм /Медискиця БУАН, ІНАРА, І АКАДІЧНА БРІГАДА, і циклували про інтереси української буржуазії, несли націоналістичне повелення українським трудящим та єврейсько пригнобленим націоналістичним меншостям на Україні

14. Урядовачи величезну роль кооперативів і соціалістичному будівництві і її поширенню партереріи, а також вказали на величезні в кооперативі отаки радянської владі, що свого часу робили кооператив матеріальне базисом підтримання, СВУ дії надбачає зв'язки з міжнародним частиним бєлє, створює спеціальний кооперативний осередок.

Кооперативний гурток має вербувати на господарсько-кооперативному фронті та при спеціалізації, що проводили в Європі, а радянському кооперативі і спеціалізації в її роботі для обслуговування цивільних справ і військ. На гурток вказувалося підібрати відповідний соціалістичний склад студентів в кооперативному існуванні, що могли б бути агентами СВУ в кооперативі.

15. Складали єдиний український антирадянський фронт від УОД і УОР до воєнрадістично-четвертинця вказано, що ставили собі на завдання ретарпачі імперіалістичного ладу, українські націоналісти, як дозволя судове слідство, зокрема керівник і ідеолог СВУ С.ЄФРЕМОВ вказаві заходів до створення спільного фронту проти Республіки Рад в російському біло-емігранському контр-революційному фронті.

Недріжковани і величезні орієнтації СВУ на інтервенцію імперіалістичних держав за пляну віддачі Україна під протекторат капіталістичних держав, маючи свідчить, що СВУ ставили невід'ємний запін міжнародної контр-революції, а його агенти, виконувачі його волі і найнебезпечніший ворог трудящих мас.

Вся вищезазначена контрреволюційна діяльність СВУ здійснювалася її членами і стосовно до кожного з цих членів Надзвичайний суд встановив:

1. ЄФРЕМОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 53 роки, син священика, член Всеукраїнської Академії Наук, колишній член голови Центральної Ради, колишній голова ЦК Партії соціалістично-федералістів, не судився; до він:

а/ в період 1920-1924 року керував контрреволюційною організацією БУД, до її мету завдання і діяльність вказано вище; в окремому вів С.О.ЄФРЕМОВ: проводив підготовку до збройного повстання для повалення радянської влади; брав участь у санкціонуванні польсько-петлюрівського Варшавського договору; тримав сталінізм як як польськими контррозвідниками; в отриманих бандітських звітках /в Гайвороні, Імчелі і інших, даючи цим бандітських керівників і зв'язки щодо їх бандітсько-повстанської діяльності чим полегшував виконання польськими військами в 1920 році при збройній Україні; санкціонував бєлову контрреволюційну діяльність Цупкому, брав участь в організації рейду Тютюнника;

б/ в період 1925-1929 року, організував та керував /як голова/ контрреволюційною організацією СВУ, що її мету, завдання і діяльність вказано було вище, зокрема: с/каз програму і стачку, що на ній проводились діяльність в центрі і периферії, інструтував і координував їх діяльність для чого вивідав на місця; керував всією підготовкою діяльності СВУ до збройного повстання для повалення радянської влади; здійснював зв'язки СВУ безпосередньо і через протестувальників, єврейських капіталістичних держав в українськими чл-р. емігранськими організаціями закордоном; вказаві заходів до утворення єдиного антирадянського фронту в російському біло-емігранському контрреволюційному фронті і керував бойовою терористичною організацією молоді СВУ, що її мету, завдання і діяльність вказано вище зокрема підмовляв ПАВЛИКОВА М.П., до отовар на чолі СВУ до запровадження терористичних актів проти владних керівників ретарпачі та конституційної партії.

Ці злочини передбачені арт.54-II,54-2,54-3,54-4,54-8 КК УСРР.

2. ЧЕХІВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МІСІСВИЧ 54 роки, син священика, колишній член ЦК УОД, колишній прем'єр уряду УНР, в школі освіти, колишній керівник автокадрової дєжкви, не судився, до він:

а/ в період 1925-1929 року був членом президії і заступником голови Президії СВУ та керував діяльністю цієї організації; в доручення Президії організував автокадрову партію СВУ проводив керівництво її діяльності в центрі і на периферії, здійснював завдання СВУ щодо збройного нашкодо церкви команчків та організаторських кадрів для збройного повстання проти ретарпачі; вербував на ролі керівників і бандітських кадрів в петлюрівських старшинах та отаманів повстанських банд, організував через них платівські ворожі ретарпачі емігранти та переломачі церкви в повстанській штабі, а періодні змови використовувати як трайфу для контрреволюційної агітації.

Злочин цей передбачено арт.арт.54-II,54-2,54-3,54-4,54-8 КК.

б/ Надлежить В.М.ЧЕХІВСЬКОГО до чл-р. організації БУД суд вказав за недоведену.

3. ДУРУНОВСЬКИЙ Володимир Федорович 56 років, син священика, освіта вища хулонна, колишній член партії У.с.-ф.и., завідавач пе.ш.ої трудящих в Київі, не судився, до він:

а/ 3 року 1920 до 1924 був членом керівного центру в.-р. організації БУД, виконував основні завдання цієї організації.

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «голови президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (продовження)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фн, т. 4, арк. 144, 148, 152.

збирання грошей на пам'ятник Петлюрі, що були переслані С. Єфремовим закордон.

5) З 1926 року до часу свого арешту С.О. Єфремов був головою та керівником контрреволюційної організації під назвою «Спілка Визволення України» («СВУ»), що ставила собі на меті: повалення Рад. влади на Україні; насильством відірвати територію УСРР та відновити буржуазно-куркульський лад. В складі майбутнього Уряду УНР С.О. Єфремов повинен був зайняти посаду прем'єр-міністра.

б) За дорученням БУДа та «СВУ» С.О. Єфремов підтримував нелегальні зв'язки з українською УНРівською еміграцією через консульства чужоземних держав, зокрема С. Єфремов використовував закордонні командіровки членів «СВУ» — співробітників ВУАН, які за директивами С.О. Єфремова зв'язували «СВУ» з закор-

донними емігрантськими контрреволюційними організаціями.

7) Починаючи з 1925 року С.О. Єфремов керував нелегальною контрреволюційною організацією під назвою «СУМ» («Спілка Української молоді»), що з'являлась бойовою, терористичною організацією, що ввійшла потім до складу організації «СВУ» як «юнацька секція».

Під керівництвом С. Єфремова «СУМ» готував терористичні акти проти проводирів радянського уряду та комуністичної партії.

Зазначені злочини передбачаються ст. ст. 54 п. 11 стосовано до ст. ст. 54², 54³, 54⁴ і 54⁸ Крим[інального] Кодексу УСРР.

На підставі вищезазначеного, керуючись арт. Кримінально-Процесуального Кодексу УСРР та постановою ВУЦВК'у з 10/Х-[19]28 року «Про

революційної діяльності, та діяльності, зв'язаних з ними контр-революційних організацій - Бандорозної "Спілки Визволення України" та, так званої "Української Народної республіки", - що вони, підсудні, виклали повне каяття і цілковито засудили своє контр-революційне минуле. НАЙВИЩИЙ СУД УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ на підставі арт.арт. 302, в 308 до 316 ККР і арт.-арт. 42, 43, 44 К.К.

П Р И С У Д И В:

1. **ЄФРЕМОВА Сергія Олександровича** на підставі арт. арт. 54-2, 54-3, 54-4, 54-8, 54-11 згідно арт. 45 КК беручи на увагу, що він, ЄФРЕМОВ, був ініціатором, основоположником і головним керівником контр.-революційних організацій БУД"у та СВУ, програв надзвичайну соціальну небезпеку для трудящих УСРР і для пролетарської революції.

Але зважаючи на те, що він, ЄФРЕМОВ, С.О., визнає усю шкідливість своєї контр-революційної діяльності, засудив її, виклав повне каяття і в своїх визнаннях за передсудовому та судовому слідстві викотив завдання, діяльність і особовий склад СВУ. - що це є полегшувальні обставини, за наявності яких санкція арт. 54-2 припускає зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, - його, Сергія Олександровича ЄФРЕМОВА, пообавити волі з сувором ізоляційним терміном на П'ЯТЬ років, з покаянням прав терміном на П'ЯТЬ років за п.п. "а", "б" та "в" арт. 29 КК, тоб-то пообавивши його, ЄФРЕМОВА С.О., активного та пасивного виборчого права; права посідати державні посади; і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

2. **ЧЕХІВСЬКОГО Володимира Мусійовича** на підставі арт. арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК, згідно арт. 45 КК, беручи на увагу, що він, ЧЕХІВСЬКИЙ В.М., як член президії контр-революційної організації "Спілка Визволення України", керував цією організацією, що свідчать про його, ЧЕХІВСЬКОГО В.М., надзвичайну соціальну небезпечність.

Проте визнає ним, ЧЕХІВСЬКИМ В.М., повне каяття та сприяння своїми показаними висвітленням низки моментів з діяльності "Спілки Визволення України" та окремих її членів, є тими полегшувальними обставинами, що при їх наявності санкція арт. 54-2 припускає зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, його, ЧЕХІВСЬКОГО В.М., пообавити волі з сувором ізоляційним терміном на П'ЯТЬ років, з покаянням прав терміном на П'ЯТЬ років за п.п. "а", "б" та "в" арт. 29 КК, тоб-то, пообавивши його, ЧЕХІВСЬКОГО В.М., активного й пасивного виборчого права; права посідати державні посади, і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

3. **ДУРДЖОВСЬКОГО Володимира Федоровича** на підставі арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК, згідно арт. 45 КК і беручи на увагу, що він, ДУРДЖОВСЬКИЙ В.Ф., як член президії контр-революційної організації СВУ керував цією організацією, що свідчать про його, ДУРДЖОВСЬКОГО, надзвичайну соціальну небезпечність.

Проте, своїми докладними визнаннями за час передсудового і судового слідства він, ДУРДЖОВСЬКИЙ, сприяв висвітленню низки моментів діяльності особового складу СВУ і зважаючи на його каяття і осуд своєї контр-революційної діяльності, що разом всі ці обставини як полегшувальні припускають передбачене санкцією арт. 54-2. К зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, його, ДУРДЖОВСЬКОГО Федора Володимировича пообавити волі з сувором ізоляційним терміном на ВІСІМ років з покаянням прав на ТРИ роки за п.п. "а", "б", "в" арт. 29 К.К., пообавивши його активного й пасивного виборчого права; права посідати державні посади і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «головни президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 144, 148, 152.

Розписка С. Єфремова про одержання копії обвинувального висновку. 21 лютого 1930 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 283.

уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського догляду»,

У Х В А Л И В:

Пред'явити гр. *Єфремову Сергію Олександровичу* обвинувачення в заподіянні злочину, що його передбачено арт. арт. 54², 54¹¹ стосованно до ст. ст. 54², 54³, 54⁴ і 54⁸ Кримінального Кодексу УСРР.

Копію цієї постанови направляти Прокуророві по догляду за органами ДПУ УСРР.

Уповноважений
ДПУ УСРР: [підпис] /Брук/
НАЧ СВ ДПУ УСРР: /ГОРОЖАНІН/

Вищезазначене обвинувачення мені пред'явлено; визнаю в обвинуваченнях свою вину, окрім п. 4 (про увічнення пам'яті Петлюри), останнього абзацу п. 5 (про прем'єр-міністерство), п. 7 (про «СУМ»), та визнаю «СУМ» взагалі організацією молоді «СВУ», а не спеціально бойовим органом і одкидаю цілком о ній абзац про керування терористичними актами проти лідерів радянського уряду та комуністичної партії.

/підпис обвинуваченого/ [Сергій Єфремов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 280.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Службова записка Головного тюремного управління НКВД СССР про смерть 31 березня 1939 р. С. Єфремира у Володимирській тюрмі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 116, арк. 8.

ГЛАВНОЕ ТЮРЕМНОЕ УПРАВЛЕНИЕ НКВД СОЮЗА ССР
№ 10999
г. Москва
СОВ. СЕКРЕТНО.
СЛУЖЕБНАЯ ЗАПИСКА
ЗАМ НАЧ 1 СПЕЦИАЛЬНОГО ОТДЕЛА НКВД
КАПИТАН ГОС БЕЗОПАСНОСТИ - тов. НАУМАНОВ
С-1-38г. во Владимирской тюрьме ГТТБ умер заключенный ЕФРЕМОВ, Сергей Александрович, 1876 г. рождения, осужденный Верховным УССР 19.12.30г. по ст. 54-2-3-4-8-11 и 45 УК УССР за срок 10 лет. Причина смерти: порок сердца.
НАЧ 2 ОТДЕЛА ГТ. ТУР. УПР. НКВД
КАПИТАН ГОС БЕЗОПАСНОСТИ
НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛЕНИЯ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ
МОНД СССР
1 СЕРИЯ ОТ 9711
№ 10999

ХРАНИТЬ ВЕЧНО.

8002

У С С Р

РОССЕПАРЧЕНО

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

АРХИВ ВУЧК-ГПУ НКВД-МВД

Лит N 65/86/542 від 30. 08. 2
Завс. начальника РСР

СБУ в Одеській області
М-к
Морс

уч

родство

Петро
Климович

1855-1920

СЛЕДС

по обвинению

Климович П. П.

АРХИВ
Отдела „А“ МГБ
СЛЕД. ФОНД

Виконуючий
обов'язки
міністра
фінансів
Української
Народної
Республіки

Полученное из архива дело должно
возвращено через 10 дней с момента полу-
чения его.
Передача полученных из архива дел в другие
отделы или органы производится исключительно
через I Спецотдел МВД СССР.

~~2145~~

Арх. №

~~4340~~

Том №

Дело в / томах.

не 12 1/2 мільйонів; в загальній сумі до 25 мільйонів може бути випущено до 100 мільйонів купонів в 50 марбонців і вище.

В переговорах з німцями в справі авансу їм було заявлено, що Україна, базуючи отримати курс марк на міжнародному ринку, владується установити курс рубля в 1 м.33 мр. До до цифри авансу, то німці погоджуються дати 50 і сім'ять мільйонів; що до інших аванс то вони вгодуються в договорі про повноту про це не вгадувати, але висловити окремо.

Г о л о в н и ч вказує на те, що з огляду на призначення К л и м о в ч а, заключити угоду про аванс не можна.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ одклати відписання позки згоди з німцями в справі авансу до уряду Німеччини. 2/ Доручити В.об.Народного Міністра з'ясувати в у р е н к у і Народному Міністру Торгу і Промисловості о б щ е н к о - Ч о і в з а к о м у установити курс рубля в 1,3/ марк, відповідно договору між Німеччиною і Австро-Угорщиною; прийняти курс прокв і підписати цей договір в Центральних Державинах.

8/ СЛУХАЛИ: пропозиції Г о л у б о в и ч а обміркувати відповідно на інтерв'ю.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ доручити Українському Міністерству Закордонних Справ дати відповідь на інтерв'ю в справі Весперіті і Румінії. 2/ Доручити Міністру Внутрішніх Справ відповідати по одній в соціал інтерв'ю.

9/ СЛУХАЛИ: справу розподілення грошей.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ в сумі звернати випуску грошових знаків 6-го з'їзду на 2 1/2 мільйонів марбонців видати Міністерству Фінансів, а потім по-дня видати по 1 1/2 мільйонів марбонців.

2/ Міністерству Пошти і Телеграфу видати по-дня 500 тисяч марб.

3/ Міністерству Внутрішніх Справ видати для Німечняського Департаменту 500 тисяч і на потреби мініції 500 тисяч.

4/ Міністерству Ф і н а н с і в видати 500 тисяч.

5/ Міністерству А с о с і а л ь н о ю с о ц і а л ь н о с т і - 40 тисяч і 10 тисяч Державних Касицій.

6/ Міністерству В н у т р і ш н ь о г о Т о р г у і П р о м и с л о в о с т і - 40 тисяч і 10 тисяч Державних Касицій.

10/ СЛУХАЛИ: справу про умови обміну грошима і Українським Народним Кооперативним Банком.

всичинові

Інші

Деп

ПОСТАНОВИЛИ: Статут і згоди Департаменту громадських работ призначити узаконити для внесення в Центральну Раду /див. додаток/. Доручити Українському Міністерству М и х а й л о в у і С и д о р е н к у остаточно вгадувати статут, згідно внесення поправам.

12/ СЛУХАЛИ: внесення М и х у з х и н а про бузного адьоната Кавенського.

ПОСТАНОВИЛИ: доручити Міністерству Судових Справ внести в Центральну Раду справу К о л е с н і к о в а на помилкованні.

13/ СЛУХАЛИ: доповідь М е л у з я н и проєкт зміна ст.1-3 Закону про Генеральний С у д.

ПОСТАНОВИЛИ: проєкт зміна 1-3 ст.Закону про Генеральний Суд затвердити і внести в Центральну Раду /див. додаток/.

Г о л о в н и ч
Народні Міністри

В.В.Томарин

Народні Міністри:

М.Томарин
Г.Томарин
С.Шульман
М.Томарин
Л.Міхалюк
М.Шульман
Л.Міхалюк
М.Томарин

Голова

Генеральний Секретарь

Український Народний Кооперативний Банк
Окремий Відділ.

ПРАВЛІННУ У МІВІ
ВІСНОВІ В МІСЦЕ.
Місцеві встановлені закони
додаток до статуту
Українського
Народного Кооперативного Банку
М. 1118
Телеграфні
М. 1118
Телеграфні
М. 1118

Секція
Директорів в/Відділу
в м. Станіславові
Тел. СІМЕОНОВИЧУ

Ваше опізане в Дніпропетрові та Центральні в такі в П.Т. КІМЕНОВИЧІ звертається за керуванням експедиція для відкриття цілого ряду Відділів.
В першу чергу гадеться відкрити Відділ в Константинополі, а коли по формальних обставинах це не вдасться, то Комісіонерство, Петро Титович КІМЕНОВИЧ, який від мене повну довіреність, має відкрити Відділ Банку, зосередитись же для керування справами він не зможе, поки члени факти в експедиції ділі у нас для Константинополі тут нема в теперешній час відповідей надіждати, в тому проку має правління керування справами Константинополіського Відділу.
Станіславівський Відділ, в гадим, має налагоди свою роботу і це, без перешкоди для ділянки вказати остальні тем свого заступника; тем же чл.

по як своє пробумана в Станіславові обумовили при відділі в Київ.
При наданні кошти в в/Відділі необхідне перевести по вказаним Константинопольському Відділу до 500.000 Марк. (в'язьот тисяч марбонців); як це не зможе, то кредит це при допомозі Дніпропетрову, про це їм вказати, те кредит Про станіслав Банку їм давати нема інформації члени Експедиції в справі К.І. КІМЕНОВИЧ.
Націоналізація має не торнувшись, але в правління вказати Радзівському Емдем комісаром.
Вашню Банку за всім Відділами доходить до 150 мільйонів Марбонців.

Тим Правління
Українського Народного Кооперативного Банку
Голова
Голова

їнської Народної Республіки. Після гетьманського перевороту повернувся до Одеси на попереднє місце роботи.

Був активним діячем ряду громадських об'єднань, зокрема Товариства «Просвіта». 6 липня 1918 р. обраний головою Одеської міської української ради.

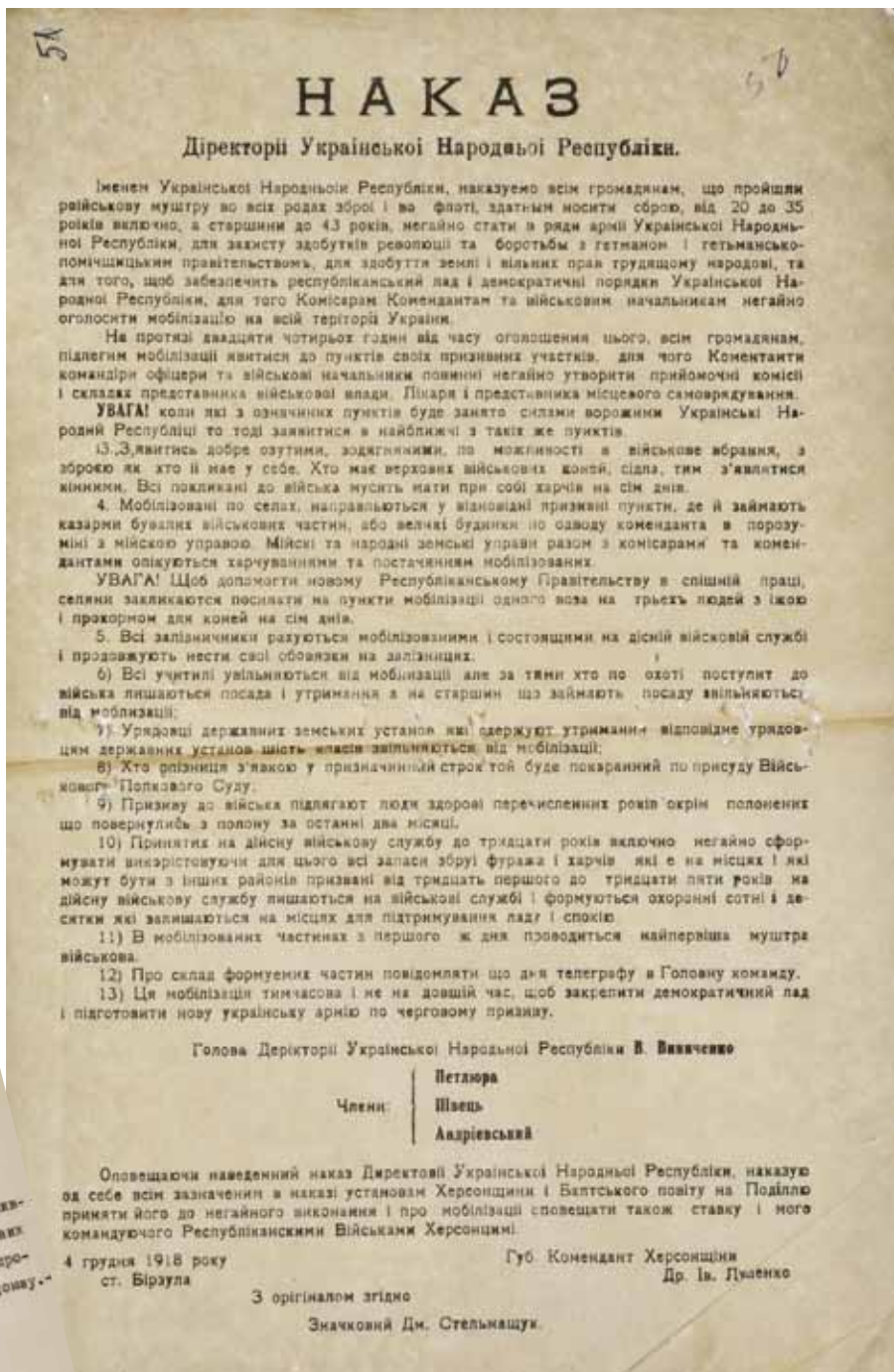
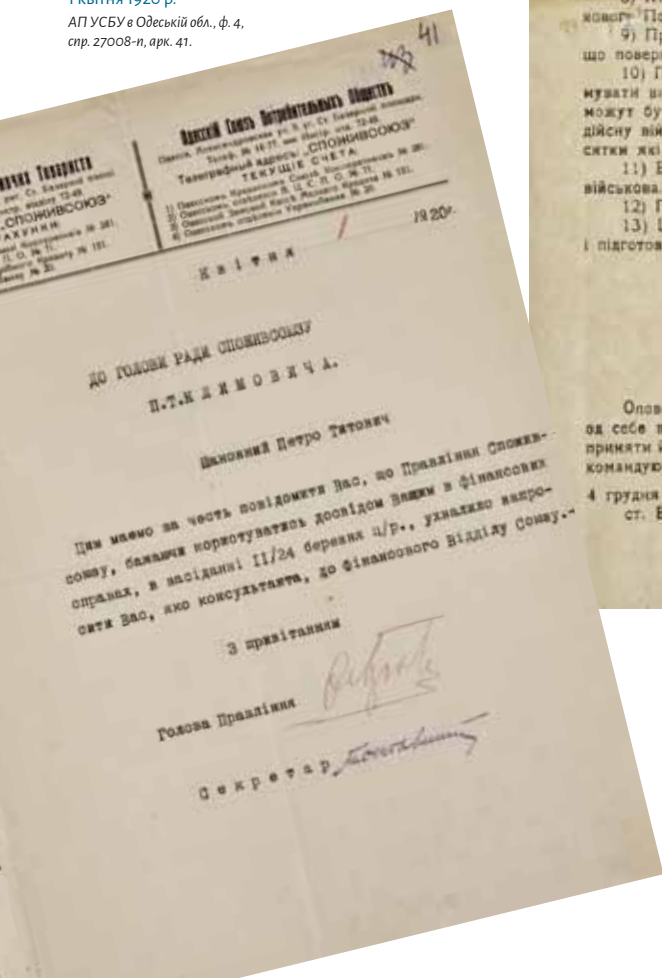
30 травня 1920 р. заарештований та розстріляний Одеською ГубЧК.

Одружений, мав сина.

Реабілітований 7 жовтня 1994 р. Одеською обласною прокуратурою.

Лист голови правління Одеського «Споживсоюзу» до П. Климовича. 1 квітня 1920 р.

АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 41.

Наказ Директорії про мобілізацію з приписом губерньського коменданта Херсонщини — речовий доказ у справі П. Климовича АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 50.

Петр Титович Климович.
Одесский старшина.

В молодости подвергся административной ссылке по политическим мотивам. В начале девятисотых годов состоял членом Одеской Городской Управы, откуда был выдворен Московско-Пейхановским блоком.

Короткое время при Украинской раде (Министерство Голубовича) состоял министром финансов.

При петляковском перевороте, вследствие напоявшихся просьба остаться в Министерстве, категорически отказался.

В Одессе принимая участие в целях ряде общественных начинаний (Народное Аудиторши, Общественная Библиотека, Общество дружеского воспитания молодежи, Общества Народного Театра, Капелла молодежи и проч.)

Коротка довідка
про старожилу Одеси
П. Климовича
АПУСБУ в Одеській обл., ф. 4,
спр. 27008-п, арк. 55.

Документ № 11

**Протокол допиту П. Климовича
Одеською ГубЧК**

ОТДЕЛ Секр[етно-] Опер[ативный]
Гор. Одесса 31/V 1920 г.

Протокол №

допроса, произведенного в Одесск.
Губ. Чрезвычайной Комиссии по борьбе
с контррев., спек. и прест. по должн. ___ по
делу за № ___

Я, нижеподписав[шийся] ___ допрошен
___ в качестве Обвиняем[ого] показываю:
1. Фамилия Климович

2. Имя, отчество Петр Титович
3. Возраст 65
4. Происхождение гор. Одесса
5. Местожительство Отрадная 5, кв. 6
6. Род занятий член правления 1²⁰
общ[ества] взаимного кредита
7. Семейное положение жена и сын
8. Имущественное положение дача на
большом фонтане
9. Партийность беспарт[ийный]
10. Политическое убежде-
ние социал[ист]-федералист
11. Образование общее Кандидат
прав Новорос[сийского] университ[ета]
специальное
12. Чем занимался и где служил
а) до войны 1914 года Одесса,
служ[ащий] общества взаимн[ого]
кредита.
б) до февральской революции
1917 года тоже.
в) до октябрьской революции
1917 года тоже.
г) с октябрьской революции
до ареста член правления союза
потребит[ельского] обществ[а]
13. Сведения о прежней судимости

Показания по существу дела.

Состою членом Просвиты, от выборов
в правление украинской Просвиты я отка-
зался и в правлении не состою.

За все время моего пребывания чле-
ном Просвиты я не замечал там ничего
контрреволюционного и сам не принимал
никакого участия в противо советской
власти.

[П. Климович]

АПУСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 52.
Оригінал. Рукопис на бланку.

**Витяг з висновку про реабілітацію
П. Климовича прокуратурою Одеської
області**

«УТВЕРЖДАЮ»

Зам Прокурора Одесской области
государственный советник
юстиции 2 класса
[підпис] В.С. Иванов
«10» октября 1994 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В отношении *Климовича П.Т.*
(фамилия, инициалы)
по материалам уголовного дела
(арх. № 017138)
Фамилия, имя и отчество *Климович
Петр Титович*
Год рождения *1855*
Место рождения *город Одесса*
Место работы и должность до ареста
Место жительства до ареста *город
Одесса*
Сведения о партийности
Когда, каким органом по каким статьям

УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как: *Постановление коллегии Одесской губернской чрезвычайной комиссии от 1920 года (число и месяц не указаны) за контрреволюционную деятельность подвергнут расстрелу с конфискацией имущества.*

Будучи допрошенным в ходе следствия Климович показал, что он был членом «Просвиты», никакого участия против советской власти не принимал.

По другим пунктам обвинения Климович не допрошен. Свидетели по делу не допрашивались.

Арестован «30» мая 1920 года
Освобожден «...»..... 19.... года
[...]

Данные о репрессированном или его родственниках: *сведений не имеется*
На *Климовича Петра Титовича*
(ф., и., о.)

распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года *в связи с отсутствием совокупности доказательств, подтверждающих обоснованность привлечения его к ответственности.*

[...]

Старший помощник прокурора
Одесской области по надзору
за следствием в органах
госбезопасности
Ст[арший] советник юстиции
[підпис] З.А. Садикова

«7» октября 1994 года

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации
не составлялась

(фамилия, инициалы)

[...]

Подпись [підпис нерозбірливий]

Витяг із протоколу
колегії Одеської ГубЧК
із постановою про розстріл
П. Климовича
АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4,
спр. 27008-п, арк. 1.

ВЫШЕСКА		
протокола заседания коллегии О. Г. Ч. К.		
От 1920 г. <i>Apr 2040</i>		
№ дела	Слушали	Постановили
2575	Климович Петр Титович	Пред, явленное обвинение
	министр финансов при Гет-манской власти, а в настоящее время служил в Спешив-совзе, имел связь письмовать.	гр.КЛИМОВИЧА считать
	монно с атаманом Струке, петлюровския возвания, сост	Лять, имущество конфи-
	стоял членом «ПРОСВИТЫ»	скация.
	председателем Роды при	
	Гетмане, обвиняется в контр-	
	революции.	
С подлинным верно: секретарь Президиума <i>Сергей...</i>		

АП УСБУ в Одеській
обл., ф. 4, спр. 27008-п,
арк. 59.
Оригінал. Рукопис
на бланку.

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
КГБ при Сов. Министров УССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛ

7938

Дмитро
Коліух

1880–1938

УКРАЇНСЬКА

1931

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРІАЛ)

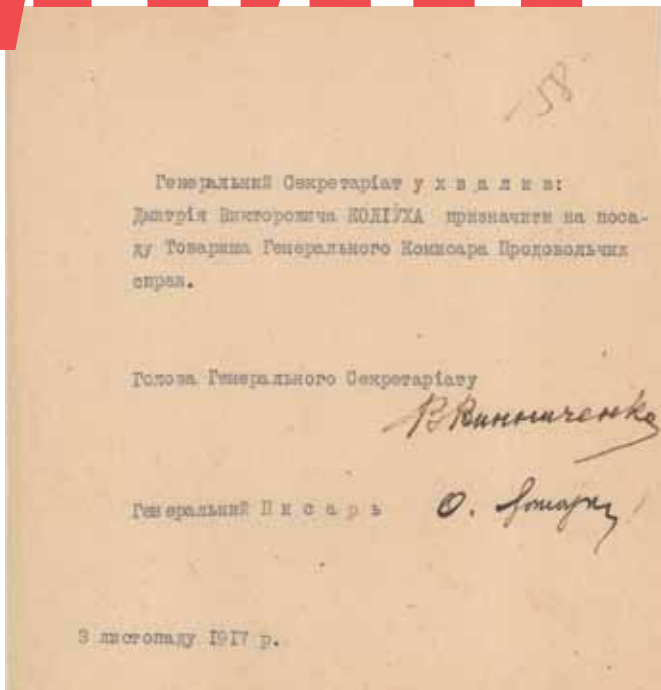
ТОМ № 14

59881 ф 7

Арх. №

В 1937 ТОМАХ

Генеральний
секретар
(народний
міністр)
продовольчих
справ

Витяг про призначення Генеральним секретаріатом Центральної Ради Д. Коліуха товаришем генерального комісара продовольчих справ ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 3, стр. 1, арк. 58.

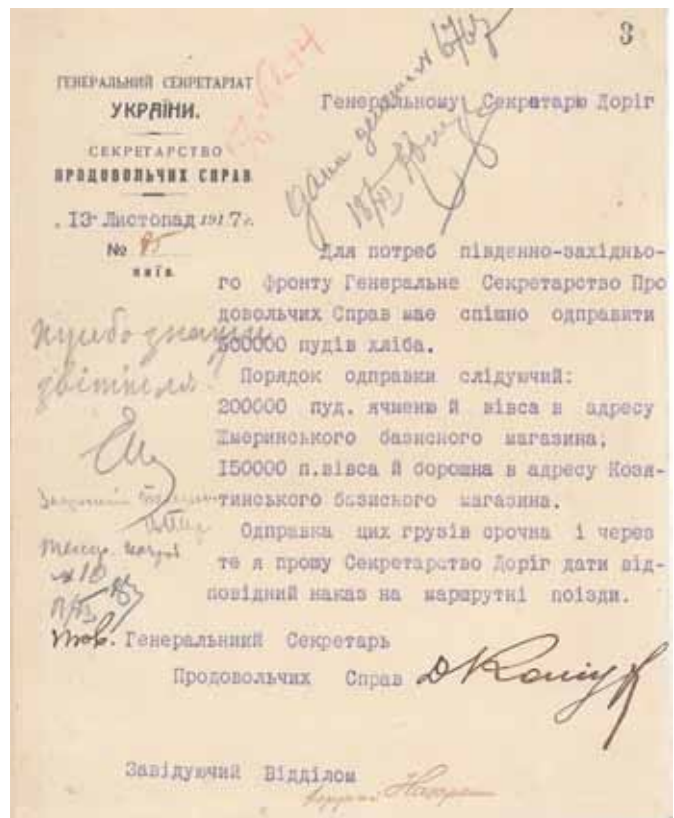
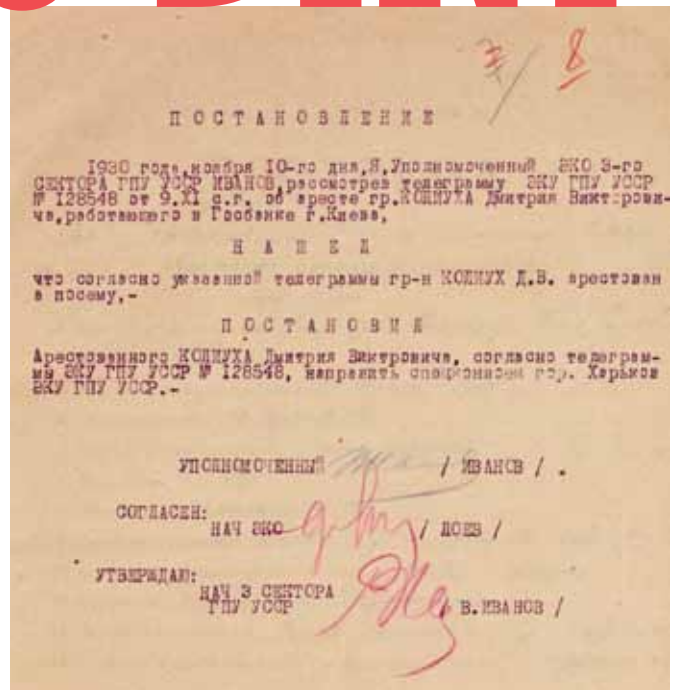
НАГОРІ СПРАВА. Постанова ГПУ УССР про конвоювання Д. Коліуха з Києва до Харкова ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 14, арк. 8.

ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ КОЛУХ народився у містечку Розсош Острогозького повіту Воронежської губернії (нині Воронежська область, Росія). Отримав початкову освіту. Займався створенням кооперативних та споживчих товариств.

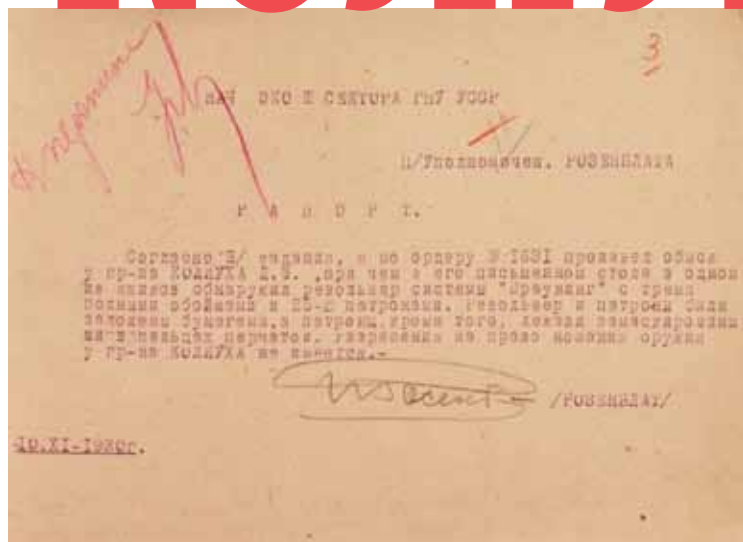
Упродовж 1917–1920 рр. очолював «Дніпросоюз».

Із початку березня 1917 р. — член Ради об'єднаних громадських організацій Києва. Влітку 1917 р. обраний депутатом Київської губернської народної (земської) ради. Також працював головою Київського міського продовольчого комітету.

У листопаді 1917 р. став товаришем (заступником) генерального секретаря продовольчих справ, із січня 1918 р. — генеральним секретарем (народним міністром) продовольчих справ. Наприкінці березня 1918 р. подав у відставку.

Лист Д. Коліуха до секретарства шляхів про транспорт для хліба на потреби Південно-Західного фронту. 13 листопада 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 2094, оп. 1, стр. 2, арк. 3.

Репорт начальнику економічного відділення 3-го сектору ГПУ УССР про незареєстрований револьвер з набоями в помешканні Д. Коліуха
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, арк. 3.

Член Української соціал-демократичної робітничої партії у 1917–1919 рр.

У 1920 р. — член Громадського комітету з охорони ладу та спокою м. Києва, щоб був створений після відступу з міста більшовиків. Із 1920 р. працював у Всеукраїнській кооперативній

спілці (Вукоопспілка), «Укрзовнішторгу», економістом-референтом у «Київміськплані».

Заарештований 10 листопада 1930 р. Звинувачений за статтею 54-11 Кримінального кодексу УСРР. Рішенням колегії ОГПУ ССРСР від 7 лю-

того 1932 р. Д. Коліуха вислали на 3 роки до Казахстану. Проживав в м. Алма-Ата (нині – м. Алмати). Працював економістом у «Комунпостачі» та Всекобанку.

5 грудня 1933 р. заарештований. Ухвалою Колегії ОГПУ Казахської ССР від 5 березня 1934 р. за статтями 58-10, 58-11 Кримінального кодексу РСФСР ув'язнений на три роки у виправно-трудовому таборі.

4 лютого 1938 р. повторно заарештований. Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Алматинській області від 13 лютого 1938 р. розстріляний.

Дружина — Клавдія (1883–1956), син — Герман (1909–?), донька — Тамара Черкасова (1906–1981).

Реабілітований 27 квітня 1960 р. Верховним судом Казахської ССР, 24 квітня 1989 р. Прокуратурою Алматинської області та Президією Верховної ради ССРСР.

Заповнюється співробітником ГПУ,
під час обшуку особистих і по-
літичних документів.

АНКЕТА
АРЕСТОВАНОГО ПО ДІЛУ "УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЦЕНТРА"

Назва органу ГПУ ГПУ ЧОСР
 Вромя ареста 28.12.30
 Место залячення: Ротонда в місті Кам'янці ЧС

ВОПРОСИ:	ОТВЕТЫ:
1. Фамилия, имя и отчество	<u>Коліуха</u>
2. Вромя и место рождения	<u>Вісницькіх Вікторівна Він С. Росали</u>
3. Национальность и гражданство.	<u>Українка</u>
4. Вромя дословки или проиходженье до революции.	<u>Криворізька</u>
5. Профессия, род занятій.	<u>Каміюатор - Хомішент</u>
6. Соціальне і имущественне положення.	<u>Середній</u>
7. Семейне положення и род занятій членов семьи.	<u>Молода жінка, заміж за Вісницькіх М. Зосе - товариш Каміюатор ЧК. 20.12.30</u>
8. Образование: а/ Общее б/ Военное	<u>Німає</u> <u>Німає</u>
9. Служба и чин в старой армии, вря белых, Петляро и Гетмане, в учрежденных белых правительств. <i>/Хронологически/</i>	<u>Німає</u> <u>Німає</u> <u>Він в Сібирському війську, вря белых вря Гетмане, вря Петляро</u>

10. Служба в красной армии созучреждениях; последнее место службы	<u>Німає</u> <u>Ротонда в місті Кам'янці</u> <u>Хомішент - Секретар</u>
11. Был ли за границей, когда, сколько времени и как вернулся в СССР.	<u>Німає</u>
12. В каких антисоветских и организациях состоял; участие в борьбе против Советской власти, арестовывался ли, когда, результаты суда	<u>Состояла в УСРП</u> <u>Німає</u>
13. Состоял ли ранее членом ВКП/б/ и причины вы- хода	<u>Німає</u>
14. Точное местонахождение до ареста.	<u>В місті Кам'янці</u> <u>в 13 кв. 8</u>
Подпись сотрудника ГПУ <u>[Підпис]</u>	
2/12 1930 года.	
ДЛЯ ОТМЕТОК	

Анкета заарештованого
Д. Коліуха. 2 квітня 1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фн,
т. 14, арк. 4.

Документ № 13

Витяг із заяви ув'язненого Д. Коліуха до секретаря ЦК КП(б)У від 13 грудня 1930 р.

До секретаря ЦК КП(б)У тов[ариша]
Любченка П.П.

Заява ув'язненого Дмитра Коліуха

В ніч з 9 на 10 листопада ц[ього] р[оку]
мене заарештовано і 13/ХІ привезено до
Харкова. Під час допиту я довідався, що
мене обвинувачують як співучасника контр-
революційної організації та що мають ДПУ
матеріали, які доводять про мої контрре-
волюційні дії. Мої найщиріші запевнення
в тому, що я не брав жодної участі в будь-
якій організації і що я не ворог радвлади

позитивних наслідків не дали і я продовжую
сидіти у бупрі. Те, що Ви добре знаєте важ-
ке моє життя взагалі, а особливо за останні
десять років, дає мені право звернутися до
Вас, щоб ще раз нагадати так про свою ді-
яльність як і свою невинність та запевнити
про відданість радвладі і компартії.

Насамперед наведу факти та своє від-
ношення до жовтневої революції. Револю-
цію 1917 р., як і жовтневу, я пережив у Ки-
єві. З самого початку революції я приймав
доволі активну участь в знищенні рештків
царату, хоч і не відігравав керівної ролі.
В тому ж [19]17 р. вступив до УСД партії,
але був у партії рядовим членом партії
і жодного впливу на напрямок роботи партії
не робив, як не був ніколи обраним на будь-
яку керівну партійну роботу.

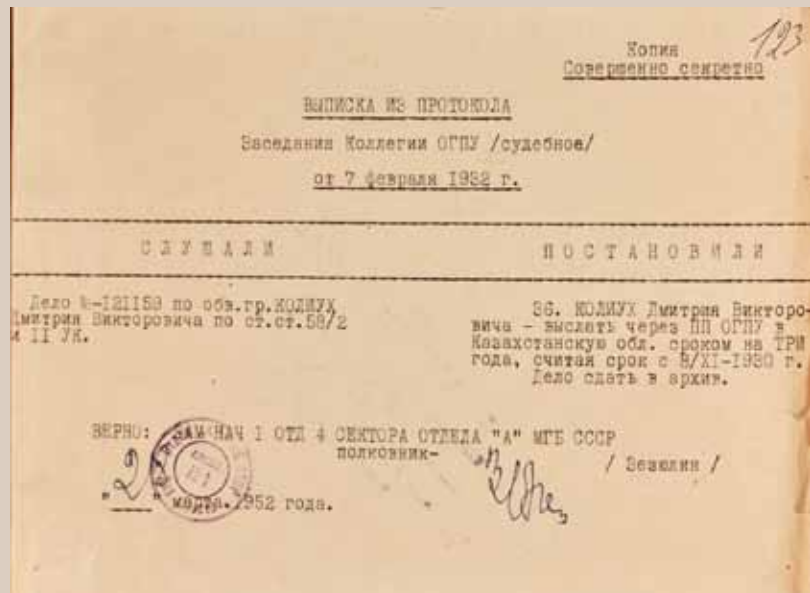
В Центральній Раді жодної участі
не брав і членом її не був. В листопаді

і вона так убійче на мене не впливала. А тут у в'язниці за два місяці я зробився напівінвалід. Коли мені доведеться ще й далі тут бути, то можна з певністю сказати, що виїду звідси я цілковито непридатним до будь-якої роботи.

[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, арк. 60.

Оригінал. Рукопис.

Витяг із протоколу колегії ОГПУ від 7 лютого 1932 р. про заслання Д. Коліуха на 3 роки до Казахстану ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, арк. 123.

Документ № 15

Витяг з постанови про перегляд справи та реабілітацію Д. Коліуха від 27 квітня 1960 р.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 22/057н

Судебная коллегия по уголовным делам
Верховного суда Казахской ССР

В составе: Председательствующего Колонтаевского и членов т. т. ГРИШИНОЙ и ЖУМАДИЛОВА рассмотрев в заседании от 27 апреля 1960 года уголовное дело по протесту прокурора Каз[ахской] ССР на постановление Особого совещания при Коллегии ОГПУ от 5 марта 1934 года, которым:

1. КОЛИУХ Дмитрий Викторович, 1880 года рождения, уроженец гор[ода] Россошь, украинец, гр[ажданин]н СССР, со средним образованием, беспартийный, бывший член УСДРП, несудимый, работал главным бухгалтером Всекомбанка в гор[оде] Алма-Ате.

[...]

все четверо осуждены по ст. ст. 58-10 и 58-11 УК РСФСР на 3 года заключения в исправ[ительно] труд[овом] лагере каждый.

[...]

Таким образом по делу установлено, что КОЛИУХ и другие лица, осужденные по данному делу, за их антисоветскую деятельность до 1931–1932 гг. осуждены к ссылке в Казахстан еще в 1930–1931 гг.

Что же касается предъявленного КОЛИУХУ и другим в 1934 году обвинения в создании и участии их в деятельности антисоветской группы ссыльных украинских националистов в гор[оде] Алма-Ате и проведении ими организованной антисоветской работы против Советского государства, то это обвинение основано на непроверенных данных, объективность которых вызывает серьезное сомнение в связи с показаниями допрошенных ряда лиц в 1960 г.

Поэтому, соглашаясь с протестом и руководствуясь ст. 376 УПК Каз[ахской] ССР, коллегия,

ОПРЕДЕЛИЛА:

Постановление Особого совещания при Коллегии ОГПУ от 5 марта 1934 года по данному делу в отношении КОЛИУХ Дмитрия Викторовича, [...] отменить и за недоказанностью обвинения дело производством прекратить.

[...]

Председательствующий — Колонтаевский
члены суда: Жумадилов, Гришина.

Верно: За председателя судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Каз[ахской] ССР /Колонтаевский/
[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 119, арк. 204, 207.
Завірена копія. Машинопис.

У. Н. Р.

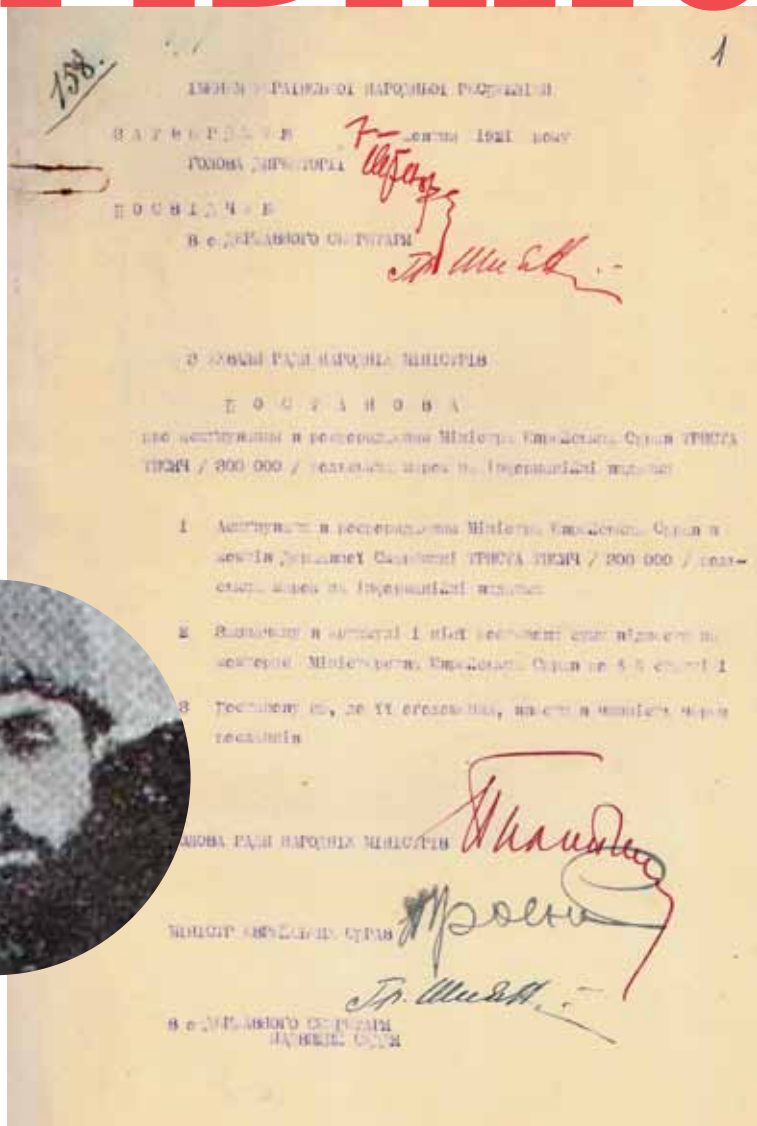
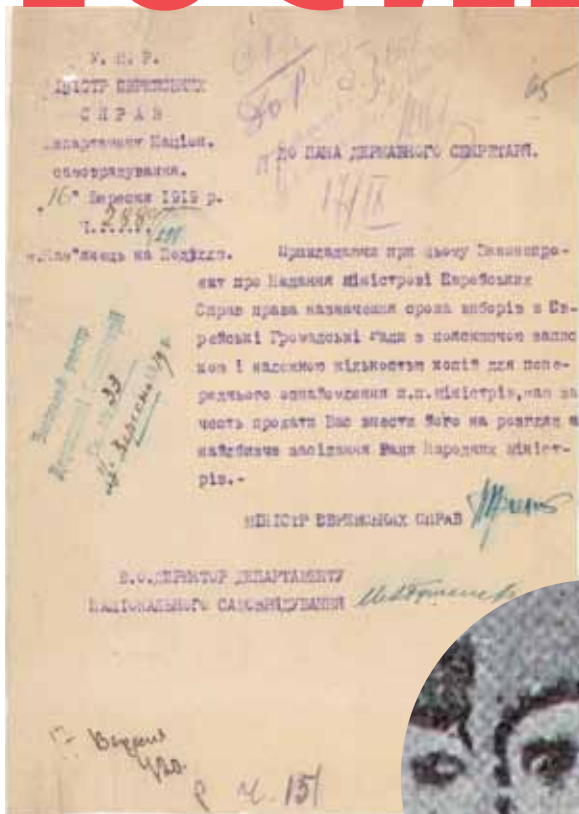
Пінхас
Красний

1881-194?

Міністр
у єврейських
справах
Української
Народної
Республіки

Роспочате

1917 року.

Лист про законопроект з призначення виборів до Єврейської громадської ради за підписом П. Красного. 16 вересня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 8, арк. 65.

Постанова Ради Народних Міністрів УНР про виділення коштів на інформаційні видатки Міністерству єврейських справ. 7 жовтня 1921 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 4, спр. 57, арк. 1.

ПИНХАС АБРАМОВИЧ КРАСНИЙ народився у селі Софіївка Канівського повіту Київської губернії (нині село Черкаського району Черкаської області) у родині торговця. У 1905–1908 рр. — член партії «Бунд» (Загальний єврейський робітничий союз у Литві, Польщі і Росії), у 1906–1907 рр. — член Одеського комітету «Бунд», до 1920 р. — член ЦК Єврейської народної партії. У 1908 р. був арештований у м. Бердичеві за політичну діяльність і засуджений до 4 місяців ув'язнення. Після звільнення повернувся до родини у Козятин, де проживав до 1917 р. і займався самоосвітою.

У квітні 1919 — жовтні 1920 рр. — міністр у єврейських справах уряду УНР. Один із ініціаторів ухвалення постанови про створення надзвичайної державної комісії для розслідування єврейських погромів та притягнення винних до кримінальної відповідальності.

У 1920 р. був звільнений через брак доказів. Наприкінці 1920 р. разом із урядом УНР емігрував до Польщі, продовжував обіймати посаду міністра у єврейських справах. Проживав у Тарнові, Львові і Варшаві, займався літературною діяльністю. В УСРР начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній справі «Уря-

Член Української Центральної Ради. Один із організаторів єврейських шкіл.

19 грудня 1919 р. був арештований у Бердичеві співробітниками особливого відділу 12 армії РККА. Але 11 січ-

У.Н.Р.
**МІНІСТР
 ЄВРЕЙСЬКИХ СПРАВ**
 21.12.1921 р.
 М. Солодаря
 До Пана Верховного
 Секретаря.
 Наказати про ув'язнювання і депортацію
 до Віденського ч. 387 літ 24.2. Сераф. м. 2.396
 літ 5.0. Кудин. 4 р. імпровізація в справі
 Прокота Потапова про вигнання і депортацію
 Федора Шиндлера єврейського громадянина
 на територію Польщі у розпорядженні
 Польської Республіки. Також провісти в цій справі, щоб за часів
 Кристіан. Вей. Пана Верховного Секретаря, вквітати
 Прокота Потапова на розпорядження Народних
 Міністрів у кейс-процесі 21. грудня 1919 р.
 Міністру Єврейських справ
 В. В. Валянчук, В. С. Солодаря, С. Солодаря

до цього депортації...
 м. Агенствуючого Под'отдела, що в город...
 м. Міністри...
 м. Приїжди...
 м. Коли...
 м. Три об'явлені...
 м. однопольсько - бродяк...
 м. оми тое. Красний...
 м. вачем си...
 м. да, этот паспорт...
 м. - такі оми...
 м. ірості змовою...
 22/12-1921 р.
 М. Солодаря

Доповідна про обставини арешту
 в Бердичеві «петлюрівських міністрів»
 П. Красного та Г. Солодаря. 22 грудня 1919 р.
 АП УСБУ в Житомирській обл., ф. 6, спр. 4920-1, арк. 11.

17
ТЕЛЕГРАМА МІНІСТРА ДЯК ЄВРЕЙСЬКИХ СПРАВ.
 До всіх міст і містечок, єврейським громадським радам.
 Уряд, командування й трудовий конгрес У.Н.Р. приймають рішучі заходи, щоб припинити в цих місцях всяких погромів, всяку протипольську агітацію, передавати всіх винних у єврейських погромах міжвоєнному суду для осуду по законам міжвоєнного часу, зробити негайний розсліду по всіх погромах, які відбулися, для передачі винних міжвоєнному суду, накласти всю відповідальність за допущення погромів на відповідних міжвоєнних і цивільних урядових осіб, добре знати, що єврейські погроми це діло червоноармійських урядів, ворожих як єврейському так і українському народом, намагаючись виставити перед всім світом український народ, як народ диків, котрий це не доріє до власної держави, щоб поводити в рідних єврейської країни саме дороге досягнення Українського народу - Українську Народну Республіку.
 Прикликає єврейське населення, добре знати усе в руку ходило з українським народом у його важкій боротьбі за своє національне визволення продовжувати й надалі всіма силами активно помагати Українському Народові в його героїчній боротьбі, щоб сполученими силами сплатити Українському Народу Республіку рівно дорогу як українському так і єврейському народом.
 Міністр Єврейських справ **КРАСНИЙ**
 Рівне, 12 квітня 1919 року.
 /«Вісник України», ч. IV в IV, IV, IV, IV р./

ду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив П. Красного «ворогом народу» і вимагав заочно засудити до розстрілу.

За критику польської влади у січні 1925 р. був арештований і через декілька місяців за його бажанням був депортований до СРСР. Проживав у Харкові, працював в «Укржитлосюзі», згодом продовжив літературну працю. 1928 р. видав у Харкові книгу «Трагедія українського єврейства (к процесу Шварцбарда)», де звинуватив Симона Петлюру в організації єврейських погромів.

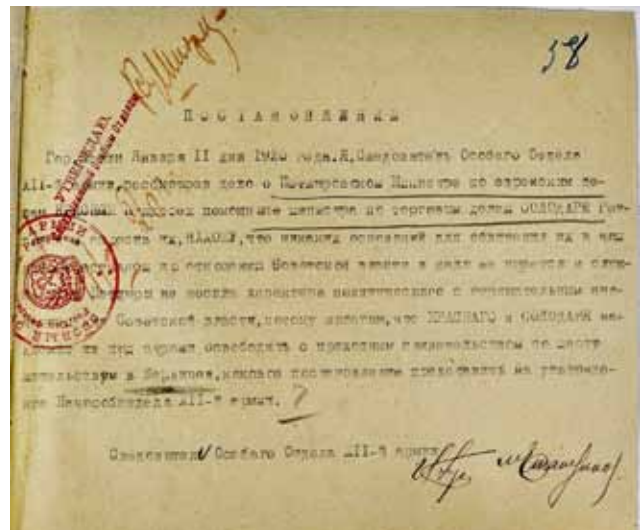
Клопотання П. Красного щодо негайного розгляду постанови про виділення коштів Міністерству єврейських справ. 21 вересня 1921 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 4, спр. 57, арк. 9.

28 лютого 1938 р. заарештований у Харкові, його звинуватили у створенні та керівництві «антирадянською сіоністською терористичною організацією». 9–11 травня 1939 р. на засіданні військового трибуналу Київського особливого військового округу відмовився від попере-

Телеграма міністра єврейських справ від 12 квітня 1919 р. про негайне розслідування та засудження винних у єврейських погромах. Копія з часопису «Вільна Україна» № 17 ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1, спр. 19, арк. 17.

Лист про передачу до реввійскради 12-ї армії РККА заарештованих П. Красного та Г. Солодаря. 26 грудня 1919 р. АПУСБУ в Житомирській обл., ф. 6, стр. 4920-п, арк. 4.

Постанова особливого відділу 12-ї армії РККА про звільнення з-під варті П. Красного за відсутністю складу злочину АПУСБУ в Житомирській обл., ф. 6, стр. 4920-п, арк. 58.

днів свідчень і заявив про катування співробітниками УНКВД по Харківській області. Однак був засуджений до 10 років тюремного ув'язнення. Але 29 травня 1939 р. Військова колегія Верховного Суду СРСР скасувала вирок і направила справу на дослідження. 21 листопада 1939 р. кримінальна

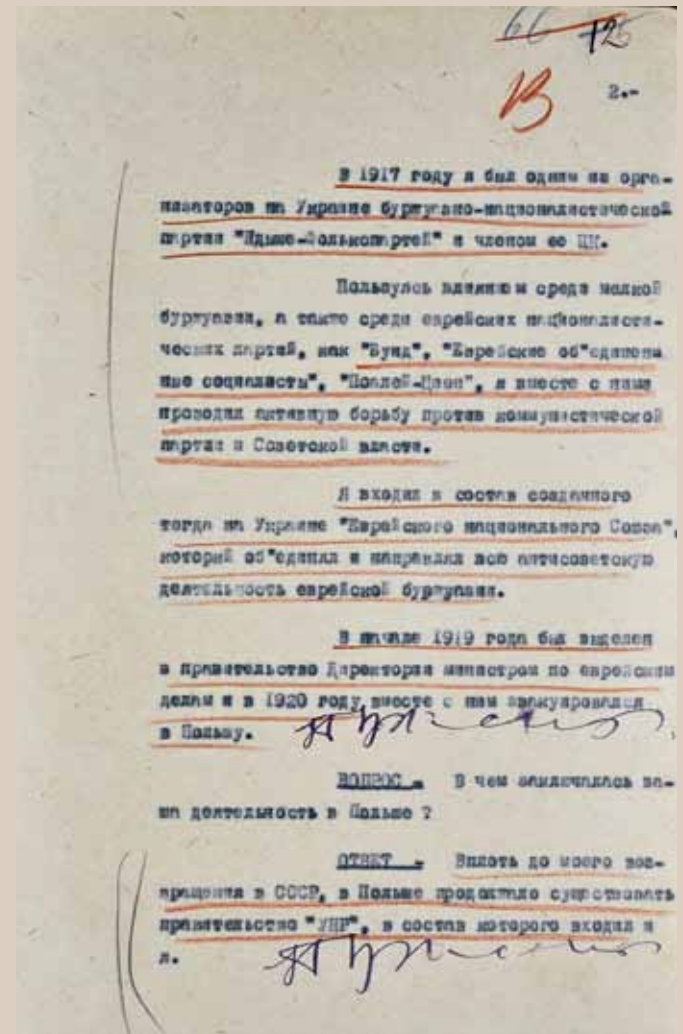
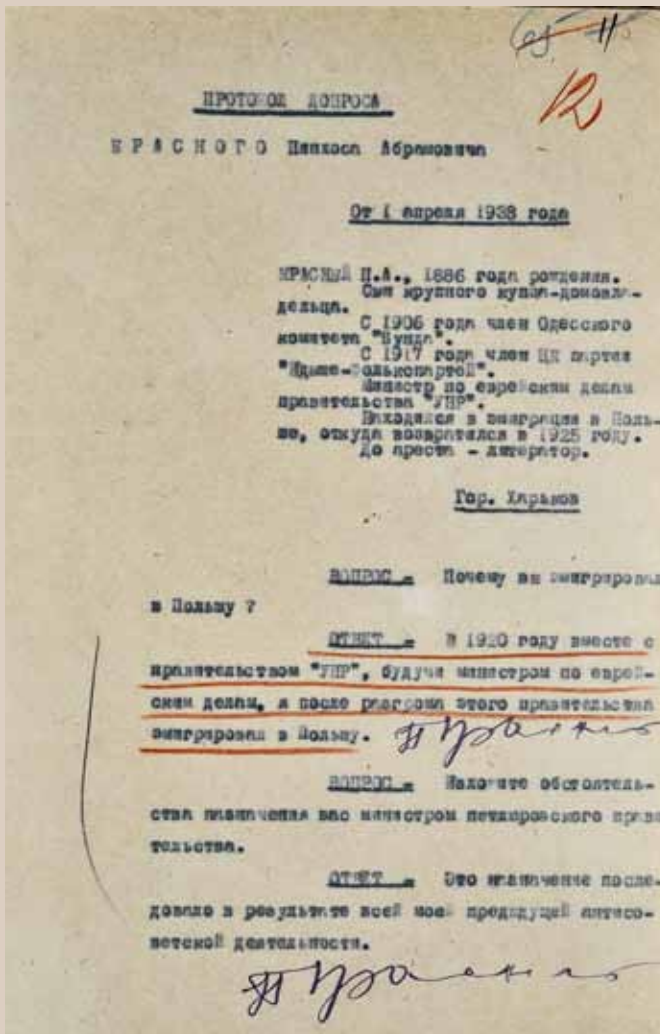
справа стосовно П. Красного була призупинена через його хворобу. Підслідного П. Красного направили на лікування у судове відділення Київської психіатричної лікарні ім. І. Павлова. Судово-психіатрична експертиза у березні 1941 р. визнала

П. Красного психічно хворим. Ймовірно, він загинув разом із іншими пацієнтами лікарні у листопаді 1941 — квітні 1942 рр. під час нацистської окупації м. Києва
Реабілітований прокуратурою Харківської області 28 липня 1993 р.

Ордер Харківського обласного управління НКВД УССР на обшук та арешт П. Красного. 28 лютого 1938 р. АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 4.

Постанова військового прокурора про утримання П. Красного в тюрмі м. Харкова. 27 лютого 1938 р. АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 3.

Витяг із протоколу допиту П. Красного від 1 квітня 1938 р. про громадсько-політичну діяльність у 1917–1920 рр. АПУ СБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 12-13.

Документ № 16

Протокол допиту П. Красного про політичну та літературну діяльність впродовж 1905–1930-х рр.

Протокол допиту обв[иняемого] Красного Пинхоса Абрамовича

от 28/VIII 1939 г.

Допрос начат в 11 час[ов]

Вопрос: Ваше социальное происхождение?

Ответ: Я происхожу из семьи торговца. Отец имел керосиновый склад и собственный дом в Казатине.

Вопрос: В каком году и где Вы состояли членом Бунда?

Ответ: В Бунд я вступил в 1905 г. в Казатине, в 1906 г. я переехал в Одессу, где работал членом Одесского Комитета Бунда до 1907 г., затем переехал в Бердичев, где также продолжал работать в Бунде.

В 1908 г. в Бердичеве я был арестован за хранение противоправительственных прокламаций и осужден к 4 месяцам тюремного заключения. После отбывания наказания я вернулся в Казатин и до 1917 г. проживал у родителей, занимаясь самообразованием.

Вопрос: К какой националистической еврейской партии Вы примыкали за это время?

Ответ: Никакой политической деятельностью я этот период времени не занимался и лишь в 1917 г. вновь вернулся к политической работе.

П Р Я Г О В О Р № 0099

ИМЕНЕМ СОВЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1939 года, мая 9-11 дня, Военный Трибунал Киевского Особого Военного Округа в закрытом судебном заседании в г. Киева, в составе: Председательствующего - бригадиста ГАЛЕНЦОВА и членов: военного юриста 1-го ранга МЕНД и батальонного комиссара КУЛИКА, при секретаре военного юриста 3 ранга ИВАНЧЕНКО, рассмотрев дело -

КРАСНОГО Пинхаса Абрамовича,

1886 года рождения, родом из с.Софиевки, Киевского района, Киевской области, жителя гор.Харькова, происходящего из семьи торговца, служащего и литератора, с образованием в об"еме высшего, беспартийного, еврей, гражданства СССР, состоявшего с 1905 по 1908 г.г. в БИД"У, с 1917 г. до 1920г. в "дише Фолькпартей", бывш. в 1919г. министром Директории "УНР" по еврейским делам, холостого, не судимого; бывш.сам.начальника лесного отдела баям кожаных товаров "Главожска". -

И А Ц А Давида Моисеевича,

1886 года рождения, уроженца г.Сквиры, Киевской области, жителя гор.Киева, служащего, по профессии педагога, происходящего из семьи раввина, еврей, гражданства СССР, со средним образованием, бывш.члена КП/б/У, состоявшего с 1904 по 1907г. в партии сионистов-социалистов и с 1917 г. по 1920 г. в об"е, динию еврейской социалистической рабочей партии, семейного, не судимого; бывш.секретари Калининдорфского РИК Вилкодавской области.

А Б Р А И А Левви Моисеевича,

1890 года рождения, уроженца гор.Шавли, Ковенской губ./Литва/ жителя гор.Одессы, служащего из кустарей, с низшим образованием, еврей, гражданства СССР, с 1908 по 1918 г.г. примыкавшего к БИД"У, бывш.члена КП/б/У, семейного, не судимого, по обвинению в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-7, 54-8 и 54-11 УК УССР.

Бывш.зав.кафедры дамбата, профессора Одесского Государственного университета.

266
МЕЛАМЕДА Бориса Моисеевича,

1896 года рождения, уроженца с.Моляты, Виленской губ./Литва/ жителя гор.Одессы, служащего, происходящего из семьи кустаря, с высшим образованием, еврей, гражданства СССР, бывш. члена БИД"У, примыкавшего с 1912г. к БИД"У, семейного, не судимого, не судимого, бывш.члена Союза Советских Писателей -

Л У Р Ь Е Нюха Гевелевича,

1886 года рождения, уроженца гор.Одесса, Гродненской губ./Польша/, жителя гор.Киева, по профессии литератора, происходящего из семьи лесопромышленника, с образованием в об"еме высшего еврей, гражданства СССР, беспартийного, примыкавшего с 1905 до 1920 г.г. к БИД"У, семейного, не судимого и бывш.бухгалтера-ревизора "Заготскот",

БАССЕНА Льва Ароновича,

1894г.рождения, уроженца гор.Орши БССР, жителя гор.Киева, служащего, происходящего из семьи кустаря, еврей, гражданства СССР, с высшим образованием, бывш.члена КП/б/У, примыкавшего с 1912г. к БИД"У, семейного, не судимого - по обвинению в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-8 и 54-11 УК УССР и

Бывш.машиниста редакции газеты "Дер Штери" -

Ш Т И Ф Дворы Исаккоэны,

1879г.рождения, уроженки гор.Ровно /Польша/, жительницы гор.Киева, служащей, происходящей из семьи торговца, со средним образованием, беспартийной, еврейки, гражданства СССР, адво-ской-семейной, не судимой - по обвинению в преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР.

На основании материалов предварительного и судебного следствия.

У С Т А Н О В И Л:

Подсудимый КРАСНИЦА начал свою самостоятельную жизнь, как функционер партии БИД, в которой находился с 1905г. по 1908г. После февральской революции 1917г. - КРАСНИЦА перешел на более откровенные буржуазные позиции еврейской националистической партии - "дише Фолькпартей" и был одним из организаторов этой партии в Бердичеве.

Копія вироку про засудження П. Красного та групи євреїв за антирадянську націоналістичну діяльність. 11 травня 1939 р. (початок, закінчення справи)

АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 274-278.

Вопрос: Изложите об этом подробно.

Ответ: В 1917 г. в Бердичеве я организовал еврейскую националистическую партию «Идише фолькс-партей» и до 1920 г. был членом Ц[ентрального] К[омитета].

В 1919 г. как активный деятель «Идише фолькс-партей», я был назначен министром по еврейским делам правительства Петлюры, вместе с которым в 1920 г. эмигрировал в Польшу.

Вопрос: Какую антисоветскую работу Вы проводили до назначения Вас министром по еврейским делам?

Ответ: Как руководитель еврейской националистической партии, я совместно с представителями других националистических партий «Бунд», «Поалей-Цион» и «Объединенцев», вел борьбу против советской власти, агитируя за УНР.

Вопрос: Чем Вы занимались в Польше с 1920 по 1925 год?

Ответ: После эмиграции в Польшу я вместе со всем составом Петлюровского правительства поселился в Тарнове.

В Тарнове я прожил весь 1921 год и принимал участие в деятельности украинских националистических эмигрантских организаций, в 1922 г. я переехал во Львов и занялся литературной деятельностью, совершенно отойдя от Петлюровского лагеря.

До 1923 г. моя литературная работа не носила политический характер, с конца 1923 и 1924 г. я начал выступать в прессе с политическими статьями, направленными против польских оккупантов, за что в 1925 г. в Варшаве был арестован польской дефензивой, просидел в тюрьме месяца два и был выслан в СССР.

В 1919 г. от блока еврейских националистических партий, от ЕИИД'а до сионистов, вошел министром по еврейским делам в к.р.УНР'е правительство Петлюры и, таким образом, ответственен за антисоветскую и к.р. политику, проводимую этим правительством против украинского народа, в том числе и против трудящихся евреев.

После эвакуации правительства директории "УНР" в результате разгрома петлюровцев на Украине, подсудимый КРАСНИЙ продолжил оставаться в этом к.р. правительстве, эмигрировавшем в Польшу, до 1921г.

Проживая за границей подсудимый КРАСНИЙ до 1925 г. проводил открытую антисоветскую и националистическую деятельность и только после потери перспектив оккупации Украины, при помощи иностранных государств, КРАСНИЙ под благом разоружения, возвратился в 1925 г. на Советскую Украину.

Внешне маскируясь в своей публицистической деятельности якобы, направленной против украинской националистической эмиграции, КРАСНИЙ в своей практической деятельности в СССР, е проводил националистическую работу и был связан с антисоветским еврейским националистическим подпольем на Украине, проводившим политику, направленную на свержение Советской власти и восстановление капитализма.

Выходя из мелко-буржуазных еврейских националистических партий, воедя, после победы Октябрьской Социалистической революции в коммунисты, при содействии разоблаченных впоследствии врагов народа, на троцкистско-инновьевского и бухаринского лагеря, проникли на ответственные участки националистической работы в партийном и советском аппаратах, извращали в своей практической работе национальную политику большевистской партии и советской власти по отношению к трудящимся евреям, главным образом, в вопросах приобщения местечкового еврейского населения к земледелию на основах колхозного строя, школьного строительства и культурной работы, содействуя здесь с извращениями, проводимыми украинскими националистами.

К таким лицам относятся выходя из мелко-буржуазных еврейских партий подсудимые - МАЦ, МЕЛАМЕД и АБРАМ, которые не имея своей прежней националистической идеологии, под влиянием врагов народа из право-троцкистского и бухаринского антисоветского подполья, допускали и проводили антисоветскую работу в нацменросте на доверенных им участках работ: МАЦ в центральном советском аппарате, МЕЛАМЕД в Одесском городском и АБРАМ в окружном и районном масштабах.

Подсудимый АБРАМ в должности секретаря РИК Калининдорфского /национального/ района в Николаевской области

Ходатайство на въезд в СССР я возбудил уже будучи арестован.

Вопрос: Следствию известно, что Вы прибыли в СССР для организации контрреволюционной работы.

Ответ: я это категорически отрицаю. Никакой антисоветской работы в СССР я не вел.

Вопрос: С какого времени Вы проживали в Харькове?

Ответ: С момента приезда в СССР в 1925 г. и до ареста я безвыездно проживал в Харькове и занимался литературной работой.

Протокол записан с моих слов правильно, мною прочитан, в чем и расписываюсь.

[П. Красний]

Допросил: Следователь НКВД УССР
Сержант госбез[опасности] [підпис]
/Кившан/

АП УСБУ в Харківській обл.,

ф. 6, спр.

036019, т. 1,
арк. 108-112.

Оригінал.

Рукопис.

с 1932 г. до 1937г., подсудимый МЕЛАМЕД в течение трех с лишним лет с 1937г. в Одесском Нарообразе и МАЦ с 1925г. - на руководящих националистических работах при Центральном партийном и советском аппаратах Украины, допускали грубые извращения в национально-культурной работе среди еврейского населения, причем подсудимый МАЦ с 1929 г., когда он был волочен в национально-культурной работе с антисоветским националистическим содержанием, содействовал в совершении преступлений: - КРАСНОМУ и МАЦ по просидел эту работу с обвинительными материалами предварительного следствия, изложил в обвинительном заключении подсудимым в совершении преступлений: - КРАСНОМУ и МАЦ по ст.ст. 54-6 и 54-7 УК УССР;

АБРАМ по ст.ст. 54-6, 54-7 и 54-8 УК УССР, МЕЛАМЕДУ по ст.ст. 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР, ЛУРЬЕ и БАСОВИЦА по ст.ст. 54-10 ч.1, 54-8 и 54-11 УК УССР и ШИЛО по ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР - на судебном следствии подтверждено не нашло.

На основании вышеизложенного Военный Трибунал КООВО признал виновными подсудимых: - КРАСНОГО в совершении преступления, предусмотренных ст.ст. 20, 54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР; МАЦА в совершении преступления, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-11 УК УССР; МЕЛАМЕДА и АБРАМА в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-11 УК УССР и в руководстве ст.ст. 296 и 297 УК УССР, -

П Р И Г О В О Р И Л :

КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича к тюремному заключению сроком на ПЯТЬ ЛЕТ, с лишением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ, с конфискацией всего, лично ему принадлежащего имущества.

МАЦА Давида Моисеевича к лишению свободы в ИТЛ сроком на ВОСЕМЬ ЛЕТ, с лишением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ с конфискацией всего ему принадлежащего имущества.

МЕЛАМЕДА Бориса Моисеевича и АБРАМА Лейбу Мееровича к лишению свободы в ИТЛ, сроком на ПЯТЬ ЛЕТ каждого с лишением в политических правах на ТРИ ГОДА каждого.

По обвинению: КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича и МАЦА Давида Моисеевича в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-7 УК УССР;

АБРАМА Лейбу Мееровича по ст.ст. 54-6, 54-7 и 54-8 УК УССР; МЕЛАМЕДА Бориса Моисеевича по ст.ст. 54-6 и 54-8 УК УССР;

ЛУРЬЕ Дюжа Пинхелевича и БАСОВИЦА Льва Ароновича по ст.ст. 54-6, 54-8 и 54-11 УК УССР и ШИЛО Давиду Исааковичу по ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР считать по ст.ст. оправданными.

Учитывая, что проживание БАСОВИЦА Льва Ароновича в пределах УССР является общественно опасным, на основании ст.ст. 33 и 34 УК УССР высылить его под конвоем для обеспечения полного поселения в пределах Еврейской ССР сроком на ПЯТЬ ЛЕТ, с момента содержания его под стражей, т.е. с 18 июля 1938г.

Срок отбывания уголовного наказания, с учетом наказания по ст.ст. 33 и 34 УК УССР считать - КРАСНОМУ с 28/II-1938 г. АБРАМ с 18/IV-1938г., АБРАМ с 18/IV-1937г. и МЕЛАМЕДУ с 28/II-1938г.

Приговор имеет быть обжалован в кассационном порядке в Военную Коллегию Верховного Суда Союза ССР через ВТ КООВО в пятидневный срок с момента вручения осужденным копии настоящего приговора.

Подлинный за надлежащими подписями:
ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ
ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ

ВЕРНО: [Подпись] /ИВ И ЧЕНКО/

217

218

Витяг з вироку військового трибуналу про ув'язнення П. Красного на десять років

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Копія

Дело № 0047 1939 г.

ПРИГОВОР № 0099

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1939 года, мая 9–11 дня, Военный Трибунал Киевского Особого Военного Округа в закрытом судебном заседании в г. Киеве в составе: Председательствующего — бригадиста ГАЛЕНКОВА и членов: военного юриста 1-го ранга МИХНО и батальонного комиссара КУЛИКА, при секретаре военном юристе 3 ранга ИВАНЧЕНКО, рассмотрев дело — КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича, 1886 года рождения, родом из с. Софиевки Каневского района Киевской области, жите-

ля гор[ода] Харькова, происходящего из семьи торговца, служащего и литератора, с образованием в объеме высшего, беспартийного, еврея, гражданства СССР, состоявшего с 1905 по 1908 гг. в БУНДЕ и с 1917 г. до 1920 г. в «Идише Фолькс-партей», бывш[его] в 1919 г. министром Директории УНР по еврейским делам, холостого, не судимого; [...]

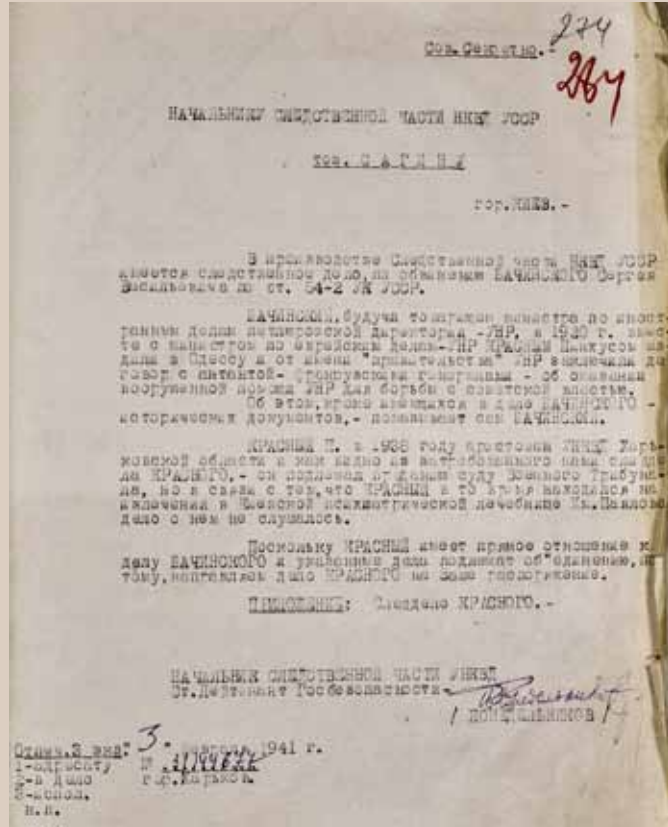
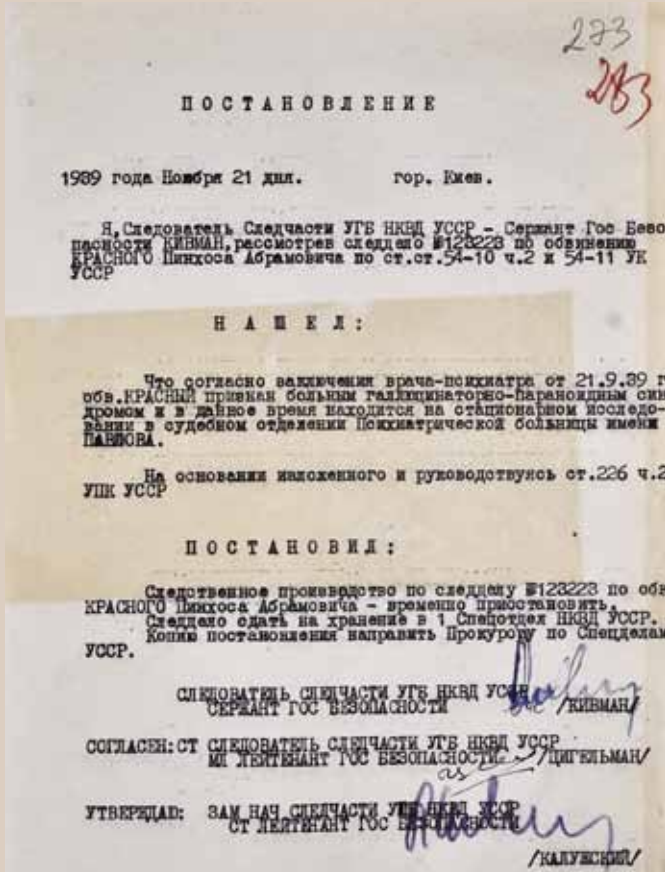
На основании материалов предварительного и судебного следствия

У С Т А Н О В И Л :

Подсудимый КРАСНЫЙ начал свою самостоятельную жизнь, как функционер партии БУНД, в которой находился с 1905 г. по 1908 г. После Февральской революции 1917 г. — КРАСНЫЙ перешел на более открытые буржуазные позиции еврейской националистической партии — «Идише Фолькс-партей» и был одним из организаторов этой партии в Бердичеве. В 1919 г. от блока европейских националистических партий от БУНДа до сио-

Постанова УГБ НКВД УССР про призупинення слідства стосовно П. Красного у зв'язку з хворобою. 21 листопада 1939 р. АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 283.

Лист слідчій частині НКВД УССР про об'єднання справ П. Красного та С. Бачинського як переговорників УНР з Антантою в Одесі. 3 лютого 1941 р. АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 284.

151

* УТВЕРЖАЮ *
ЗАМЕСТИТЕЛЬ ПРОКУРОРА
ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ
СТАРШИЙ СОВЕТИК ВОЮЩИИ
В.О. ЧЕРКАШИН
"13" апреля 1995 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

о прекращении архивного уголовного дела
№ 4919 в отношении Красного П.А.

"13" апреля 1995 года

г. Харьков

Приговором военного трибунала Киевского Особого Военного Округа от 9-11 мая 1939 года

Красный Пинхос Абрамович, 1896 года рождения, уроженец с. Солирки, Киевского района, Харьковской области, еврей, с высшим образованием, беспартийный, холостой, неуплативший по аресту 1400 рублей, начальник лесного отдела Базы "Гравкова", проживавший в г. Харькове, ул. Архиповская, 9, кв. 20,

в числе 7 привлеченных по данному же делу лиц: Мац Д.П., Абрам Д.М., Меломед Б.М., Курья В.Г., Зассейн Д.А., признан виновным и осужден по ст.ст. 20-54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР к 10 годам тюремного заключения, с поражением прав на 5 лет, с конфискацией лично принадлежащего ему имущества (277, 278)

Арестован - 28 февраля 1938 года,
данный об освобождении в date нет.

Определением Военной Коллегии Верховного Суда СССР от 11 июля 1939 года приговор Военного Трибунала Киевского Особого Военного Округа от 9-11 мая 1939 года в отношении Красного, Абрам, Меломед и Мац отменен и дело в отношении них направлено на новое рассмотрение по стадии предварительного следствия. (д.д. 279, 280)

В процессе исследования следователем УГБ НКВД УССР 14 октября 1939 года вынесено постановление о направлении следственных материалов, касающихся Красного П.А. в отдельное следственное производство, в связи с тем, что отставлен не установленная организационная связь по контрразведывательной работе обвиняемого Красного с обвиняемыми Мац, Абрамом и Меломедом. (д.д. 281)

Постановлением того же следователя УГБ НКВД УССР от 21 ноября 1939 года дело по обвинению Красного П.А. было временно приостановлено, лицу выходящему Красного на стационарном исследовании в

152

2.

судебном отделении психиатрической больницы им. Павлова.
(д.д. 283)

Оконченным судебно-психиатрической экспертизой от 5 марта 1941 года Красный Пинхос Абрамович признан страдающим душевной болезнью в форме пресенильного психоза и не отвечает за свои действия.
(д.д. 286)

Других документов в деле не имеется.

Анализируя материалы уголовного дела и, приняв во внимание, что следственными органами не собрано достаточно доказательств, подтверждающих вину Красного П.А. по ст.ст. 54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР, следственно - архивное уголовное дело в отношении Красного Пинхоса Абрамовича в силу ст. 213 ч.II Украины прекратить.

Ввиду отсутствия совокупности доказательств вину Красного в преступлениях, за которое он привлечен, на Красного Пинхоса Абрамовича распространяется действие от 1 Закона Украины " О реабилитации жертв политических репрессий на Украине" от 17 апреля 1991 года, в связи с чем он реабилитирован.

Начальник отдела прокуратуры
Харьковской области
Старший советник юстиции

В.О. ЧЕРКАШИН

Примечание: справка о реабилитации Красного П.А. никому не направлялась, т.к. он и его родственники не устанавливаются.

нистов, вошел министром по европейским делам в к-р. УНР-е правительство Петлюры и таким образом, ответственен за антисоветскую и к-р. политику проводимую этим правительством против украинского народа, в том числе и против трудящихся евреев.

После эвакуации правительства Директории УНР, в результате разгрома петлюровцев на Украине, подсудимый КРАСНЫЙ продолжал оставаться в этом же к-р. правительстве, эмигрировавшем в Польшу, до 1921 г.

Поживая за границей, подсудимый КРАСНЫЙ до 1925 г. проводил открытую антисоветскую и националистическую деятельность и только после потери перспектив оккупации Украины при помощи иностранных государств КРАСНЫЙ под флагом разоружения возвратился в 1925 г. на Советскую Украину.

Внешне маскируясь в своей публицистической деятельности, якобы направленной против украинской националистической эмиграции, КРАСНЫЙ в своей практической деятельности в ОЗЕте проводил националистическую работу и был связан с антисоветским еврейским националистическим подпольем на Украине, проводившим политику, направленную на свержение советской власти и восстановление капитализма.

[...]

На основании изложенного Военный Трибунал КОВО признал виновными подсудимых:

КРАСНОГО в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 20-54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР;

[...]

П Р И Г О В О Р И Л :

КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича к тюремному заключению сроком на ДЕСЯТЬ ЛЕТ, с поражением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ, с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

[...]

Срок отбывания уголовного наказания с зачетом нахождения под стражей до суда, считать — КРАСНОМУ с 28/II-1938 г. [...].

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке в Военную

Постанова
прокуратури
Харківської
області
про реабілітацію
П. Красного.
13 квітня 1995 р.
АПУСБУ в Харківській
обл., ф. 6, спр. 036019,
т. 2, арх. 151-152.

Коллегию Верховного Суда Союза ССР через ВТ КОВО в пятидневный срок с момента вручения осужденным копии настоящего приговора.

Подлинный за надлежащими подписями:
ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 3 РАНГА /ИВАНЧЕНКО/

ВЕРНО: [Ківшан]

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, спр. 036019, т. 1,
арк. 265-269.

Завірена копія. Машинопис.

Лист слідчої частини
НКВД УССР про передачу
справи П. Красного
на зберігання в архів.
6 березня 1941 р.

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6,
спр. 036019, т. 1, арк. 287.

Документ № 18

О П Р Е Д Е Л И Л А :

**Витяг з рішення військової колегії
про передачу справи проти П. Красного
та інших на дорозслідування**

29. V. [19]39 г. Сов[ершенно] секретно
ГАЛЕНКОВ Копия

**О П Р Е Д Е Л Е Н И Е № 002435
ВОЕННАЯ КОЛЛЕГИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА
СОЮЗА ССР**

В составе — председательствующего — бригаденюриса АЛЕКСЕЕВА и членов: бригаденюриса КАНДЫБИНА и бригаденюриса ДМИТРИЕВА, рассмотрев в заседании от 11 июля 1939 г. кассационную жалобу КРАСНОГО П.А., МАЦА Д.М., АБРАМА Л.М., МЕЛАМЕДА Б.М. и БАССЕЙНА Л.А. — на приговор Военного Трибунала КОВО от 9-11 мая 1939 г. по делу осужденных за преступ[ления], предусм[отренные] ст. ст. УК УССР.

1) КРАСНЫЙ Пинхос Абрамович — 20-54-8, 54-11 и 54-13 к тюремному заключению на ДЕСЯТЬ лет, с поражением в политических правах на ПЯТЬ лет и с конфискацией всего имущества;

[...]

и заслушав доклад тов[арища] КАНДЫБИНА, заключение пом[ощника] Главного военного Прокурора тов[арища] КОНОЩЕНКО.

[...]

Принимая же во внимание, что осужденные КРАСНЫЙ, АБРАМ, МЕЛАМЕД на суде вину свою отрицали, а осужденный МАЦ Давид признал вину свою частично, [...] и, учитывая при этом, что по показаниям КРАСНОГО, АБРАМА, МАЦ[А] и МЕЛАМЕДА проходят ряд участников а/с организации, которые по настоящему делу не допрошены, по всем этим основаниям, за недоследованностью дела приговор в отношении КРАСНОГО, АБРАМА, МЕЛАМЕД[А], МАЦ[А] ОТМЕНИТЬ, передав дело о них на новое рассмотрение со стадии предварительного следствия, причем, при доследовании надлежит перепроверить показания свидетелей, путем допроса лиц, в отношении которых они ссылаются и проверить показания и заявления на суде КРАСНОГО, МЕЛАМЕДА, АБРАМА и МАЦ[А].

Подлинное за надлежащими подписями:
ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ ВТ КОВО
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ

/КРЫЖАНОВСКИЙ/

Верно: *следователь следчасти*
сержант госбезоп[асности]

[Ківшан]

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, спр. 036019, т. 1,
арк. 270-271.

Завірена копія. Машинопис.

☆☆☆☆

Комитет государственной безопасности
Украинской ССР

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Антін Крушельницький

1878–1937

ДЕЛО
ПО ОБВ. КРУШЕЛЬНИЦ-

Дата
регистрации

Имя
Адрес

КОГО А.В. И ДР.

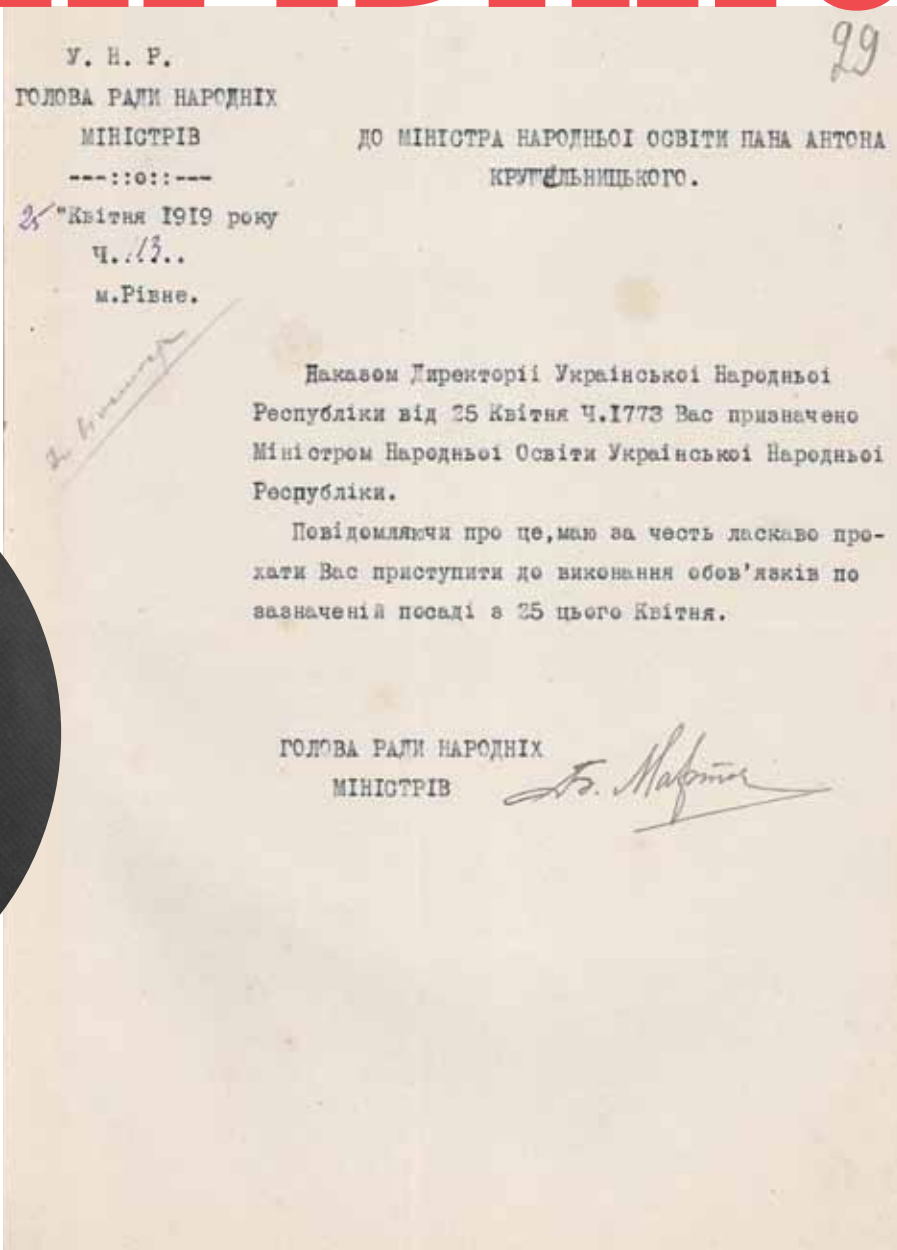
Міністр
народної освіти
Української
Народної
Республіки

В

1

ТОМАХ

Лист А. Крушельницькому про призначення його міністром народної освіти УНР з 25 квітня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 2582, оп. 1, стр. 4, арк. 29.

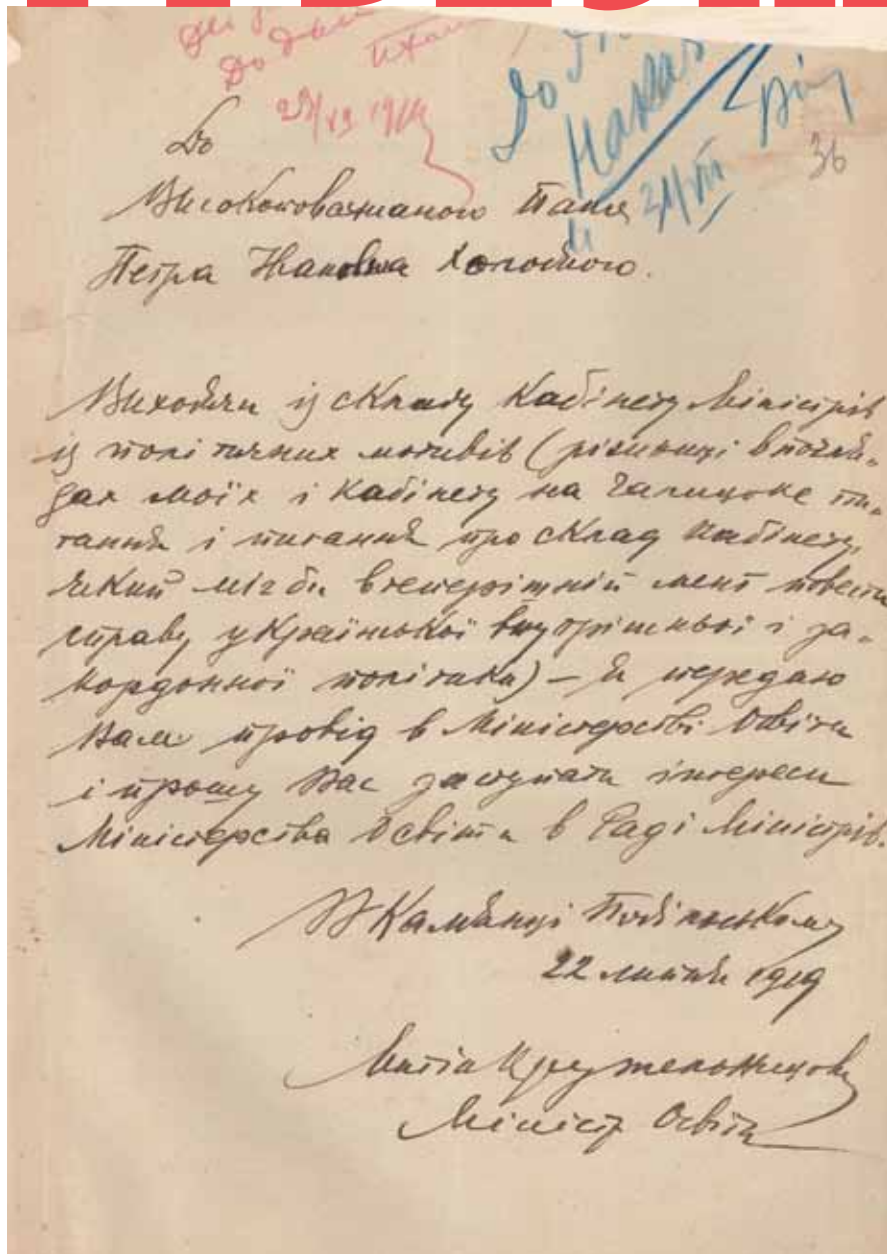
Антін Владиславович Крушельницький народився у м. Ланцут (нині Республіка Польща) у родині юриста. Член Русько-Української радикальної партії (згодом Української радикальної партії).

Закінчив гімназію у м. Бучач та філософський факультет Львівського університету. У 1900–1913 рр. — співвидавець журналу «Молода Україна», у 1900–1913 рр. — співробітник журналу «Літературно-науковий вісник», із 1901 р. — працював у газеті «Буковина». У 1907–1912 рр. — один із редакторів друкованого органу українського учительства

Галичини газети «Прапор». Користувався псевдонімами — «Антін Володиславич», «Л. Журбенко», «Педагог», «Непедагог», «Спокійненський».

Із 1901 р. викладав у гімназіях Коломиї (1902–1905, 1908, 1926 рр.) Станіслава (нині — Івано-Франківськ) (1905, 1908 рр.), Ужгороду, Львова, Відня, Долини, Рогатина (1925–1926 рр.). У м. Городенка протягом восьми ро-

ків очолював приватну українську гімназію товариства «Рідна школа». У 1926 р. — директор єврейської гімназії у Коломиї. Ініціював заснування осередків товариств «Просвіта», «Січ» та «Сокіл». У 1915 р. був бургомістром м. Городенка. Із 1918 р. — член Української Національної Ради Західно-української Народної Республіки, активно підтримував Президента ЗУНР Євгена Петрушевича.

Лист А. Крушельницького до П. Холодного про вихід зі складу Кабінету Міністрів і передачу адресату повноважень міністра. 22 липня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 2582, оп. 1, стр. 4, арк. 36.

У квітні — липні 1919 р. — міністр народної освіти Української Народної Республіки. У червні 1919 р. був одним із підписантів антибільшовицького звернення уряду УНР до громадян України, де закликав до боротьби із «чужинницькими завойовниками».

Із жовтня 1919 р. керував педагогічною місією Міністерства освіти УНР у Празі і Відні. Після окупації території

України військами більшовицької Росії залишився у Відні, де очолив видавництво «Чайка». В УСРР начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив А. Крушельницького «ворогом народу» і вимагав заочно засудити до розстрілу.

У 1929–1932 рр. — видавець і редактор прорадянського журналу «Нові шляхи». Журнал було закрито представниками польської влади, а А. Крушельницького ув'язнили до тюрми. Підтримував тісний зв'язок із консульством ССРР у Львові. Автор оповідань, есе, повістей, рецензій, науково-педагогічних та літературно-критичних праць. Окремі твори були видані в УСРР. Володів польською та німецькою мовами.

У липні 1934 р. на запрошення уряду переїхав із родиною до УСРР, проживав у м. Харкові. Працював у редакції «Української радянської енциклопедії».

У листопаді 1934 р. був заарештований. Виїзною сесією Військової колегії Верховного Суду ССРР у Києві А. Крушельницький за звинуваченням у «членстві ОУН» та «створенні націоналістичної підпільної організації» згідно зі ст. 5-8, 54-11 Кримінального кодексу УСРР 28 березня 1935 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Покарання відбував у Біломорсько-Балтійському виправно-трудовому таборі. Ув'язнення змінило погляди А. Крушельницького. Він почав чинити спротив більшовицькій системі. У лютому 1937 р. оголосив голодування через «неналежні житлові умови».

Розстріляна і знищена родина Крушельницьких.
Сидять (зліва направо): Володимира, Тарас, Марія (мати),
Лариса і Антін (батько). Стоять (зліва направо): Остап,
Галя (дружина Івана), Іван, Наталя (дружина Богдана),
Богдан. (початок 1930-х років).

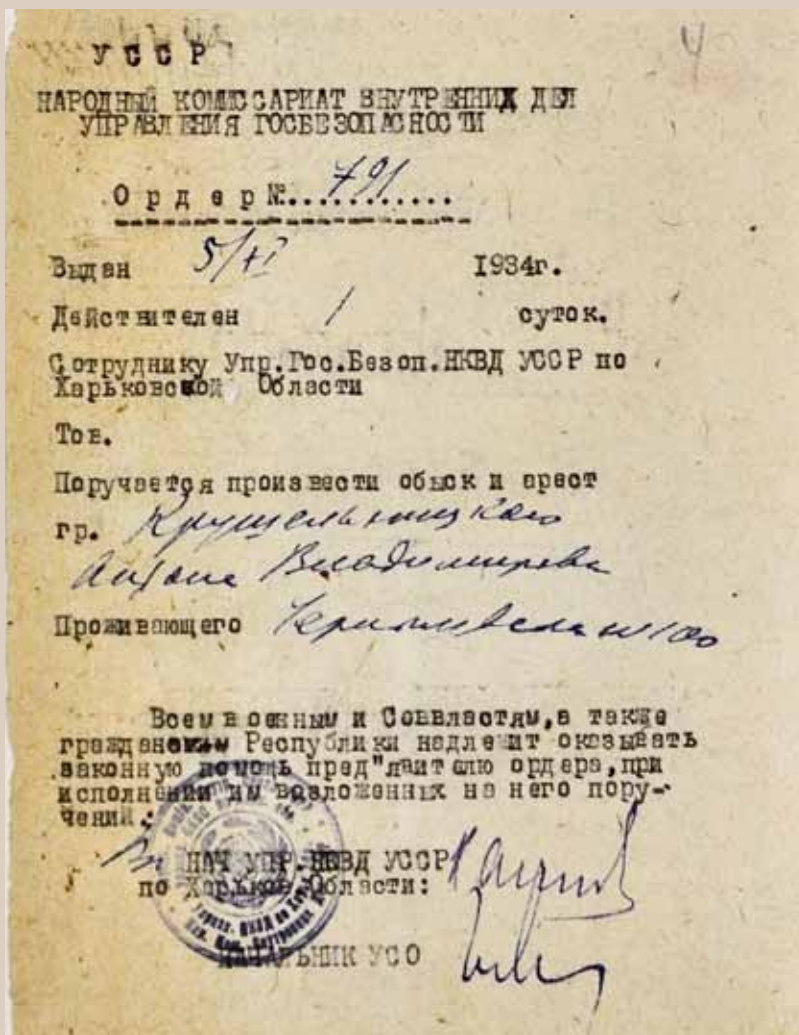
Після усунення недоліків голодування він припинив.

Згідно з рішенням від 9 жовтня 1937 р. трійки УНКВД по Ленінградській області (Росія) А. Крушельницький був розстріляний 3 листопада 1937 р. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

Дружина Марія Степанівна Крушельницька (1876–1935). Донька Володимира Антонівна Крушельницька (1903–1937) — лікар-дерматолог, сини — Іван Антонович Крушельницький (1905–1934) — поет, драматург, Богдан Антонович Крушельницький (1906–1937) — економіст, педагог, Тарас Антонович Крушельницький (1908–

1934) — письменник, перекладач, Остап Антонович Крушельницький (1913–1937) — дослідник кіно, журналіст. Усі рідні — жертви комуністичного режиму, були розстріляні.

Реабілітований Військовою колегією Верховного Суду СРСР у жовтні 1957 р.

Ордер на арешт
А. Крушельницького.
5 листопада 1934 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп., арк. 4.

Документ № 19

Витяг з протоколу допиту А. Крушельницького

Протокол
допроса обв[иняемого] гр[ажданина]
Крушельницького Антона Владиславовича
от 15/XI– [19]34 г.

Родился я в 1878 году в уездном городе
Ланцуте тогдашней Австро-Венгерской Им-
перии. Отец мой был служащим так называ-
емого «Цесарско-Королевского суда».

Там же у себя на родине, а затем
с переездом отца по службе в м. Коломыю,
Самбор, Станиславов я получил предвари-
тельное образование, закончив польскую

гимназию. Семья наша была украинская,
но под влиянием окружения первое время
даже и дома у нас был принят как разго-
ворный язык — польский.

[...]

В 1919 году, я как член радикальной
партии, был введен в правительство УНР
и в кабинете [министров] Мартоса занял
пост министра просвещения.

Петлюровщина была на закате, прави-
тельство находилось в г. Ровно и больше
занималось обсуждением текущих событий
нежели, скажем, вопросами просвеще-
ния. Наступление Красной армии разво-
рачивалось весьма интенсивно и в скором
времени нам пришлось переключиться
в г. Каменец-Подольск.

В Каменце-Подольском на одном из за-
седаний кабинета [министров] у меня про-
изошла стычка с Петлюрой по вопросу о га-
лицкой армии, которую Петлюра отказы-
вался снабжать, и я заявил о своем выходе
в знак протеста из состава правительства.

Этот случай имел место в средних числах
июня м-ца 1919 г. и я тогда же, покинув Ка-
менец, выехал на родину в м-ко Городеньки.

Пробыв около месяца в м. Городеньках
я снова возвратился в Каменец-Подольск
и занял в правительстве УНР должность со-
ветника Министерства просвещения. В кон-
це октября или начале ноября 1919 года
я в качестве председателя «педагогической
миссии» выехал в Вену с поручением от
правительства организовать там печатание
школьной украинской литературы для «бу-
дущей украинской державы», занимавшей
к тому времени территорию города Каменца.

Деятельность миссии не успела раз-
вернуться, как я был извещен послом УНР
в Вене Сидоренко о ликвидации миссии.

Оставшись на жительстве в Вене я орга-
низовал там два частных украинских изда-
тельства: «Земля» и «Чайка», приступив к пе-
чатанию украинских учебников и литературы.
[...]

Свідчення з моїх слів записано вірно
Антін Вол[одиславович] Крушельницький
Допросил ОперУполномочений
Секр[етно-]Политич[еского] Отдела
НКВД УССР Грушевський

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп., арк. 31–35.
Оригінал. Рукопис.

10

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Киев 13/11 1934 г. Уполномоченный _____

Секретно-Юридическое Отделение НКВД УССР, рассмотрев следственный материал по обвинению гр-н

Крушельницкого

Антонна Владиславовича

преступлениях, предусмотренных ст. 54⁸ 54¹¹ УК., нашел, что проинвестированными следственными действиями установлено

что Крушельницкий Антон Владиславович прибыл на Украину из Украины, как участник вооруженного отряда коммунистической организации ОУМ (Объединение Украинских Националистов)

Здесь на Ст. Угрюмыч по фактору совершенного преступления участком ОУМ Крушельницкий возмущен в возмущении коммунистической организации ОУМ отчасти же своей партией старшины Антоновым Иваном Петровичем Ганжаром коммунистическим деятелем и террористом

На основании ст. 126 УПК и руководствуясь ст. 127 УПК УССР

различать гр. Крушельницкого А. В.

каждого обвиняемых, предъявляем им /ему ей/ обвинение по ст. 54⁸ 54¹¹ УК УССР, о чем копии настоящего постановления

предоставить _____ Прокурору.

Уполномоченный [подпись]
Согласен: Нач. [подпись]
Утверждаю: Нач. [подпись]

Постановление мое обьявлено [подпись]

13/11 1934 г.

Постанова УГБ НКВД УССР про обвинувачення А. Крушельницького. 13 листопада 1934 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 44987-фп., арк. 10.

Тут і нагорі. Постанова про запобіжний захід (утримання під вартою) щодо А. Крушельницького. 4 листопада 1934 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 44987-фп., арк. 3.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Г. Харьков 4. XI 1934 г. Опер. Уполномоченный 2 Отд. СПО

УГБ Сбуупр. НКВД СБУ УССР, рассмотрев материал по обвинению гр. КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича, 1878 г. рождения, литератора, безпартийного и прислушавшись к показаниям ст. ст. 54-В, 54-11 УК и выяснив, что он КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Антон Владиславович (краткое изложение установленных фактов - обвинение), участник террористической организации контрреволюционной террористической организации

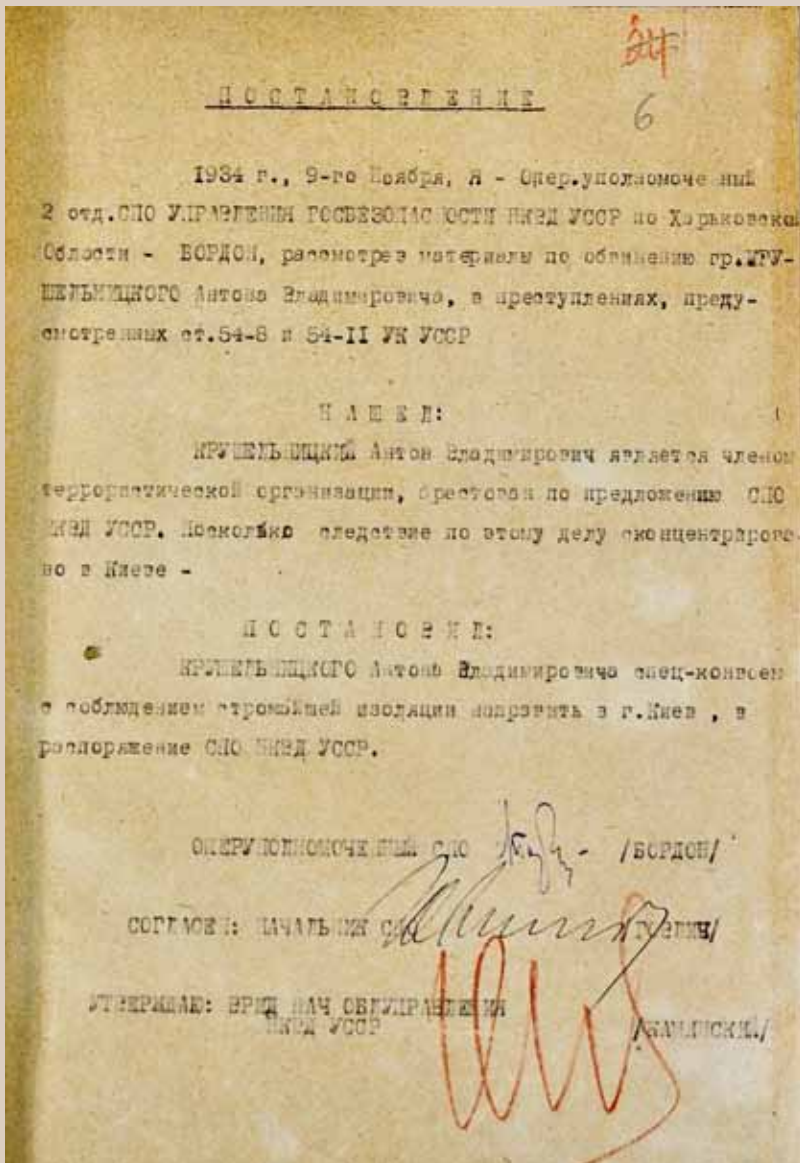
нашел, что (привести копии избранной меры пресечения) находившись на свободе, он может поощрять деятельность террористической организации организации.

Документ № 20

Витяз з обвинувального висновку на А. Крушельницького (ймовірно 19 лютого 1935 р.)

Обвинительное заключение по обвинению гр-н КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича и БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича — в участии в контрреволюционной террористической организации «Объединение Украинских Нацио-

Постанова про направлення А. Крушельницького до Києва, за місцем слідства СПО НКВД УССР на членів «терористичної організації» ГДА СБУ, ф. 6, стр. 44987-фп., арк. 6.

из лидеров этой партии, в 1919 году министр просвещения правительства УНР, прибыл на Сов[етскую] Украину из Польши в 1934 году, сотрудник «Украинской Советской Энциклопедии» в Харькове [...] в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-11, 54-8 УК УССР.

[...]

ОБВИНЯЕМЫЙ ВИНОВНЫМ СЕБЯ ПРИЗНАЛ.

[...]

На основании изложенного руководствуясь ст. 204 УПК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 1225 на обвиняемых КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича, БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича направить на рассмотрение Военной Коллегии Верховного Суда СССР.

[...]

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ
СПО (ГРУШЕВСКИЙ)
«СОГЛАСЕН» НАЧ[АЛЬНИК] 2 ОТДЕЛЕНИЯ
СПО (ДОЛИНСКИЙ)
«УТВЕРЖДАЮ» НАЧ[АЛЬНИК] СПО УГБ
НКВД УССР (КОЗЕЛЬСКИЙ)
Верно: Уполн[омоченный] СПО [підпис
нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 44987-фп, арк. 188-206.
Завірена копія. Машинопис.

Документ № 21

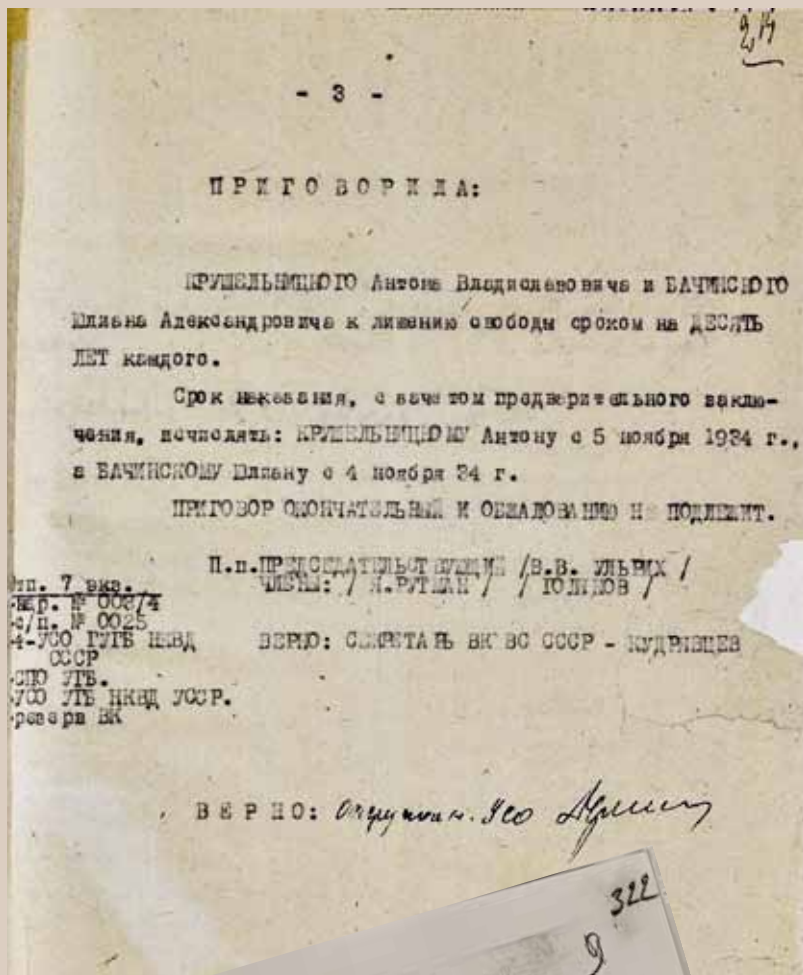
Вирок виїзної сесії військової колегії
про засудження А. Крушельницького
до десяти років ув'язнення

КОПИЯ.
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО.

ПРИГОВОР № 27

Экз. № 6

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК
ВЫЕЗДНАЯ СЕССИЯ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ
ВЕРХОВНОГО СУДА СССР

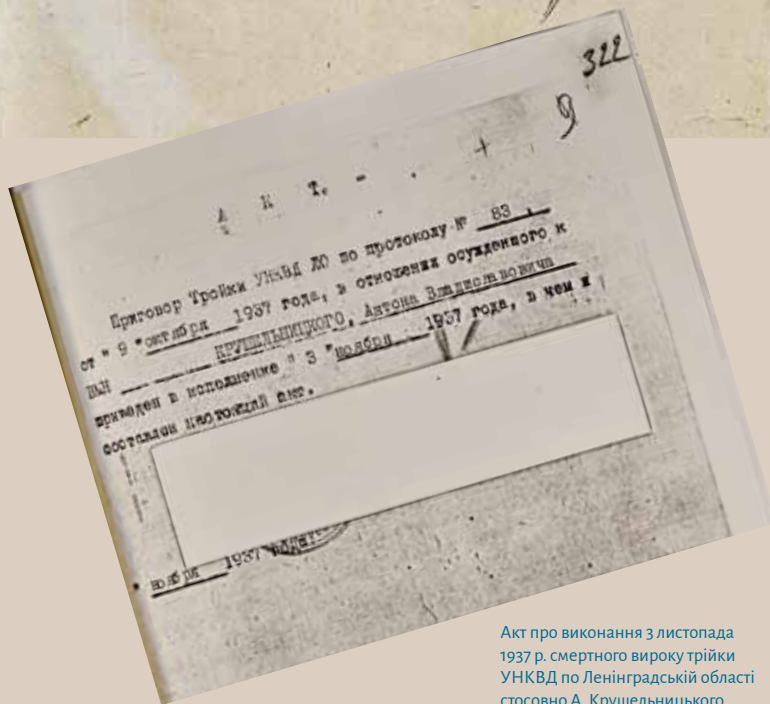

лп. 7 экз.
№ 008/4
с/п. № 0025
4-УСО УТБ НКВД
СССР
УСО УТБ.
УСО УТБ НКВД УССР.
резерв ВК

П.п. ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СУДЕБНОЙ КОЛЛЕГИИ / В. В. УЛЬРИХ /
ЧЛЕНЫ: / Я. Я. РУТМАН / / И. Т. ГОЛЯКОВА /

ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ ВК ВС СССР - КУДРЯВЦЕВ

ВЕРНО: Секретарь ВК ВС СССР - Кудрявцев

Акт про виконання 3 листопада
1937 р. смертного вироку трійки
УНКВД по Ленінградській області
стосовно А. Крушельницького

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 75160-фл., т. 1, арк. 322.

НАГОРІ. Копія вироку військової колегії
Верховного суду СРСР про ув'язнення
на 10 років А. Крушельницького
та Ю. Бачинського. 28 березня 1935 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фл., арк. 214.

В составе:
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ — В. В. УЛЬРИХ
ЧЛЕНОВ: Я. Я. РУТМАН и И. Т. ГОЛЯКОВА,
при СЕКРЕТАРЕ — А. А. БАТНЕР,
без участия сторон обвинения и защиты,
в закрытом судебном заседании, в городе
Киеве, 28 марта 1935 года, рассмотрела
дело по обвинению:

1. КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича, 1878 г.р., уроженца Австрии, гражданина СССР, литератора, с высшим образованием, беспартийного, до ареста — сотрудника «Украинской Советской Энциклопедии», и

2. БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича, 1870 г.р., уроженца Польши, гражданина Польской Республики, сына священника, с высшим образованием, б[ывшего] члена ЦК УСДРП, до ареста — сотрудника «Украинской Советской Энциклопедии».

Обоих в преступлениях, предусмотренных статьями 54-8 и 54-11 Уголовного Кодекса УССР.

ДАНЫМИ СУДЕБНОГО СЛЕДСТВИЯ ВЫЕЗДНАЯ СЕССИЯ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ ВЕРХОВНОГО СУДА СОЮЗА ССР УСТАНОВИЛА СЛЕДУЮЩЕЕ:

КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Антон и БАЧИНСКИЙ [Юлиан], являясь активными членами зарубежной организации «Объединения Украинских Националистов» (ОУН), по заданию заграничного руководства этой организации прибыли на территорию Советской Украины с целью объединения украинского контрреволюционного подполья.

КРУШЕЛЬНИЦКИЙ и БАЧИНСКИЙ вместе с агентом заграничного центра ОУН СКАЗИНСКИМ, уже осужденным, связались в Советской Украине с остатками разгромленной контрреволюционной украинской военной организации «УВО» и другими контрреволюционными националистическими группировками и создали контрреволюционную националистическую подпольную организацию.

В руководящий украинский центр ОУН вошли А. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ, БАЧИНСКИЙ и СКАЗИНСКИЙ.

А. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ и [Ю.] БАЧИНСКИЙ в качестве членов украинского центра ОУН направляли всю работу этой организации, как по вербовке новых членов, так и по формированию террористических групп в Киеве и Харькове для подго-

товки террористических актов в отношении руководителей Советского правительства и коммунистической партии.

На БАЧИНСКОГО, кроме того, была возложена задача по организации саботажа и вредительства в отдельных учреждениях и предприятиях УССР.

Для контактирования контрреволюционной и в частности террористической деятельности ОУН и подпольной контрреволюционной, боротьбистской организации между их руководящими центрами был заключен блок.

Таким образом, устанавливается виновность Антона КРУШЕЛЬНИЦКОГО и БАЧИНСКОГО Юлиана в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-8 и 54-11 УК УССР.

На основании изложенного Выездная Сессия Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР

ПРИГОВОРИЛА:

КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича и БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича к лишению свободы сроком на ДЕСЯТЬ ЛЕТ каждого.

Срок наказания, с зачетом предварительного заключения, исчислять: КРУШЕЛЬНИЦКОМУ Антону с 5 ноября 1934 г., а БАЧИНСКОМУ Юлиану с 4 ноября [19]34г.

ПРИГОВОР ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ
И ОБЖАЛОВАНИЮ НЕ ПОДЛЕЖИТ.
П. п. ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ

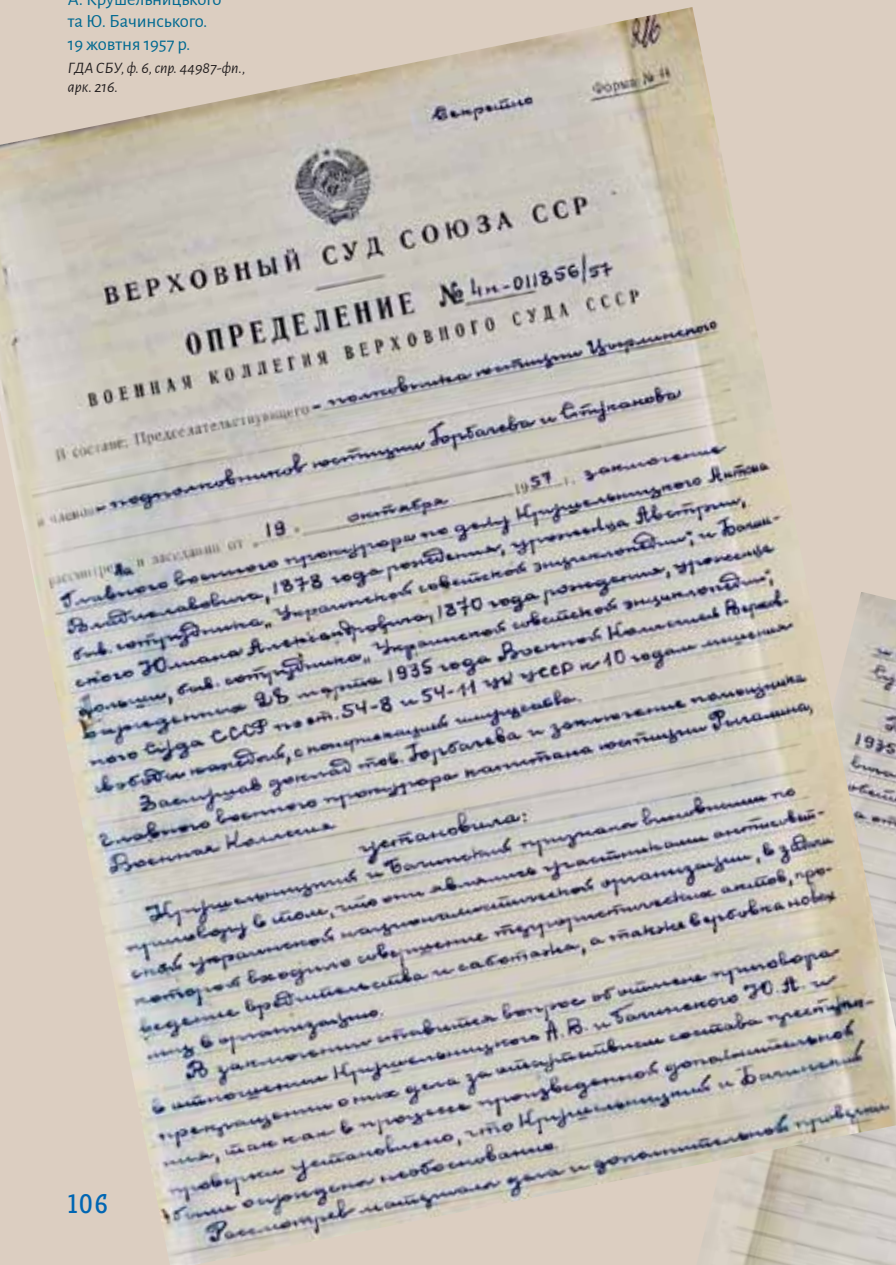
/В. В. УЛЬРИХ/

ЧЛЕНЫ: /Я. РУТМАН/ /ГОЛЯКОВ/
ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ ВК ВС СССР —
КУДРЯВЦЕВ

ВЕРНО: *Оперуполн*[омоченный] УСО [Підпис нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 212-214.
Завірена копія. Машинопис.

Висновок військової
колегії Верховного суду
СССР про реабілітацію
А. Крушельницького
та Ю. Бачинського.
19 жовтня 1957 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 44987-фп.,
арк. 216.

УЛЕТНО В 1962 ГОДУ

С. С. С. Р.

Н

УПРАВЛЕНИ

Іван Лизанівський

1892–1937

АРХ. № 25198
ДЕЛО № 2249

Лизанівський Іван
Іванович Кичкальський

по ст. 58-10 УК

АРХ. № 25198

Инвентаризация

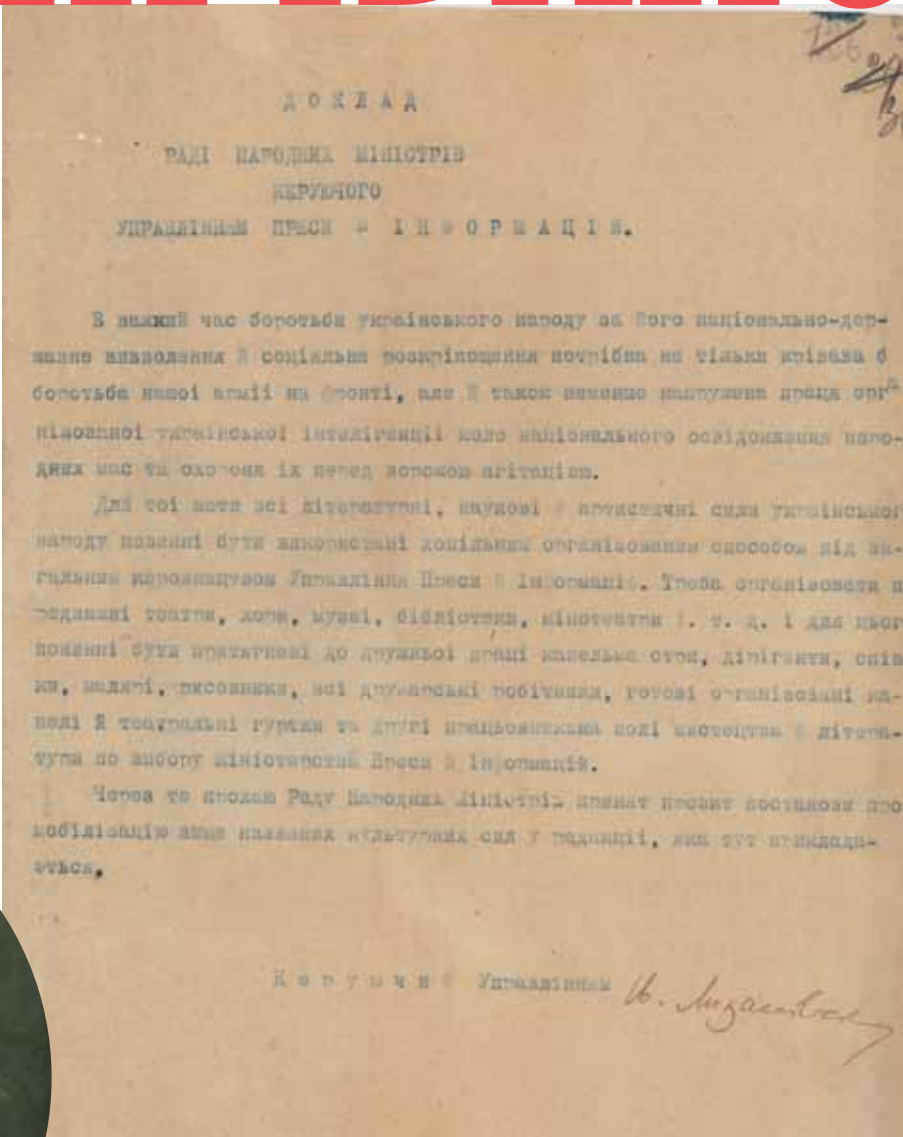
ТОМ №

14. III 1937 г.

Державний
секретар уряду
Української
Народної
Республіки

Іван Миколайович Лизанівський народився у селі Заріччя (нині у складі міста Золочів Львівської області) у селянській родині. Закінчив Золочівську гімназію та історико-філологічний факультет Львівського університету. Спілкувався з Михайлом Грушевським, який був професором університету. У 1910–1912 рр. — особистий секретар Івана Франка.

Після закінчення університету у 1914 р. переїхав до Києва, де працював літературним працівником «Літературно-наукового вісника». Із початком Першої світової війни І. Лизанівського арештували «за зв'язки із Австрією на ґрунті українського руху» і в адміністративному порядку вислали до Томська (Росія).

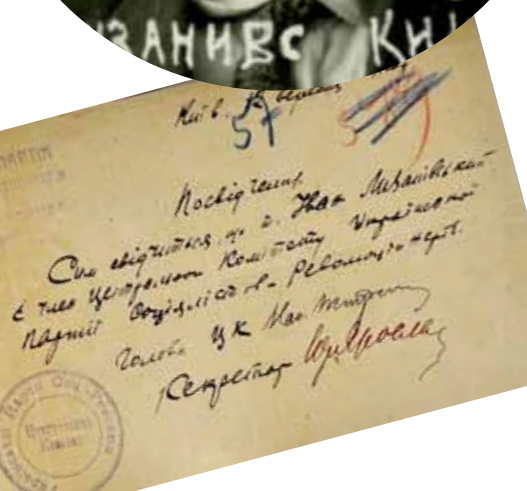
внизу. Посвідчення члена ЦК Української партії соціалістів-революціонерів І. Лизанівського, датоване 12 вересня 1920 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 12, арк. 57.

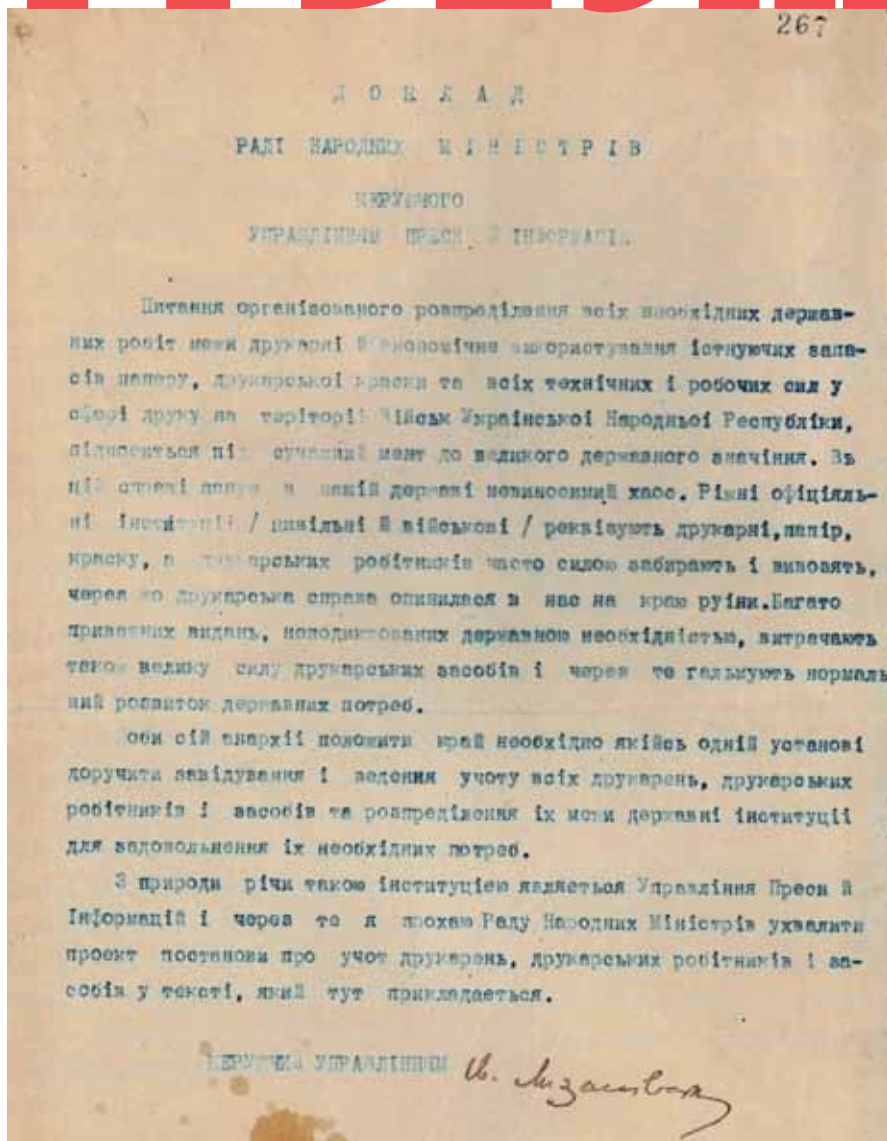
Доповідь І. Лизанівського на Раді Народних Міністрів УНР про ухвалення постанови з протидії ворожій агітації. 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 2ф, арк. 36.

У травні 1917 р. повернувся до Києва. Очолив Галицько-Буковинський комітет, був одним з організаторів Галицько-Буковинського куреня січових стрільців з числа військовополонених австро-угорської армії. Під час правління гетьмана Павла Скоропадського у вересні 1918 р. був арештований за політичну діяльність, але невдовзі звільнений. До початку 1919 р. керував типографією Українського наукового товариства.

Член ЦК Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), пізніше — член Центрального бюро УПСР (центральної течії).

У січні 1919 р. обраний делегатом Трудового конгресу України. У березні 1919 р. увійшов до складу Комітету охорони республіки, що діяв у Кам'янці-Подільському і планував захопити владу в УНР. У квітні — серпні 1919 р. — керівник управління

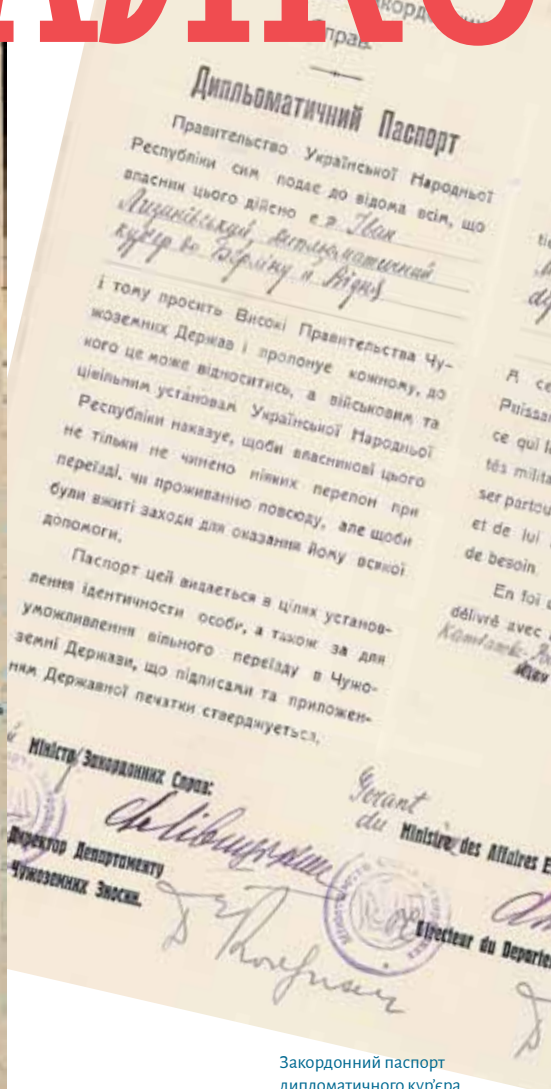

Доповідь І. Лизанівського на Раді Народних Міністрів УНР про ухвалення постанови з обліку друкарень. 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 267.

преси й інформації, державний секретар уряду Української Народної Республіки. Наприкінці 1919 — початку 1920 рр. був одним із засновників «Ради Республіки», що повинна була замінити, на їхню думку, Директорію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР, із липня 1920 р. працював техніком видання книг в агітаційно-видавничому відділі Київського губревкому. Арештований 19 жовтня

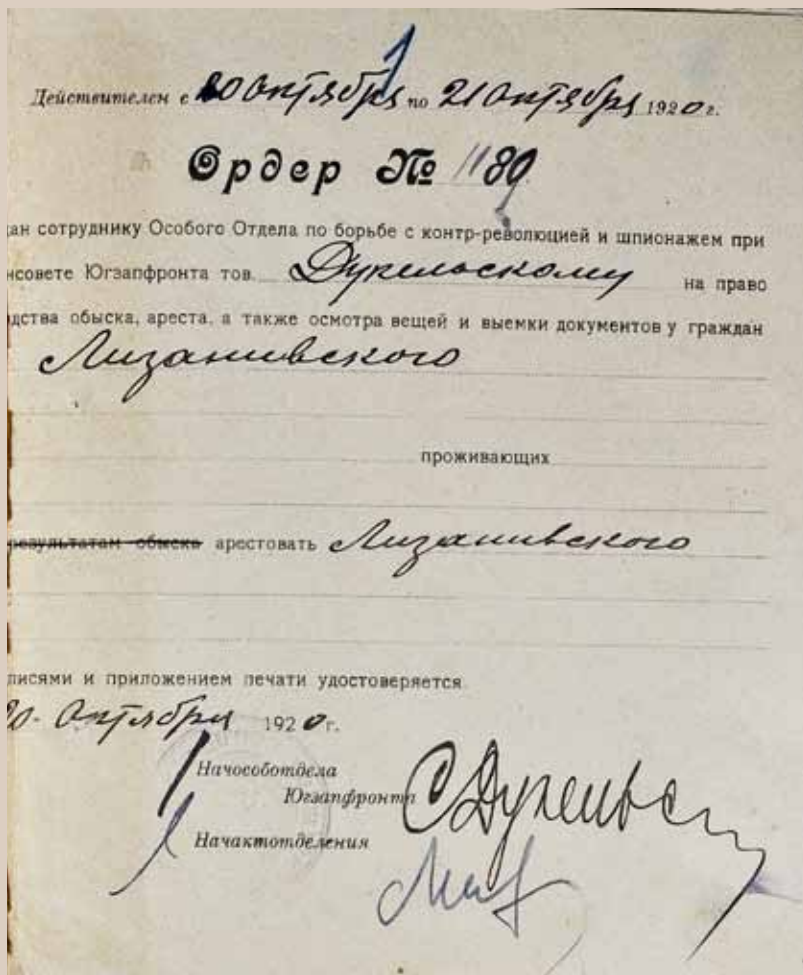
1920 р. Начальник секретно-оперативної частини особливо відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. наполягав на розстрілі І. Лизанівського. Незадоволений тривалим розслідуванням погрожував оголосити голодування. Надзвичайним революційним трибуналом у травні 1921 р. був засуджений до

Закордонний паспорт дипломатичного кур'єра І. Лизанівського, виданий 3 жовтня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, спр. 552, арк. 15 зб.

10 років ув'язнення, але невдовзі був амністований. Працював у видавництві «Книгоспілка». Згодом очолив книговидавництво «Рух» у Харкові.

У 1924–1929 рр. — один із редакторів першого багатотомного зібрання творів І. Франка. Автор літературознавчих студій про І. Франка, О. Кобилянську, В. Стефаника.

Ордер на обшук та арешт
І. Лизанівського.
20 жовтня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл,
т. 12, арк. 1.

Документ № 22

Витяг з протоколу допиту І. Лизанівського про політичну та урядову діяльність

ДЕЛО № ...

Протокол
1920 года октября 20 дня я,
Замнач[альника] Секретно-Опер[ативной]
Части Особого Отдела В.Ч.К. при Револю-
ционном Военном Совете Югзапфронта
С. ДУКЕЛЬСКИЙ сего числа допросил по
делу в качестве обвиняемого и он показал:
Имя, фамилия и отчество: Лызанивский
Иван Николаевич
Время рождения: 1892 года 28 мая
Происхождение: крестьянин
Где учился: Львовский университет
окончил — философский факультет

Род занятий до Империалистической
войны: студент и журналист

Во время войны: сидел в Киевской
тюрьме, а в 1915 г. выслан в ссылку в Си-
бирь (Надымский край)

К моменту февральской революции:
там же, в мае 1917 г. вернулся в Киев

К моменту октябрьской революции: на-
ходился в Киеве

Кто родители: крестьяне

Место службы в настоящее время: Губ-
издат в Киеве

Постоянное местожительство: г[ород]
Киев

Адрес квартиры в настоящее время:
Скрыпниковский пер[еулок] № 43

Средства к существованию: служба

Отношение к воинской повинности:
никогда воинской повинности не отбывал

Состоял членом Союзов, Обществ, Пар-
тий, Кружков политических: член партии
УПСР с 1914 г. и член Союза советских
служащих

В настоящее время: тоже самое

Сведения о судимости: за принадлеж-
ность к УПСР судился и был сослан в Надым-
ский край и при Гетмане в Киевской тюрьме

Находился ли под стражей и где: в Кие-
ве в 1914 г., в ссылке и при Гетмане.

ПОКАЗАНИЯ ПО ДЕЛУ:

В 1917 г. в мае месяце, когда я прибыл
из ссылки в Киев, я как член Украинской
партии социалистов-революционеров был
кооптирован в Центральный Комитет
УПСР, а затем конференцией избран членом
ЦК УПСР Одновременно я заведовал типо-
графией Украинского научного общества
до 1918 г. с марта 1918 г. до гетманского
периода я был еще членом редакционной
коллегии «БОРОТЬБИ». В период гетман-
щины я продолжал быть членом ЦК УПСР
и заведующим типографией. В сентябре
1918 г. я был арестован, просидел месяц
и когда был выпущен, принял участие
в подготовке восстания против гетмана.
Во время самого восстания я находился
в Киеве. Когда советские войска наступали
на Киев, я был выслан ЦК УПСР в Винницу
для проведения в жизнь постановления
партии о выходе ее из состава пра-
вительства Директории. Указанное

Всім переговорам з тов.
 Гомоносем Каша і Петруше-
 во Учасників тодішньої Ураїни
 Черги суцільними і нас доводило
 що ми свідомі що тов.
 Шквашович спосаби нагородили
 за товарищ. Успіху а не за
 все до того що ми величавим
 ємо тижня чинком і розуму
 Нашей партії Шквашовича
 На всьому Європі на наших
 політичних і чині з дов'язкою.
 В цілому Шквашович
 представник єдиного вогнища партії
 і Нашей Республіки тодішньої
 Черги з єдиною умовою
 Особливої
 про Шквашовича маю єдино
 Слідуючи, що ви наш програмний
 товарищ і з єдиною умовою
 то по програмі єдино
 Якиме потрібне Шквашовичу на
 чині вказати нашім
 розуму партії та розуму
 Нашей партії Якиме єдино
 борді з Шквашовичем з Політикою
 Республіки Австро-Угорської
 Союзом із союзу Австро-Угорської
 Ми утратили от тов. Шквашовича
 що ви програмний

10
 Слідуючи, єдино Шквашович і
 Каша і Петрушево
 і Учасників партії тодішньої
 Черги і всім тодішнім
 Розумом розуму і партії
 Шквашовича
 підписав Іван Лизанівський

Витяг з додаткових свідчень
 І. Лизанівського від 4 січня 1921 р.

ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПОКАЗАНИЕ
 ЛЫЗАНИВСКОГО ИВАНА НИКОЛАЕВИЧА

В[опрос]. Не можете ли Вы осветить внешнюю политику кабинета Мартоса и независимую внешнюю политику Директории УНР, а также диктатора Петрушевича?

О[ответ]. В основу внешней политики кабинета Мартоса легло межпартийное соглашение УПСР и УСДРП, согласно коего кабинет МАРТОСА ориентировался на внутренние силы Украины, соглашение с Советской Россией на основе признания независимости Украинской Народной Республики и независимости политики кабинета от Антанты. Такие директивы были даны полномочным представителям УНР за границей. Что же касается Директории, то таковая политика не вела, а вели независимую внешнюю политику через своих представителей за границей члены Директории Петлюра и Макаренко. Петлюра и Макаренко действовали по указанию Антанты и добивались реальной помощи от Антанты в борьбе с советской властью. Представительство УНР при Ватикане было еще создано при кабинете Остапенко и продолжало свою работу при Ватикане в период кабинета Мартоса по настоянию Петлюры.

Диктатор Петрушевич вел самостоятельную и независимую от Директории [и] кабинета [министров] УНР внешнюю политику. За границей он имел свои отдельные полномочные представительства. [...]

В[опрос]. Не можете ли Вы обрисовать задачи и характер работ Управления прессы и информации кабинета Мартоса?

О[ответ]. Основные задачи управления прессы и информации заключались в издании агитационной и не агитационной литературы для армий и населения, 2) контроль периодической прессы, 3) учет типографий, 4) учет бумаги и полиграфических принадлежностей.

[...]

До Слідчої Комісії при Всеукраїнському Виконавчому Комітеті Радою Народу, Солдат і Червоноармійців Дніпро-Дніпровської, М. Лебединця і Дукавського планів Центрального Комітету Української Партії Соціалістів-Революціонерів Івана Максимовича Лизанівського

Лизанівському
3/5

ЗЗ

заява:

Вже скоро минує сім місяців від дня мого арешту. На фоні у слідчого Давидовича мені заявлено, - це було при Київській судні 1920 року, - що грошів і товаришів по справі закінчилися за тиждень. На слідчому допиті Слідчої Комісії при Ц. В. К. 10 марта 1921 року заявлено мені, що грошів і товаришів закінчилися не пізніше кінця марта. Скоро минує другий місяць від закриття допиту Слідчої Комісії при Ц. В. К., а мені нічого не відомо, коли остаточно закінчиться моя справа, навіть більше, ніж до сьогодні не представлено дійсного обвинувачення.

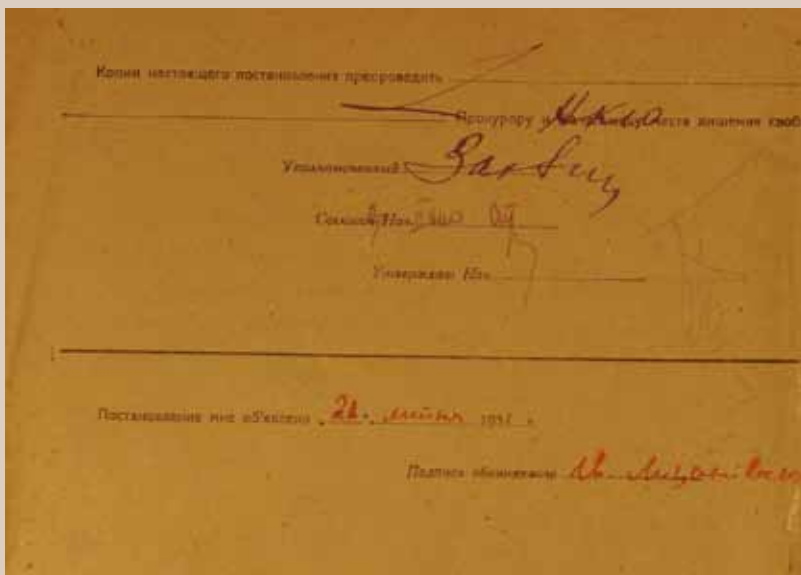
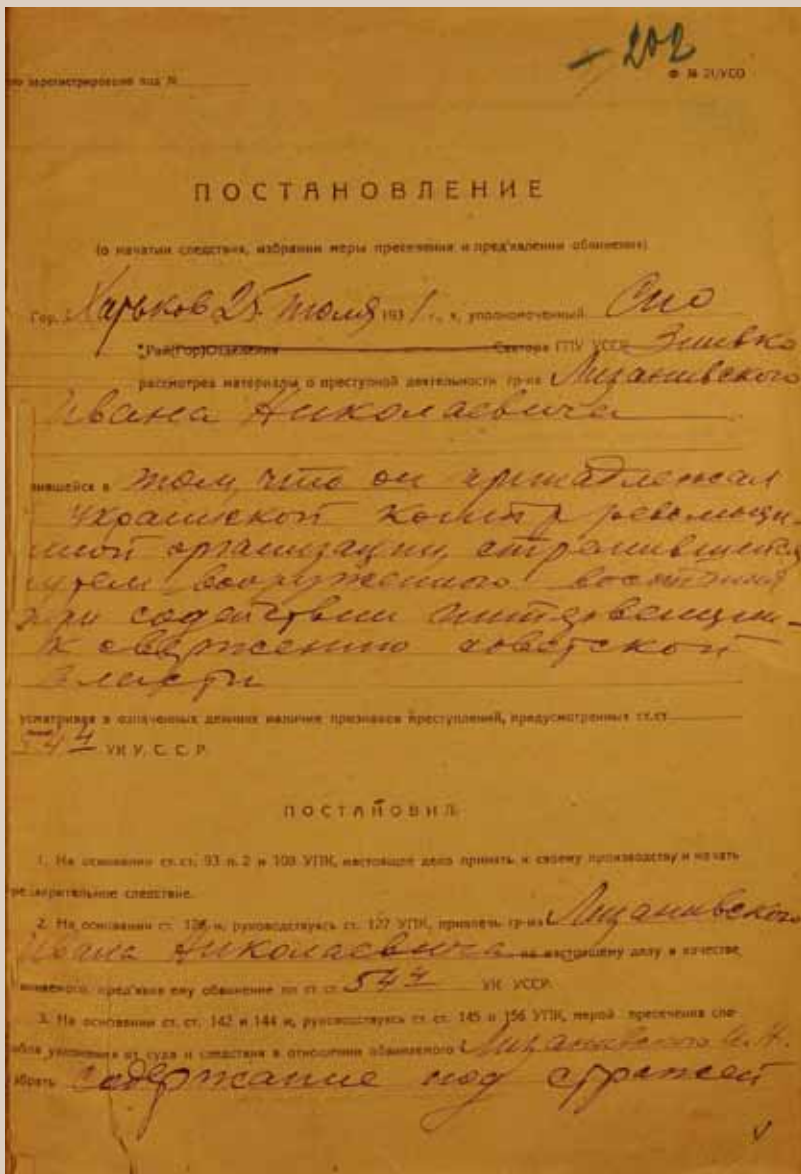
Таке повільне судило і судових органів української радянської Влади свідчить про мій голодування і принижує мене так протестувати як також і добиватися закриття моєї справи старим способом, зкий революціонери приймали в царській Росії, а іменю обов'язки голодування, зкий танкман наслідком для мого здоров'я і життя вже не складалась.

Тому побіжним чином, що коли до 10 мая 1921 року моя справа і товаришів не буде остаточно ліквідована і від 8 годни ранку пілію голодування.

Підписаний Травника Цундрезкова 2 мая 1921 року

ОСОБЫЙ ОТДЕЛ
1141 1021
с. 3803
при Ц. В. К.

Иван Лизанівський

В[опрос]. В силу каких причин произошла замена премьер-министра Мартоса Мазепой?

О[твет]. Причины следующие: ввиду того, что Мартос вел определенную линию политики, Петлюра потребовал назначения премьером Мазепы, который мог, по мнению Петлюры, пойти с ним на компромисс; ввиду необходимости объявления войны Деникину необходим был более способный премьер, смещение Мартоса было еще вызвано требованием Галицких кругов, считавших его слишком левым.

В[опрос]. Какова была роль ЦК УПСР и ЦК УСДРП в переговорах с Польшей и заключении договора, результатом коего было польско-петлюровское наступление на Украину?

О[твет]. В середине 1919 г. в Польше существовало два течения: в вопросе отношения к Деникину. Социалистическое течение во главе с Пилсудским, как представителя правительства, стояло за борьбу с Деникиным. Реакционные круги во главе с Дмовским стояли за сношение с Деникиным. Желая привлечь на свою сторону для борьбы с Деникиным течения, возглавляемого Пилсудским, правительство УНР послало делегацию в Варшаву из членов УПСР и УСДРП для переговоров. Результатом переговоров Польша обещала дать снаряжение, но ввиду приближения катастрофы УНР это не было исполнено. В дальнейшем представители нашей партии отказались подписать договор с Польшей, за что Мшанецкий был арестован, а [Жепецкий] остался в делегации с контрольными функциями и позже вышел из делегации в феврале 1920 г. Что касается делегатов членов УСДРП, то такие участвовали в подписании договора с Польшей, в частности Андрей Левицкий и др[угие]. Результатом этого договора было польско-петлюровское наступление на Украину.

В[опрос]. В каких целях ЦК УПСР на своих заседаниях в Киеве обсуждал вопрос о ходе повстанчества на Украине и отношения крестьян к советской власти.

О[твет]. В целях информации.

[Вопрос]. В каких целях ЦК УПСР обсуждал вопрос о промышленном

Витяг із протоколу колегії ОГПУ від 7 лютого 1932 р. про ув'язнення І. Лизанівського на 6 років
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 10а, арк. 1.

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД ССРСР від 2 червня 1937 р. про ув'язнення І. Лизанівського на 5 років
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 10а, арк. 2.

и финансовом состоянии Республики и положении транспорта.
О[твет]. В целях информации.
В[опрос]. Считало ли ЦК УПСР возможным падение Советской власти в ближайший период и в каких целях этот вопрос обсуждал ЦК УПСР?

О[твет]. Обсуждение этого вопроса фактически являлось устным обменом мнений о ближайших перспективах революции, причем выдвигалась мысль о подготовке партийных сил на местах, дабы не дать использовать реакции момент падения советской власти.

В[опрос]. Состоя управляющим Управления прессы и информации УНР, считаете ли Вы себя виновным в организации и ведении вооруженной борьбы против советской власти?

О[твет]. Ввиду всего вышесказанного виновным себя не считаю.

В[опрос]. Устанавливая факт существования вооруженной борьбы Армии УНР против Красной армии — армии советской власти, считаете ли Вы ответственным социалистический кабинет Мартоса за ведение этой борьбы?

О[твет]. Ввиду всего вышесказанного и ввиду того, что кабинет не имел целью ведение борьбы — считаю его неответственным.

В[опрос]. Считаете ли Вы действия социалистических кабинетов Чеховского, Мартоса и Мазепы правильными и в интересах пролетариата?

О[твет]. Исходя из вышесказанного, при сложившихся обстоятельствах в период борьбы, считаю действия социалистических кабинетов УНР правильными и направленными в интересах пролетариата.

[...]
Протокол на пяти страницах читал, записано правильно согласно моих показаний. [...]
[І. Лизанівский]

Допрашивал [С. Дукельський]
4.I.-[19]21 г.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 12, арк. 24–26.
Оригінал. Рукопис.

Довідка з рішенням трійки УНКВД по Іванівській області (Росія) від 22 грудня 1937 р. про засудження І. Лизанівського до розстрілу
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 10а, арк. 8.

УССР

Комитет государственной безопасности
при Совете Министров УССР

АРХИВ
Учтено-
КГБ при С

Микола
Любинський

1891-1938

ДЕЛО

По обвинению

Любинского Н. М.

Начато

14 - 2

19*30* г.

В

одном

Міністр
закордонних
справ

Окончено

19 г.

Том №

14

Української
Народної
Республіки

После судебного рассмотрения и вступления
приговора в силу настоящее дело подлежит
немедленному возвращению в

Передача находящихся в производстве следственных дел, в
из архива дел в другие отделы или
органа КГБ, хотя бы и временно,
производится исключительно через

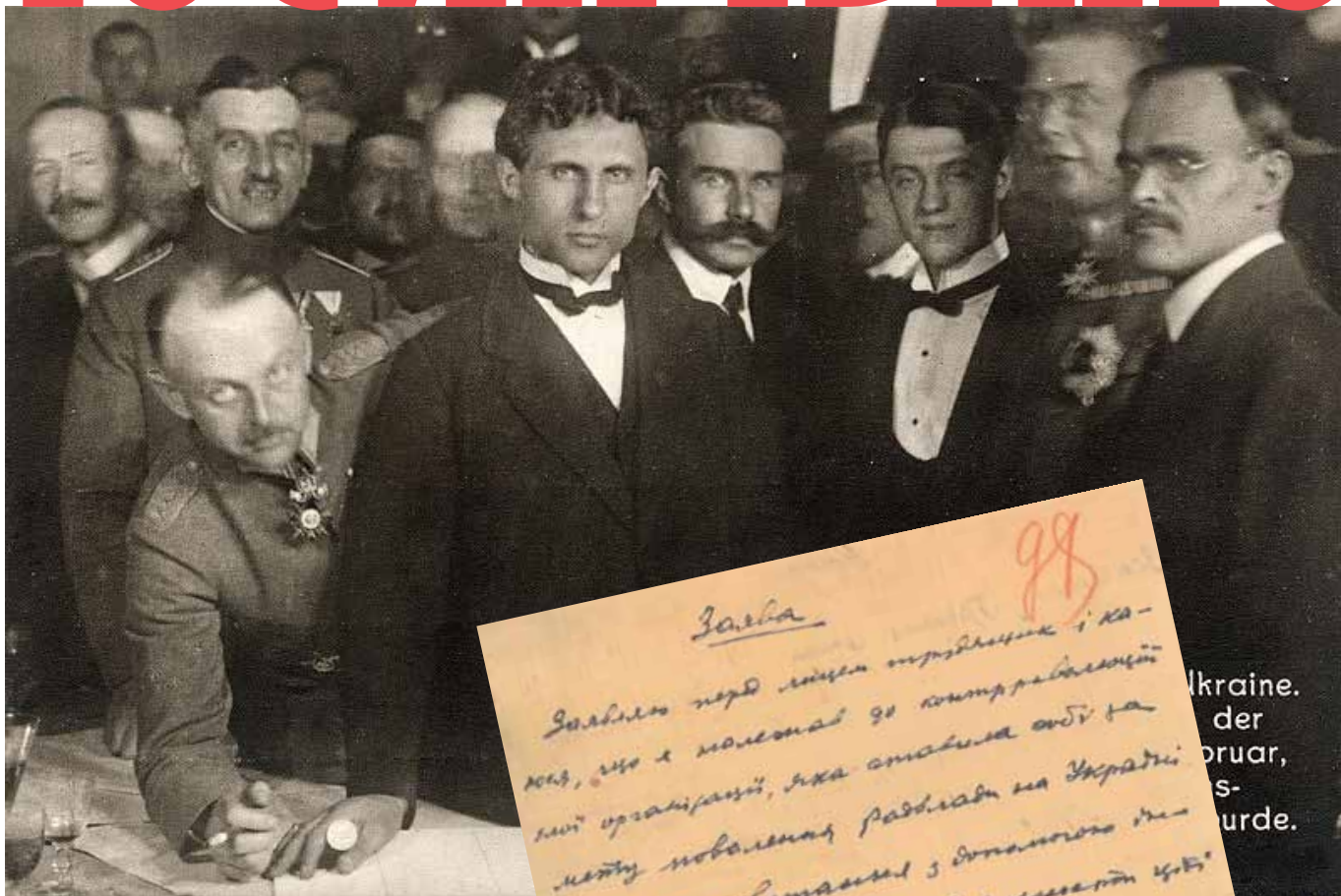
(указать название органа КГБ)

К делу должна быть приобщена копия
приговора.

(название учетного аппарата)

Архив №

46425

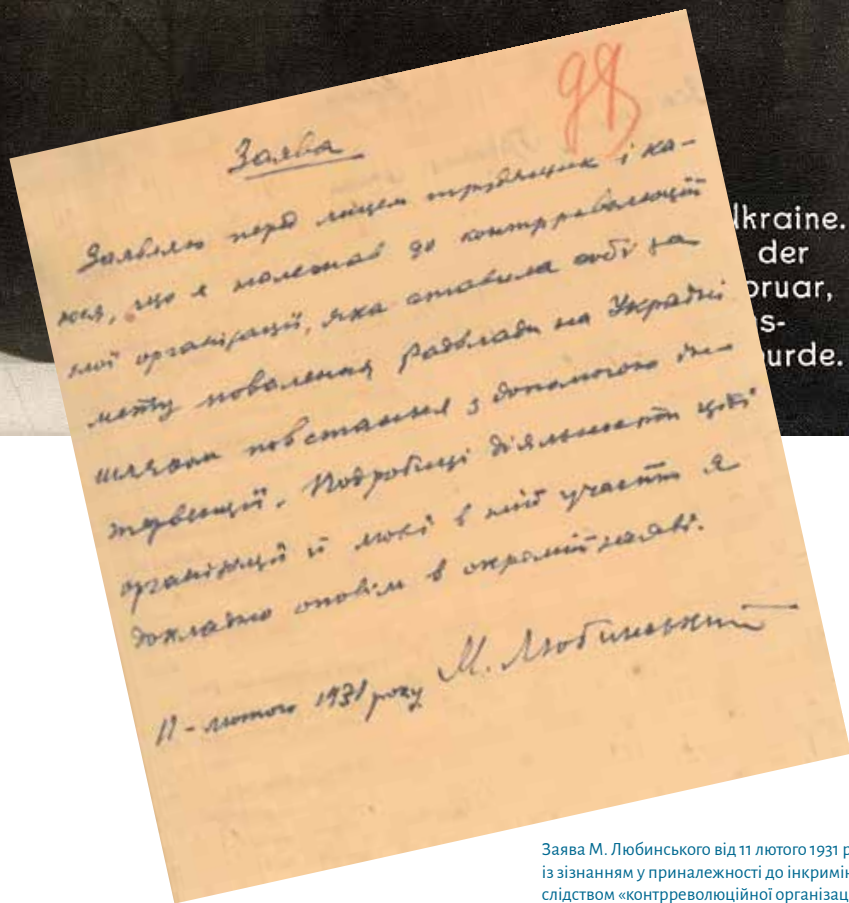

Підписанти Берестейського мирного договору (зліва направо): генерал Брінкманн, М. Любинський, М. Левитський, О. Севрюк, М. Гоффманн, С. Остапенко (27 січня 1918 р.)

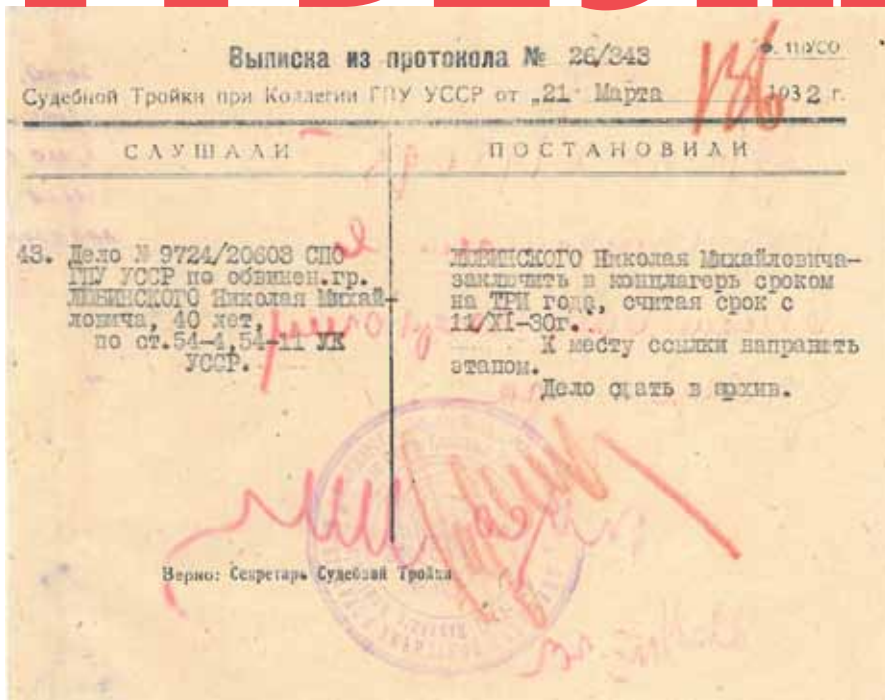
Микола Михайлович Любинський народився у селі Стріхівці Ушицького повіту Подільської губернії (нині село Ярмолинецького району Хмельницької області.) У 1910 р. закінчив Кам'янець-Подільську гімназію, 1911–1916 рр. навчався на філологічному факультеті Університету Святого Володимира у Києві. Навчаючись, працював помічником завідувача книгозбірні Київського громадського зібрання (колишня бібліотека київського осередку «Просвіти»), а також помічником завідувача книгарнею видавництва «Час».

У 1917–1923 рр. — член Української партії соціалістів-революціонерів, із 1919 — член її Центрального комітету. На Всеукраїнському національному конгресі обраний до складу Української Центральної Ради. У листопаді 1917 р. став членом Всеросійських Уста-

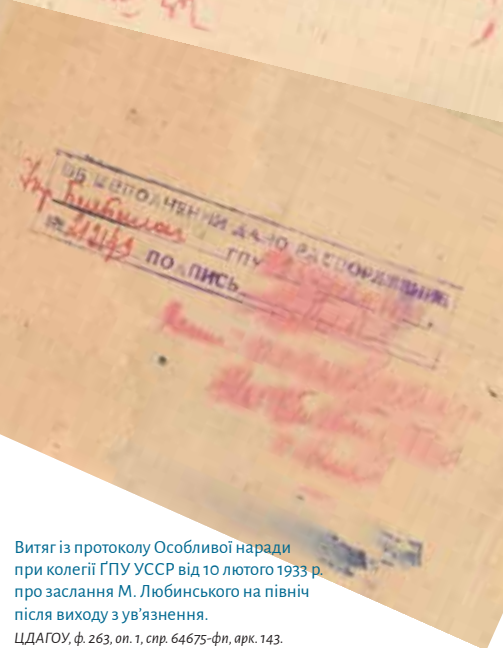
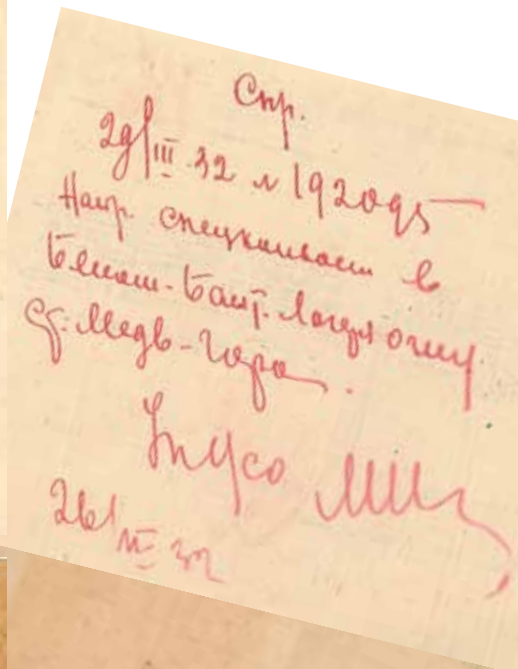
новчих Зборів від Подільської губернії, а у лютому 1918 р. — член Всеукраїнських Установчих Зборів. Увійшов до складу мирної делегації УНР на переговорах у м. Берестя (сьогодні м. Брест, Білорусь) та був одним із тих, хто підписав Берестейський мирний договір.

Заява М. Любинського від 11 лютого 1931 р. із зізнанням у приналежності до інкримінованої слідством «контрреволюційної організації» ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 98.

Витяг із протоколу засідання судової трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. про ув'язнення М. Любинського у концтаборі на 3 роки
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 136.

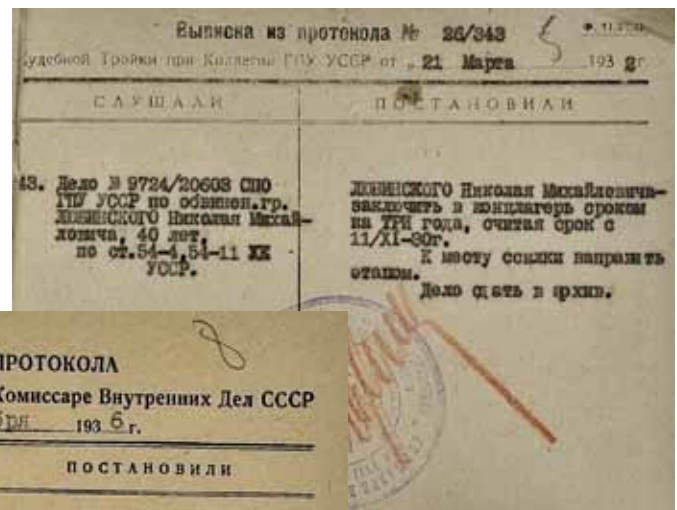
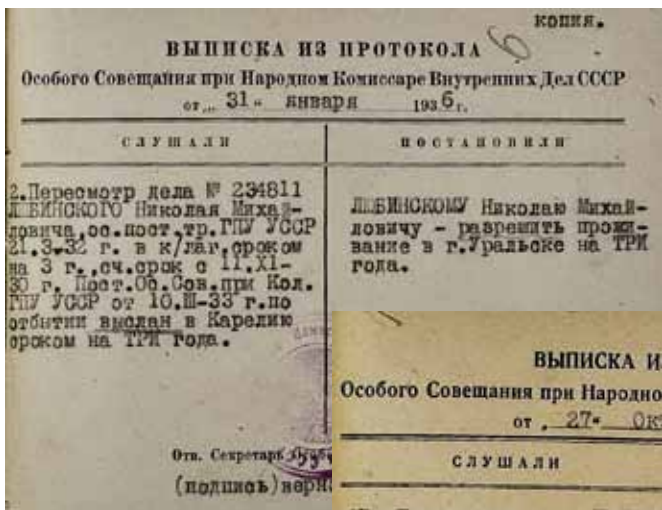

Витяг із протоколу Особливої наради при колегії ГПУ УССР від 10 лютого 1933 р. про заслання М. Любинського на північ після виходу з ув'язнення.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 143.

24 березня 1918 р. призначений керуючим Міністерства закордонних справ УНР. 28 квітня 1918 р. заарештований німецьким військовим командуванням, але звільнений після гетьманського перевороту. У травні 1918 — березні 1919 рр. працював

у «Книгоспілці» секретарем літературно-наукової комісії. Дописувач багатьох періодичних видань, перекладав українською літературознавчі твори з німецької та російської.

У січні 1919 р. — член Трудового конгресу. Під час польсько-радянської війни 1920 р. заарештований поляками у Києві. Із 1921 р. працював науковим співробітником ВУАН. Водночас, із 1925 р. розпочав викладацьку роботу у Київському

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД ССРСР від 31 січня 1936 р. з дозволом М. Любинському проживати 3 роки в м. Уральськ (Казахстан)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 64675-фп, арк. 6.

Витяг з протоколу судової трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. із вироком М. Любинському 3 роки концтабору

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 64675-фп, арк. 5.

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД ССРСР від 27 жовтня 1936 р. про заслання М. Любинського на Біломорсько-Балтійський канал

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 64675-фп, арк. 8.

ветеринарно-зоотехнічному інституті, Робітничому університеті та на курсах українознавства. Брав участь у розробці «Харківського правопису» української мови 1928 р. Видав брошуру «Словничок фахових фінансових термінів».

15 жовтня 1930 р. М. Любинського заарештували у справі «Українського національного центру», звинувачений за статтями 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УСРСР. Ухвалою трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. ув'язнений на три

роки до виправно-трудового табору. Покарання відбував у Біломорсько-Балтійському виправно-трудоному таборі. У 1933 р. ухвалою колегії ГПУ УССР засланий на 3 роки до Карелії. У 1936 р. йому дозволили проживати у м. Уральськ (сьогодні м. Орал, Казахстан).

12 листопада 1937 р. повторно заарештований. Згідно з ухвалою особливої трійки УНКВД по Ленінградській області (Росія) від 15 грудня 1938 р. розстріляний. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

Дружина — Клавдія Володимирівна (1892–?), доньки — Ава (28 березня 1920–?), Лада (16 червня 1923 — 6 серпня 2009).

Реабілітований Прокуратурою УРСР 15 вересня 1989 р.

Підписання Берестейського мирного договору. Сидять (зліва направо): Микола Левитський, Олександр Севрюк, Микола Любинський (9 лютого 1918 р.)

Ф. № 90-а/орг.

У. С. Р. Р.

ЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Ордер № 703/54

До справи _____

Дійсний на одну доб.

Дано 14/х " " дня 1923 р.

Співробітникові Таммицькому

на переведення _____

гр. Любінського

на адресу Гоголь-вєвка м 32 4 3

Усім військовим і громадянським владам, а також громадянам Республіки належить давати всяку законну допомогу пред'явникові ордеру при виконанні покладених доручень.

Начальник _____ (органу)

Секретар _____

Полтава-Поліграф № 37—651. 300x200.

Витяг з протоколу допиту М. Любінського про урядову та політичну діяльність

ДПУ УСРР

Відділ Таємний відділ ДПУ УСРР
(3^я сектор)
до справи № _____ (Реєстр.).

Протокол допиту

1930 року жовтня міс. 20 дня.

Я, ст[арший] уповно[важений] таємного Відділу ДПУ Андреев перевів допит як обвинуваченого (у) гром.

Любінського Миколу Михайловича
(прізвище, ім'я та по батькові)

на питання, які було йому (їй) первісно задано він (вона) показав (ла):

1. Прізвище Любінський
2. Ім'я та по батькові Микола Михайлович
3. Рік народження 1891
4. Походження (де народився, хто батьки, національність, громадянство або підданство) народив[ся] в с. Стрихівці на Кам'янецьчині, батько священик, національність — українець, гр[омадянство] УСРР.
5. Місце проживання (постійне й тепер) м. Київ, Гоголівська 32, пом[ешкання] 3
6. Рід праці науковий співробітник ВУАН
7. Родинне становище (близькі родичі, їх імена та прізвища, адреси, рід праці до революції та за останній час) жонатий, має двоє дітей

8. Майнове становище (до і після революції особи, що її допитується й членів її родини) власності немає ніякої

9. Освіта (первісна освіта, середня школа, вища, спеціальна, де, коли і т. ін.) вища

10. Партійність та політичні переконання позапартійний

11. Де мешкав (ла), працював та чим займався:

а) До війни 1914 р. У Києві вчився і служив у книгозбірні громадського зібрання

б) З 1914 до Лютневої революції 1917 р. В [19]16 р скінчив ун-у, на педагогічних курсах Київської

Ордер ГПУ УСРР на арешт і обшук М. Любінського.
14 жовтня 1930 р.

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фп, арк. 1.

Дело зарегистрировано под № _____ Ф. № 21/УСО.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

Гор. **К и в** , 28 июля 1931 г., уполномоченный СПО
 Рай(тер) Отделения Киевского Опер. Секторе ГПУ УССР ЯПОЛЬСКИЙ
 рассмотрел материалы о преступной деятельности гр-на **ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича**, 1891 г. рождения, урож. с. Стрижевац, Каменецкого р-на прок. Киев, Гоголевская № 32, сын овчарника, одужащий, научный работник, МУАН"а, женат, украинец, высшего образования, беспартийный.

выразившейся в том, что он состоит членом украинской к-р. организации, ставившей себе целью свержение существующего строя, путем вооруженного восстания в помощь интервенции.

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-2, 54-II УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

- На основании ст.ст. 93, п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
- На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на **ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича** по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. 54-2, 54-II УК УССР.
- На основании ст. ст. 142 и 144, и руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого **ЛЮБИНСКОГО Н.М.** избрать содержание под стражей в Киевском Допре

Копии настоящего постановления препроводить **Киевскому**
Межрайпрокурору Прокурору и Начальнику места лишения свободы.

Уполномоченный /ЯПОЛЬСКИЙ/
 Пом. ССПО /ТЕРСКОЙ/
 Утверждаю Нач. КОС ГПУ УССР /ИВАНОВ/

Постановление мне объявлено _____ 1931 г.

Подпись обвиняемого

шкільної округи, в [19]15 році служив у книгарні «Час»

в) Де був, що робив в Лютневу революцію 1917 р., брав чи ні активну участь та в чому виявилась *З перших днів лютневої революції мене було обрано чл[еном] Центр[альної] Ради*

г) З Лютневої революції 1917 р. до Жовтневої революції 1917 р. *Був чл[еном] Центр[альної] Ради.*

д) Де був, що робив в Жовтневу революцію 1917 р. *Те ж*

е) З Жовтневої революції 1917 р. до цього дня *Чл[еном] Центр[альної] Ради був до квітня 1918 р. За гетьмана, в роботі гетьманської влади ніякої участі не приймав.*

12. Відомості про судимість (до Жовтневої революції та після неї) *Під судом та слідством не був.*

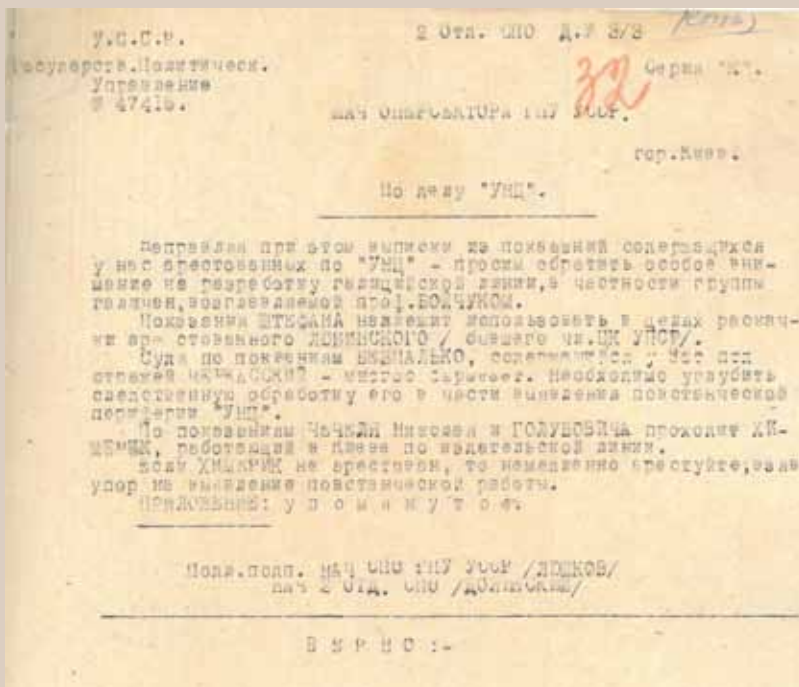
Любинський Микола Михайлович

Народився у вересні 1891²⁰ року в с. Стривіцях на Кам'янецьчині в родині небагатого сільського священика.

[...]

У квітні 1917²⁰ року мене обрано на члена Української Центральної Ради. Обрали мене члени Всеукраїнського національного з'їзду, що приїхали на цей з'їзд, як представники від Поділля. До складу Української Центральної Ради входили тоді (протягом 1917²⁰ року) представники абсолютно всіх соціалістичних партій, в тім числі й більшовиків. Центральна Рада перебувала тоді в напружено-ворожих стосунках з Тимчасовим Урядом і з його місцевими представниками, це не була виключно національна організація, бо туди входили представники від усіх партій та різних організацій (всеукраїнських з'їздів тощо). Отож, на мій тодішній погляд, для мене не могло бути ніяких мотивів не прийняти обрання й не бути членом Української Центральної Ради.

Протягом літа 1917 року я особливих призначень від Української Центральної Ради не мав. Провів тільки з доручення Української Центральної Ради губернський селянський з'їзд на Поділлі у квітні місяці. Восени, десь у вересні місяці мені доручили бути секретарем організаційного бюро в справі скликання Всеросійського з'їзду народів. На цьому з'їзді обрано було Раду

Інформування у «справі УНЦ» щодо використання
 свідчень Штефана проти М. Любинського
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 64675-фп, арк. 32.

Лист київського оперативного сектору ГПУ УССР
 про переправлення М. Любинського спецконвоєм
 до Харкова. 26 липня 1931 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 64675-фп, арк. 124.

зліва. Постанова про початок слідства
 й обрання запобіжного заходу стосовно
 М. Любинського. 28 липня 1931 р.

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 64675-фп, арк. 13.

Національностей (здається, така була
 назва, тепер вже не пам'ятаю) і я був за
 секретаря цієї Ради. Перше важливе дору-
 чення мені дали в останніх числах листопа-
 да місяця — доручили мені поїхати до Бе-
 рестя на підписання загального замирення
 (перемир'я). Нас поїхало двох я й Левицький.
 Потім у зв'язку з тим, що негайно після
 загального замирення розпочалися перемо-
 вини в справі миру, я залишився в Бересті
 і був за секретаря Мирової Делегації. У Бе-
 ресті я пробув до 8го березня 1918го року.
 Цим перебуванням у складі Делегації Укра-
 їнської Центральної Ради в Бересті я вкрив
 себе незмірною ганьбою — саме те, що
 делегація не змогла дійти порозуміння
 з Делегацією від Ради Народних Комісарів
 і зважилась підписати з представниками
 німецького буржуазного уряду сепаратний
 мир. Тим самим Делегація зійшла з позиції
 єдиного соціалістичного фронту і про-
 рвала цей фронт у надзвичайно критичний
 і відповідальний момент. Виправданням для
 себе особисто вважаю тільки те, що ми
 в Бересті були тоді абсолютно ізольовані
 майже від усього світу і тільки виконува-
 ли накази уряду, одержувані телеграфом.
 Коли я повернувся до Києва, то за кілька
 днів, а саме 15го березня мене призначили
 на посаду управителя Міністерства за-
 кордонних справ. На цій посаді я пробув до
 28го квітня, коли німецьке командування
 розігнало Українську Центральну Раду,
 арештувало скількох діячів Української Цен-
 тральної Ради, в тім числі й мене.

До влади прийшов, за допомогою
 німецького командування, гетьман Ско-
 ропадський. З[а] гетьмана я не був ні на
 яких посадах, навпаки був в опозиції до
 гетьманського уряду. Служив тоді в ви-
 давництві «Книгоспілка» на посаді секре-
 таря Літературно-наукової колегії. Коли
 гетьмана скинули й до влади прийшла Ди-
 ректорія — то і за Директорії я відмовився
 брати будь-яке призначення. Не відмовився
 я тільки взяти участь у Трудовому Конгре-
 сі (січень 1919 року), але в цьому конгресі
 знову ж брали участь усі соціалістичні
 партії, використовуючи це за трибуну
 в своїх інтересах. Наведеними вище рядка-
 ми цілком вичерпується моя участь у робо-
 ті українських буржуазно-демокра-
 тичних урядів та організацій.

ПОСТАНОВЛЕННЯ

Київ, листопада 9 дня, 1935 года. Я, Уполномоченный СПО УГБ НКВД УССР ШИРОЧНИЙ, рассмотрев сего числа дело № 272, осужденного ЛЕВИНСКОГО Николая Михайловича по ст.ст. 54-4, 54-11 УК УССР

НАШЕЛ:

что ЛЕВИНСКИЙ Николай Михайлович потлировский деятель - член Центральной Рады, быв. министр иностранных дел, а затем министр просвещения УНР, быв. член ЦК УПСР, до 1923 года находился на начальном положении и все время проживая на Украине вел подпольную контрреволюционную работу по созданию широкой укр. контрреволюционной организации на подготовку восстания "интервенции".

в 1931 году ЦК УПСР была ликвидирована украинская контрреволюционная организация "УИ", ставившая своей целью свержение Советской власти на Украине.

Следствием установлено, что активную руководящую роль в организации "УИ" играл ЛЕВИНСКИЙ Н.М., за что Судебной Тройкой при Коллегии ЦК УССР от 21 марта 1932 года осужден, и три годам концлагеря. На следствии ЛЕВИНСКИЙ не сознался.

Постановлением Особого Совещания при Коллегии ЦК УССР от 10.11.33 года ЛЕВИНСКОГО по окончанию срока содержания лишают на три года в Севкряб.

Находясь в концлагере ЛЕВИНСКИЙ в работе огиоидился халатно, часто самовольно отлучался из лагеря. Принимая во внимание, что ЛЕВИНСКИЙ - активный

2.-

потлировский деятель - в настоящее время является социально-опасным элементом, могущим возобновить активную контрреволюционную работу

ПОСТАНОВИЛ:

ходатайствовать в отношении ЛЕВИНСКОГО Николая Михайловича по род ЦК УССР о высылке его в отдаленные местности СССР, сроком на ПЯТЬ лет.-

ОПРАВКА: - ЛЕВИНСКИЙ содержится в концлагере.

Уполномоченный СПО /ШИРОЧНИЙ/
СОГЛАС.Н.: ПОМ НАЧ 2 ОТДЕЛЕНИЯ СПО /ПУСТОВОЙТОВ/
УТВЕРЖДАЮ: ПОМ НАЧ СПО УГБ НКВД УССР /ДОЛЫНСКИЙ/

Щодо моєї партійної приналежності, то до осені 1917го року я був безпартійний. Восени 1917го року вступив до Української партії соціалістів революціонерів. Вступ до УПСР був зв'язаний з обранням мене до Всеросійських установчих зборів. Кандидатуру мою виставив повітовий селянський з'їзд, а прийняла мене Вінницька повітова організація УПСР. До січня 1919го року я був рядовим членом партії і ніяких особливих доручень від партії не мав. У січні 1919го року на всеукраїнській партійній Конференції мене обрано на члена Центрального Комітету. В складі Центрального Комітету я залишався до грудня 1923го року, коли я, після того як мене амністовано, вийшов не тільки з Центрального Комітету, але й Української партії соціалістів революціонерів взагалі. Вийшов я разом з групою товаришів (Чечель, Шраг, Ярослав, Христюк, Залізник) і причини нашого виходу з'ясовано в спеціальній заяві, вміщеній у «Вістях».

На радянській території я живу з 5го березня 1919го року. Весь час живу для суспільно корисної праці. Проте до літа 1923го року я жив під чужим прізвищем, а з літа 1923го року цілком легально. За цих одинадцять років абсолютно ніяких не тільки ворожих, але навіть в найменшій мірі нелояльних вчинків супроти Радянського уряду за собою не чую.

Навпаки ввесь час всю свою силу, ввесь свій час і все своє знання цілком віддаю на активне будівництво соціалізму.

[...]

[М. Любинський]

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фп, арк. 52-54.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Постанова з рішенням клопотати перед НКВД ССРСР про подальше заслання М. Любинського у віддалені місцевості ССРСР 9 грудня 1935 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 64675-фп, арк. 1-2.

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учетно-архивного
КГБ при Сов. Министров
СЛЕД. С

Василь
Мазуренко

1877-1937

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР

1937

(СЛЕДСТВЕННИЙ МАТЕРІАЛ)

ТОМ № 18

50888

Міністр
фінансів
Української
Народної
Республіки

Доповідь в. о. міністра
фінансів УНР В. Мазуренка
про фінансування Окремого
корпусу кордонної охорони.
1 квітня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 2, стр. 16,
арк. 18.

Василь Петрович Мазуренко народився у слободі Криво-ріжжя Донецького округу Області війська Донського (нині — слобода Міллеровського району Ростовської області, Росія). Навчався у сільському училищі, реальному училищі, у 1904 р. закінчив Петербурзький технологічний інститут.

Один із організаторів українського студентського руху у Петербурзі. У 1901 р. перебував на засланні у Полтаві.

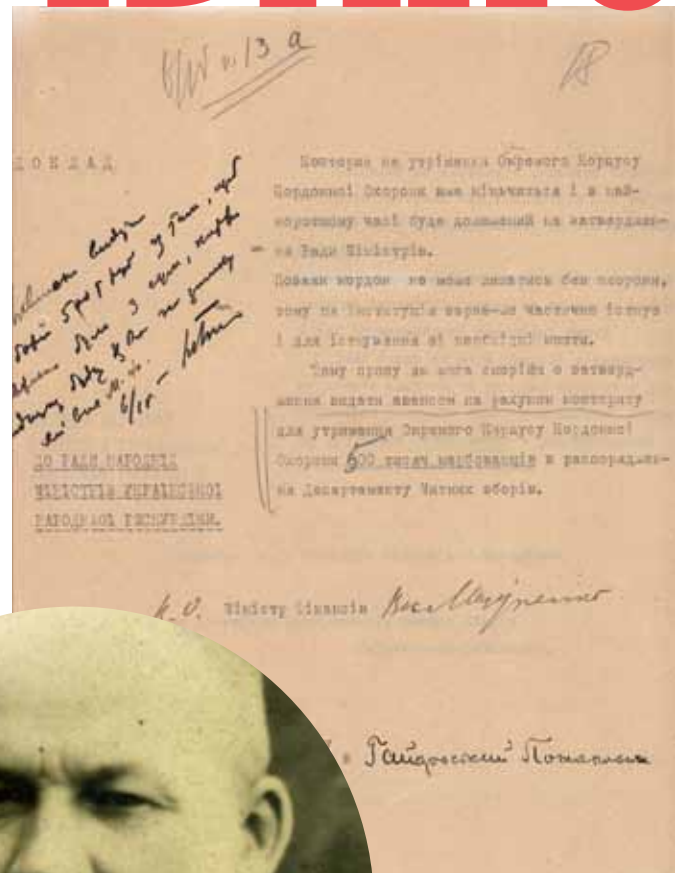
Член Револьюційної української партії, Української соціал-демократичної робітничої партії, секретар Всеросійського селянського союзу.

Активний учасник революційних подій 1905–1907 рр., організував ради селянських депутатів, селянські союзи.

Член редколегій журналів «Вільна Україна» та «Наша думка».

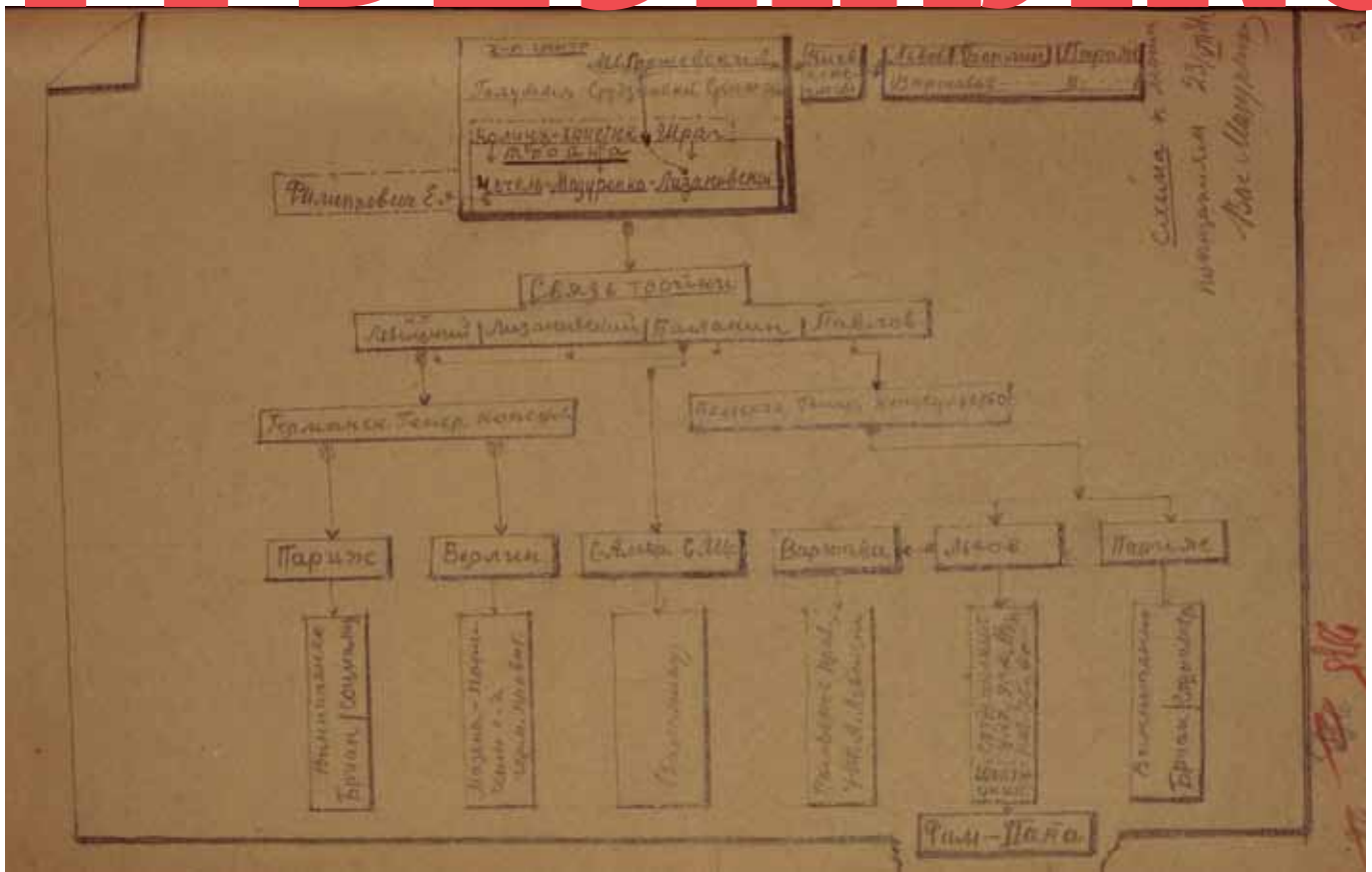
Впродовж 1910–1917 рр. працював викладачем Петербурзького жіночого політехнічного інституту.

2 жовтня 1917 р. призначений заступником генерального секретаря торгів і промисловості Генерального секретаріату Української Центральної Ради. Із 3 листопада — заступник генерального секретаря фінансів (пізніше — народного міністра фінансів УНР). За Гетьманату залишався на своїй посаді і водночас був членом опозиційного Українського національного союзу.

Протокольне доручення
Генерального Секретаріату
В. Мазуренку виконувати
обов'язки Генерального секретаря
фінансів. 3 листопада 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 3, стр. 1, арк. 57.

Організаційна схема зв'язків керівництва «Українського національного центру», складена В. Мазуренком
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 19, арк. 275.

Ордер ГПУ УССР на обшук та арешт В. Мазуренка.
1 березня 1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 18, арк. 1.

У грудні 1918 р. став міністром фінансів Української Народної Республіки. У лютому 1919 р. призначений радником української місії в Італії, а згодом — в Австрії.

На запрошення ЦК КП(б)У у 1921 р. приїхав до УСРР. Працював у торговельній місії й палаті мір та ваги Радянської України, редакції «Науково-технічного вісника», Харківському технологічному інституті.

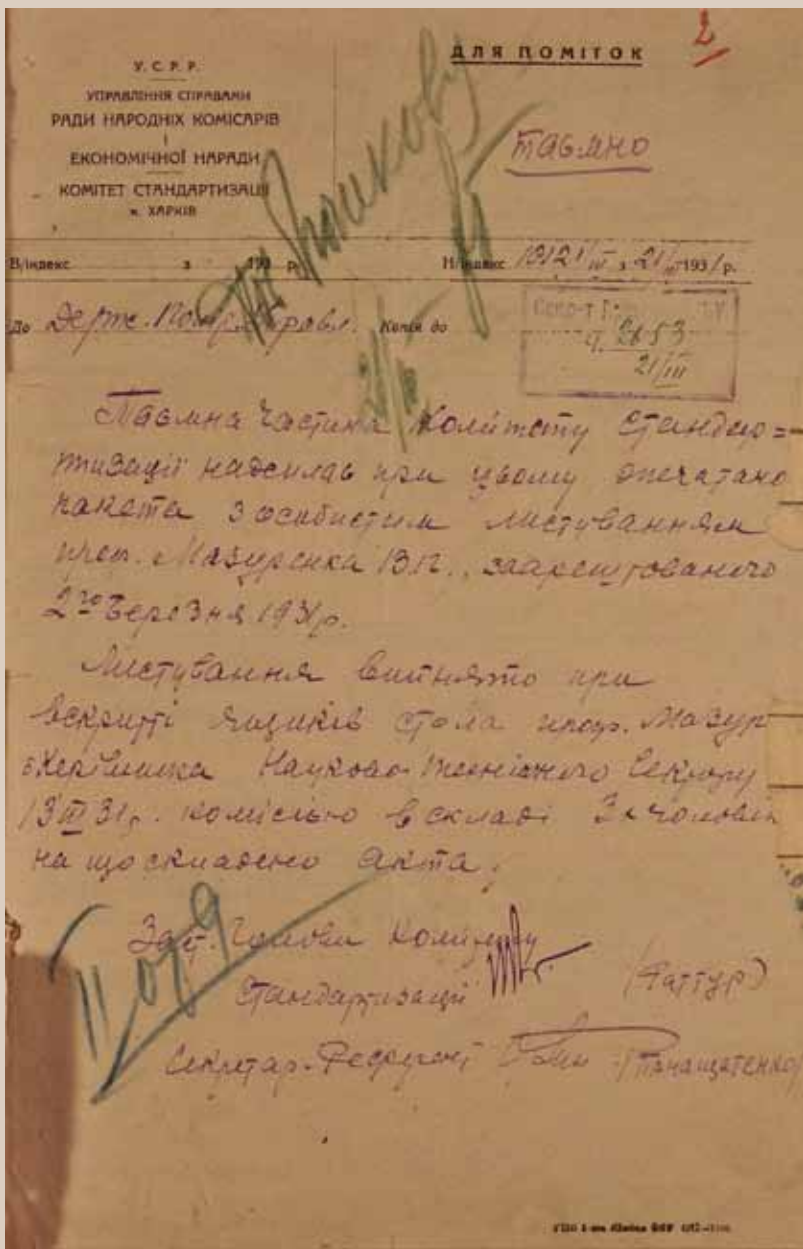
2 березня 1931 р. заарештований у справі «Українського національного центру». Ухвалою колегії ОГПУ ССРР від 7 лютого 1932 р. ув'язнений на 6 років у виправно-трудоному таборі.

Повторно заарештований 29 жовтня 1937 р. Управлінням НКВД по Алматинській області (Казахстан). Ухвалою трійки Управління НКВД по Алматинській області від 21 листопада 1937 р. за статтю 58-10 Кримінального кодексу РСФСР розстріляний.

Одружений, донька — Нонна Горшкова.

Реабілітований 10 жовтня 1957 р. Верховним судом Казахської ССР.

Лист від Комітету стандартизації до ГПУ з яким було надіслано особисте листування В. Мазуренка
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 18, арк. 2.

Документ № 25

Витяг із заяви В. Мазуренка до голови Ради народних комісарів УСРР про свій арешт

Прошу передати терміново
2/III-[19]31 р.

Раднарком. Голові
Власу Яковлевичу Чубарю

Заява

Щирошановний Влаسه Яковлевичу.

Чи знаєте Ви, яка тяжка сталася за мною подія? Мене сьогодні заарештовано. Радянська влада, пролетарська влада, її вірний вартовий ДПУ, не тільки більше мені не вірить, а в чомусь преступному, карному мене підозрюють. Десятий рік, як я на пропозицію ЦК КП(б)У покинув компартію Австрії і почав працювати під Вашим керівництвом в ВРНГ. Десять літ відданої щирої роботи на полі соціалістичного будівництва, віддана і цілковита переконаність [у] правдивості генеральної лінії компартії, активна робота в цьому напрямкові і по службі, і по громадській дільниці. Мої виступи в клубі металістів, клубі Червоної армії в Харкові і в Луганську на заводі ДЕЗ, виступи на Партконференції у Львові перед інженерами, на Сесіях ВУЦВК і т[ак] д[алі] і т[ак] д[алі]. А моя органічна робота по спеціальності до перевтоми? Невже ще можуть біти сумніви і недовірря до революціонера зі стажем від 1892 року? Що своїм відкритим чесним виступом заплямував всілякі шовіністичні українські течії і міцно зв'язав свою долю з Комуністичною Партією, засудивши свої попередні помилки і глупства. Зв'язав свою долю на життя і смерть, це не слова, Влас Яковлевичу, а діло мого глибокого переконання.

[...]

Прошу Вас поставити мою справу на Політбюро або просто розібрати її разом з т[оваришем] Балицьким і повернути мені моє незаплямоване чесне ймення позапартійного комуніста. Думаю, що мій начальник і товариш по громадській роботі в УНТТ Кирил Васильович Сухомлін також буде здивований моїм нещастям. Швидше прошу Вас, швидше позбавте мене від ганьби.

[В. Мазуренко]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 18, арк. 5-6.

Оригінал. Рукопис.

Заповнюється особами ГПУ,
лучше спросом обличенных в по-
мощностях следствия.

АНКЕТА

АРЕШТОВАННОГО ПО ДЕЛУ «БРАТНИЦЬКА ПІДСИДАНКА» (УНР)

Команда органа ГПУ: Тригор

Время ареста: 25 березня 1931

Место заключения: Добринський район, Кашперівка 14

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
1. Фамилия, имя и отчество	<u>Мазуренко Василий Петрович</u>
2. Время и место рождения	<u>1874 г. с. Приборотин Сел. Кост. уезд</u>
3. Национальность в гражданстве	<u>Украинская</u>
4. Выходное сословие или происхождение до революции	<u>Крестьянский</u>
5. Профессия, род занятий	<u>Учитель</u>
6. Социальное и культурное положение	<u>Свободный человек</u>
7. Семейное положение и род занятий членов семьи	<u>Жена, двое детей (дочь - Анна Ариадна - Мазуренка, 1907 г. р. и Мисютина Анна - Мазуренка)</u>
8. Обращение в органы: а) Обычные б) Военные	<u>Всего нет</u> <u>Нету</u>
9. Служба в чин в старой армии, вря беших, Петляре в Гетмане, в учреждениях беших правительств. <i>(хронологически)</i>	<u>Нету</u> <u>Министерство Финансов при Чикаго, воевал в войсках</u>

Дополняется органами ГПУ

1931 год

10. Служба в ирландной армии офицером; последнее место службы	<u>Ирландия Университет Колумбий в Нью-Йорке или в США Колумбийский университет</u>
11. Был ли за границей, куда, сколько времени и как вернулся в СССР.	<u>США, Канада, Франция, Англия, Ирландия, Норвегия, Швеция, Дания, Финляндия, Чехословакия, Польша, Венгрия, Италия, Греция, Турция, Япония, Скандинавия</u>
12. В каких антипартийных и организационных состоял; участие в борьбе с Советами, революционной деятельности суда	<u>Нету</u>
13. Острые ли случаи участия в НЭП/и/ в прошлом года	<u>В КНД, НЭП Сторона в революционной борьбе с белыми с партией в 1918 г.</u>
14. Точное местонахождение до ареста.	<u>Университет Колумбийского в Нью-Йорке</u>

Дополняется органами ГПУ

1931 год

ДЕЯ ОТМЕТОК

Анкета арештованого
В. Мазуренка. 25 березня
1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп,
т. 18, арк. 3.

Документ № 26

Витяг зі свідчень В. Мазуренка про роботу в дипломатичній місії УНР в Італії

Свідчення заарештованого Василя
Петровича Мазуренка
13/III [19]31 року

Моя контрреволюційна робота за кордоном
в 1919 році і почати в [19]20 р.

Визнаю, що моя політична діяльність,
починаючи від Центральної Ради і кінчаючи
1920 роком була контрреволюційною, ске-
рванною супроти інтересів трудящих.

Після повалення гетьмана, в якому
я брав участь, як член ревкому повстанців,
після с[оціал]-д[емократичної] конферен-
ції, що на ній я стояв і голосував за «не-
залежницьку» резолюцію, я в січні місяці
виїхав за кордон радником дипломатичної

місії до Італії під головуванням Антоновича.
Відмовившись брати участь в самому уряді
Винниченка-Петлюри з-за відомих принци-
пових розходжень, я вважав тоді, що робота
радника не заперечує засадам резолюції
«незалежників».

Метою місії було клопотання перед
Італією визнання УНР, як самостійної ні від
кого не залежної держави і пропаганда там
цієї незалежності. Це було основною дирек-
тивою. Крім мене і Антоновича до складу
входив Єремєєв, член ЦК УСД, з доручен-
нями в галузі преси. Співробітниками були
Чехівський, Андрій Пащенко, Вовк, а потім
ще прибув Онацький.

Виїхали ми у січні 1919 року.

[...]

[В. Мазуренко]

Оглядова довідка за матеріалами архівно-кримінальної справи на В. Мазуренка

Обзорная справка

По архивному уголовному делу
№ 04994

по обвинению, —

Мазуренко Василия Петровича, 1877 года рождения, уроженца слободы Криворожье Донецкого округа, украинца, проживавшего в г. Алма-Ата и работавшего зав[едующим] кафедрой химии, профессором Казахского госуниверситета

Мазуренко В.П. был арестован 29 октября 1937 г. НКВД Казахской ССР.

В справке на арест, составленной 27/X-1937 г. НКВД Каз[ахской] ССР указано, что Мазуренко В.П. связан с группой админссылных из Ленинграда Нарбут, Гауптфогель и другими, посещает их сборища и участвует в проводимой ими контрреволюционной агитации.

Далее в справке указывается, что сам Мазуренко сдержан в своих высказываниях, однако, его жена отражает его к-р настроения, восхваляя жизнь за границей и клеветнически отзываясь о жизни в СССР.

На допросе 15 ноября 1937 года (допрашивался на следствии только один раз) Мазуренко показал, что он, желая стать на путь признания, подал заявление органам НКВД с намерением дать искренние показания о своей контрреволюционной деятельности (этого заявления в деле нет).

Далее Мазуренко показал, что проживая в г[ороде] Алма-Ата установил связи с бывшими ссыльными Башинским Виктором и Мищенко Павлом, с которыми вместе работал в Казахском научно-исследовательском институте стройматериалов и Казахском госуниверситете, а через Башинского связался с Нарбут Михаилом и Зейн Софьей. Вместе с ними продолжал свою к-р деятельность.

В контрреволюционную фашистскую организацию был завербован в 1936 году Баланиным Владимиром Ивановичем, который заявил, что говорит от имени Башинского В.В. Баланин сообщил, что эта к-р организация ставит перед собой объединение контрреволюционно настроенных элементов для создания к-р подполья и ведения борьбы с ВКП(б) и Советской властью.

Им — Мазуренко — были завербованы в к-р фашистскую организацию Мищенко Павел Иванович, а затем профессор Бартенев.

Самой выдающейся фигурой в к-р организации являлся Башинский и всеми участниками был признан, как авторитетный и влиятельный руководитель. Его помощником являлся Баланин В.И.

К делу Мазуренко приобщены копии протоколов допроса арестованных по другим делам Нарбут М.В. от 31 октября 1937 года и Гауптфогеля Б.Э. от 11 ноября 1937 года о том, что они являлись участниками к-р организации.

Решением тройки УНКВД Алма-Атинской области от 21 ноября 1937 года Мазуренко В.П. расстрелян.

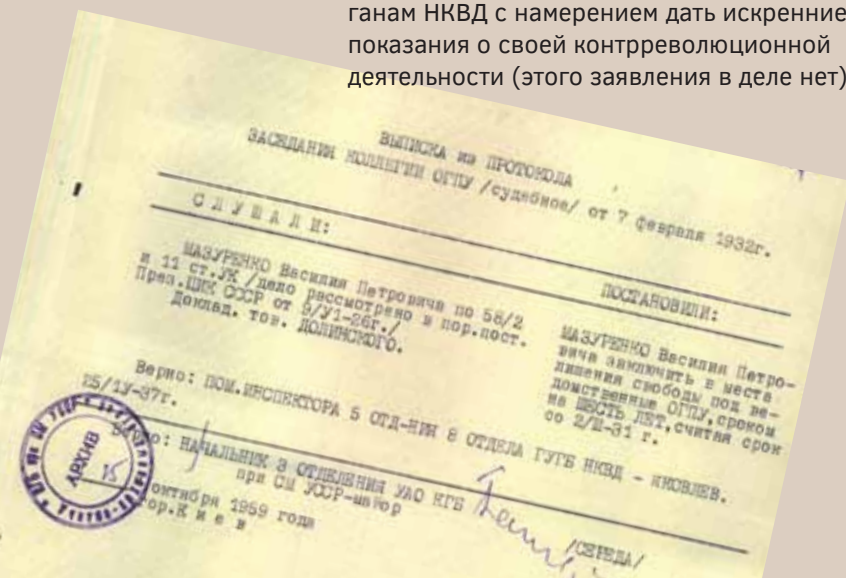
Определением судебной коллегии по уголовным делам Верховного суда Казахской ССР от 10 октября 1957 года решение тройки УНКВД Алма-Атинской обл[асти] в отношении Мазуренко отменено и дело на него прекращено за недоказанностью преступления.

Дело хранится в УАО КГБ при СМ Каз[ахской] ССР. Ст[арший] следователь следотдела КГБ при СМ УССР подполковник [підпис] (Тарасенко) 1/IV-1965 г.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 120, арк. 20-23.
Оригінал. Рукопис

Витяг із протоколу засідання
колегії ОГПУ від 7 лютого 1932 р.
про винесення покарання
В. Мазуренку
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 18,
арк. 127.

Всеукраїнська Чрезвычайная Комиссия

ПО БОРЬБЕ

с контр-революцией, спекуляцией и преступлениями по должности.

Володимир
Науменко

Отдел

1852 — 1919

ДЕЛО

№ 132

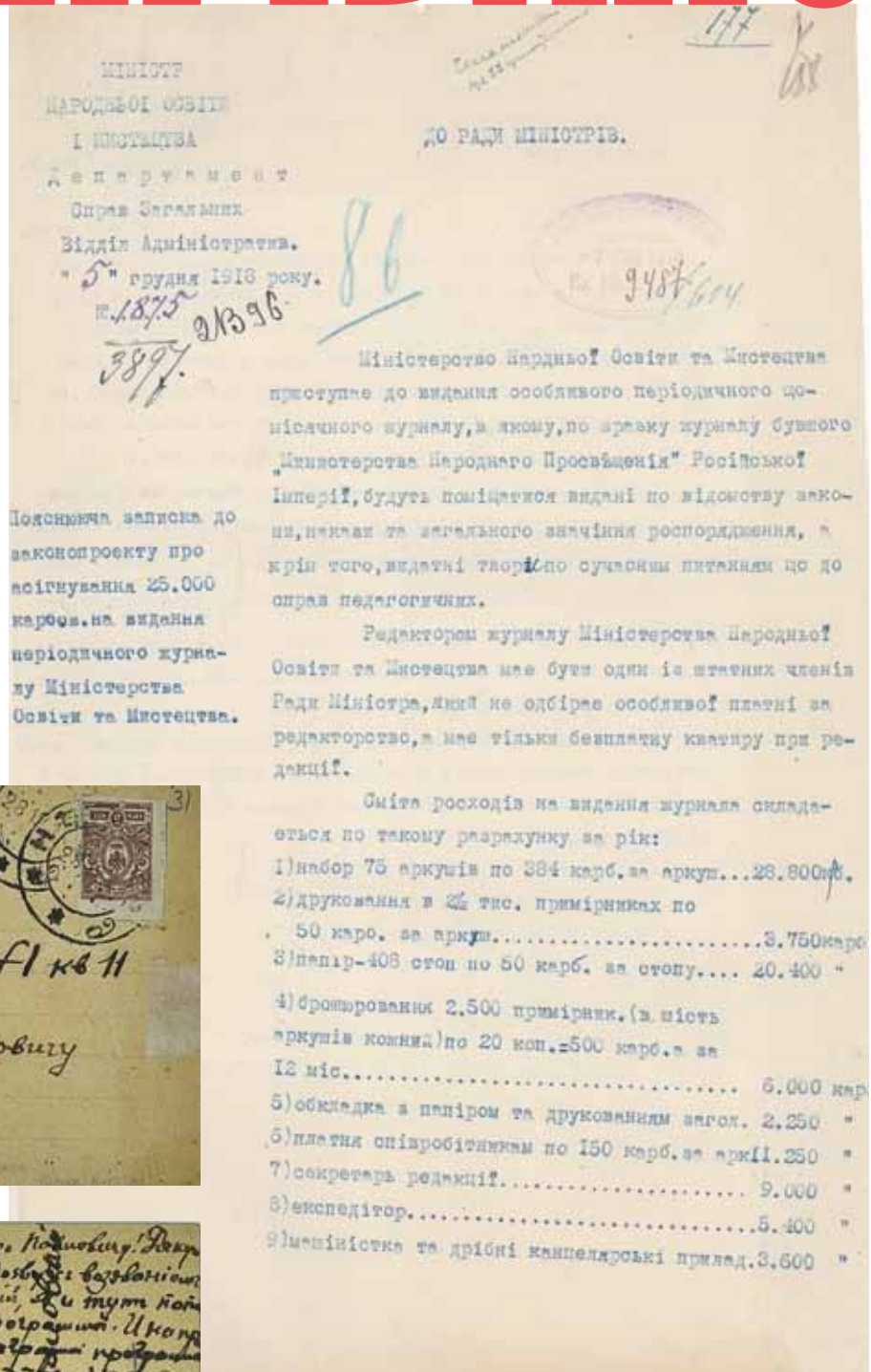
Міністр освіти
Української
Держави

В. Науменко
Владимира Павловича

Володимир Павлович Науменко народився у Новгороді-Сіверському (нині Чернігівська область). У 1868 р. закінчив Другу київську гімназію. Упродовж 1869–1873 рр. навчався на історико-філологічному факультеті Університету Св. Володимира у Києві.

Після отримання освіти став працювати вчителем у Другій київській гімназії та інших навчальних закладах Києва. Здобув авторитет педагога-новатора. Очолював Київське товариство грамотності.

У 1870-х рр. став активістом київської Старої громади, її скарбником. У 1902 р. придбав земельну ділянку з могилою Тараса Шевченка. У 1904–1907 рр. обирався гласним Золотонісь-

Щиро-товаришній вітання Лавшери, Подибицу, Деву за надіштану мені програмушу и. Відозвіть вказує на те, як и в програмушці Лавшери партії, а тут кої рощі фето придививел до адрарної програми. И кої рощі мені поволити що автори адрарної програми не публицисти. Цивилісного укажте і те, як дуче бракує, що новітє „Видозвіть“ воно не вказує перекласти ко великоросійській а збїв вказує наприклад: селакса (жарова) не вказує, кре стьанка (жарва) и звідїти викажте, які імена нївекїтїниці; або шче! Коїтє воти що у наших кїлборавї єсть „наділі“ ієт нївекїтїниці и ватаї ієтїкї нївекїтїниці. Ти хавєтє, ач, що я дошадїю натишави, кроїчї правова безграмаїтї.

Поштова листівка невідомого з зауваженнями щодо програми політичної партії
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фл, арк. 31.

Пояснювальна записка до законопроекту про виділення коштів на видання періодичного журналу Міністерства освіти та мистецтва. 5 грудня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 2201, оп. 1, спр. 53, арк. 188.

10) розсилання.....2.400 карб.
 11) квартира для редакції та редактора з палкою
 та освітленням.....5.000 карб.

Всього на рік..... 97.850 карб.

Росходи по виданню повинні покриватися прибутками від предплати, але на першій час, поки буде налагоджено як слід передплату, за для улаштування справи на протязі принаймні трьох місяців необхідно мати певну суму в розмірі не менш 25.000 карб., приблизно рахуючи так: на рік 97.850 карб., на місяць (97.850 : 12) = 8.154 1/6 карб., а на три місяці (8.154 1/6 x 3) = 24.462 карб., за округленням же 25.000 карб..

Повалк журнал Міністерства Освіти та Мистецтва пропонується не з комерційною метою, а по вимогам державного значіння, і передплату за його необхідно встановити в можливо меншій розмірі, не білям відповідального розміру видатків, то визначену суму 25.000 карб., коли згодом її буде повзвернено передплатою, необхідно зложити при виданні яко резерву на випадки можливих екстродинарих потреб.

„Окладаючи про сказане, прошу Раду Міністрів ухвалити прикладаний законопроект про встановлення одноразової допомоги в розмірі 25.000 карб. на видання журналу Міністерства Освіти та Мистецтва.“

кого повітового та Полтавського губернського земських зібрань. У 1905 р. відкрив власну приватну гімназію.

Був співзасновником Українського наукового товариства. Редагував журнал «Киевская старина».

Нагороджений орденами Св. Анни, Св. Володимира та Св. Станіслава.

У березні 1917 р. обраний заступником голови Української Центральної Ради. Проте, відмовився від посади і революційної діяльності загалом.

У квітні 1917 р. призначений заступником, а через місяць — попечителем Київської шкільної округи. Мав напружені відносини із Генеральним секретарством освіти через питання українізації шкіл.

КАКАЗ
 ГЕТЬМАНА ВОЄКИ УКРАЇНИ.
 /По Міністерству Народної Освіти і Мистецтва /
 30-го липня 1918 року
 № 125.
 ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ Володимир
 НАУМЕНКО НАУМЕНКО Членом Ради Міністра
 Народної Освіти і Мистецтва, з 30-го липня 1918 року.
 ГЕТЬМАН ВОЄКИ УКРАЇНИ П. СКОРОПАДСЬКИЙ.
 МІНІСТЕР НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВА Вм. НАУМЕНКО.
 В першому разі відано:
 Секретарем загальної Секції
 Міністерства Народної Освіти і Мистецтва

Наказ гетьмана П. Скоропадського про призначення В. Науменка членом Ради міністра народної освіти і мистецтва. 30 липня 1918 р.

ЦДАВОУ, ф. 3325, оп. 1, спр. 213, арк. 103.

ДИРЕКТОР
ДЕРЖАВНОГО БАНКУ

Української Народної
Республіки

3/3 Травня 1919 р.

№ 2

37
43
Високоповажний!

Володимир Павлович,

Відно розмові наші прохав не одмовити
вдати подателю цього листа портрет Т.Г. Шев-
ченка роботи І.Ю. Рєпіна, який буде Вам повер-
нено Державним Банком по першій Вам відмові.

В.О. Директора Державного
Банку

Його Превосходительству
Володимиру Павловичу
Науменку

36
До Комітету Української Федеративно-
Демократичної Партії
Повідомляю з великим щастям, що в остан-
ній ході на виставці мене кандидатом
в список партії для виборів в Українській
Чемпійській Лізі по Київській Окрузі.
Володимир Павлович Науменко.
Київ
11 грудня 1917 р.
Панківська №1, ст. 11.

Лист В. Науменка про згоду бути
кандидатом у партійному списку
для виборів до Українських
Установчих Зборів. 11 грудня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1157, оп. 1, спр. 32, арк. 6.

УКРАЇНЬКА
АКАДЕМІЯ НАУК
У КИЇВІ.

10 червня 1919 року.
№ 1241
5

ОХОРОННИЙ ЛИСТ.

Пред'явник цього, Володимир
Павлович НАУМЕНКО, є співро-
бітник Історично-Філоло-
гічного/ Відділу Української
Академії Наук, і через те Ака-
демія просить Житлово-Реквізі-
ційний Відділ не реквізувати
кабінета В.П. Науменка, щоб він
міг і надалі провадити свою
наукову роботу, потрібну для
Академії Наук; до цього Академія
додає, що в кабінеті В.П. Наумен-
ка працює ще й його помічник.

НЕОДМІННИЙ СЕКРЕТАР

УПРАВИТЕЛЬ КАНЦЕЛЯРИ

Охоронний лист Української академії наук
В. Науменку на захист робочого кабінету
від реквізиції. 10 червня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 10.

У грудні 1917 р. заснував Українську
федеративно-демократичну партію.

За Гетьманату міністр освіти М. Ва-
силенко пропонував Володимиру
Науменку посаду заступника міні-
стра, але той погодився стати
тільки членом ради міністра освіти
та членом вченого комітету міні-
стерства ісповідань Української
Держави.

Звернення директора
Державного банку УНР
до В. Науменка щодо
портрету Т. Шевченка
авторства І. Рєпіна
ГДА СБУ, ф. 6, стр 68428-фп, арк. 37.

10

ОХРАННИЙ ЛИСТ.

Пред'явитель сего, Владимир Павлович НАУМЕНКО, есть сотрудник I-го /Историко-Филологического/ Отделения Украинской Академии Наук, в виду чего Академия Наук просит Жилищно-Реквизиционный Отдел не реквизиловать кабинета В.П.Науменко, чтобы он мог и далее производить свою научную работу, нужную для Академии Наук; к сему Академия присовокупляет, что в кабинете В.П.Науменко работает и его помощник.

АКАДЕМІІ НАУК
академик *А. Кришківський*

А. Голубев

І категорія
У. С. С. Р.

В районі
50

ЦЕНТРАЛЬНАЯ КОМИССИЯ
ПО СБОРУ ОДЕЖДЫ И БЕЛЬЯ
ПРИ
ИСПОЛКОМЕ
СОВЕТА РАБОЧИХ И КРЕСТЬЯНСКИХ
ДЕПУТАТОВ

Гражд. *Маршиско*
В.Д. Гурієв
по *Кервелев*-у.д. № *25*

29/VI 1919 г.
№ 893

57

ИЗВЕЩЕНИЕ.

Согласно постановления ГУБИСИПОЛКОМА от 27 мая Центральная Комиссия предлагает Вам в *Жилищный пункт* со дня получения сего внести в *Жилищный пункт* по *В.П. Науменко* ула. № *4* - нижеперечисленные вещи:

Белья нательного	<i>ноги мужа</i>	4	смен.
Простынь		1	шт
Наволоч			
Полотенец	<i>(96а)</i>	2	
Костюмов мужск.		1	
Пальто дамск. мужск.		1	
Платьев дамск.			
Обуви кожаной		1	пар.

Примечание: Все вещи должны быть годны к употреблению и чисты.

Вещи, сланные уже, до получения сего в Районные Комиссии, по пред'явлении квитанций, принимаются в счет общего количества требуемых настоящим извещением вещей.

Неисполнение сего предписания повлечет за собой наказание вплоть до ареста и выселения из квартир.

Председатель Ц. К. *Горин*
Заведующий Контрольно-Юридическим Отделом *Сели*
Делопроизводитель *М*

Сповідання Центральної комісії зі збору одягу й білизни при виконкомі робітничих і селянських депутатів В. Науменку. 29 червня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр 68428-фп, арк. 50.

У листопаді 1918 р. призначений міністром освіти. У перший же день роботи йому довелося розбиратися із розстрілом студентської демонстрації офіцерами добровольчої дружини у Києві.

На посаді міністра розробив законопроекти про звільнення від призову в армію учнів та викладачів, відстоював університетську автономію. При

ньому завершився процес утворення Української академії наук, Державного симфонічного оркестру.

Після приходу до влади Директорії був допитаний Верховною слідчою комісією УНР, однак жодних покарань йому не призначено.

Потому працював в Академії наук. 7 липня 1919 р. заарештований

київською ЧК, а наступного дня розстріляний.

Дружина — Віра Миколаївна Шульгіна (1855-?), діти — Сергій та Павло.

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 13 грудня 1991 р.

В. У. Ч. К.
СЕКРЕТНЫЙ ОТДЕЛ
Ордер № 312 1
 Годен на 1 суток
 Настоящим предписывается Комиссару тов. Тришук произвести обыск у Науменко Владимира Павловича проживающего по Караваевской ул. д. № 23 кв. II
 Сделать выемку документов и др. материалов необходимых для дела и арестовать Науменку

Председатель ВУЧК
 Зам. Секретаря Отделом
 Секретарь Отдела

1919 года.

Арестован _____ принял _____

КОМЕНДАТУРА К делу.
 ВУЧК Ордерь № 158
 1919 на арестованного
 Фамилия, имя, отчество Науменко Владимир Павлович
 Кто задержан Чрезвычай
 Кем арестован К. Шев
 По какому делу К. Шев
 Откуда прибыл К. Шев
 Документы К. Шев
 Вещи К. Шев
 Куда направлено дело _____
 Подпись лица сдавшего арестованного _____
 Дежурн. Пом. Комеданта _____

Ордер на обшук та арешт
 В. Науменка. 7 липня 1919 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, стр 68428-фп, арк. 1.

Ордер комендатури ВУЧК
 на арештованого В. Науменка.
 8 липня 1919 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, стр 68428-фп, арк. 2.

Документ № 28

**Заява П. Науменка та клопотання
 Професійного вчительського союзу
 про звільнення з арешту В. Науменка**

В профессиональный учительский союз
 В комиссию по делам арестованных
 учителей

Заявление

В ночь с 7-го на 8-е июля был арестован у себя на квартире по ордеру Всеукраинской Чрезвычайной Комиссии отец мой Владимир Павлович Науменко, член уч. союза. При аресте был произведен обыск, причем взяты переписка и деньги. Про-

шу Профессиональный Учительский Союз возбудить ходатайство об освобождении отца моего.

[П. Науменко]

8-го июля 1919 года
 г. Киев

Профессиональный Учительский Союз не может отнестись равнодушно к аресту того из своих членов, который в тяжелые времена царского режима являлся одним из немногих носителей светлого идеала учителя-гражданина и в течение всей своей жизни неуклонно заботился о просвещении народных масс. На долю Науменко выпало не мало терний в ту мрачную эпоху. Едва явился просвет в нашей жизни, Науменко

народа и на склоне лет, будучи удручен болезнью, имеет полное право на внимательное отношение к своим заслугам, возрасту и недугам.

Председатель комиссии Профсоюзного Учительского Союза
 [підпис нерозбірливий]
 За секретаря Елена Новикова

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 68428-фп, арк. 4.
 Оригінал. Рукопис.

Постанова колегії ВУЧК від 8 липня 1919 р.
 з рішення про розстріл В. Науменка
 як колишнього гетьманського міністра
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 68428-фп, арк. 20.

Висновок Генеральної прокуратури про реабілітацію В. Науменка, затверджений 13 грудня 1991 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 68428-фп, арк. 123.

УТВЕРЖДАЮ
 Генеральная Прокуратура Украины
 Государственный советник
 2 класса
 Д.А. Усатов
 13 декабря 1991 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ
 НАУМЕНКО В.П.
 (фамилия, имя, отчество)
 НАУМЕНКО
 Владимир Павлович
 7 июля 1888 года
 г.р. Новгород-Сиверск Черниговской губернии
 Место работы и должности до ареста: Ученый, сотрудник Киевской Академии наук
 Место жительства до ареста: г.р. Киев, ул. Караванская, 23 кв. II
 Ссылка с партийности: Копья, каким образом, по каким статьям УК был осужден (репрессирован), а кем оправдан
 7 июля 1919 года арестован Воевучиной Воевучинской чрезвычайной комиссией по борьбе с контрреволюцией, спекуляцией и преступлениями по должности по обвинению в том, что при гетьмане Петлюре занимал должность министра народного просвещения Украины.
 8 июля 1919 года Коллегия ВУЧК в составе Дашко, Яковлева, Вителюцкого и Иванова приняла решение: "Расстрелять. Приговор привести в исполнение в 24 часа".
 Других решений в дело не принималось.

123
 с № 102
 15.02.1997

Архивный № 7
 Расстрелян
 8 июля 1919 года
 Содержался под стражей, в местах лишения свободы, на принудительном лечении (пену) (по материалу)

Незданная и осужденная
 Давлен и репрессирован или его родственники
 Принятые меры родственными Науменко В.П. по установленным.
 На Науменко Владимира Павловича распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года в связи с отсутствием сведений о совершении им преступлений.
 Начальник Службы безопасности Украины
 Начальник отдела по надзору за исполнением законов государственной безопасности Украины
 Д.А. Усатов
 1991 год
 Примечание: справка о реабилитации
 Иса. Костенко В.Г.
 от 19.2.95

ЖУРНАЛ
 Заседания
 Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контрреволюцией и преступными посяхениями по должности.
 8 июля 1919 года
 № 126
 Присутствовали: тов. Лаура, Скаль, Вителюцкий, Иванков
 Секретарь Николай

№ по порядку	Слушали:	Постановили:	Отметка об исполнении
1	Доклад Алекс. Кошкин, т. Вителюцкий		
6	Фамилия Науменко Владимир Павлович	Расстрелять приговор Вителюцкий 24 часа	

Председатель
 [підпис]

О.Г.Д.У.

УЧТЕНО в 1962 году

ДЕЛ

Андрій Ніковський

1885-1942

"СВУ"

(*Никовский А.В.*)

Міністр
закордонних
справ
Української
Народної
Республіки

ТОМ № 59

Часть

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
КГБ при Сов. Министров СССР
СЛЕД. ФОНД

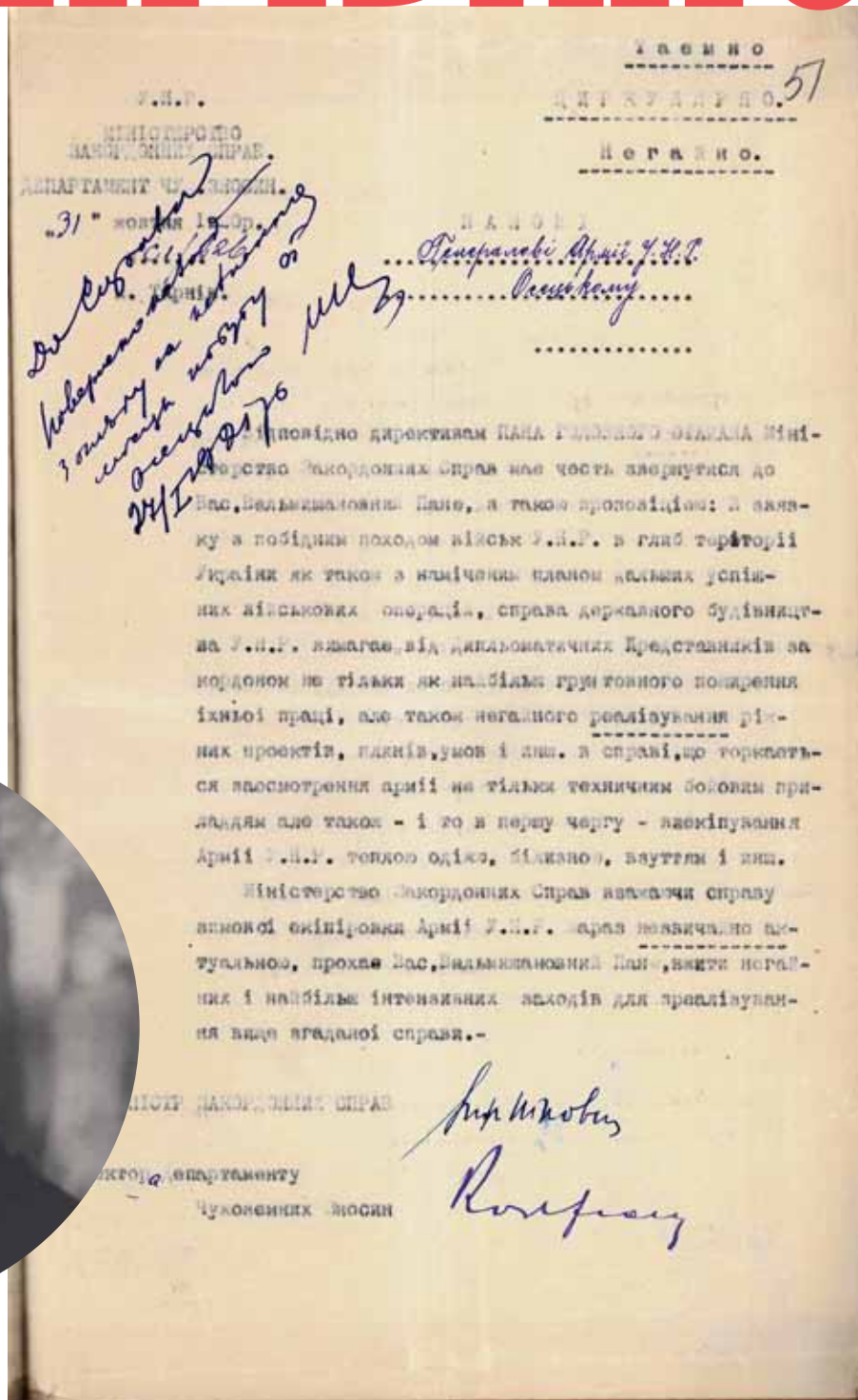
Дух №

997

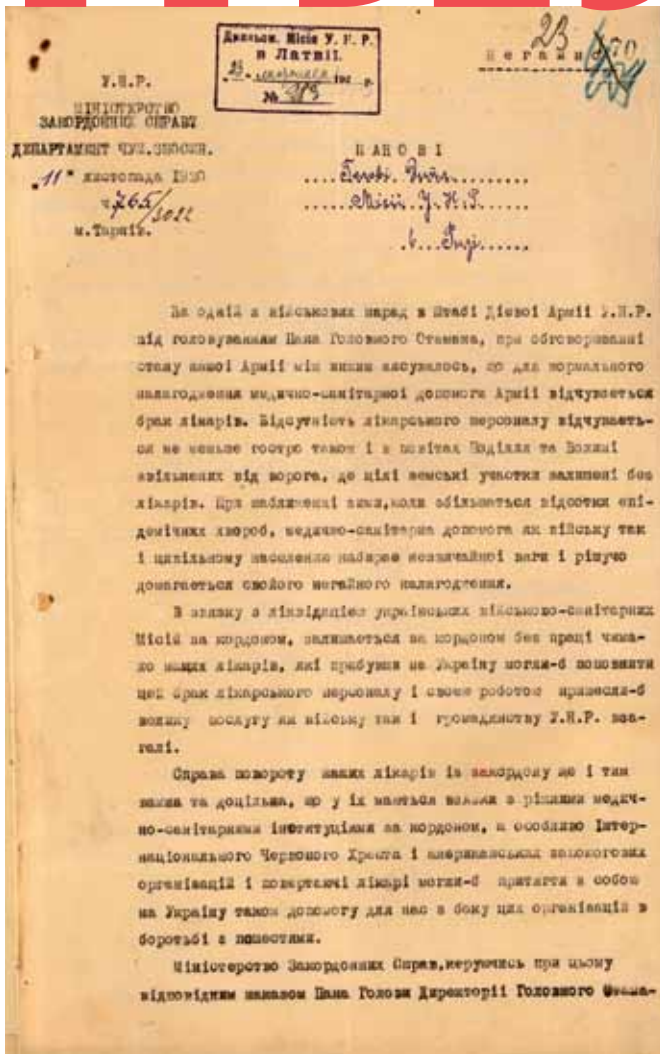
Андрій Васильович Ніковський народився у селі Малий Буялик Херсонської губернії (нині село Іванове Лиманського району Одеської області) у міщанській родині. Після смерті батька мати одружилася вдруге і переїхала до Одеси. Після закінчення п'ятої Одеської гімназії вступив на історико-філологічний факультет Новоросійського (Одеського) університету. Із 1906 р. А. Ніковський брав участь у роботі Одеського осередку «Просвіти», був членом і секретарем Ради товариства, обіймав посаду бібліотекаря. Активна життєва позиція зумовила його участь у Товаристві українських поступовців. Після закінчення університету, у 1913 р. переїхав до Києва і редагував першу щоденну україномовну газету «Рада».

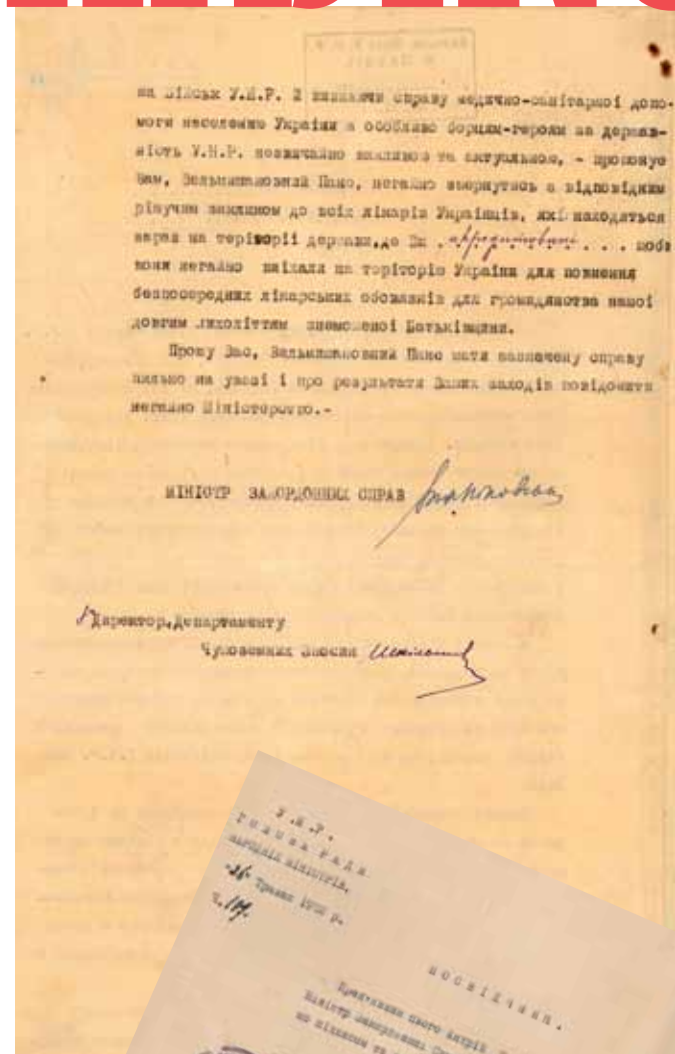
З початком Першої світової війни газета «Рада» була закрита царським урядом. Деякий час редагував «Літературно-науковий вісник». Упродовж 1915 — початку 1916 р. редагував і видавав в Одесі журнал «Основа», згодом працював уповноваженим Комітету Всеросійського союзу

Лист міністра закордонних справ А. Ніковського щодо зимового екіпірування армії УНР 31 жовтня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 3, стр. 7, арк. 51.

Лист за підписом А. Ніковського до Голови дипломатичної місії УНР в Ризі про повернення медичного персоналу в Україну. 11 листопада 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3697, оп. 1, спр. 1, арк. 23.

Посвідчення міністра іноземних справ УНР А. Ніковського, видане 26 травня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, спр. 17, арк. 1.

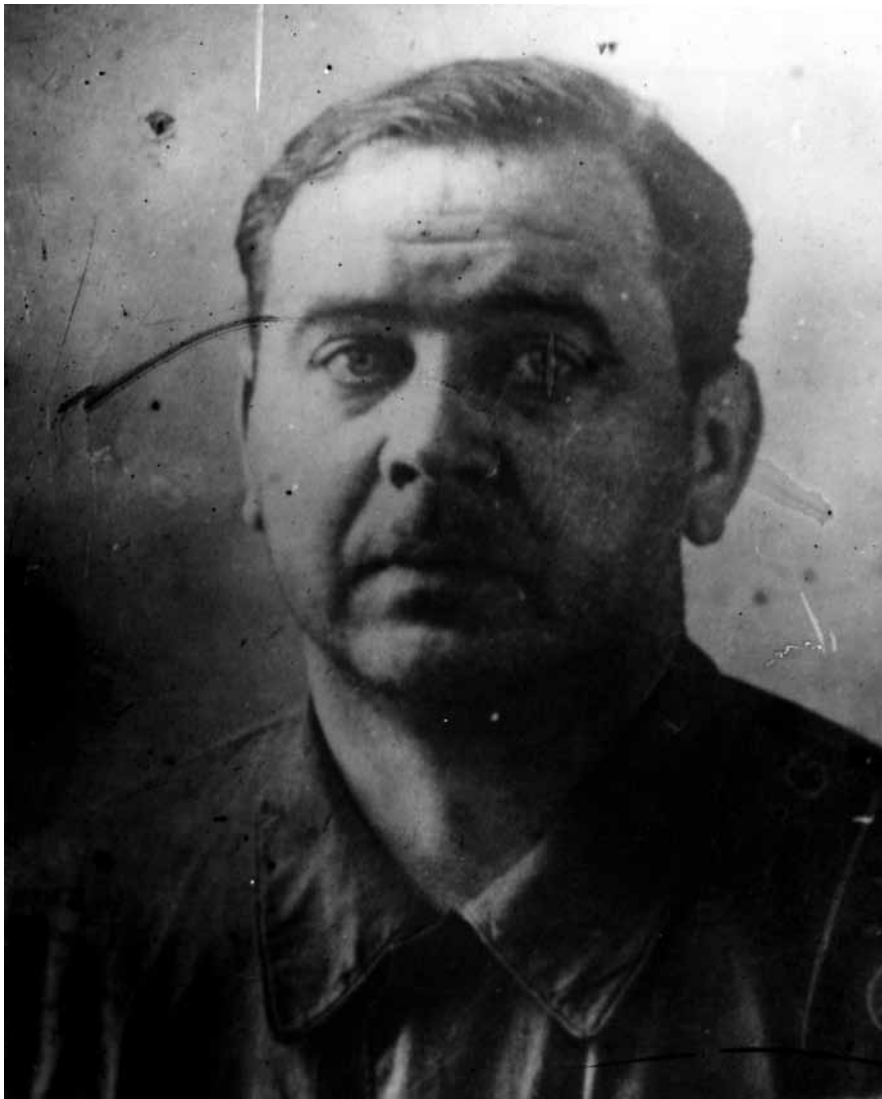
міст Південно-Західного фронту. Користувався псевдонімами «А. Яринович», «А. Ганаскович», «А. Василько».

Із розпадом Російської імперії у 1917 р. брав активну участь у відновленні Української державності — входив до складу Української Центральної Ради, у червні 1917 р. обраний товаришем (заступником) Голови Української Центральної Ради. Провідний діяч Української партії соціалістів-федералістів, головний редактор її партійного органу — газети «Нова Рада».

Улітку 1917 р. балотувався до Київської міської думи. У листопаді 1917 р. його призначили комісаром м. Києва.

Після жовтневого перевороту 1917 р. А. Ніковський одразу обрав антибільшовицьку позицію. Він був одним із очільників Крайового комітету охорони революції, висловлював кри-

тичні зауваження на сторінках газети «Нова Рада». Водночас критикував умови Берестейської мирної угоди між УНР та країнами Четвертного союзу, окупацію німецькими військами України. Активно опонував гетьману Павлу Скоропадському, був одним із засновників опозиційного Українського національно-дер-

жавного союзу. Так само критично А. Ніковський ставився до політико-економічної діяльності Директорії.

Під час окупації більшовицькими військами Києва у 1919 р. був членом організаційного комітету Українського Червоного Хреста, редактором часописів «Нова громада» і «Кооперативна зоря». Наприкінці 1919 р. — на початку 1920 р. — співробітник Української академії наук.

У 1920 р. емігрував разом із урядом УНР до Польщі. Із 26

травня 1920 р. — міністр закордонних справ Української Народної Республіки. Очолював комісію з розроблення конституції УНР (1920–1923 рр.). У серпні 1921 р. брав участь у роботі дипломатичної місії УНР у Варшаві, був членом української делегації на переговорах із Борисом Савінковим про спільні дії, внаслідок яких було підписано угоду про взаємне визнання УНР і Російського політичного комітету та окремо було розроблено велику військову конвенцію. Водночас в УСРР начальник секретно-оперативної частини особливого відділу

Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив А. Ніковського «ворогом народу» і вимагав заочно засудити до розстрілу.

Розчарувавшись у політичній діяльності українських емігрантів, полишив міністерську посаду і переїхав до Берліна, де до осені 1924 р. працював у друкарні Якова Оренштайна.

У 1924 р. відгукнувся на запрошення Сергія Єфремова повернутися до УСРР. ВУЦВК у жовтні 1924 р. ухвалив постанову про дозвіл щодо повернення А. Ніковського до радянської України. Працював у ВУАН, очолював правописно-термінологічну комісію, підготував і видав у 1927 р. «Словник українсько-російський».

У липні 1929 р. заарештований у справі «Спілки визволення України», засуджений до позбавлення волі. Покарання відбував у Ярославській в'язниці та виправно-трудоному таборі на Соловках в Росії. По завершенні строку ув'язнення постановою УНКВД вирок було скасовано і справу закрито. Звільнений у квітні 1940 р.

Помер у 1942 р. під час блокади Ленінграда (нині м. Санкт-Петербург, Росія), похований у братській могилі на Піскарьовському кладовищі.

СПРАВА. Допитовий лист обвинуваченого А. Ніковського. 9 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 4.

Постанова ГПУ УСРР про притягнення до відповідальності і утримання під вартою А. Ніковського. 23 липня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, ч. 1, арк. 3.

ДОПИТОВИЙ ЛИСТ ОБВИНОВАНОГО

4

1. Прізвище... Никовський
2. Ім'я, по батькові... Андрій Васильович
3. Вік... 44
4. Місце народження... Херсонська губ. с. Малий Бугулик
5. Постійне місце проживання... Київ, Горовицька вул. Ч.б. н.п.
6. Родинний стан... чужинець (син Юр. Федоса Нур.)
7. Освіта... Університет
8. Національність... Українець
9. Чи змінювали своє прізвище і коли так, то чому, де та з яких міркувань... в 1919р. при Радянській владі, працюючи на міс. Волост. Виконавчого
10. Партійність... був членом партії чуж. соц. федералістів
11. Местювний стан батьків до Р. революції, до війни зараз... матір не було, батько мобілізований
12. Ваш местювний стан до Р. революції а зараз... матір не було
13. Що робили до 1914 р./середньої посади/... був помічником, в 1914р. в Укр. радянській Раді в Київській Раді
14. Що робили під час війни... був членом Радянської Раді (вказує на посаду)
15. Що робили в березні по червень 1917р... був членом Радянської Раді
16. Що робили з жовтня 1917р. а по цей день/коллабізація/... був членом Радянської Раді
17. Остання посада... був членом Радянської Раді
18. Відношення до військової повинності... не служив
19. Кого з обвинувачених Ваш родич... немає
20. Чи пред'явлено звинувачення... немає
21. З якого часу під вартою... з 21/III 1929
22. Колишня судимість... не був під судом

9/III 1929р. Підпис Андрій Никовський

м. Харків

Документ № 29

Витяг з протоколу допиту А. Никовського про політичну та урядову діяльність

Дело № _____

Протокол допроса

1929 г. августа м-ца «20» дня. Я, Уполномоченный КРО Отд. ГПУ УССР Ушаков З.М. допросил ниженазванного Никовского [...], который показал:

[...]

Народился р. 1885 в с. М. Булик Херсонской губернии в родині агронома. [...] Університет скінчив в 1912 р. [...]. Політичну

роботу почав в Одесі в студентській «Громаді», з програмою відродження України на соціалістичній основі.

[...]

Бувши студентом, я вступив до нелегальної української організації «ТУП» (Товариство українських поступовців), куди входили члени різних партій на платформі: демократична республіка і автономія України. Ця організація мала в Києві 14 груп і коло 20-ти в провінції. Я належав до ради «ТУП» разом з М. Грушевським, Є. Чикаленком, Л. Жебуньовим, С. Єфремовим, Ф. Матушевським. [...] «ТУП» існував до революції, а з революцією розпався на партії; частина (досить велика) склала партію соціалістів-федералістів, на чолі якої став С. Єфремов, а я за товариша голови.

За Керенського я був секретарем Київського крайового виконавчого комітету, представником від українського громадянства. В Центральній Раді був товаришем голови від партії с.-ф. Як редактор газ. «Рада», котру вели Єфремов і я, і котра була близька до партії с.-ф. і як тов. голо-

ПОСТАНОВА

про призначення до відслідкованості та про обрання заходів заповідання.

м. Київ, 1929 року 23/III дня, Ісполкома ДПУ розглянувши матеріал передсудового слідства, по справі № 457 -

З Н А Д П О В:

до яких матеріялах наявні данні про участь гр. Никовського в діяльності організації під назвою "Союзна Висолення України" /"СВУ"/, а тому, керуємись КПК УССР і Постановою ВПЦК від 10/X-28 року "Про уточнення функцій організ ДПУ та Прокурорського нагляду"

Призначити гр-на Никовського до цієї справи, як обвинуваченого по ознаках вказує, що його передбачено арт. 54 п. 1 КПК УССР та ініціювати обрання заходів утримання гр. Никовського під вартою.

Копія цієї постанови надіслати Київському Осирокураторові.

Ця постанову оголошити обвинуваченому під розписку на цьому.

УПОВНОВАЖЕНІЙ: А. М. Мухоморов

ОТВЕРЖАЮ: М. М. Мухоморов

Постанову мені об'язаво 23/III 1929 року.

Обвинувачений: М. М. Мухоморов

19 2

ПРОТОКОЛ ДОПИТУ НІКОВСЬКОГО Анатолія Васильовича.

Від 20/ІІІ-1929р.

Народився р.1885, в с.М.Зулик Херс.губ., в родині агронома. Батько помер, коли мені було 7 років, на те вплила зміна за злуп.бани ІСАКОВИЧА в Одесі - ПЕРЯГОВОГО, котрому я допомагав у роботі. Студент М.Д. ВЛІХ підготував мене в гімназію, котру я скінчив в 1905р. Учі веронетер скінчив в 1912р. Був учителем гімназій Белев де Балас і Вісковатої. З 1913р. був запрошений на редактора газ."РАДА", єдиної тоді щоденної укр.газети: газета виходила в Києві, видавць Ф.ЧКАЛЕНКО, наприч на формах но-демократичний. З 1906р. я виступав в українській пресі в статтях на літературні теми. Як редактор провадив в газеті і політичний відділ. Псевдонім: А.ВАСИЛЬКО, А.ЮРИНО ІНЧ. Інших псевдонімів на мав ніколи. Політичну роботу почав в Одесі студентським "ГРОМАДИ", в програмі відродження України на соціалістичній основі. "ГРОМАДА" брала активну участь в революційній боротьбі в Одесі проти царського уряду. Із організаторів громади можу назвати як М.СЛАВЧЕНКО, проф.М.ГОРДІВСЬКИЙ, В.ВЛЕНАТСЬКИЙ /той три генер в Одесі/. Я був лектором і організатором шкільних гуртків молоді середніх шкіл. В "ГРОМАДИ" були оторі ІВЛЕНКО, Д.КОРОВИЧ, ПАЩЕНКО /змер/, Н.КРАСОВСЬКИЙ /в Києві/, В.БУРЧЕНКО /в Одесі/, КОБЛІНСЬКИЙ /Владивосток/, Гр.ДАЖНО, С.ШАПЧЕНКО-ШАПЧЕНКО /в Одесі/, Н.КОМАРЕНСЬКИЙ /змер/, В.РЕУХІНО /в Києві/, Г.ЛІЩЕНСЬКИЙ. Збори були не легальні ніж левіями в університеті, у ВЛЕНАТСЬКОГО, у ГОРДІВСЬКОГО, у ЛІЩЕНСЬКОГО. "ГРОМАДА" брала участь у всіх українських студентських конференціях, а також вислала делегатів і за кордон /в Іаду в Прагу в 1908р/ нелегально в Київський групою: КОТЛЕНЦЬ, М.ЗАПІСНИК, СУМЦЬКИЙ. Провали в "ГРОМАДИ" Київській, Одеській і Адавській почалися в 1910 року, при чому тут безперечно була провокація, але провокаторів не вказано. Були студентом, я вступив нелегальної укр.організації "Т.У.ІІ" /Товариство Українських Поступовців/, куди входили члени різних партій на плат.осні: демократична товариства і автономія Ук-

20 28

раїни. Ця організація мала в Києві 14 груп і коло 20-ти в провінції. Я належав до Ради "Т.У.ІІ" разом з М.ГРУШЕВСЬКИМ, С.ЧКАЛЕНКОМ, А.НЕВІТЬОВИМ, С.СЕРГЕВИМ, С.МАТУШЕВСЬКИМ. "Т.У.ІІ" давав провід українській пресі, підтримував видавництва, наприч через книгарні укр.книжок, впливав на школи через своїх членів. Всі вібрания були конспіративні, двічі на рік відбувалися в'їзди "Т.У.ІІ" на кварт.С.ЧКАЛЕНКА /М.Благовіст.вул.№-56/. "Т.У.ІІ" існував до Революції, а в революційні роки розпався на партії, частинна /дожить патика/ склали партію соціалістів-федералістів, на чолі якої став С.СЕРГЕВ, а за тов.голови. За ПЕРЯГОВОГО я був Секретарем Київського Крайового Виконавчого Комітету представником від українського громадянства. В Центральной раді був тов.голови від партії с.-ф. Як редактор газ."РАДА", котру вели СЕРГЕВ і я, і котра була близька до партії с.-ф. і як тов.голови Центральной Ради, я провадив боротьбу проти партії більшовиків. Партія с.ф. СЕРГЕВ і я, а значить і газета "НОВА РАДА" виступали проти 4-го універсала про самостійність України, як проти скороспілого акту, але в Ц.Раді не виходили. При німцях, я впливав в Центральной Раді, бо вважав, що запросини німців на Україну були актом помилковим.

До гетьманського перевороту газета "НОВА РАДА" провадила боротьбу проти уряду В.ГОЛУБОВИЧА. Під час гетьманщини в газеті провадилася гостра боротьба проти політики Гетьмана, а також я був головою Національного союзу, організованого українськими партіями в травні 1918 року; Нап.Союз в грудні виділив із себе Директорію і підняв повстання проти гетьмана. С.ПЕТЛЮРА був тоді головою Всеукр. Земського Союзу і провадив підготовку повстання., на чого гетьманський уряд арештував. В уряд Директорії увійшли із с.-ф. міністрами М.КОРЖЕНСЬКИЙ, І.ОГІЄНКО, О.ЛОТЦЬКИЙ. Я видавав газету і працював у партії. З кінця 1919р. я працював в Академії Наук, а перед тим в Книгоспілиці, в оперній театрі /там директора/, в "Дніпроосвіта" як ред.журнала "НОВА ГРОМАДА" - все це було за радянської влади, від якої кождий один німців., а потім жив легально,

Протокол допиту А. Ніковського

від 20 вересня 1929 р.

(початок)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фн, т. 59,

арк. 19-26.

ви Центральной Ради, я провадив боротьбу проти партії більшовиків. Партія с.-ф., Єфремов і я, а значить і газета «Нова рада» виступали проти 4-го Універсалу про самостійність України як проти скороспілого акту, але з Центральной Ради не виходили. При німцях я вийшов з Центральной Ради, бо вважав, що запросини німців на Україну були актом помилковим.

До гетьманського перевороту газета «Нова рада» провадила боротьбу проти уряду В. Голубовича. Під час Гетьманщини

в газеті провадилася гостра боротьба проти політики гетьмана. Також я був головою Національного союзу, організованого українськими партіями в травні 1918 року; Національний союз в грудні виділив із себе Директорію і підняв повстання проти гетьмана. [...] З кінця 1919 р. я працював в Академії наук.

[...]

До союзу Петлюри з поляками я поставився негативно, про що було вміщено в радянській пресі інтерв'ю. З приходом

21

зоб-що до августа 1919р. Різучо казав, що в січня 1919 року до августа 1919р. я не знав нічого про існування якої-небудь нелегальної організації проти більшовиків. Настерія був проти Радянської влади, але ніяких організаційних зусиль не робив. Після виходу Денікіна і вступу більшовиків у Київ закладав нелегальну організацію в борівні 1920 року проти більшовицького напрямку і в представників російських і українських груп. Запрошували туди по персональному управлінню: я був на двох-трьох засіданнях цієї організації /назва якої я не пригадує/. Були крім мене ПРОКОПОВИЧ, СТЕПАНЦЬКИЙ, від с.-д. Д.ЗАСЛАВСЬКИЙ від с.р. російських А.І. /прізвище забув/: платформою була демократична республіка і антибільшовизм. З цієї організації я вийшов до відходу більшовиків, бо вважав, що треба ставати ближче до радянської роботи. До союзу ПЕТЛЮРИ аж поляками я поставився негативно, про це було згадано в радянській пресі інтер'ю. З приходом ПЕТЛЮРИ я був членом Київського Громадського Комітету, тоді ж таки заснованого з представників партій і громадських організацій. Цей Комітет віділив з себе представників у Петлюрівську раду міністрів ПРОКОПОВИЧА, САЛІКОВСЬКОГО, В.САДОВСЬКОГО і мене. На питання, чи я міг згодитися бути міністром уряду УНР, будучи проти союзу Петлюри з поляками, відповідаю: мої товариші по Комітету і газеті, а також С.О.ЄФРЕМОВ настоювали, щоб я во ім'я громадської дисципліни вступив до Уряду Петлюри. На питання, чому мені в цьому випадку довірили портфель міністра закордонних справ, відповідаю: тому, що були певні, що взявши на себе цю посаду, я буду справляти її лояльно. При уряді УНР від 1920-го року партія с.ф. виділила в початку 1919 року діяльну групу при директорії, евакуювала в Польщу і буда тимчасово повернулася до Вінниці і Кам'янки, мала своїх членів і співробітників в колосі Уряду УНР. Від січня 1919р. до мая 1920р. ні я, ні інші члени партії с.ф.- ЄФРЕМОВ, СТЕПАНЦЬКИЙ і ЗАІВ, зв'язку з закордонною групою не мали і свої ніяких партійних функцій не відбували. Пригадує, що в кінці квітня 1920р. С.О. ЄФРЕМОВ говорив мені, що до нього приходила прибула в Поль-

22

ща діячка в Польщі з дорученням від Петлюри сказати С.О.ЄФРЕМОВУ, що не вважали на спілкування з поляками /не було ще до підписання договору 20/IV-1920р./, він, С. ПЕТЛЮРА, стоїть на позиції незалежної України і мріє створити зворотно українську державність. Це справило на ЄФРЕМОВА гарне враження, на мене також. Прізвища цієї діячки С.ЄФРЕМОВ мені не сказав, пояснивши, що діячка можна вірити. Довідавшись пізніше про деякі деталі умови ПЕТЛЮРИ в поляках, я висловлював в пресі радянській проти польсько-української політичної комбінації. Але коли ПЕТЛЮРА висловив причини й обставини цього союзу, то я його - дивлячись з факту і вважав уже цю комбінацію за тимчасову. На польсько-українському банкеті в Українському Клубі в приводе приходу поляків, С.ЄФРЕМОВ разом з іншими виступав в політичній промові, в котрій вітав політичний союз і культурний зв'язок двох народів. Але пізніше, бачивши нелояльність польського війська і захвату майже в Київі, він почав критикувати польсько-український союз і називав його авантюрою. Чи були в Київі до приходу поляків які-небудь зв'язки з повстанцями - я не знаю, не пам'ятаю, як каже т.свідчий, чи були якісь зв'язки повстанців в ПЕТЛЮРОВІ і Польщов до приходу поляків на Україну. З текстом польсько-українського договору я познайомився в середині червня 1920р. в Вінниці, а тогочасної військової конвенції, яка була складена ще в Варшаві разом з загально-політичними умовами, я не бачив, бо з ними петлюрівські військові круги кохалися. Не пригадує, до чого текст військової конвенції був де-небудь опублікований. Однак, щось мені було відомо, наприклад, про контроль поляків над заводами воєної амуніції на Україні і переважну роль Польщі в українській металургії, та ще якісь інші умови, що обнижували суверенітет української держави. Французький уряд був проти ПЕТЛЮРИ, вважавши його за германіза, і через це обмежили на тому, що мав при штабі Головного атамана свого агента, капітана ген.штаба ЛЕВІНСОНА, в котрим я отримав в 1921р., коли він їхав до Франції і кавав мені, що українська армія

Протокол допиту А. Ніковського
від 20 вересня 1929 р.
(продовження)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59,
арк. 19-26.

Петлюри я був членом Київського громадського комітету, тоді ж таки заснованого з представників партій і громадських організацій. Цей комітет виділив з себе представників у Петлюрівську раду міністрів: Прокоповича, Саліковського, В. Садовського і мене. На питання, як я міг згодитися бути міністром уряду УНР, будучи проти союзу Петлюри з поляками, відповідаю: мої товариші по Комітету і газеті, а також С.О. Єфремов настоювали, щоб я во ім'я громадської дисципліни вступив до уря-

ду Петлюри. На питання, чому мені в цьому випадку довірили портфель міністра закордонних справ, відповідаю: тому, що були певні, що взявши на себе цю посаду, я буду справляти її лояльно.

[...]

Бувши за кордоном до половини 1921 року я проводив біжучу роботу в Міністерстві, керуючи посольствами і місіями, провадячи політичну боротьбу проти більшовиків.

[...]

23 ~~23~~

справляв на нього гарне враження. Царвське міністерство закордонних справ до заходів голови української місії - холодно, і завжди радило договарятися з іншими антибільшовицькими формуваннями, в першу чергу з ВРАНГЕЛЕМ. До Врангеля їздили делегація від ПЕТІВЕРИ, як головного атамана, для прелімінарних переговорів про опільний виступ на більшовиків. Врангель про Україну нічого певного не сказав, вимагавши перш за все поводити радянський уряд, а потім говорити про національні справи. На цьому переговори заглодали. Коли стався пролив крові, ПЕТІВЕРА говорив мені перед відступом у Вінницю, що він лише на Україні певних повстанців, що деяк час будуть руйнувати більшовицьке завілля і навчав мені повстанця ШИШЕЛЯ, що оперував на Поділлі. Із Вінниці разом з урядом я виїхав до Кам'яниці, а відти через містечко до Польщі, в м. Тарнов. Організаційну і адміністративну справу по Мін.ЗакордСправ провадив я в Тарнові як і в Кам'яниці, а також вїїздив до Варшави і до Відня.

Вушив за кордоном до половини 1921-го року я провадив біжучу роботу в Міністерстві, керуючи посольствами і місіями, провадючи політичну боротьбу проти більшовиків. В 1921р. в Царинку до Варшави приїздили ЧХЕІЗДЕ і РАУШЕВІЦІ, котрі провадили переговори з СІВІНКОМ і предсавником гол.атамана, ген.ЗЕЛІНСЬКИМ, про координацію виступів проти більшовиків, говорили також і во мном як міністром закордонних справ про політичні перспективи "протибільшовицьких організацій". Приблизно в той самий час бачився я з Міністром закордонних справ Польщі САНІГОЮ. Він говорив про те, що після Рязанського договору Польща не може відкрито допомагати урядові УНР, бо не хоче і не може порушувати того договору. На мої намагання, що Польща має договір і в УНР і повинна нам допомагати, він доводив, що українська інтелігенція повинна чекати і провадити тим часом культурну працю для країної свідомості українського народу, а коли зміниться обстановка, тоді можна буде свої ідеали ставити на білий готовий.

10

24 ~~24~~

вому ґрунті. Про характер, організації і зв'язки повстанських організацій на Україні цього періоду я нічого не знав, хоч мені говорили, що провадиться дуже серйозна робота по організації повстань. Пригадує, коли О.К.СОЛІКОВСЬКИЙ м.мін.внутр.справ, що керував повстанською агентурою для України, сказав мені, що на Україну їде агент ШУТКОВСЬКИЙ з район Шмеринки і потім до Києва, і взяв у мене в гроші для передачі моїм дітям у Києві на Інститутській вулиці. Через деякий час мені доручили дві вчительки від дітей і переказали, що їм допомагає Д.А.ВРАСНИЙ /згодом лавний піаніно в групі ос-орів в Соловках/. Другий випадок: у мене взяв гроші для дітей і залюку В.К.ПРОКОПОВИЧ, кажучи, що передавати має дуже вірний чоловік ДОБОВИЧ, котрого я зустрічав в Тарнові мнєвхідь. Із повстанців українських я бачив д-ра болгарина /завуз прізвища/ і ЗІРКУ, що евакуювані до Царгороду з Врангелем, пробачилися до Тарнова і тут дістали гроші в інструції для операцій на Катерино олявинні. В організації рейду ТИТЕННИНА я не брав участі, але за місяць перед ним був на нараді у гол.атамана, де було кілька міністрів і кілька генералів і де ТИТЕННИНИ систематично виклав свої план рейду, казав про сілкомську його агентуру, про розірвання зв'язку між частинами Червоної Армії і швидкий успіх його операції. В кінці звізідання казав, що справа має бути серйозна тільки тоді, коли помилана присутнім організаційна сітка правдива. Після нападку ТИТЕННИНОВОГО рейду гол.атаман, приймаючи мене від останку, казав мені, що він тепер особисто буде керував операціями на Україні і що розвине сплету індивідуального терору проти проводирів революції, навчав при цьому ТРОЦЬКОГО, котрого наче б то може збити кочияй його казав з табору, призначивши гол.атаману на хресті і авангарді. Де був С.О.ВЕРИМОВ в травні 1920 року до кінця 1921р., щоб-то до моменту його легалізації, я не знав, але щоб він був за кордоном - не думаю, бо інакше він до мном заявлявся б; окрім того він сам про своє закордонне пробування говорив свідчивсь. Пригадує, що бувши в Варшаві, проїздом до Берліну /випиновий в одетавку/ в жовтні 1922р. я передав

11

Протокол допиту А. Ніковського від 20 вересня 1929 р.
(продовження, закінчення справа)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 59, арк. 19-26.

С. Єфремов писав мені в Берлін, що мені слід вертатися на Україну, бо можлива культурна робота і що по аналогії з дозволом М.С. Грушевському, повернутися на Україну Академія буде прохати і за мене.
[А. Ніковський]

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 59, ч. 1, арк. 14-18.
Оригінал. Рукопис на бланку.

25 #

через С.Ф. СКИПОВИЧА С.О.СЕРЕМОВА листа, в котрому вилонили причини невдач УНР і ПЕТЛЮРИ і говорила про пошуку більш органічної праці на Україні, політичної і культурної для здійснення наших ідеалів незалежної держави. Цього листа взяв у мене для передачі С.Ф.СКИПОВИЧ, що був радником чи заступником радянського торгпреда в Варшаві; передача була неможливою. Мені здається, що листа я передавав не в квітні, а влітку 1922р. На пригадує тепер, чи я мав відповідь від СЕРЕМОВА по суті цього листа. Наскільки прагну, причиною мого звертання до СКИПОВИЧА, було те, що СКИПОВИЧ передав мені від СЕРЕМОВА листа, де С.О.СЕРЕМОВ писав мені про моїх дітей. СКИПОВИЧ був до 1920-го року торгпредом в Константинополі від кооперації. Знаючи в квітні 1922р. до Берліну через Варшаву я дав СКИПОВИЧУ посланку для моїх дітей. Пригадує це, що листа СКИПОВИЧУ по жмені був передав ПОЛУХУ, при чому я не сумнівався, що лист буде відомий С.О.СЕРЕМОВУ і справді, коли я возвернувся р.1924-го на Україну, С.О.СЕРЕМОВ нагадав мені про цього листа і сказав, що він у нього в архіві. Пригадує що одні думали: в листі я, критикуючи моральні цінності ПЕТЛЮРИ, ВИННИЧЕНКА і ГРІВЦЬКОГО, висловлював думку, що бездоганні представителі української республіки в будучині міг би по праву бути тільки С.О.СЕРЕМОВ.

С.Ф.СКИПОВИЧ в квітні 1922р. доводив мені, що час маритися з Соціалістами і їхати працювати на радянському ґрунті на Україну, але я був ще зв'язаний інтересом українських справ і відносив і не міг на таку справу звільнитися. Бувши в Берліні в 1923р. я мав зустріч з моїми друзями по УНР бар.М.ВАСИЛЬКОМ, С.М.ЛЮБІМЦЕМ /був тоді і третій - не пам'ятаю хто/, котрі в страхом допитувалися в мене, чи я справді хочу вертатися на Україну і рвати старі обов'язки. Їм відповів, що поки що справа не стоїть реально, але я не збираюся публічно роздірвати карті. Особливо вони боялися, щоб я не почав редагувати знівоіхоловського журналу, що має виходити в Відні і усю участь може розкладати петлюрівський табір. Їм відповів, як т.т.КАЛІЩЕНКОУ і КАСЯНЕНКОВІ, котрі мені пропонували видавати такий журнал, що

26 #

на політичному ґрунті я працювати більше не хочу, арім і їхати на Україну для рядової культурної роботи. Бувши в Берліні, я проводив листування з С.О.СЕРЕМОВИ, головним чином в привиду його "Історії українського письменства" поштою, вкладаючи свої листи до конвертів в листами С.ОРИЕНТАНА. С.СЕРЕМОВ писав мені в Берлін, що мені слід вертатися на Україну, бо можлива культурна робота і що по аналогії в доповіді М.С.ГРІВЦЬКОМУ повернувся на Україну, Академія буде просити і за мене. ~~Щодо С.СЕРЕМОВА~~

Постанова обвинувачення А. Ніковського по «справі СВУ»

ПОСТАНОВА /ПРО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ/

М. Харків, року 1930, січня «21го» дня.
Я, УПОВНОВАЖДЕНИЙ ДПУ УСРР Ушаков, розглянувши матеріали передсудового слідства в справі № ... за звинуваченням гр. Ніковського Андрія Васильовича 1885 р. народження, син агронома, науковий співробітник ВУАН, кол[ишній] член ЦК партії УПСФ, кол[ишній] міністр закордонних справ та заст[упник] Кабінету Уряду УНР.

ЗНАЙШОВ:

Матеріалами слідства, свідченнями обв[инуваченого] Ніковського та інших обвинувачених у цій справі виявлено, обв[инувачений] Андрій Ніковський, наодрячись ідеологом дрібно-буржуазної партії УПСФ, а також членом ЦК цієї партії, з часу приходу до влади пролетаріату на Україні став на шлях активної збройної боротьби з Радянською владою, в цілях чого А. Ніковський відшукує всі засоби до цієї боротьби, а саме: I. Року 1919 обв[инувачений] А. Ніковський приймає активну участь в організації, яка підготовляє ґрунт для повалення Рад[янської] влади та відновлення капіталістичного ладу в формі білогвард[ійської] Денікінщини. II. В 1920 р. обв[инувачений] Андрій Ніковський, разом з іншими видатними ідеологами УНР, приймає активну участь в заснуванні запільної к-р організації під назвою Братство Української Державності (БУД), яка ставила собі завданням шляхом збройної боротьби повалити Радянську владу на Україні та відновити капіталістичний лад в формах УНР, керуючи на території України повстанськими бандитськими виступами Петлюрівських отаманів, а також в угоді з 2^м відділом Польського Генерального штабу підготовляли ґрунт на Радянській Україні для білопольської інтервенції. Цей злочин передбачено арт. 54², 54³, 54⁴ КК УСРР. III. При поваленні Рад[янської] влади на Україні в 1920 р. бандитсько-петлюрів-

ПОСТАНОВА. 192, 93
м. Харків, вересня 30 дня, 1929 року, Ч. прокурор
Народнього Комісаріату Юстиції УСРР в справах ДПУ - КРАЙНІЙ,
розглянувши матеріали передоудового слідства в справі №-457
по обвинуваченню гр-на Ніковського в участі в контр-
революційній організації під назвою "Спілка Визволення Украї-
ни" / арт. 54, п. 11 КК УСРР/ керуючись КК УСРР та Поста-
новом ВУЦВК'у від 10/Х-28 року "Про уточнення функцій органів
ДПУ та прокурорського догляду" -
У Х В А Л И В:
продовжити термін переведення слідства в цій справі та утри-
мання гр. Ніковського під вартою на "2" м-ці.
ПРОКУРОР НЕО УСРР /КРАЙНІЙ/
[Підпис]

РОЗПИСКА. 731 235
Копію винувального висновку ме- в мої справі ор-
аmiot 225 артк. КК УСРР мені об'явлено.
21.П-30 р.
[Підпис]

Постанова про продовження терміну слідства стосовно А. Ніковського на 2 місяці. 30 вересня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 59, арк. 192.

Розписка А. Ніковського про ознайомлення з обвинувальним висновком. 21 лютого 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 59-3, арк. 235.

ськими шайками при допомозі біло-поляків обв[инувачений] А. Ніковський входить до складу Кабінету міністрів Уряду УНР, розвиває жорстоку боротьбу з Рад[янської] владою, як збройною силою, так і дипломатичними засобами, а емігрувавши за кордон в 1920 р. продовжує ті акції, а коли став заступ[ником] прем'єра Кабінету [Міністрів] УНР, обв[инувачений] А. Ніковський, за допомогою 2го відділу Польського Генштабу організує на Радянській Україні повстання, підготовлює відомий рейд отамана Юр[ія] Тютюнника та бере жваву участь в керівництві їм, таким чином підготовлює на Радянській Україні другу біло-польську інтервенцію. Цей злочин передбачено арт. 54⁴ КК УСРР. IV. Від [19]24 р. обв[инувачений] А. Ніковський директивами укр[аїнського] емігран[тського] петлюрівського центру із закордону поверта-

ється на Радянську Україну в цілях заснування нової запільної організації. По приїзді на Радянську Україну обв[инувачений] А. Ніковський встановлює зв'язки з ідеологами [бувших] членів БУД УПСФ та взагалі з укр[аїнською] шовіністичною інтелігенцією, серед котрих разом з Сергієм Єфремовим та іншими підготовлює ґрунт, закладає в 1926 р. запільну к-р організацію під назвою Спілка Визволення України (СВУ), яка ставить собі завданням шляхом збройної боротьби повалити Рад. владу, відірвавши територію України із складу ССРР та відновити капіталістичний лад в формі УНР. Обв[инувачений] Ніковський входить до керівного центру СВУ, приймає активну участь в засіданнях, де вироблює статут та програму СВУ та план роботи по заснуванні філій та п'ятірок СВУ. Одночасово обв[инувачений] Ніковський за директивами керівничого центру СВУ в Одесі закладає філію СВУ, а в м. Києві керує осередками СВУ у відомих кооперативних, літературних та артистичних колах. Цей злочин передбачено арт. 54¹¹ стосовно до 54² КК УСРР.

На підставі вищенаведеного, керуючись арт. Кримінально-Процесуального Кодексу УСРР та постановою ВУЦВК-у з 10.10. [19]28 року «Про уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського догляду»,

УХВАЛИВ:

Пред'явити гр. Ніковському Андрію Васильовичу обвинувачення в заподіянні злочину, що його передбачено арт. арт. 54², 54⁴, 54¹¹ стосовно до 54², Кримінального Кодексу УСРР.

Копію цієї постанови направити Прокуророві по догляду за органами ДПУ УСРР.

Уповноважений ДПУ УСРР: [Ушаков]
НАЧ. СВ. ДПУ УСРР: /ГОРОЖАНІН/

Вищезазначене обвинувачення мені пред'явлено
/підпис обвинуваченого/ [А. Ніковський]

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 59, ч. 3, арк. 232-232.
Оригінал. Рукопис на бланку.

№ 366/0-60 дата 22.11-60

Докладчик _____

Прокурор _____

Назначено к рассмотрению

19 11

НОЙ ССР

Сергій Остапенко

1881-1938

ДЕЛО

По обв. Остапенко

Сергей Степанович

по ст. ст. 59-1, 59-11 УК РСФСР

Акт осмотра

Взвешивания

документов
за 1960, 11

Прем'єр-міністр
Української
Народної
Республіки

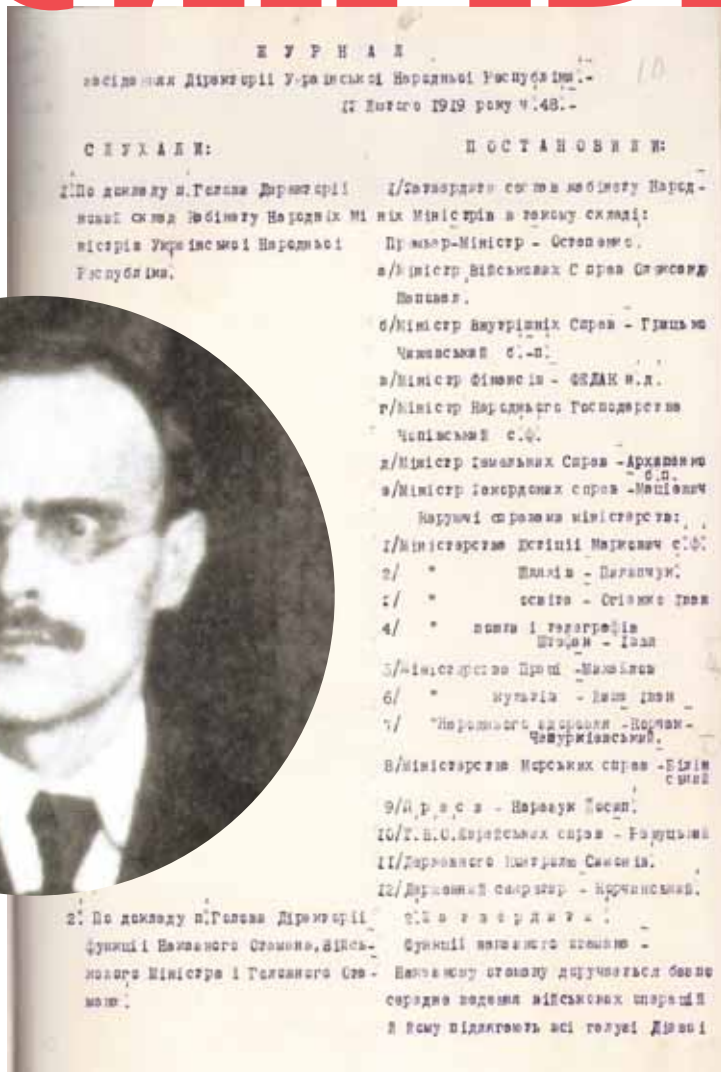
Міністр торгівлі
і промисловості
Української
Народної
Республіки

АРХИВ КГБ при СМ СССР

по Харьковской области

Арх. № 018471

ТОМ №

Журнал засідання Директорії УНР від 17 лютого 1919 р. з призначенням нового складу Кабінету народних міністрів ЦДАВОУ, ф. 1092, оп. 6, стр. 2, арк. 10–11.

СЕРГІЙ СТЕПАНОВИЧ ОСТАПЕНКО народився у місті Троянів Житомирського повіту Волинської губернії (нині село Житомирського району Житомирської області). У 1897 р. вступив до Білокриницької чотирикласної сільськогосподарської школи. Із 1904 р. працював вчителем двокласної школи у м. Турійськ.

У 1905 р. був арештований за політичну діяльність, три роки покарання відбував у в'язниці. У 1909 р. екстерном закінчив Володимирський кадетський кор-

пус. У 1909–1913 рр. — навчався на економічному факультеті Київського комерційного інституту. Зважаючи на успіхи у навчанні, рада інституту відрядила С. Остапенка до Німеччини для поглиблення економічних знань. Із 1913 р. — завідувач статистичного бюро Балтського повітового земства. У 1914 р. у Харкові очолив Бюро гірничодобувної промисловості, працював у Харківському комітеті по розподілу палива. У 1917 р. переїхав до Києва

і працював приват-доцентом Київського комерційного інституту.

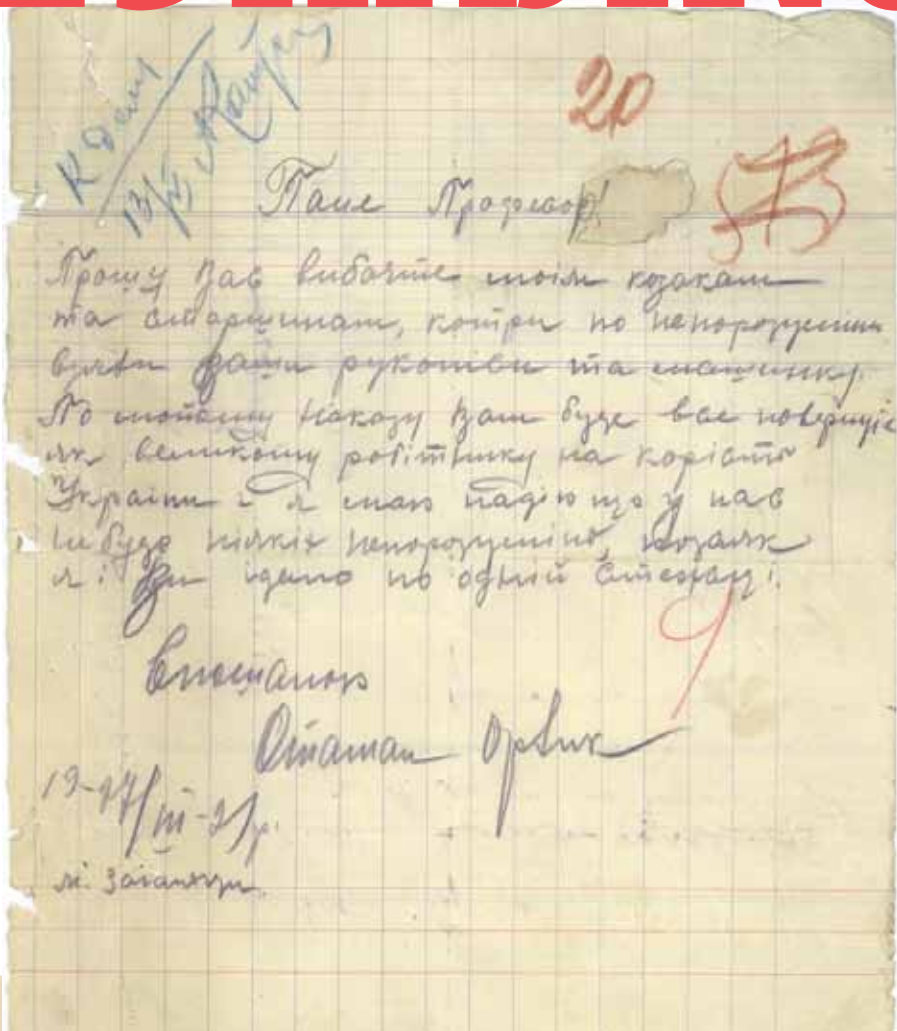
У січні 1918 р. — економічний радник господарчої комісії української делегації на мирних перемовинах у Бересті (сьогодні м. Брест, Білорусь). Від березня 1918 р. — у складі комісії при Раді Народних Міністрів Української Народної Республіки із товарообміну із центральними державами. Від квітня 1918 р. — керував статистич-

ним бюро секретаріату праці. Під час Гетьманату С. Остапенко працював у складі економічної комісії на перемовинах із радянською Росією. Експертну роботу суміщав із викладанням у навчальних закладах м. Києва.

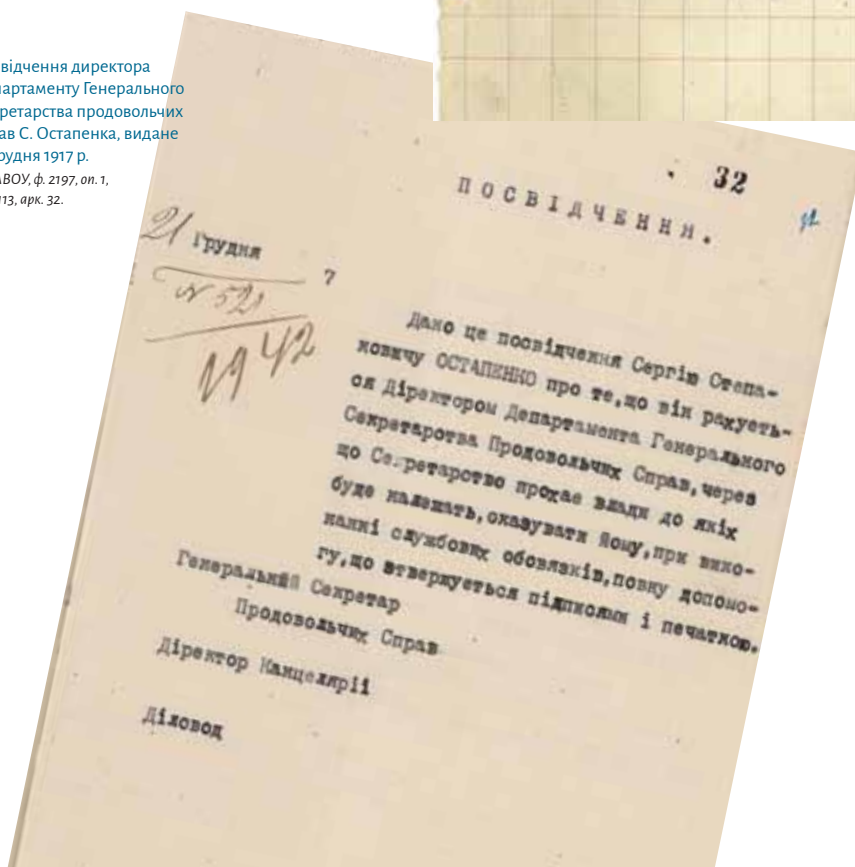
У грудні 1918 — лютому 1919 рр. — міністр торгівлі і промисловості Української Народної Республіки. У лютому — квітні 1919 р. — прем'єр-міністр Української Народної Республіки, активний прихильник налагодження контактів із країнами Антанти.

Після відставки кілька місяців проживав у Галичині. Із липня 1919 р. — приват-доцент Кам'янець-Подільського державного університету, викладав статистику, політичну економію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР і наприкінці 1920 р. виїхав до Києва. Один із організаторів, завідувач сільськогосподарського технікуму

Посвідчення директора Департаменту Генерального Секретарства продовольчих справ С. Остапенка, видане 21 грудня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 2197, оп. 1, стр. 113, арк. 32.

Лист отамана Орлика (Ф. Артеменка) до С. Остапенка з вибаченням та обіцянкою повернути захоплені в адресата рукописи і друкарську машинку. 27 березня 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп, т. 10, арк. 20.

у селищі Немішаєве (нині Київська область). Під час слухання «справи уряду УНР» у травні 1921 р. спочатку був запрошений як свідок, однак 13 травня 1921 р. був арештований. На вимогу державного обвинувача, члена ВУЦВК Дмитра Мануїльського його перевели на лаву підсудних. Провину не визнав. Надзвичайним революційним трибуналом 29 травня 1921 р. був засуджений до 5 років ув'язнення. Але покарання замінили 5 роками примусових робіт без позбавлення свободи на роботі по спеціальності.

Українська делегація на переговорах у Бересті (сьогодні м. Брест, Білорусь).

Працював у журналі «Червоний шлях», професором Інституту народного господарства у Києві. У 1926–1930 рр. — працював у Вищій раді народного господарства УСРР. У 1930 р. був арештований у справі «Українського національного центру», але через 5 місяців був звільнений. Працював плановиком у Харкові, згодом був направлений до Луганська економістом-плановиком вугільного тресту. У 1937 р. проживав у Харкові (селище Липовий Гай). Арештований 16 грудня 1937 р. Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Харківській області

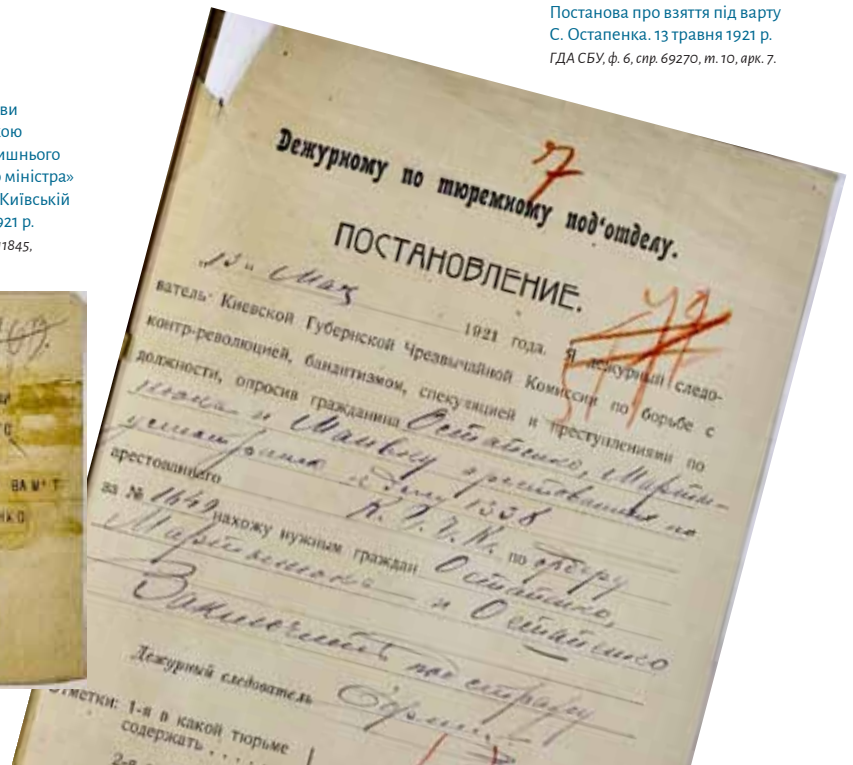
від 30 грудня 1937 р. був розстріляний 21 січня 1938 р.

Одружений, дружина Віра Омелянівна (1893 р. н.) була арештована у 1941 р. і вислана строком на 5 років в Иркут-

ську область, сини — Анатолій (1911 р. н.) і Сергій (1918 р. н.), донька Тамара (1915 р. н.).

Реабілітований військовим трибуналом Київського військового округу

Телеграма голови ВУЧК із вказівкою залишити «колишнього петлюрівського міністра» С. Остапенка в Київській ЧК. 14 травня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 11845, т. 2, арк. 27.

Постанова про взяття під варту С. Остапенка. 13 травня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270, т. 10, арк. 7.

По сведениям...
 На мои сведения... 18
 Писмо...
 20
 Скажите, какие...
 Почему ОНУК...
 Скажите, что...
 Почему ОНУК...
 Скажите, по...

временно эту должность за собой, я занял по предложению Уполномоч[енного] партии УСР тов. Шаповала пост Министра Народного хозяйства. В первых числах января 1919 года состоялось постановление Директории о назначении меня Председателем Совета Министров с поручением составить кабинет. Приняв предложение я исполнил поручение в г. Виннице на протяжении срока приблизительно 2 1/2 недель. Кабинет был составлен персонально из следующих лиц:

- Председателем Министров Остапенко С.С.
- Министром Земледелия Архипенко Врид.
- Министром Военного Министра Сиротенко Врид.
- Министра внутр[енних] дел Чижевский
- Министром Железных дорог Пилипчук
- Министром Народного хозяйства Фещенко-Чопивский
- Министром по Еврейским делам Красный.

В силу отказа отдельных партий и коалиций взять на себя ответственность руководства политикой, Директорией было поручено мне составить кабинет персонально с условием на время пребывания в кабинете, выхода из партии членов кабинета.

[...]
 Показания писаны с моего согласия что подтверждаю своей подписью.

[С. Остапенко]

14-15/V 21 г. Допрашивал [Рибальский]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 10, арк. 9, 15.
 Оригинал. Рукопис.

Документ № 32

Витяз з обвинувального висновку на С. Остапенка від 30 грудня 1937 р.

К следделу № 78229.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ
 по обв[инению] ОСТАПЕНКО
 Сергея Степановича
 Я, оперуполномоч[енный] III Отд[ела]
 УГБ ХОУ НКВД — лейтенант госбезопасности ЭЙДУК, рассмотрев с/ч. следственное дело по обвинению ОСТАПЕНКО Сергея Степановича, 1881 г. рождения,

ЧЕМ и ШРАГ, а также ИНДИШЕВСИМ, но организационную связь с ними отрицает (л. д. 14, 21).

Вместе с ГОЛУБОВИЧЕМ, являвшимся председателем делегации правительства Центральной Рады, ОСТАПЕНКО участвовал в 1918 г. в мирных переговорах с Германией (л. д. 11).

Кроме того, ОСТАПЕНКО признал, что он поддерживал связь с б[ывшим] чл[еном] УПСР СЕВРЮКОМ, который эмигрировал за границу в 1925 г., был в Харькове, как журналист, французский подданный (л. д. 14–15). После отъезда СЕВРЮКА в Париж — Остапенко вел с ним переписку (л. д. 16). [...]

Из показаний обв[иняемого] ОСТАПЕНКО вытекает, что он как б[ывший] видный деятель УНР, — являлся центром притяжения украинской контрреволюции в г. Харькове.

ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 78229 по обв[инению] ОСТАПЕНКО Сергея Степановича — направить на рассмотрение Судебной Тройки УНКВД по Харьковской области.

Справка: ОСТАПЕНКО содержится при ХОУ НКВД с 16 декабря 1937 г.

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕН[НЫЙ] З ОТД УГБ
Лейтенант Госбезопасности

[підпис] /ЭЙДУК/

«СОГЛАСЕН» ЗАМ НАЧ III ОТД УГБ

Капитан Госбезопасности

[підпис] /ТОРНУЕВ/

«УТВЕРЖДАЮ» ЗАМ НАЧАЛЬНИКА

ХОУ НКВД

Майор Госбезопасности

/РЕЙХМАН/

«30» декабря [19]37 г.

г. Харьков.

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 22–23.

Оригинал. Машинопис.

Витяг з рішення військового трибуналу про реабілітацію С. Остапенка від 29 квітня 1960 р.

Секретно

ОПРЕДЕЛЕНИЕ №366/0-60 ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ КИЕВСКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА

в составе:
председательствующего полковника юстиции Захарченко
членов подполковников юстиции Сиротенко и Котова
рассмотрел в заседании от «29» апреля 1960 года

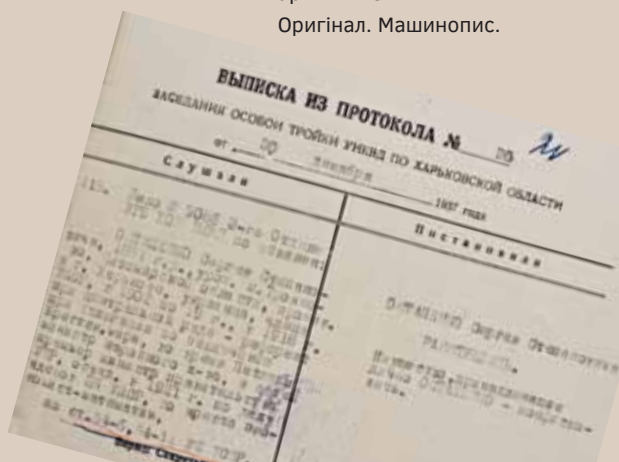
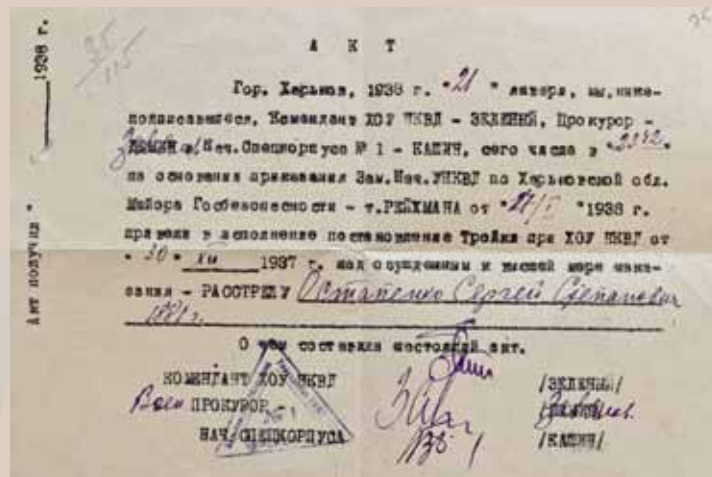
Надзорный протест военного прокурора Киевского военного округа на постановление особой тройки УНКВД по Харьковской области от 30 декабря 1937 года, на основании которого расстрелян Остапенко Сергей Степанович, 1881 года рождения, до ареста 16 декабря 1937 года — работал преподавателем в институте народного образования в городе Харькове.
[...]

УСТАНОВИЛ:

Остапенко обвинялся в том, что являлся активным участником националистического движения на Украине и работал в буржуазных правительствах Украины. Имел связь с украинскими националистами Васильковским, Гериновичем,

Витяг із протоколу особливої трійки УНКВД по Харківській області від 30 грудня 1937 р. про винесення смертного вироку С. Остапенку
ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 24.

Акт про виконання розстрілу С. Остапенка. 21 січня 1938 р.
ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 25.

Данил Д.А.Усатов.
18. декабря 1991.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении Остапенко С.С. (полное название)
по материалам уголовного дела (акт № 229603)

Фамилия, имя и отчество ОСТАПЕНКО
Сергей Степанович
Год рождения 1881
Место рождения М.Троянов Автомагистерского уезда Волынской губернии
Место работы и должность до ареста Миродский техникум на ст.Кичеево, заведующий, профессор
Место жительства до ареста г.Киев, ул.Бульварно-Кудринская, 41, кв.7

*С. Захарченко
(8 стр.)
26.02.99
[подпись]*

Связан с партией беспартийный
Когда, каким органом, по какому статье УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, каково было ли решение по делу в силе:

По приговору специально назначенного ЦКБ*ом УССР Верховного Чрезвычайного Революционного трибунала от 29 мая 1921 года в числе других осужден к заключению в концентрационный лагерь сроком на 5 лет. С учетом решительного осуждения Остапенко всей политикой УНР и всех буржуазских выступлений, принимая во внимание ценность Остапенко как научной силы, названного названного трибуналом заменен 5 годами принудительных работ, без лишения свободы, с использованием по специальности. Амнистия, объявленная 5-м Всеукраинским Съездом, к Остапенко применена не была.

Приговор объявлен окончательным и не подлежащим пересмотру. Согласно приговору Остапенко С.С. признан виновным в том, что он, будучи министром в правительстве т.н. УНР, в январе 1919 года вел особые переговоры с представителями Антанты об амнистии их помощи в борьбе против рабочих и крестьян Украины, в феврале

Огиенко и Юринцом, эмигрантами Яворским, Речитским и Янатой.

В протесте предлагается отменить постановление тройки и дело прекратить по следующим основаниям.

Обвинение Остапенко было основано на признании им своей вины и показаниях свидетеля Лизанивского.

[...]

По материалам архивно-следственных дел на Гериновича, Юринец, Янаты и других Остапенко не упоминается.

В протесте также показывается, что в 1937 году Остапенко был осужден за те же преступления, за которые он был осужден в 1921 году, то есть был осужден незаконно в 1937 году.

Проверив материалы дела и находя протест обоснованным, военный трибунал КВО, руководствуясь ст. 346 п. 1 УПК УССР, ОПРЕДЕЛИЛ:

постановление особой тройки УНКВД по Харьковской области от 30 декабря 1937 года в отношении Остапенко Сергея Степановича отменить и дело о нем производством прекратить за отсутствием состава преступления. [...]

Председательствующий [Захарченко]
Члены: [Сиротенко]
[Котов]

[...]

Справка выслана жене реабилитированного.

[...]

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 76.
Оригинал. Рукопис на бланку.

Висновок Генеральної прокуратури України про реабілітацію С. Остапенка, затверджений 18 грудня 1991 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270, т. 42, арк. 344.

1919 года, заняв пост председателя Совета министров, продолжил свое эгоистичное авантюристическое подталкивание интересов трудящихся масс Украины западно-европейскому капиталу. Явившись на территории Советской Украины и заняв ее жителям занятием широчайшей работой, от прошлого не отказывая и фатально став центром притяжения для злодеяний денацистов.
Вместе с тем, обилие Остапенко не предвзялось. По суду обвинения он не допущен, о материалах дела после окончания следствия не ознакомлен.
Арестован 13 мая 1921 года.
Осужден «судейкой» о дате освобождения из-под стражи нет.
Содержался под стражей, в месте лишения свободы, за ~~каким-либо~~ ~~делом~~ (подробнее вывернуть):
... лет, ... месяцев, ... дней.
Назначался в ссылке ... лет, ... месяцев, ... дней.
Данные о репрессированном или его родственниках:
Данных о местонахождении близких родственников Остапенко С.С. не имеется.
№ ОСТАПЕНКО Сергея Степановича
(8-к. 0)
распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года, поскольку в деле отсутствуют доказательства, подтверждающие обоснованность привлечения его к уголовной ответственности по данному делу.

Саша Начальник отдела не надолго за заместителем в органах государственности Прокуратуры УКРВИНИ государственной советник юстиции 3-го класса
18 декабря 1991 года.
Л.Г.Кушнар

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации Остапенко С.С. никому не направлялась ввиду отсутствия данных о местонахождении его близких родственников.
1991 года издана

АРХИВ ВУЧК ГПУ — НКВД — МВД.
АРХИВ

Учетно-архивного отдела

ВГБ при Сов. Министров СССР *пр. производства 19*

СЛЕД. ФОНД

СЛЕДСТВЕННОЕ ДЕЛО

*оставить
1.3.94*

**Валентин
Садовський**

1886–1947

по обвинению *Садовський*

Генеральный
секретар
судових справ

Народный
министр праці
Української
Народної
Республіки

Полученное из архива дело должно быть воз-

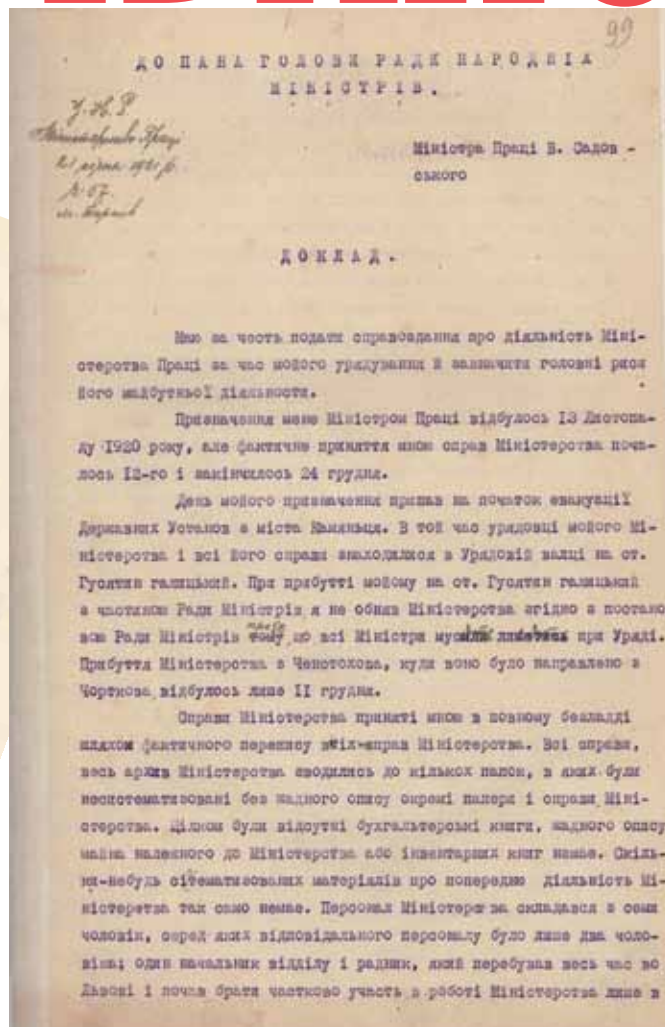
71179
УЧЕТНО-АРХИВНЫЙ ОТДЕЛ

КГБ при СМ СССР

маж.

Фото з дипломатичного паспорту В. Садовського (вересень 1921 р.)

Доповідь В. Садовського про діяльність Міністерства праці. 21 січня 1921 р. (початок)
ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 54, арк. 99–100.

Валентин Васильович Садовський народився у селі Пліщин Ізяславського повіту Волинської губернії (нині Шепетівський район Хмельницької області). Навчався в Острозькій гімназії, на юридичному факультеті Університету Святого Володимира та економічному факультеті Петербурзького технологічного інституту.

Студентом долучився до українського національно-визвольного руху. Член Революційної української партії, Української соціал-демократичної робітничої партії

(УСДРП), українських студентських громад, один із авторів часопису «Український студент», редагував газету УСДРП «Праця». У 1908 р. був засуджений до 4 місяців ув'язнення за зберігання нелегальної літератури.

Із 1913 р. — помічник присяжного повіреного Петербурзької судової палати, із 1915 р. — присяжний повірений Київської судової палати.

Навесні 1917 р. увійшов до складу Української Центральної Ради. У червні 1917 р. став генеральним секретарем судових справ Генерального

Секретаріату Української Центральної Ради. У серпні 1917 р. відправлений у відставку. За Гетьманату — член української делегації на мирних переговорах з радянською Росією.

Брав участь в опозиційному до Гетьмана Павла Скоропадського Українському Національному Союзу. У 1919 р. був заарештований на 1 місяць командиром підрозділу Червоної армії. У 1920–1922 рр. — міністр праці УНР в еміграції. Спочатку проживав у Варшаві, де працював в Українському науковому інституті, згодом у Празі та Подєбрадах, де викладав

998

кімці грудня. Роста перовому сиділася в ділових, помічників ділових і кур'єра. Бюджет Міністерства не було задан, відкритих кредитів на утримання існуючого персоналу і незначних сум на зміну лідрован відділів так само не було.

Праця Міністерства за час його урядування зв'язана з однією боку до налагодження внутрішньої організації Міністерства, з другою боку до поширення складу і вироблення широкого плану діяльності на майбутнє. В цих цілях переведені в Міністерстві наступні роботи:

- 1/ шито заходів до налагодження бухгалтерської і фінансової роботи;
- 2/ вироблення проекту тимчасових статів Міністерства, який внесений до фінансової комісії;
- 3/ вироблення видаткової росписи на перші чотири місяці 1921 року і передачі до фінансової комісії;
- 4/ розпочато переговори відносно призначення до Міністерства ряду нових людей, частково ті переговори вже закінчилися і нові люди приступать до роботи в ближчі дні;
- 5/ вироблено статут Міністерства Праці;
- 6/ розпочато розробку законопроекту про місцеві установи Міністерства Праці;
- 7/ розпочато роботу по розгляду і систематизації законодавчого робітничого законодавства на Україні.

Дальша діяльність Міністерства Праці в час перебування на цій території, являється в наступній спосіб:

Перед Міністерством стоїть завдання систематизації і перегляду всього існуючого робітничого законодавства. Робітниче законодавство було і в тім галузі багато законодавства, в якій наша державно-права творчість виявляється чи не найменше. Зараз воно уявляє конгломерат цілком не систематизованих норм урядів Російського державного, тимчасового і Уряду У.Н.Р. При приході на територію У.Н.Р. нашому Уряду довелося ступитися в широкому розширенні більшовицьким законодавством, яке в свої галузі ні в якій спосіб не повинно бути внесено все цілком. Першим завданням Міністерства являється розібратися в цьому матеріалі і перевести його після відповідної перевірки в струнку систему. Ось стоїть з цього погляду перед Міністерством завдання зібрати і кодифікувати всі закони, що обов'язують сфери робітничого законодавства на території У.Н.Р. перекладаючи їх на українську мову. Для Міністерства ясно, що ця кодифікація мусть бути єдиним в дусі живим законодавчо творчістю, бо багато в тих нормах

10

ми обов'язують в тім галузі являється застарілими і не відповідають потребам життя.

Серед тих законів, які мають бути вироблені і переведені в життя при теперішньому стані державних фінансів, Міністерство Праці в першу чергу має на увазі надіслати законам, які торкаються встановлення правового стану робітничих організацій / професійні союзи, маси хорак, культурні робітничі організації, фабрично-заводські комітети і т. п. / і відносно них працює в напрямках / закон про страйк, про конфліктні акти, про шкільні суди і т. п. /.

Переведення в життя робітничого законодавства і загальним ведення певної державної політики в області робітничого питання, можна буде віднести в той разі, коли на місцях Міністерство буде мати певний підготовлений персонал в цілком зазначених працях і обов'язках. З огляду на це Міністерство Праці вважає необхідним виробити законів про місцеві установи Міністерства; виробити для них відповідні інструкції і улаштування курсів для місцевих діячів Міністерства Праці.

Висновки на перший план ці завдання Міністерство не вважає можливим обійти і інші галузі робітничого питання / питання про безробіття, про державне забезпечення працездатних і т. д. / і буде робити в цих галузях, що можна являється при теперішніх умовах.

Міністерство Праці вважає, що його праця може проявлятися нормально лише тоді коли воно встановить зв'язок і буде працювати в контакті з робітничими організаціями. Вважати можливим реалізувати це справу в повному об'ємі лише тоді, коли буде Уряд на Україні, початковий крок в цьому напрямку Міністерство Праці вважає необхідним зробити вже тепер. В цих цілях має бути розроблений проект про палату праці - дорадчий орган в представстві робітництва при Міністерстві.

Все запропоновану роботу Міністерство має на увазі перевести отже рахунок в конкретних, реальних умовах наших економічних відносин і становленні нової державної господарки.

МИНИСТР ПРАЦІ *В. Садовський*
ДИРЕКТОР *В. Садовський*

Доповідь В. Садовського про діяльність Міністерства праці. 21 січня 1921 р. (закінчення)
ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, стр. 54, арк. 99-100.

Згода В. Садовського балотуватися в партійному списку до Українських Установчих Зборів. 8 грудня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1143, оп. 1, стр. 6, арк. 12.

НАКАЗ
ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
15 листопада 1920 року.
Ч. 78.

МІНИСТЕРСЬКОМУ С. Садовського Валентина на уряд Міністерства Праці.

ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ *В. Садовський*

ГОЛОВА РАДИ НАРОДНИХ МІНИСТРІВ *С. Шинкаренко*

С. В. О. ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРІА *С. Шинкаренко*

Наказ
Директорії УНР
про призначення
В. Садовського
міністром праці.
13 листопада 1920 р.
ЦДАВОУ, ф. 1492, оп. 2,
стр. 4, арк. 104.

До Волинської Округної Комісії
по справам виборів до Українських Установчих
Зборів.

Сми заявляю Волинській Округній Комісії,
що я згожуюсь на виставлення моєї кандидатури до
Українських Установчих Зборів по Волинській Окрузі
в опіку Українських Соціал-демократів.

8-го Грудня 1917 р.
м. Київ. *Василь Садовський*

Кур'єрський лист
В. Садовського, виданий МЗС
УНР до Посольства у Відні.
19 вересня 1921 р.
ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, стр. 170,
арк. 266.

266

У. Н. Р.
МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
Департамент Чужоземних Зносин
 ч. 35
 19-го Вересня 1921 р.
 М. _____

КУР'ЄРСЬКИЙ ЛИСТ.

Міністерство Закордонних Справ Української Народної Республіки посилає вам, що н. Садовський Валентин, Був. Міністр Праці УНР

лучному дипломатичному кур'єром до

Вієни

з

підкоротом

доручено передати Посольство УНР у Вієно

нижеслідуючі державні пакунки запечатані відповідною печаткою від ч. 4. 833/546X, 189X, 2, 230, 292, 244, 547Y, 275, 241, 5436, 243, 242 00102 00103

які не слід вглядати перегляду і підбирання.

Директор Департаменту Чужоземних Зносин

CERTIFICAT DE COURRIER.

Le Ministère des Affaires Etrangères de la République Démocratique Ukrainienne certifie par le présent que Monsieur Sadovskii Valentin, ancien Ministre des Travaux Publics de l'Ukraine se rendant comme un courrier diplomatique à

Vienna

avec

rebours

est chargé de transmettre à la légation Ukrainienne à Vienna

les paquets d'Etat scellés par l'apposition du sceau de l'Etat à savoir: 833/546X, 189X, 2, 230, 292, 244, 547Y, 241, 241, 5436, 243, 242 00402 00403

qui ne doivent être ni examinés ni enlevés.

Directeur du Département des Relations Extérieures

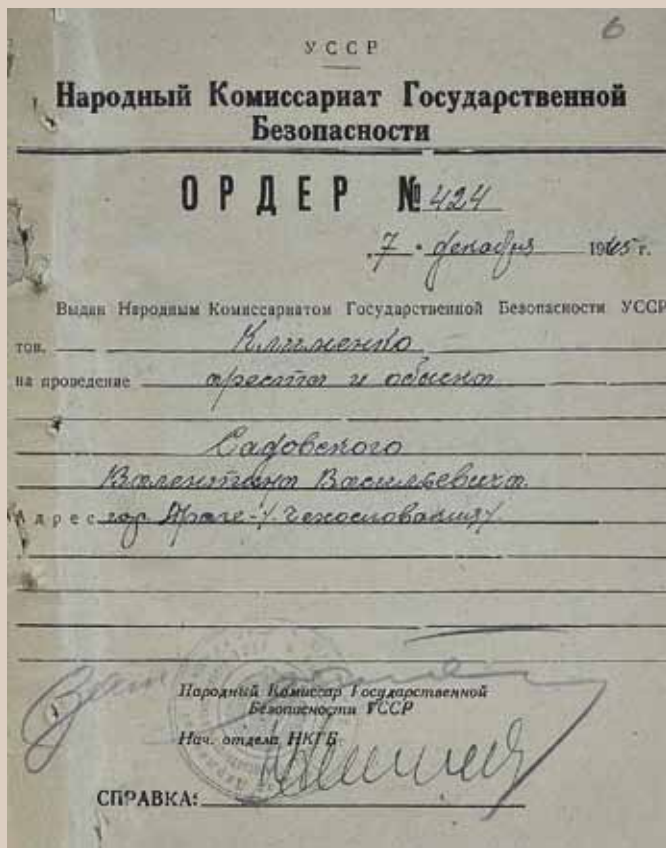
в Українській господарській академії. Входив до складу редколегій україномовних газет «Українська трибуна» (Варшава), «Діло» (Львів) та ін.

12 травня 1945 р. затриманий військовою контррозвідкою СМЕРШ 4 Українського фронту, доставлений до Києва. Офіційний арешт оформили лише 6 грудня. В ув'язненні 162 у нього виявлено туберкульоз

легень. 30 березня 1946 р. Військовий трибунал військ НКВД ухвалив вирок — 10 років виправно-трудових таборів. Касаційна скарга В. Садовського була відхилена. Помер 24 листопада 1947 р.

Дружина — Лідія Іванівна (1894–1955), доньки — Оксана (1919–1920), Ірина Нітефор (1917–?)

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 27 липня 1993 р.

Ордер на арешт і обшук
В. Садовського, 7 грудня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 6.

Копія протоколу затримання
12 травня 1945 р. В. Садовського
у Празі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 2.

Документ № 34

Протокол допиту В. Садовського у м. Києві про його участь в Українській Центральній Раді та на урядових посадах

Протокол допроса
обвиняемого Садовского Валентина
Васильевича

от 17-го декабря 1945 года
гор. Киев
Допрос начат в 11 часов

Вопрос: Вам предъявляется обвинение в том, что Вы в годы гражданской войны на Украине являлись членом Центральной Рады и министром юстиции контрреволюционно-го правительства, созданного этой радой.

В 1920 году вместе с петлюровской армией бежали за границу, где вошли в состав петлюровского правительства в качестве министра труда и продолжали борьбу против Советской власти.

Находясь в эмиграции, состояли в ряде контрреволюционных организаций и проводили активную антисоветскую деятельность, т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-4, 54-11 и 54-13 УК УССР.

Признаете себя виновным в предъявленном Вам обвинении?

Ответ: Я признаю себя виновным в том, что в апреле — мае 1917 года состоял членом исполнительного комитета Центральной Рады, от июня до второй половины августа 1917 года являлся генеральным секретарем судебных дел в составе Генерального секретариата Центральной Рады, от второй половины августа 1917 года до разгона Центральной Рады, т. е. до апреля 1918 года состоял членом пленума Центральной Рады.

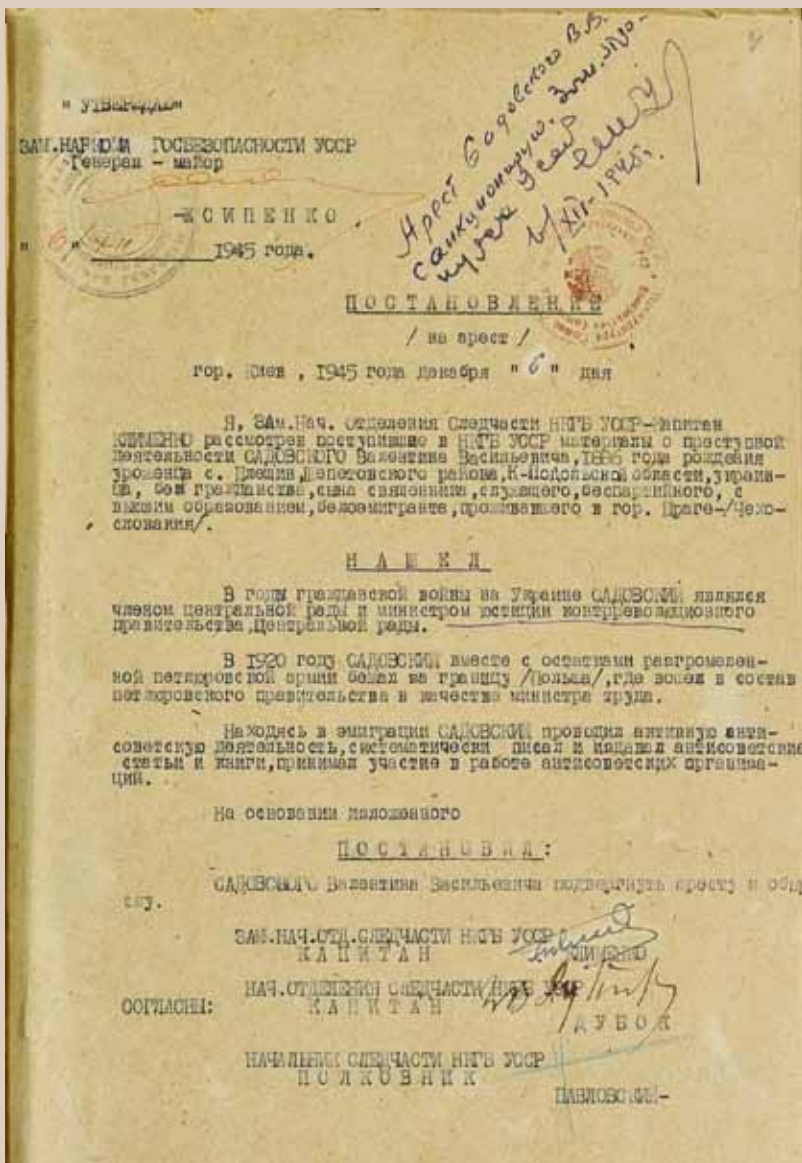
Признаю себя виновным в том, что с ноября 1920 года по август 1921 года я входил в состав петлюровского правительства в качестве министра труда.

Будучи членом Центральной Рады и министром петлюровского правительства я вел активную борьбу против социалистической революции и установления советской власти на Украине.

Находясь в эмиграции до начала 1930 годов, я принимал участие в некоторых культурных и научных организациях, но никакой антисоветской деятельности в них не проводил. А поэтому свою вину в этой части отрицаю.

Вопрос: В каких эмигрантских организациях Вы принимали участие?

Ответ: Примерно с 1925 года по 1930 я принимал участие в «Обще-

стве экономистов», «Украинском респу-
бликанском демократическом клубе», до
позднейшего времени — примерно до
1938 года состоял членом «Украинской
научной ассоциации», «Историко-филоло-
гического общества» и «Общества профес-
соров Подебрадской академии».

Кроме этого в 1926 году я на протяже-
нии трех месяцев был председателем «Ком-
итета по увековечению памяти Петлюры»
в Подебрадах.

Никакой антисоветской работы эти ор-
ганизации не вели.

Допрос прерван в 17 часов.

Протокол записан с моих слов верно,
мною лично прочитан, в чем и расписыва-
юсь:

[В. Садовський]

Допросил: Зам[еститель] Нач[альника]
отд[еления] следствия НКГБ УССР —
капитан [підпис]

/Клименко/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 17-20.
Оригінал. Рукопис.

Постанова НКГБ УССР на арешт В. Садовського.
6 грудня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71179-фп, арк. 4.

Довідка про проходження В. Садовським
дактилоскопії

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71179-фп, арк. 10.

Медична довідка про туберкульоз легень
у В. Садовського. 27 січня 1946 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71179-фп, арк. 104.

7

Орган НКВД _____

Передать анкету для заполнения арестованному — запрещается. Заполняется со слов арестованного и проверяется по документам.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество.	<i>Садовский Валентин Васильевич</i>
2. Год и место рождения.	<i>1886 г. с. Плещин Шепетовского района Киевской обл.</i>
3. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес).	<i>Горага Чехословакия район _____</i>
4. Профессия и специальность.	<i>профессор, преподаватель географии</i>
5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен.	<i>Горага Украинский университет преподаватель</i>
6. Национальность.	<i>Украин</i>
7. Гражданство (при отсутствии паспорта указать, какой документ удостоверяет гражданство или анкетно со слов).	а) гражд. (подд.) <i>Возраст 19</i> б) паспорт серия _____ № _____ индекс _____
8. Партийность.	<i>З/п</i> с _____ года
9. Образование общее и специальное (подчеркнуть) и указать что закончил.	<i>высшее, среднее, специальное</i>
10. Социальное и политическое прошлое.	<i>свободный</i>
11. Судимость (состав под судом и следствием, где, когда, на что, договор).	<i>судимая 1908 г. Киевский городской отдел милиции. Член Крестовского Союза рабочих</i>

Анкета заарестованного В. Садовского. 27 лютого 1946 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 7-8.

12. Участие в отечественной войне (где, когда, в качестве кого).	<i>не участвовал</i>	
13. Был ли на оккупированной территории противником (указать: где, когда, что делал).	<i>Был в Гораге 1925-45 г. Укр. Университет. преподаватель.</i>	
14. СОСТАВ СЕМЬИ		
Степень родства	Фамилия, имя, отчество, год и место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец	<i>Садовский Василий Степанович 1855</i>	<i>Умер 1920</i>
Мать	<i>Садовская Ольга Павловна 1857</i>	<i>Умерла 1926</i>
Жена (муж)	<i>Садовская Мария Ивановна 1934</i>	<i>Горага домохозяйка</i>
Дети	<i>Садовская Ирина 1917</i>	" "
Братья, сестры	<i>Николай</i>	

Документ № 35

Вирок військового трибуналу НКВД про ув'язнення В. Садовського на десять років у виправно-трудовому таборі

Секретно

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1946 г. марта «30» дня, Военный трибунал войск НКВД Киевской области в гор. Киеве в помещении ВТ в закрытом судебном заседании, в составе: председательствующего майора юстиции Сиротенко и членов: ст. л-та юстиции Баранковой сержанта Лозинского при секретаре: Сламчинской

Рассмотрев дело по обвинению Садовского Валентина Васильевича, 1886 года рождения, уроженца села Плещин Шепетовского района Каменец-Подольской области, жителя гор. Прага, Чехословакия, происходящего из семьи служащего религиозного культа, служащего, вне гражданства, профессора Пражского украинского университета, с высшим образованием, женатого, состоявшего в партии «УСДРП» с 1904 по 1919 год, судимого в 1908 году за хранение нелегальной литературы, в преступлении, предусмотренном ст. ст. 54-4, 54-13, 54-11 УК УССР, установил:

Садовский в период гражданской войны вел активную борьбу против социалистической революции и против установления Советской власти на Украине. С апреля 1917 года по апрель 1918 года Садовский входил в состав исполкома

8

15. СЛОВЕСНЫЙ ПОРТРЕТ (внутреннее использование)

1. Рост: высокий (171—180 см),
очень высокий (выше 180 см), низкий
(155—164 см), очень низкий (до 154 см),
средний (165—170 см).

2. Фигура: толстая, полная, средняя,
худощавая, тонкая.

3. Пальцы: длинные, короткие,
сортиментальные.

4. Шея: короткая, длинная, заметен
лоб, выступают хляки.

5. Цвет волос: белесые, светлогр
усые, русые, темнорусые, черные, ры
жие, с проседью, седые.

6. Цвет глаз: голубые, серые, жел
то-зеленые, светлогранные, зеленые, черные.

7. Лицо: круглое, овальное, длин
ноовальное, треугольное, пирамидальное,
ромбовидное.

8. Лоб: высокий, низкий, прямой,
сантиментный, выступающий.

9. Брови: прямые, дугообразные, в
идельстве—широкие, узкие, сросшиеся.

10. Нос: малый, большой—тол
стый, тонкий, изогнутый, слезный, нос:
выступая, прямой, выходящий с горби
кой, Основание носа: приподнятое, го
ризонтальное, опущенное.

11. Рот: малый, большой, Угли рта:
опущенные, приподняты.

12. Губы: тонкие, толстые, отпыс
ные, ажурной губой, приподнятость верх
ней.

13. Подбородок: сжатый, вып
яженный, выступающий, раздвоенный—с
плечом, с изогнутой бороздой.

14. Уши: малые, большие—оваль
ные, треугольные, квадратные, круг
лые. Оттопыренность ушей: верхняя,
внешняя, средняя. Мочка уха: сросшаяся,
отдельная, наклонная, угловатая,
овальная.

16. Особые приметы не чешется
физически подвешены: ушные, кожные;
предметы нарести, бородавки, лишай, ямки, пятна, рубцы, шрамы, болезненные
двигательная таз, патологичность, асимметрия лица, разноразность глаз и другие
татуировки (рисунки)

17. Прочие особенности и привычки
акцентный, эманация, тряска ног,
различные пальцами манипуляция, пошкуривание (указный палец), автоматизм,
вариант, колоритив и т. д. и т. в.

18. Когда арестован 19 мая 1945 г. ордер № 10

19. Основание ареста По обвинению в
измене Родине и предательстве
и вредительстве

20. За кем заключен с/з НКВД УССР
Киев

Личные данные 27 февраля 1946 г.
В. В. Садовский
Город, с/д. ж.-д. ст. Киев
Кем Савур, НКВД УССР
Место для фотографии (преставляемого)

Означается указательного пальца
правой руки
(от одной кромки ногтя до другой)

Личный подпись В. В. Садовский
арестованного

Анкета заарестованного
В. Садовского.
27 лютого 1946 р.
(закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, оп. 71179-фл,
арк. 8.

контрреволюционной Украинской Цент
тральной Рады и принимал участие в выра
ботке 1 и 2 «Универсалов» Рады, принимал
участие в созыве Украинского националь
ного конгресса, на котором делал доклад
о территории и населении Украины.

С августа 1917 года Садовский вхо
дил в состав контрреволюционного пра
вительства Центральной Рады, являясь
генеральным секретарем судебных дел. Не
согласившись с отдельными членами ЦК
УСДРП, членом которого он также являлся,
предлагавшими сотрудничество с РСДРП,
Садовский в декабре 1918 года вышел из
состава ЦК.

С ноября 1920 года по август
1921 года Садовский являлся министром
труда контрреволюционного петлюров
ского правительства, закончившего свое
существование на территории Польши.

Находясь в эмиграции, Садовский писал
антисоветские статьи, помещавшиеся
в эмигрантской прессе, так 19 декабря
1926 года опубликовал антисоветскую
клеветническую статью «Права нацио
нальностей в Советском государстве».

С 1923 по 1925 год Садовский являлся
членом «Украинского товарищества помо
щи эмигрантам», в 1926 году входил в коми
тет по увековечиванию памяти Петлюры
и с 1926 года входил в различные эмигрант
ские общества, как например «Товарище
ство украинских экономистов», «Истори
ко-филологическое общество» и др.

Указанными действиями подсудимый
совершил преступление, предусмотренное
ст. 54-4, 54-13, 54-11 УК УССР. Считая
нецелесообразным применение полной
санкции ст. 54-2 УК УССР и руководствуясь
ст. ст. 296, 297 УПК УССР приговорил:

Висновок Генеральної прокуратури України про реабілітацію В. Садовського

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Генерального прокурора
УкраїниГенерал-лейтенант юстиції
Державний радник юстиції

___ класу

[підпис] В.І. Кравченко

«27» липня 1993 р.

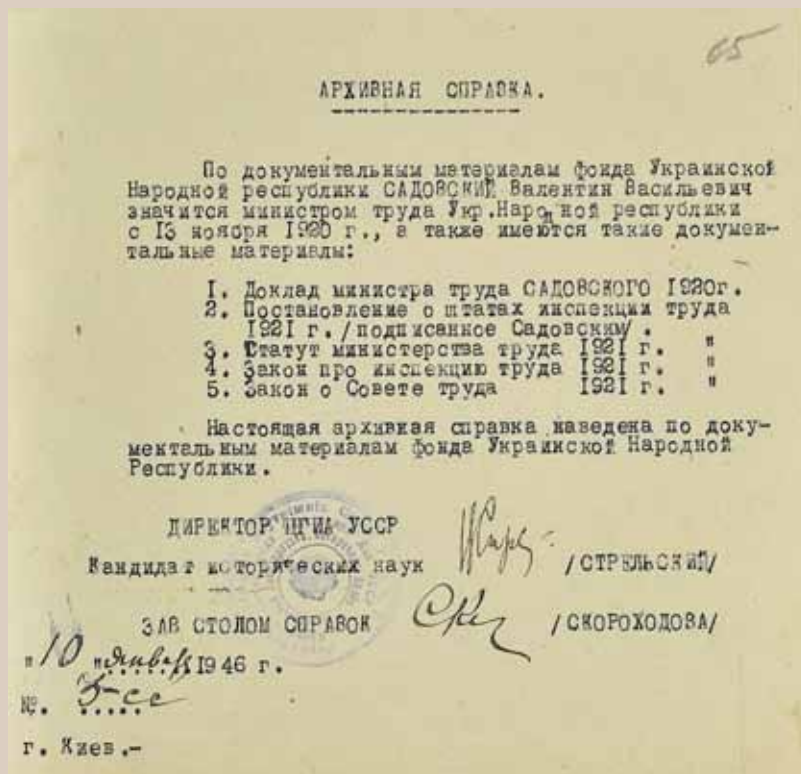
ВИСНОВОК

Щодо Садовського В.В.

По кримінальній справі арх. № 39159

Прізвище, ім'я, по батькові: Садовський
Валентин ВасильовичМісце народження: 1886 р. с. Пле-
щин (вірно с. Пліщин — упорядник)Шепетівського району Кам'янець-
Подільської (зараз Хмельницької) областіМісце проживання до арешту: м. Прага,
ЧехословаччинаМісце роботи і посада (заняття) до
арешту: працював професором економіки
і географії Празького українського
університетуКоли, яким органом, за якими статтями
КК був засуджений (репресований), у чому
визнаний винним чи вносились зміни
в рішення по справі: 30 березня 1946 р.
засуджено вироком Військового трибуналу
військ НКВС Київської області за ст. ст. 54-4,
54-13, 54-11 КК УРСР до 10 років позбав-
лення волі в ВТТ без конфіскації майна за
відсутністю такого.Ухвалою Військового трибуналу
військ МВС Українського округу від
26 квітня 1946 року цей вирок залише-
ний без змін, а скарга засудженого —
без задоволення.Садовського визнано винним в тому, що
він з квітня 1917 року по квітень 1918 р.
був генеральним секретарем судових справ
Української Центральної Ради, брав участь
в підготовці «Універсалів», скликанні
Українського національного конгресу, з ли-
стопада 1920 року по серпень 1921 року
працював міністром петлюрівського
уряду України. ЗнаходячисьДовідка про матеріали архівних фондів
про В. Садовського. 10 січня 1946 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 65.

Садовского Валентина Васильевича
по совокупности совершенных им пре-
ступлений на основании ст. 54-13 УК
и санкции ст. 54-2 УК УССР лишитъ сво-
боды в ИТЛ стоком на десять лет (10) без
конфискации имущества за отсутствием.
Отбытие наказания исчислять из 12 мая
1945 года.

Приговор может быть обжалован
в пятидневный срок Военному трибуналу
войск НКВД Украинского округа.

Надписано: «вне гражданства», ве-
рнуть.

Председатель [Сиротенко] члены

1. [Барановський]

2. [Лозинський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 120.

Оригінал. Рукопис на бланку.

105

"УТВЕРЖДАЮ"

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ГОСУДАРСТВЕННОГО УФСР
Генерал-майор

- В С И П Е Н К О -

3 марта 1946 года

ОБВИНУВАЛЬНОС ЗАТВЕРЖЕННЯ

По следственному делу № 148509 по обвинению САДОВСЬКОГО Валентина Васильовича в преступлении, предусмотренных ст.ст. 54-3, 54-13 и 54-11 УК УССР.

После освобождения войсками Красной Армии столицы Чехословакии гор. Прага в Управление Конконтразведки "СМЕР" 4-го Украинского фронта поступили данные о том, что в Праге продолжает беззастыжлив САДОВСКИЙ вести антикоммунистическую, провокационную, антигосударственную работу.

На основании этих данных 12 мая 1945 года САДОВСКИЙ был задержан, а в конце ноября 1945 года доставлен в Киев, где 6 декабря 1945 года он был подвергнут аресту.

Проведенным по делу следствием установлено, что САДОВСКИЙ вел активную борьбу против социалистической революции и установления Советской власти на Украине.

С апреля 1917 по апрель 1918 года САДОВСКИЙ был членом контрреволюционной "Украинской" Центральной рады и входил в состав исполнительного комитета этой рады.

Будучи членом Центральной Рады он принимал непосредственное участие в разработке 1-го и 2-го "Универсала", изданных радой, а также принимал активное участие в подготовке и созыве Украинского национального Конгресса в Вене на котором делал доклад о территориях и населении Украины.

/ д.д. 27,28,29,30,32,33,39 /

108

2.-

В августе 1917 года САДОВСКИЙ вошел в состав созданного Центральной радой контрреволюционного правительства в котором работал генеральным секретарем /министром / судебных дел.

/ д.д. 27,30,33,61,69,99 /

Будучи членом ЦК УОДРП с мая 1918 года САДОВСКИЙ также резко выступал против установления Советской власти на Украине.

Валентина не согласил с отдельными членами ЦК, предлагавшими сотрудничество с РСДРП в декабре 1918 года вышел из состава ЦК УОДРП.

/ д.д. 32,33,61 /

С ноября 1920 по август 1921 года САДОВСКИЙ был министром труда контрреволюционного петлюровского правительства.

Работая в этой должности разработал различные законы петлюровских властей о труде.

/ д.д. 33-35, 57-60,61,65 /

В 1920 году, о составе разгромленной петлюровской армии САДОВСКИЙ бежал за границу.

Находясь до 1925 года в Польше, а затем в Чехословакии продолжал активную борьбу против Советского Союза за восстановление капиталистического строя на Украине.

С 1921 по 1922 год САДОВСКИЙ был членом редакции антисоветской беззастыжливой газеты "Украинская трибуна", издававшейся в Варшаве.

С 1922 по 1923 год входил в состав редакции издаваемой во Львове антисоветской газеты "Діло".

Обвинувальний висновок
щодо В. Садовського.
1 березня 1946 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71179-фп,
арк. 105-108.

в еміграції, писав статті антирадянського змісту і друкував їх в закордонній пресі.

Садовський підлягає реабілітації. Із двох прилучених до справи його робіт видно, що в них наводиться критика національної політики, яка проводилась в 20-х роках на Україні. Закликів до повалення радянської влади в них немає. Діяльність Садовського в період громадянської війни амністована. Відповідно до ст. 3 КК УРСР в редакції 1927 року на нього, як на особу без громадянства, дія цього кодексу не розповсюджується.

Садовського засуджено безпідставно. Заарештований «12» травня 1945 року Вмер «24» листопада 1947 року Утримувався під вартою, в місцях позбавлення волі,

на примусовому лікуванні 2 років 6 міс. 12 днів

Перебував у засланні ___ років ___ міс. ___ днів

Дані про репресованого чи його родичів Засуджений помер в місцях позбавлення волі 24.11.1947 року. На момент арешту його родичі проживали в м. Празі.

На Садовського Валентина Васильовича поширюється дія ст. 1. Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 року в зв'язку з відсутністю сукупності доказів притягнення Садовського до кримінальної відповідальності за контрреволюційні злочини.

В названных и многих других белоэмигрантских органах печати САЛОВСКИЙ систематически помещал свои антисоветские статьи в которых призывал белоэмигрантов к активной борьбе против СССР за отторжение от него Советской Украины и усталовление буржуазного строя на Украине.

/ д.д. 36,38,39,57,63,86-98 /

Проживая в Чехии и Чехословакии САЛОВСКИЙ состоял членом различных антисоветских белоэмигрантских организаций и обществ в составе которых вел непримиримую борьбу против СССР.

В 1923-1925 годах он был членом чехословацкого "Украинского товарищества помощи эмигрантам".

С 1926 года до последнего времени входил в состав существовавших в Чехословакии "Товариществ украинского эмигрантов", "Украинского историко-бюллетенского общества", "Украинского республиканско-демократического клуба" и проч.

Работая в этих организациях САЛОВСКИЙ выступал с антисоветскими докладами и принимал участие в издании или антисоветской литературы.

/ д.д. 35,37,62 /

В 1926 году САЛОВСКИЙ был одним из инициаторов создания в Подкарпатской Чехословакии Комитета по увековечению памяти Петлюры и на протяжении первых 3-х месяцев был председателем этого комитета.

/ д.д. 19,20,38 /

На основании изложенного, ОБВИНЯЕТСЯ

САЛОВСКИЙ Валентин Васильевич, 1896 года рождения, уроженец с. Пляши, Шепетовского района, Житомир-Подольской области, украинец, без гражданства, снн священник, орденами, бывший член УДРП, с высшим образованием, холост, ранее не судим, белоэмигрант, до ареста проживал в г.г. Прага / Чехословакия / работал профессором Пражского украинского университета,

в том, что :

С 1904 по 1919

С 12/1925

В период гражданской войны занимал руководящие посты в контрреволюционной Центральной уезде и петлюровском правительстве в составе которых вел активную борьбу против социалистической революции и установления Советской власти на Украине.

После разгрома петлюровской армии в 1920 году бежал за границу, где входил в состав различных белоэмигрантских антисоветских организаций и сотрудничал во многих антибольшевистских изданиях, помещал в них свои антисоветские публицистические статьи,

т.е. в преступлении, предусмотренных ст.ст. 64-4, 64-13 и 64-11 УК УССР.

В пред"названном обвинении САЛОВСКИЙ виновным себя признавал.

/ д.д. 18-19 /

Изобличается помянутым обвиняемым по другому делу ДУБРОВСКОГО / д.д. 61-63 / в качестве Докладчиком пресобвинения и делу. / д.д. 65-69 /

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР следствием дело № 148509 направить Прокурору Украинской ССР для передачи обвиняемого САЛОВСКОГО Валентина Васильевича суду военного трибунала.

ЗАМ НАЧ ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДСТВИЯ МГБ УССР
КАПИТАН /КИМЕНКО /

"СОГЛАСНЫ" НАЧ ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДСТВИЯ МГБ УССР
КАПИТАН /ДУВОН /

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА СЛЕДСТВИЯ МГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИК /ГРЕВИЧ /
отделено / марта 1946 г.
гор. Киев

Обвинувальний висновок щодо В. Садовського. 1 березня 1946 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 105-108.

Повідомлення начальнику тюрми №1 м. Києва про виконання вироку В. Садовському. 11 травня 1946 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 127.

Начальник відділу нагляду за додержанням законів про національну безпеку, державний кордон та митну справу [підпис] П.Г. Кушнір «26» липня 1993 року Примітка: довідка про реабілітацію Садовського В.В. не направлялась. «__» 199 року

за адресою _____ В. І. Щербань Підпис виконавця: [підпис] [підпис] М.О. Кухарчук

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 151. Оригінал. Машинопис на бланку.

Копія
НАЧ ПРАВАХ ТЕРИТИ...
Сповідано, що приговор від мене № 07...
на осудженого...
вступила в законну силу і виконана...
визначення МТ...
всім осудженим...
Председатель...
Зосма МП...
П. М. /

Секретно
Знак №:

ГОЛОВНЕ АРХІВНЕ УПРАВЛІННЯ
при Раді Міністрів УРСР

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
НОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, ВІСНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВ,
ІНШОЇ ВЛАДИ І ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
(КДАР УРСР)

250001, м. Київ-116, МСП, в.д. Савоцького, 24,
тел. 277-36-08

№ 01.90г № 05

№ № 0/000 від 22.12.89г

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АРХИВ
ОТЕЧЕСТВЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ, ВИСНИХ ОРГАНІВ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ І ОРГАНІВ
ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛІННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР (ЦДАР УРСР)

250001, м. Киев-116, ГСП, в.д. Савоцького, 24,
тел. 277-36-08

Начальнику отделения Следственного
отдела КГБ УССР

т.Караванову И.М.

Сообщаем сведения о Сидовском Валентине Васильевиче:

Сидовский Валентин Васильевич, проживавший в г.Киеве по улице Фундулевецкая, II.

Кандидат в Учредительное собрание от Украинской социал-демократической рабочей партии по военному округу Руминского фронта в 1917 году.

Однако проверить достоверность не предоставляется возможным в связи с отсутствием фонда.

Сидовский В. - на заседании комитета Центральной Рады II апреля 1917 года ему поручалось выработать приказ.

Основание: ф.1076, оп.2, д.1, л.1а.

Сидовский-выступал на заседании Малой Рады 14 марта 1918 года от имени украинских социал-демократов.

Основание: Газета "Боротьба", № 18 от 6 марта 1918 г., стр.2 гр.1-3, г.Киев.

Сидовский В.В. - 7 апреля 1917 г. на заседании национального Украинского конгресса в г. Киеве зачитал свой реферат на тему: "Територія і людність України".

Основание: "Робітнича газета" № 7 от 8 апреля 1917 года, стр.3, гр.3, 4, г.Киев.

Сидовский В.- написал статью в "Робітничу газету" под заголовком "На шляху до об'єднання", 1 апреля 1917 года.

Основание: "Робітнича газета" № 3 от 1 апреля 1917 года, стр.1, гр.3, 4, г.Киев.

Сидовський-вибран членом київського об'єднання "Просвіта" 14 мая 1917 года.

Основание: "Робітнича газета" № 86 от 16.05.17г. г.Киев, стр.4, гр.2, 3.

Савоцький В.В. 1886 г.р.

Сидовский Валентин Васильевич-помощник прокурорского юридического консультанта генерального писарства при Совете Народных Министров УНР с 23 сентября 1917 года.

Основание: ф.1064, оп.1, д.29, л.6

Сидовский - приглашался преподавателем на курс, организуемый казирательным бюро для подготовки к выборам в Учредительное собрание.

Основание: ф.799, оп.1, д.1, л.21.

Сидовский- председатель комиссии по снабжению петляровской армии в г.Камениц-Подольский 27 ноября 1919 года.

Основание: ф.9, оп.1, д.26, л.6.

Сидовский Валентин- министр труда правительства УНР. Проходит по списку эвакуированных с Украины в г.Тирнов в 1920 году.

Основание: ф.1429, оп.1, д.40, л.114.
ф.2297, оп.1, д.7, л.212об.

Газета "Вперед", № 29 от 31.03.21г., стр.1, гр.2, г.Львов.

Сидовский Валентин-украинский эмигрант. По данным на 23 сентября 1922 года находился в Зембове. Подával заявление о зачислении его и его семьи в члены товарищества помощи эмигрантам с Украины.

Основание: ф.3566, оп.1, д.5, л.182.

Сидовский В.-член инициативной группы по созданию союза Украинских организаций в Чехословакии, по данным на 1926 год.

Основание: ф.3992, оп.1, д.1, л.18.

Сидовский В.-украинский эмигрант, по данным на 22 января 1925 года получил благодарность в "Комитет" помощи эмигрантам в Украине".

Основание: ф.3566, оп.1, д.12, л.198.

Сидовский В.-доцент, украинский эмигрант. По данным на апрель 1929 года-заместитель председателя бюро труда Украинского объединения в Чехословакии, он же заместитель председателя товарищества Украинского объединения в Чехословакии. По данным на 28 января 1931 года-доцент Украинской господарской академии в Праге.

Основание: ф.4004, оп.1, д.14, л.28, 29.

Сидовский В.-профессор. По данным на апрель 1937 года работал в Украинском заочном технико-хозяйственном институте в Подебрадах /Чехословакия/.

Основание: ф.3879, оп.1, д. III, л.203.

Сидовский Валентин, 1886 года рождения-бывший петляровский полковник По данным на 26 августа 1941 года находился в Варшаве, вел переписку с Державцем по поводу войны Германии с СССР с надеждой на самостоятельности Украины.

Основание: ф.3904, оп.1, д.16, л.15-16.

Фото заарештованого
В. Сидовського (27 лютого 1946 р.)

Архівний витяг про наявну
інформацію стосовно
В. Сидовського. 8 січня 1990 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арх. 137-138.

Сидовский-доцент. По данным на 7 апреля 1943 года- сотрудничал с главной рабочей группой штаба Розенберга на Украине. Давал рекомендации профессору Николаю Семёнову-языковеду для работы в группе штаба Розенберга на Украине.

В период временной немецко-фашистской оккупации г. Киева, по данным на 1943 год, сотрудничал с главной рабочей группой штаба Розенберга на Украине. По заданию штаба Розенберга Сидовский в 1943 году написал антисоветскую работу на тему: "Соображения о политическом положении русского народа".

Основание: ф.3676, оп.1, д.27, л.169.
ф.3676, оп.1, д.51, л.79

Сидовский В. По данным на 10 января 1945 года находился в Праге. Обращался в Украинский технико-хозяйственный институт в Подебрадах /Чехословакия/ о зачислении.

Основание: ф.3879, оп.1, д. 8467, л.68.

Каких-либо других сведений о Сидовском Валентине Васильевиче, 1886 года рождения, уроженца села Пляжи Иепетовского района бывшей Каменец-Подольской области, не выявлено.

Директор архива *Григорий* Л.В.Иволева

Зав.отделом *Григорий* Л.Г.Набулдыо

01 02 41 1124/25/4-313

О.Г.П.У.

Григорій Сиротенко

1888 — 1925

ДЕЛО № 11 298 03

„Дело правительства УНР“

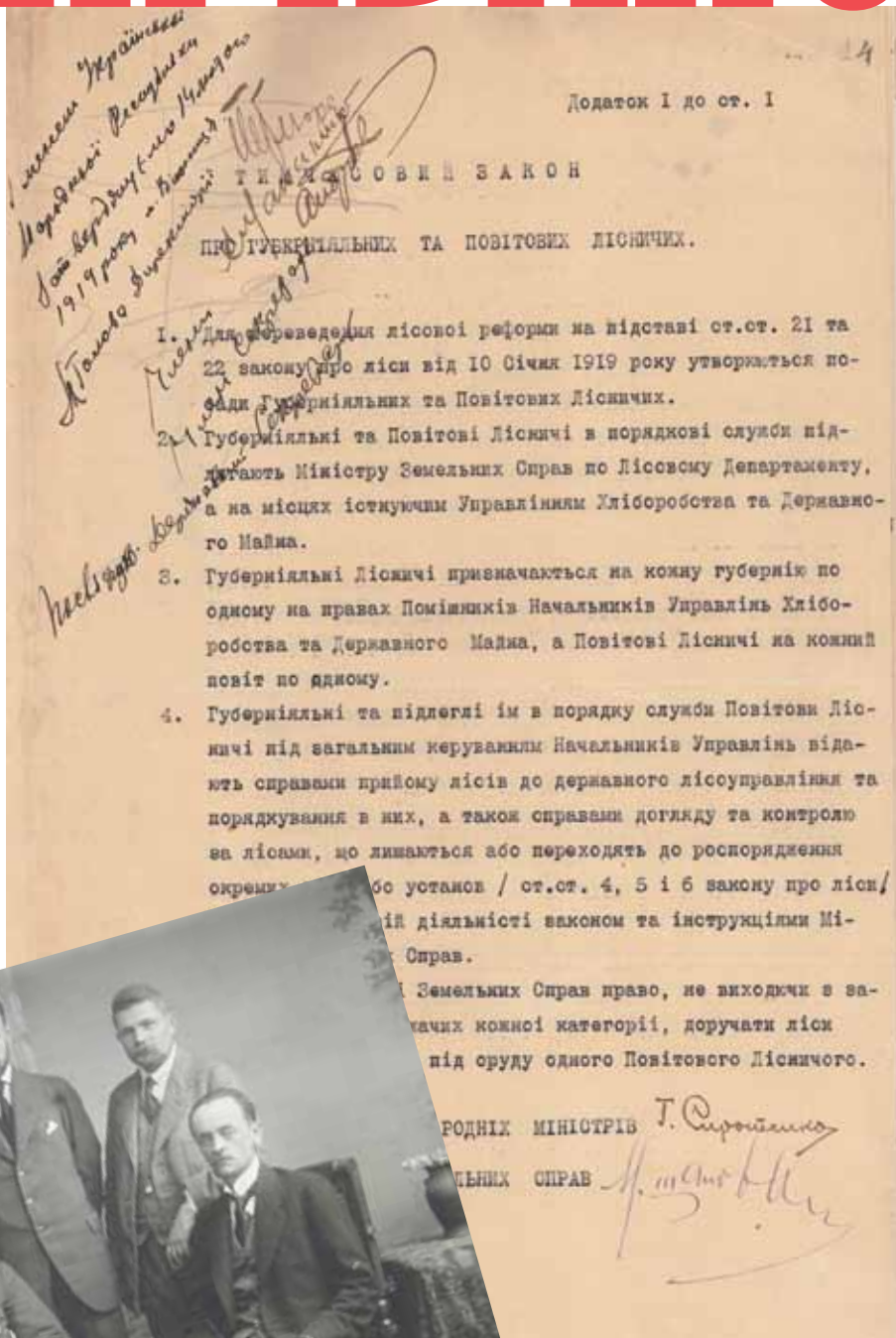
(Сиротенко Г. П.)

Міністр юстиції
Української
Народної
Республіки

ТОМ № 11
Виконувач
обов'язків
міністра
військових
справ
Української
Народної
Республіки

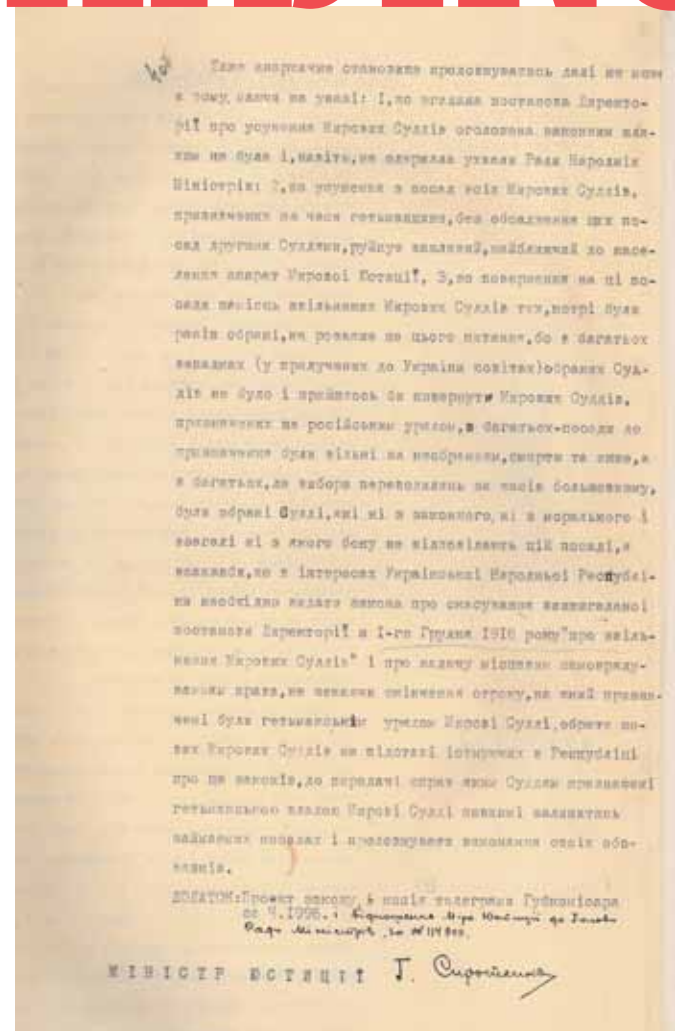
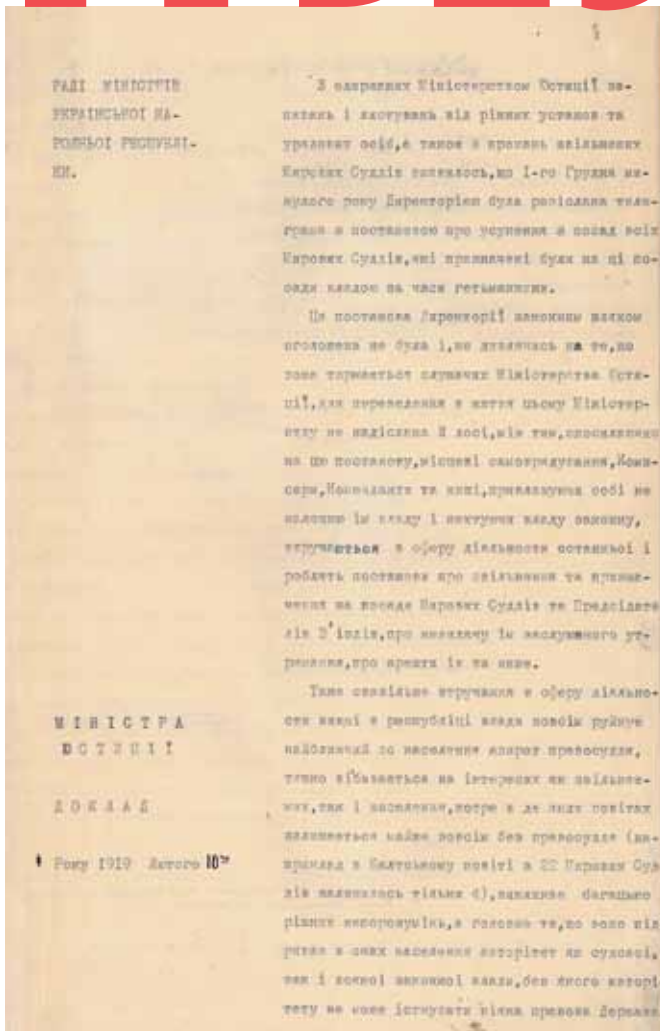
Григорій Тимофійович Сиротенко народився у селі Нові Санжари (нині селище міського типу Полтавської області) у козацькій родині. Закінчив Демидівський юридичний ліцей у м. Ярославль (Росія). Працював помічником присяжного повіреного. Член Української соціал-демократичної робітничої партії. Брав участь у Першій світовій війні, підпоручик, командир роти 232 Радомиського полку. У серпні 1915 р. потрапив у німецький полон під час штурму Новогеоргіївської фортеці (нині м.Новий двір Мазовецький, Польща). У 1915–1917 рр. — займався культурно-освітньою діяльністю у таборі полонених у Раштаті як працівник «Союзу визволення України».

У 1917 р. очолив українську громаду в офіцерському таборі Ган-Мюнден. Один з ініціаторів українізації цього табору та створення з полонених вояків-українців дивізії, що мали увійти до лав Армії УНР («синьожупанники»).

Тимчасовий закон про губерніяльних та повітових лісничих, за підписом в. о. голови Ради Народних Міністрів Г. Сиротенка. 14 лютого 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 14.

Група діячів Союзу Визволення України в таборі військовополонених у м. Раштадт. Сидять (зліва направо): З. Кузеля, Г. Сиротенко, Б. Лепкий. Стоять (зліва направо): М. Парашук, Р. Смаль-Стоцький, В. Сімович (1918 р.)

Доповідь міністра юстиції УНР
Г. Сиротенка. 10 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 6, арк. 4.

Із полону звільнився у лютому 1918 р. Голова комісії у справах військово-полонених при Центральній Раді. У січні — квітні 1918 р. — старший для зв'язку між «синьожупанниками» та німецькою владою. У ніч з 26 на 27 квітня 1918 р. синьожупанники були розформовані німцями через їхню «ненадійність».

У грудні 1918 р. — голова Військово-судової управи Дієвої армії Української Народної Республіки. У січні — лю-

тому 1919 р. — міністр юстиції, у лютому 1919 р. — товариш (заступник) міністра військових справ, у квітні — липні 1919 р. — виконувач обов'язків міністра військових справ УНР. У липні — грудні 1919 р. — радник міністерства внутрішніх справ УНР.

Після еміграції уряду УНР залишився на території УСРР. Проживав нелегально у с. Нові Санжари під іменем Віктора Петрушевського. Арештований 21 жовтня 1920 р. співробітника-

ми особливого відділу Південно-Західного фронту. Надзвичайним революційним трибуналом у травні 1921 р. був засуджений до 5 років ув'язнення, але невдовзі був амністований і звільнений від відбуття покарання. Загинув за нез'ясованих обставин.

Реабілітований 18 грудня 1991 р. Генеральною прокуратурою України.

Анкета №

Для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей ответственности.

В О П Р О С Ы.		О Т В Е Т Ы.			
I-я часть (заполняется арестованным).					
Фамилия	Сиротенко				
Имя и отчество	Григорий Николаевич				
Гражданин ^{ин} какого государства	У. С. С. Р.				
Национальность	Украинская				
Место рождения ^{ин} ин ^{ин} ин	Губ.: <u>Томская</u>	уезд: <u>Удвинский</u>			
Возраст (год рождения) / 1888	32 лет, родился в <u>Март</u> 18 <u>1888</u> г.				
Образование: а) грамотный ли	а) ☐				
б) какую школу окончил	б) окончил <u>Демидовской Народной</u> школы				
в) если не окончил, то с ^{кого} кого прошел	в) прошел <u>там же</u> школы.				
Остал ли семья, место жительства и место работы каждого члена (отца, матери, детей, мужа, жены, братьев, сестер).	Степень родства	ФАМИЛИЯ, ИМЯ И ОТЧЕСТВО.	Возраст	Занятие или место работы и должность или профессия.	Место жительства (Адрес).
	1. Отец	Николаевич	40	Киселевский	Моршань, 2-й двор
	2. Брат	Евгений Николаевич	42	Завед. отделе в Восточном	Восточный
	3. Сестра	Мария	40	Завед. отделе	Моршань, 2-й двор
	4. Сестра	Анна	37	Учительница	Моршань, 2-й двор
	5.				
Партийная принадлежность: а) в какой партии состоит, б) с какого времени.	Укр. С. Д. Р. Л.				
Профессия	Асс. Проводник поворотов.				
Место работы (службы): а) с начала войны до /ш 1917 г., б) с /ш г. по день ареста.	НАЗВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ИЛИ УЧРЕЖДЕНИЯ.			Профессия или должность.	
	а) <u>в посылу в Черномории</u>				
№ 1. 9	б) <u>Завед. Восточной Восточной, до 13 мая 1918, Министром Моршань при директ. Моршань, до 11 мая 1918, Штатиремь по 4-й Моршань 1918</u>				
	Исполнителем домен. Восточной Восточной при директ. Моршань. А потом Советником Министром Моршань. До декабря месяца 1918 и уехал на поезда в Моршань. С тех пор живи в семье в Моршань до декабря.				

Анкета заарестованного Г. Сиротенко. 22 жовтня 1920 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фн, т. 11, арк. 1.

Протокол допиту Г. Сиротенка про його урядову діяльність від 28 грудня 1920 р.

ДЕЛО № ...

Протокол

1920 года декабря 28 дня я, нач[альник] особ[ого] отдела Цен[трального] управления чрезв[ычайных] комиссий Украины Дукельский сего числа допросил по делу в качестве обвиняемого и он показал:

Имя, фамилия и отчество: Григория Тимофеевича Сиротенко

[...]

Место службы в настоящее время: в момент ареста в октябре м-це с[его] г[ода] жил в м[естечке] Новые Санжары Полтавск[ой] губ[ернии]

Постоянное местожительство: там же [...]

Показания по делу:

В[опрос]. При каких условиях вы были арестованы в октябре 1920 года?

О[твет]. Скрывался у сестры по подложному документу на имя Петрушевского Виктора Дмитриевича, который мною был сделан — сфабрикован.

В[опрос]. Знали ли Вы об объявленных Сов[етской] властью регистрациях бывших офицеров и в силу каких причин Вы не явились на регистрации и фактически скрывались?

О[твет]. Знал и не являлся потому, что был уверен, что я буду арестован.

В[опрос]. Какой пост Вы занимали в кабинете Чеховского при Директории УНР и в течении какого периода?

О[твет]. В кабинете Чеховского я находился от начала до конца его существования с 13 января по 14 февраля 1919 года на посту министра юстиции.

В[опрос]. Какой пост и в течении какого периода Вы занимали в кабинете Бориса Мартоша при Директории УНР?

О[твет]. С первого апреля по четвертое июля 1919 года я занимал пост и[сполняющего] д[олжность] военного министра.

12) Если состоишь на государ. службе, то в каком чине.	подпоручик.
13) Если не служишь и не работаешь по найму, то на какие средства живи.	на свои средства.
14) Владели ли недвижимым имуществом, зданиями и т.п.	нет.
15) Привлекался ли к ответственности по суду или в админ. порядке.	нет.
16) Отношение к военной повинности: а) наличие или отсутствие, род оружия или специальности; б) если освобожден, то на каком основании.	скрывался
17) Когда арестован	21. Октября месяца 1920г
18) Чем арестован, по какому ордеру и № ордера.	Свободного содержания в: в. ю. з. ф. тов. У. Сиротенко
19) Где арестован: а) губ., уезд, вол., село, тер., урочище и № дома; б) при каких обстоятельствах арестован (на своей квартире, в гостинице, на собраниях и пр.).	Новый Санжары Викторшире сестры
20) Когда и кем допрошен.	
21) Предъявлено ли обвинение и в чем именно.	
22) Место жительства перед арестом.	Новый Санжары
Примечания арестованного:	
Подпись арестованного: Григорий Сиротенко	
22. Октября 1920г	
2-я часть (заполняется администрацией места заключения).	
23) Официальное название места заключения.	
24) По какому ордеру арестован и № ордера.	
25) За кем числится?	
26) Препятствия заключенного.	
Примечания:	
Подпись задерживающего местом заключения:	
Отчеты на запросы власти надо писать чернилами (в крайнем случае химическим карандашом), разборчиво, полностью, выписывая адреса, по возможности без комаров и пошривок.	

Отдел 5

Гор. Полтава 21 - Октября 1920 г.

Протокол №

допроса, произведенного в Полтавской Губернской Чрезвычайной Комиссии
по борьбе с контр-рев., сабот. и спек.

по делу за №

Я, нижеподписавшийся [подпись] в качестве [подпись]:

1. Фамилия Сиротенко
2. Имя, отчество Евгений Михайлович
3. Возраст 22 г.
4. Проживание Ковал.
5. Место жительства м. Новос-Самарки Ковал. уезда
Полтавского губ.
6. Род занятий Адвокатур. Пре. новороссий.
7. Семейное положение Холост
8. Имущественное положение

9. Партийность У.С.Д.Р.П.

10. Политические убеждения

11. Образование: | общее
| специальное Винницкий юрид. лицез.

12. Чем занимался и где служил

а) до войны 1914 года В составе адвокатуры

б) до февральской революции 1917 года Крановщик завода.
Подпоручик - командир 5 роты 232-Радомысльского пехот. полка 450 Австр. 915г. попал в плен в Германию.

в) до октябрьской революции 1917 года в плену

г) с октябрьской революции до ареста в плену. В конце
Августа 918г. возвращен на Украину. Председатель комиссии по делам военнопленных,
при Центр. раб. к.

13. Сведения о прошлой судимости

14. Что делал при Ленине

Протокол допиту Г. Сиротенка
Полтавскою ГубЧК.
21 жовтня 1920 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11,
арк. 5-6.

В[опрос]. Кем Вы являлись на Генеральном Советании в Ровно и когда происходило совещание?

О[твет]. В Ровно происходило Генеральное Советание Директории У.Н.Р., членов нового кабинета, который находился в стадии формирования, бывших министров кабинета Остапенко и представителей Центральных Комитетов следующих партий: 1) УСДРП, 2) УСР, 3) Соц[иалистов]-самостийников, 4) Республиканск[ой] партии и 5) Соц[иалистов]-федералистов. Петлюра председательствовал на этом совещании. Это происходило в начале апреля. Петлюра в длинной речи охарактеризовал общее положение УНР, расшатанность тыла и призывал эти партии создать кабинет, который мог бы укрепить тыл. Результатом этого совещания был создан социалистический кабинет Бориса Мартоса.

В[опрос]. Какова была платформа кабинета Мартоса?

О[твет]. Была выпущена декларация, которой я не помню.

Протокол на двух страницах читал — все записано правильно

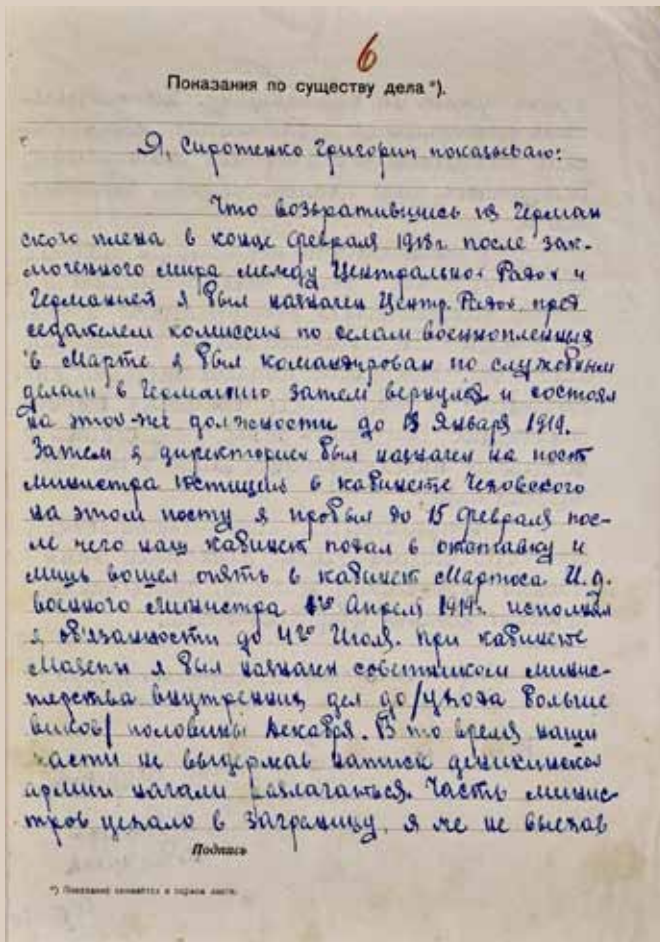
[Гр. Сиротенко]

28 грудня 1920 року.

Допрашивал: С. Дукельский. [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11, арк. 7-8.

Оригінал. Рукопис на бланку.

Протокол допиту Г. Сиротенка
Полтавською ГубЧК.
21 жовтня 1920 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фн, т. 11,
арк. 5-6.

Документ № 38

Витяг з додаткових свідчень Г. Сиротенка від 28 грудня 1920 р.

Дополнительное показание гр. Сиротенко
Григория Тимофеевича
28 декабря 1920 года

В[опрос]. Когда происходило военное совещание в Здолбуново, каков был состав этого совещания и вопросы обсуждавшиеся на этом совещании?

О[ответ]. Военное совещание в Здолбуново происходило в середине апреля. Состав совещания следующий: командующий Галицкой армией генерал Омелянович-Павленко, начальник штаба действующей армии атаман Мельник, командующий Северным фронтом атаман Оскилко, его начальник штаба полков-

ник Агапеев, начальник Генерального штаба генерал [Шайбеле], командующий Холмско-Галицким фронтом атаман Осецкий и я. Совещание происходило под председательством Петлюры. На этом совещании обсуждалось положение, вызванное переброской по приказу Пилсудского, вопреки приказу Антанты, частей армии Галлера на Галицию и на Холмщину. Галлеровская армия была предназначена Антантой исключительно для борьбы с Совет[ской] властью. В связи с создавшимся положением совещание обсудило вопрос о возможности ликвидации одного из фронтов Галицкого или большевистского, но в результате совещания положение осталось неизменным и борьба продолжалась на два фронта.

[...]

В[опрос]. Какова была Ваша роль в Гетманском правительстве?

О[ответ]. С момента возникновения Комиссии военнопленных при Центральной Раде в начале марта месяца 1918 года я был назначен председателем этой комиссии. В период Гетманщины я состоял в той же должности в Киеве. В период переворота против Гетмана в начале я был в Киеве, а в конце ноября 1918 года я выехал в ставку Петлюры для принятия участия в восстании против Гетмана.

[...]

В[опрос]. Какова была внешняя политика кабинета Чеховского?

О[ответ]. По вопросам внешней политики я не в курсе дел; знаю только, что Греков ездил в Одессу для переговоров с Антантой. Слышал я от Грекова, что к нему являлся от Антанты некто Серкаль из Одессы и другие, которые занимались слежкой за Директорией и кабинетом Чеховского. Об этом мне рассказывали мои товарищи офицеры.

В[опрос]. Когда была образована единая Соборная Украинская Республика?

О[ответ]. В конце января произошло торжественное соединение Галиции с Украиной согласно договору и утверждена Трудовым Конгрессом всей Украины единая Соборная Украинская Республика.

реши чекати на Польшащину. Досліджова-
вши отриманий документ який, якому
яко найбільшій вартості при казначействі
Польщі, мене удавало не тільки вобразити
вони.

Стиль свого політичного уряду
навіть особливо ввиду перетворення і
сервіс словесних відповідностей з якою
ми є кем не поменшався і не був яка
качества. Завжди ко мене тільки від-
повісти в той час євровва Кедми
Сиротенко, Григорій-Забуд. від. відити і
звідання Павел Сиротенко відм. в Польш.
Виділюючи.

Документи на имя Петрушевского
Алексея Викентьевича, имя Райн Райн
'Климов' Ново-Северодонецкого Заводского,
которые неавторизованно выданы.

Протокол читал: Сиротенко Григорій
Польщович.

Пол. уполном. III группы Видиши

Н. Самедов
Кодил чекка.

21/8 920

26

М. Кошчиш.

Кемеренко отирається на кв.
учитальниці старо-Самедовско
школи Анни Сиротенко провідати
те тиждень однею обрані
саме серйозне винешанне на пере-
тиску і особливо на місцевому сег-
но, середнього росту, германське за-
кучення вквртъ сво незалежно от
Януса арестувати.

Пол. уполном. III группы Видиши

Н. Самедов
21/8 920.

Вказівка про негайний
обшук Анни Сиротенко
та арешт чоловіка згідно
з описом. 21 жовтня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп,
т. 11, арк. 26.

[Вопрос]. Ваша деятельность при кабинете
Остапенко?

О[твет]. При кабинете Остапенко я был на-
чальником Главного военно-юридиче-
ского управления при Военном мини-
стерстве. Находясь при кабинете Чехов-
ского, я совмещал эту же должность.
[...]

В[опрос] Какова была платформа кабинета
Остапенко?

О[твет]. Во внешней политике ориента-
ция на Антанту и продолжение войны
с Совет[ской] властью и в области вну-
тренней политики отказ от земельного
закона прежнего кабинета, т. е. вос-
становление частной собственности
и упразднение многих новых социали-
стических реформ.

В[опрос]. Каковы были взаимоотношения
Директории с кабинетом Остапенко?

О[твет]. Впечатление было такое, что между
Директорией и кабинетом существует
полное согласие.

В[опрос]. При каких условиях была создана
Генеральная военная инспекция и осо-
бый комитет обороны для очистки укра-
инской армии от советского элемента?

О[твет]. Я был в Киеве и Виннице, а Петлю-
ра и Греков были на фронте, поэтому
о создании такой комиссии мне не из-
вестно.

В[опрос]. Какова была внешняя политика
кабинета Остапенко?

О[твет]. Внешняя политика кабинета Оста-
пенко сводилась к усилению перегово-
ров с [Энно] и французским командо-
ванием в Одессе. Посылались миссии
в Париж, Ватикан, Лондон и др[угие]
страны продолжали свою деятельность
при кабинете Остапенко. Характер их
деятельности мне не известен.
[...]

Протокол на 6-ти страницах читал —
записано правильно
[...]

Гр. Сиротенко. 28-XII-1920.
Допрашивал С. Дукельский

УЧТЕНО в 1962 ГОДУ

ХРАНИТЬ ВЕЧНО.

У С С Р

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

АРХИВ ВУЧК-СЛУ-НКВД-МВД.
АРХИВ

Учетно-архивного отдела
ВГБ при Сов. Министров
СЛЕД. ФОНД

Максим
Славінський

1868-1945

СЛЕДСТВ

№ 510/148424

по обвинению

Славинский, М. Я.

Міністр праці
Української
Держави

Полученное из архива дело должно быть возвращено через 10 дней с момента получения его. Передача полученных из архива дел в другие отделы или органы производится исключительно

У/201

III/Докладъ министра Финансовъ объ отпускѣ 6.160.000 карб. на канцелярскіе и хозяйственныя расходы Особого Корпуса пограничной Страны.

III/Докладъ одобрить.

IV/Докладъ министра Торговли и промышленности о предстоящихъ переговорахъ съ Представителями Кубанскаго Краевого Правительства по заключенію финансово-экономическаго договора.

IV/Уполномочить на веденіе переговоровъ съ Представителями Кубанскаго Краевого Правительства и на подписаніе финансово-экономическаго договора съ Кубанскимъ Краевымъ Правительствомъ

I/Товарищъ министра Торговли и промышленности Софья Распльевича Бородавскаго - отъ министерства Торговли и промышленности.

2/Товарищъ министра Внутреннихъ Дѣлъ Викторъ Аркадьевичъ Кулибико-Корсаковъ - отъ почтово-телеграфнаго ведомства.

3/Товарищъ министра Финансовъ Николай Евгеньевичъ Зиничъ - отъ министерства Фискаловъ.

4/Товарищъ министра Путей Сообщенія Андрей Васильевичъ Дундичевичъ - отъ министерства Путей Сообщенія.

V/Внесеніе широкимъ министромъ законопроекта о временныхъ штатахъ Корпуса Морской Береговой охраны и объ отпускѣ 1.078.000 карбованцевъ на содержаніе этого Корпуса съ 1 августа 1918 года.

V/Законопроектъ одобрить.

VI/Докладъ министра Финансовъ о видахъ пограничныхъ канальныхъ таможенныхъ инспекцій и законопроектъ

VI/Докладъ одобрить.

Ж У Р Н А Л Ъ
СОБІА МІНІСТРІВЪ
14 лютого 1918 р.

Р ...

ПРЕДСІДАТЕЛЬСТВОМЪ : А.К. РИМЕНЦЬКІЙ

ПРИСУТСТВОВАЛИ МІНІСТРЫ : А.С. РОГОЗА, А.К. ДОТОНІЙ, В.А. СЛАВІНСКІЙ, П.В. СТЕПЕНІКІЙ, В.А. УТЕНКО, В.В. ДАВЕНСКІЙ, С.Н. ГАРСЬБА, В.В. РЕЙКОУТЬ, А.Г. ЖЕЛІЗОВЪ, В.И. ЛЕОНТОВИЧЪ, С.Ф. АЕРІНГЪ, С.И. ПЕТРОВЪ.

С.В. РАЦІ МІНІСТРОВЪ : К.В. ЗАНЕЦЬ, А.А. ПАТОВЪ и ТОВАРИЩЪ ДЕРЖАВНАГО СЕКРЕТАРЯ Н.М. КОТЛЕНСКІЙ.

СЕКРЕТАРСТВОМЪ В.Ф. АКИТЕНЕВЪ.

Засіданіє о т в е р т о в е 5 ч. 30 мин. вечере.

СЛУЧАИ:	ПОСТАНОВЛЕНІЯ:
I/Докладъ министра Внутреннихъ Дѣлъ объ ассигнованіи 60.000.000 карбованцевъ на видочу авансовъ по содержанію Державно" Варты въ ноябрѣ, декабрѣ текущего года.	I/Ассигновать въ распоряженіе министра Внутреннихъ Дѣлъ ассигновку по по счету 1918 года 40.000.000 карб. на видочу авансовъ по содержанію Державно" Варты въ ноябрѣ и декабрѣ 1918 года.
II/Внесеніемъ министромъ Внутреннихъ Дѣлъ законопроекта объ отпускѣ Ематорнозаводскому Губернскому Заводу 3.000.000 карб. на надобности охраня: общественно" безопасности и порядка въ Ематорнозаводской губерніи.	II/Законопроектъ одобрить означивъ въ законѣ, что порядкомъ выдачи орудъ, орудъ погашенія и пороховъ надлежитъ за подлежащими расходами" отпускаемой сумми Заводу установлен: по соглашенію министровъ Внутреннихъ Дѣлъ Финансовъ и Державнаго Контролера

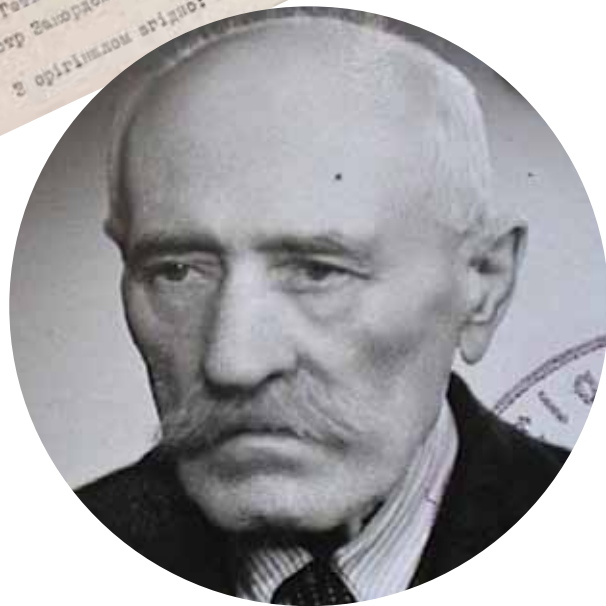
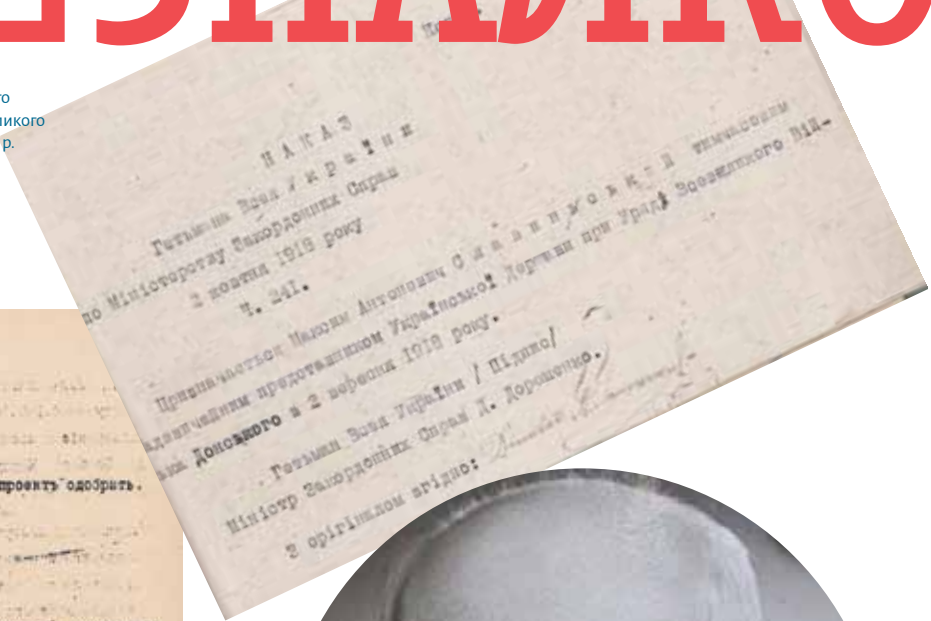
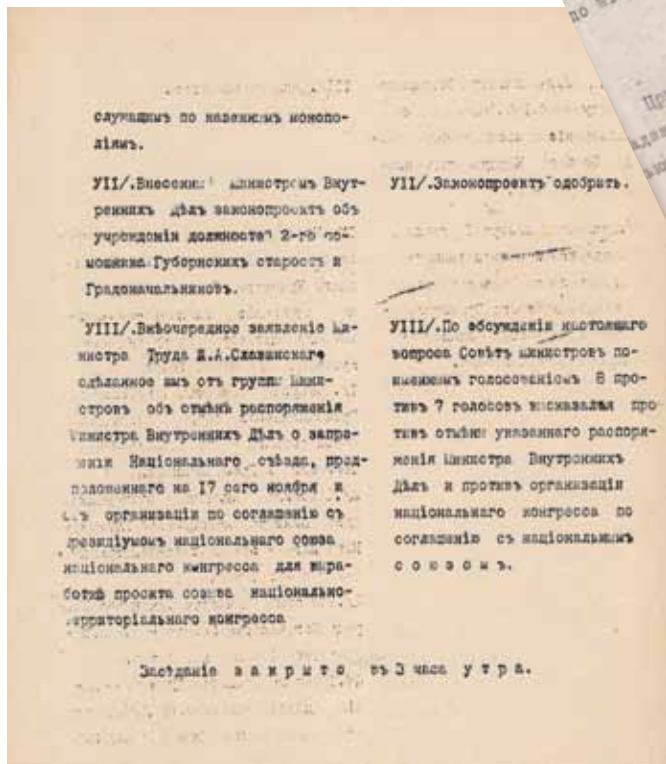
Журнал засідання Ради Міністрів Української Держави з розглядом питання, піднятого міністром праці М. Славінським. 14 листопада 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 7, арк. 43-44.

МАКСИМ АНТОНОВИЧ СЛАВІНСЬКИЙ народився у селі Ставище Таращанського повіту Київської губернії (нині селище міського типу Київської області). У 1886 р. закінчив Другу київську гімназію, навчався на юридичному та історико-філологічному факультеті університету Святого Володимира (випуск 1895 р.). Будучи студентом, долучився до радикально-демократичних гуртків, які гуртувалися навколо Михайла Драгоманова.

НАГОРІ ЗЛІВА. З'їзд представників українських дипломатичних місій і посольств у Карлсбаді. Сьомий справа стоїть М. Славінський (1919 р.)

У 1895–1896 рр. служив у російській імператорській армії. Після демобілізації жив у Петербурзі, дописував

Копія наказу П. Скоропадського про призначення М. Славінського представником при Уряді Всевеликого Війська Донського. 2 жовтня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3766, оп. 2, стр. 3, арк. 15.

періодичних видань. У 1901 р. висланий із Петербурга до Катеринослава, де працював в редакції газети «Приднепровский край».

У 1902 р. повернувся до Петербурга і продовжив літературно-журналістську діяльність. Водночас, за деякими даними, працював помічником присяжного повіреного. Із 1904 р. — в Одесі, редагує журнал «Южные записки». Брав участь у російсько-японській війні 1904–1905 рр. На початку 1906 р. повернувся до Петербурга, співпрацював з різними виданнями. Після виборів до першої Державної Думи Російської імперії

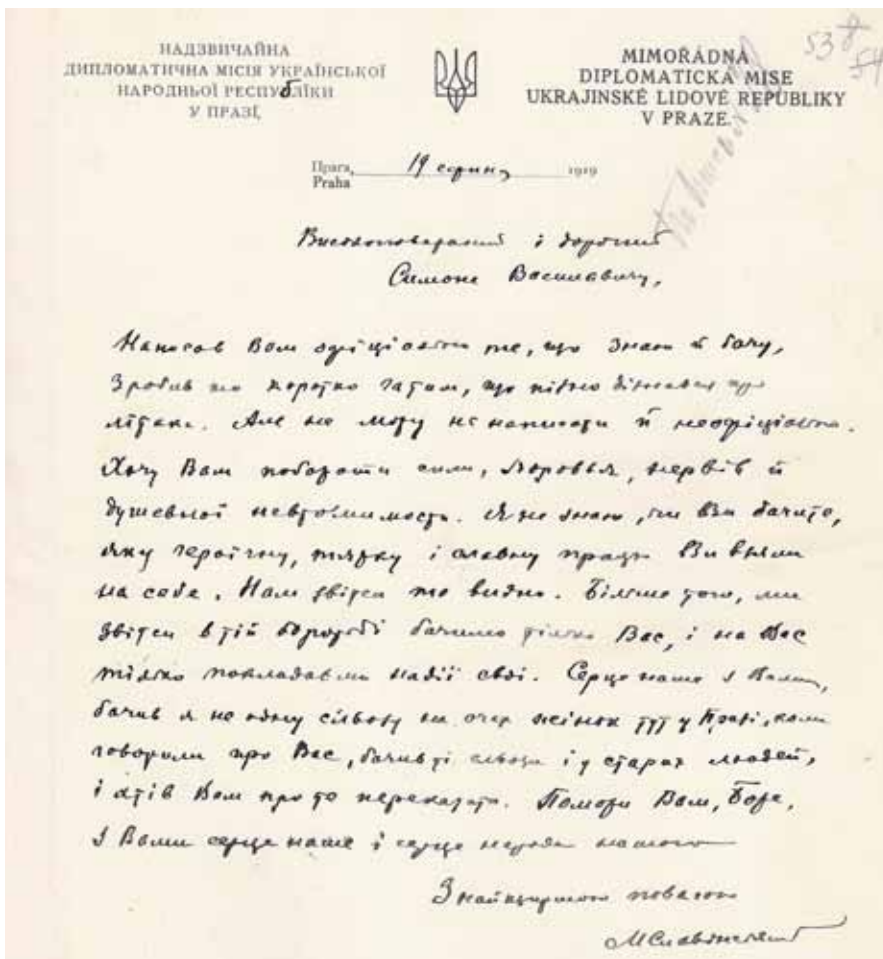
працював редактором газети Української парламентарної громади «Украинский вестник». Під час Першої світової війни у 1915–1917 рр. мобілізований до російської імператорської армії у чині прапорщика.

М. Славінський став одним із організаторів української демонстрації у Петрограді 12 березня 1917 р. Як один із керівників української громади тодішньої російської столиці відвідав голову Тимчасового уряду Георгія Львова та заявив йому про необхідність задоволення вимог українського руху. Тоді ж увійшов до складу керівництва Української національної

ради в Петрограді. Невдовзі його призначили головою Особливої наради з обласної реформи при Тимчасовому уряді та заступником комісара Тимчасового уряду зі справ України.

Після більшовицького перевороту залишався у Петрограді, але у травні 1918 р. через загрозу червоного терору повернувся до України.

За Гетьманату Павла Скоропадського призначений радником Міністерства закордонних справ. Згодом став послом Української Держави в Області Війська Донського та членом мирної делегації на перемо-

Лист до С. Петлюри від Надзвичайної Дипломатичної місії УНР у Празі за підписом М. Славінського. 19 серпня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 1, спр. 7, арк. 53.

європейських класиків українською та російською мовами.

У 1931–1938 рр. очолював Український республікансько-демократичний клуб у Празі, що організовував різні культурно-просвітницькі заходи для української діаспори. Також був заступником голови Української головної еміграційної ради — організації, що спробувала об'єднати українську діаспору. У 1937 р. у Парижі на запрошення Комітету дружби народів Кавказу, Туркестану та України прочитав лекцію «Национально-государственная проблема в СССР». Текст лекції був опублікований окремою брошурою.

Автор чималої кількості публіцистичних та літературних творів, спогадів, перекладів, зокрема, підручника «Історія України» (Подебради, 1934) та серії статей «Український монархізм» в часописі «Тризуб».

Із початком нацистської окупації Праги був викликаний на допит в гестапо.

Заарештований 27 травня 1945 р. відділом військової контррозвідки СМЕРШ 4 гвардійської танкової армії у Празі. Звинувачений за статтями 54-2 та 54-11 Кримінального кодексу УРСР. Із 2 серпня перебував у в'язниці № 1 УНКВД по Київській області. Помер до початку судового слідства 23 листопада 1945 р.

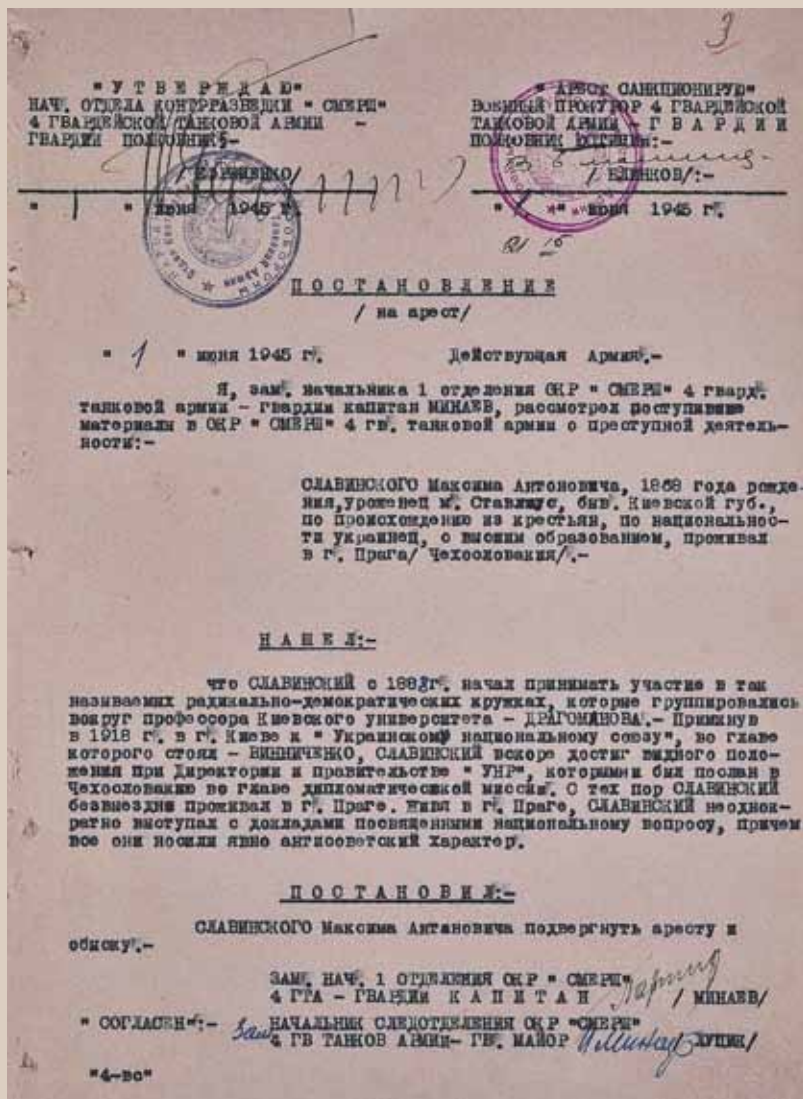
Дружина — Марія Сосчина (1879–1958).

винах з радянською Росією. Від літа 1918 р. — член Українського Національного Союзу. Із жовтня 1918 р. — міністр праці Української Держави.

Член Радикально-демократичної партії, із 1918 р. — Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ). Восени 1918 р. обраний членом ЦК УПСФ. 13 грудня М. Славінського викликав Гетьман П. Скоропадський і ознайомив його із текстом грамоти про відречення та після правок М. Славінського відразу підписав документ. На початку січня 1919 р. отримав призначення на посаду посла УНР в Чехословаччині. Був особисто знайомим з Томашем Масариком.

За ініціативи М. Славінського видано серію з 41 брошури під загальною назвою «Poznejme Ukrajinu. Sbíрка informačních a časových pojednání o ukrajinské otázce» («Пізнаймо Україну! Збірка інформаційних есе та роздумів про минуле щодо українського питання»). Чимало дописував в українські та іншомовні періодичні видання.

У 1923 р. розпустив дипломатичну місію УНР в Чехословаччині та почав працювати професором Української сільськогосподарської академії в Подебрадах. Із 1931 р. перебував на пенсії та займався науковою та літературною діяльністю, перекладав твори

Постанова про арешт
М. Славінського, затверджена
начальником відділу
контррозвідки «Смерш».
1 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 3.

Документ № 39

**Витяз з протоколу допиту М. Славінського
про урядову діяльність**

[М.Славінський]

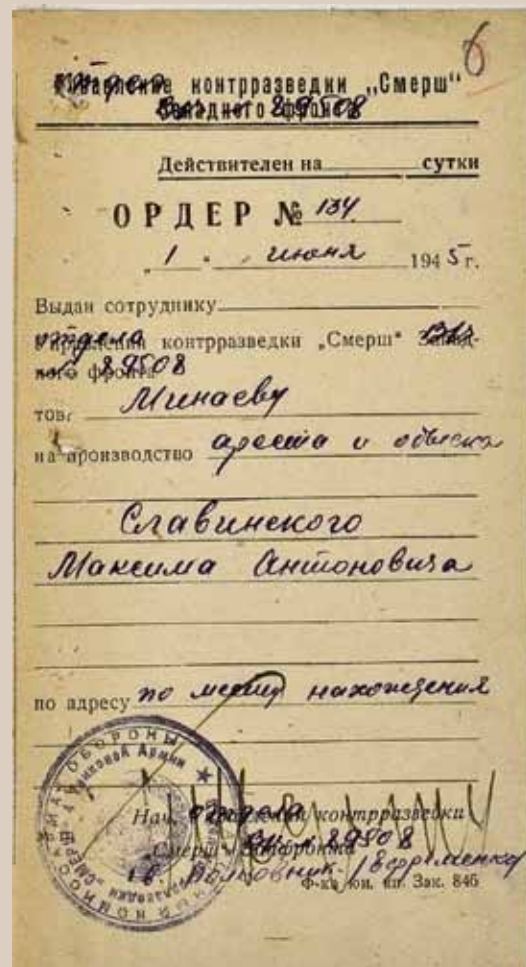
Стенограмма

Протокол допроса
обвиняемого Славинского Максима
Антоновича

14 октября 1945 года.

Начало в 11 час. 20 м.

Славинский М.А., 1868 года рождения, уроженец с. Ставище того

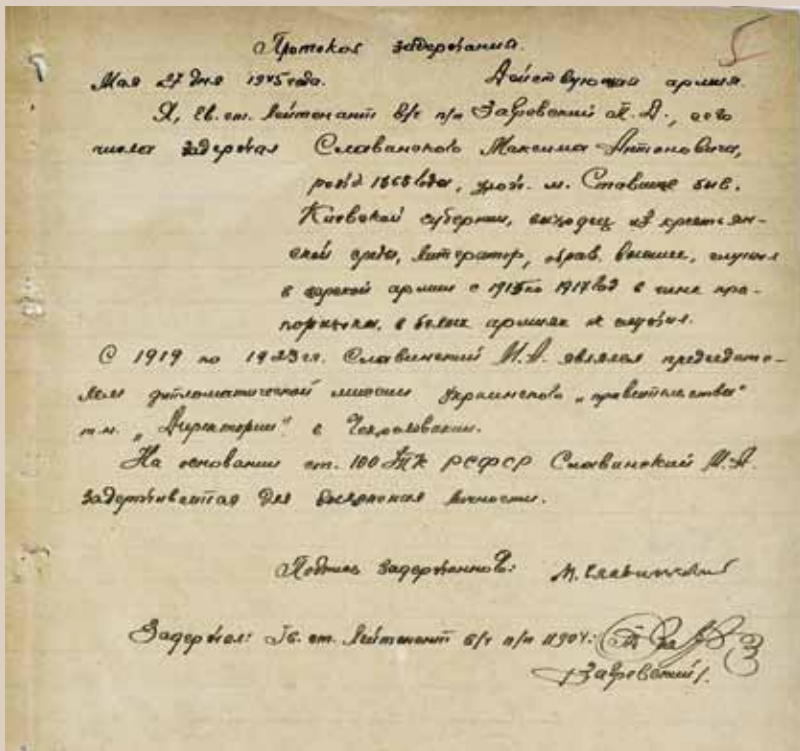
Ордер на арешт і обшук
М. Славінського. 1 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 6.

же района Киевской области, из крестьян, по профессии литератор, бывший член партии украинских социалистов-федералистов, в царской армии служил в чине прапорщика, женат, с 1919 года проживал в г. Прага (Чехословакия). Арестован 1.VI.1945 года

[...]

Вопрос: Какие должности вы занимали в украинских буржуазных правительствах и в чем конкретно выражалась Ваша роль в борьбе против советской власти?

Ответ: Украинская партия социалистов-федералистов принимала активное участие в деятельности Центральной

Протокол затримання
М. Славінського у м. Прага
(Чехословаччина).
27 травня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, опр. 71178-фп, арк. 5.

Рады. Члены партии Ефремов был зам. председателя Центральной Рады, Шульгин — генеральным секретарем, Лотоцкий — генеральным писарем и пр.

Наша партия полностью одобряла антисоветскую политику Центральной Рады, в том числе и приглашение немцев на Украину.

Я прибыл в Киев в мае 1918 года, когда приглашенные Центральной Радой немцы разогнали ее и поставили у власти гетмана Скоропадского. Таким образом участия в работе Центральной Рады я лично не принимал.

В Киеве я встретился с бывшим председателем Центральной Рады Грушевским, который, объясняя мне мотивы приглашения немцев, заявил, что немцы прибыли на Украину для того, чтобы помочь Центральной Раде в борьбе с Советской властью.

Кроме того, заключение договора между Центральной Радой и немцами, по мнению Грушевского, могло привести к тому, что и другие капиталистические государства признают Украину.

Наша партия приняла участие в гетманском правительстве.

Я лично некоторое время был членом совета при министре иностранных дел,

а также по поручению Скоропадского входил в комиссию по переговорам с правительством Советской России. Ввиду возникших разногласий о границах, Советская делегация выехала в Москву и больше не возвращалась.

В сентябре 1918 года я был послан в качестве представителя Украинской Державы при правительстве Всевеликого Войска Донского. Мне было поручено исправлять договор между генералом Красновым и Скоропадским о границах и правах граждан. Границы были установлены и права украинцев на Дону, а казаков на Украине признаны одинаковыми.

Пробыв 2–3 недели у Краснова, я вернулся в Киев. Гетман лично вел переговоры с Красновым и назначил при нем своего генерала, фамилию которого не знаю.

Члены нашей партии Яковлев и Лотоцкий были директорами департамента министерства иностранных дел, Шульгин — советником этого же министерства. Другие члены партии занимали аналогичные должности в других министерствах.

В конце лета 1918 года все украинские буржуазные партии, в том числе и наша, нелегально создали «Украинский национальный союз», который хотел свергнуть гетмана и заставить его добровольно передать власть Центральной Раде.

Решено было, что от нашей партии в гетманское правительство Лизогуба будет введено 4 министра, которые убедят гетмана уйти от власти.

Чтобы формально партия не отвечала за наши действия, мы на время вышли из партии.

Я был назначен министром труда, Лотоцкий — министром вероисповеданий, Стебницкий — министром просвещения и Вязлов — министром юстиции.

Выполняя указания «Украинского национального союза», мы убеждали гетмана передать власть Центральной Раде. Скоропадский поставил этот вопрос на обсуждение совета министров, который не согласился с нами.

Об этом мы поставили в известность председателя Союза Винниченко, который на другой день вместе с Петлюрой и др. выехал в Белую Церковь, откуда начали восстание.

15

Протокол допита
М. Славінського
Юнія 2 дня 1945 года

Я, зам. Начальника 1-го відділення Отділу
Контррозвідки «Смерш» 4-го гвардійського Тан-
кової армії гв. Капітан Шинкаєв, свого часу
допитував в катовській арештсансові;
Славінського Миколи Антоновича
1868 года народивш. Український м. Ко-
стопільське, вив. Київської губернії,
то соціалістичний діяч в Кривбассі,
то націоналістичний Українці, є
всесильні вразованим, безнад-
данським, проживав в. Прага
Чехословаччина, на Весели в 738.-

Вопрос: - К каким политическим партиям
Вы принадлежите?

Ответ: - В 1888 года, я начал принимать участие
в так называемые радикально-демок-
ратические кружки, которые функци-
онировали вокруг профессора Киевского
Университета - Драгоманова (брат
матери Леси Украинки), который в конце
прошлого столетия эмигрировал в Не-
мечу, а затем в Болгарию.
Радикально-демократические круж-
ки, впоследствии выехали на Украину
А. Славинский

в «Радикально-демократическую партию»;
которая в 1917 году получила название партии
социалистов-демократов. В составе этой
партии, во главе которой тогда стоял про-
фессор - Утесевич, я и стоял в 1918 и не-
посредственно тогда воюючий против Советской
власти -
Присутствую в 1918 году в гор. Киеве к
«Украинскому Национальному Совету», во
главе которого стоял - Винниченко, я впер-
вые вижу видного политический при Визитации
и правительства «УНР» - Украинской Народ-
ной Республики, который в 1919 году и
был послан в Чехословакию во главе дит-
ломатической миссии. - Стояю и в
Киеве против в г. Праге. В 1923 году
я был вынужден эмигрировать миссию
и передать все ее дело Мейнхарту, прожи-
вавший в гор. Варшаве.
Тем же в гор. Праге, я был избран в
число профессоров Чехословацкой акаде-
мии в гор. Надвонь, в которой все курсы:
«История 19 столетия» и «История Украины»
и др. политическая деятельность в
эмиграции так называлась «Радикально-демократической партией»
во главе которой попрежнему стоял -
А. Славинский

Протокол допиту
М. Славінського
від 2 червня 1945 р.
(початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп,
арк. 15-16.

Перед вступлением петлюровских войск
в Киев /14 декабря 1918 года/ Скоро-
падский вызвал к себе меня, полтавского
помещика и сахарозаводчика Леонтовича
и предложил просмотреть текст его отрече-
ния от власти.

Я просмотрел его, откорректировал,
и при мне Скоропадский подписал этот
текст. После вступления петлюровских
войск в Киев, директория начала посылать
свои дипломатические миссии в разные
страны, добиваясь признания и помощи.

Мне было предложено возглавить мис-
сию в Чехословакии. Я согласился и 19 ян-
варя 1919 года выехал в Прагу.

[...]

Допрос закончен в 13 час. 30 мин.
25.X.1945 г.
/перерыв с 15-35 24.X. до 10-40
25.X.45 г./

Записано с моих слов правильно, мною
прочитано. [М. Славинский]
ДОПРОСИЛ: НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ
СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
капитан [підпис] /Дубок/
Стенографировала: Кулагина
[підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 90-98.
Оригінал. Машинопис.

профессор Гитовский и Машнев. 16
 В „Радикально-демократической партии“
 я состоял до 1949 года, а затем она была
 распушена и как партия прекратила свое
 существование -

Вопрос: - Расскажите о своей практической анти-
 советской националистической деятельности?

Ответ: - Командовал группой в венгеро-польских
 центральном и антикоммунистическими украин-
 ских националистических организациях, я
 неоднократно вступал в доклады те-
 бященским национальному совету, при-
 чем все эти были даны в антикоммунистическом
 характере. В своем докладе „Национально-
 государственная проблема в СССР“ про-
 читанном 17 мая 1957 года в г.р.
 Париже, я формулировал свои мысли так:
 „Прогресс от Москвы, от Великой
 Москвы - Красной и Белой, от вели-
 кого решения - Царского, Романов-
 ского и демократического, от
 великого имперского единения - внеш-
 него и внутреннего, прогресс от Ровенки
 вообще“ (Национально-государствен-
 ная проблема в СССР ст. 68).
 М. Славинский

Мои доклады читались перед
 широкой аудиторией, которая включала
 в себя старейшего адмирала
 Императорского флота Империи
 „главного национального“ Великого Напо-
 мина Киселовой по адресу Великого Ровна
 и коммунистической партии. В этом
 же докладе много раз выдвинуто:
 „Террор, как известно, является
 неотъемлемой принадлежностью
 советской революции, он существовал
 всегда, а национальное террор в
 этой отношении неслыханно. Если
 взглянуть все каковы, турки и сепу-
 ги, как равняющиеся модной
 ширты, то мы знаем эти вещи, -
 все превращается - поднимается до
 миллионов“ (Национально-государствен-
 ная проблема в СССР ст. 70).

Таким образом, на протяжении вели-
 кой эмиграции, я не оставил антикоммунистической
 националистической деятельности -

Протокол в моем именном при-
 бавно мне заданым, в том и расписаным -
 М. Славинский
 Подпись: Велик. Нап. 1-й и 2-й, В. Славинский
 11 то. тактовой армии.
 16. Комитан Машнев (Славинский)

Протокол допиту
 М. Славинського
 від 2 червня 1945 р.
 (закінчення)
 ГДА СБУ, ф. 6, опр. 7178-фп,
 арк. 15-16.

Документ № 40

по /ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР /
 ст. ст. 58-2 и 58.11 УК РСФСР/.

**Обвинувальний висновок по справі
 М. Славинського**

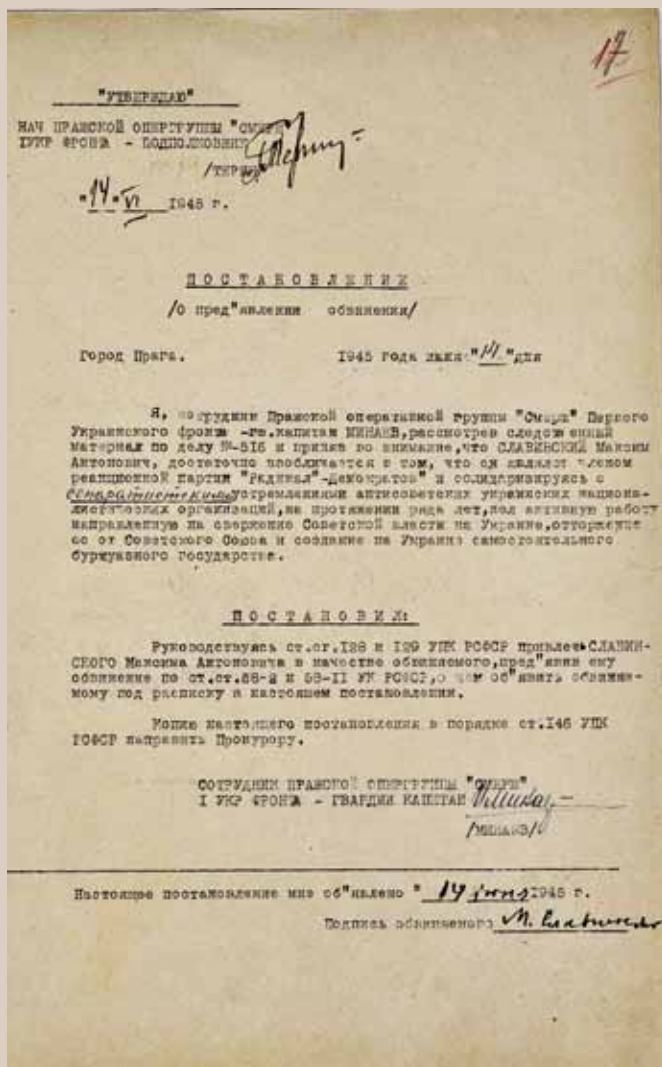
«У Т В Е Р Ж Д А Ю»
 НАРОДНЫЙ КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ
 БЕЗОПАСНОСТИ УССР
 ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ [підпис]
 - САВЧЕНКО -
 «9» ноября 1945 года

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу № 516/
 148434 по обвинению Славинского
 Максима Антоновича

[...]

На основании изложенного **ОБВИНЯ-
 ЕТСЯ:**
 Славинский Максим Антонович,
 1868 года рождения, уроженец

Постанова про пред'явлення обвинувачення М. Славінському 14 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 17.

Постанова про передачу слідчої справи на М. Славінського до НКГБ УРСР 2 серпня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 104.

с. Ставице Киевской области, из крестьян, по профессии литератор-публицист, с высшим образованием, бывший прапорщик царской армии, украинец, без гражданства, не судим, с 1890 по 1930 год член антисоветской радикально-демократической партии. Проживал в гор. Праге, —

в том, что:

1. С момента создания Советской власти в России и на Украине вел активную борьбу за отторжение Украины от Советского Союза и создание украинского буржуазного государства.

В 1918 году был министром труда, советником министра иностранных дел «пра-

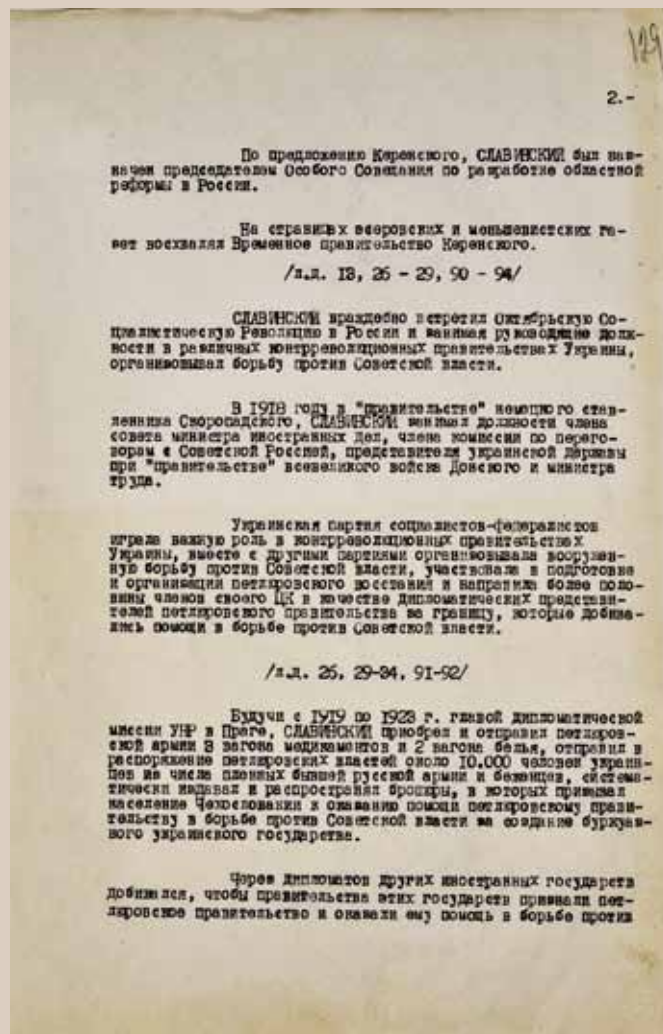
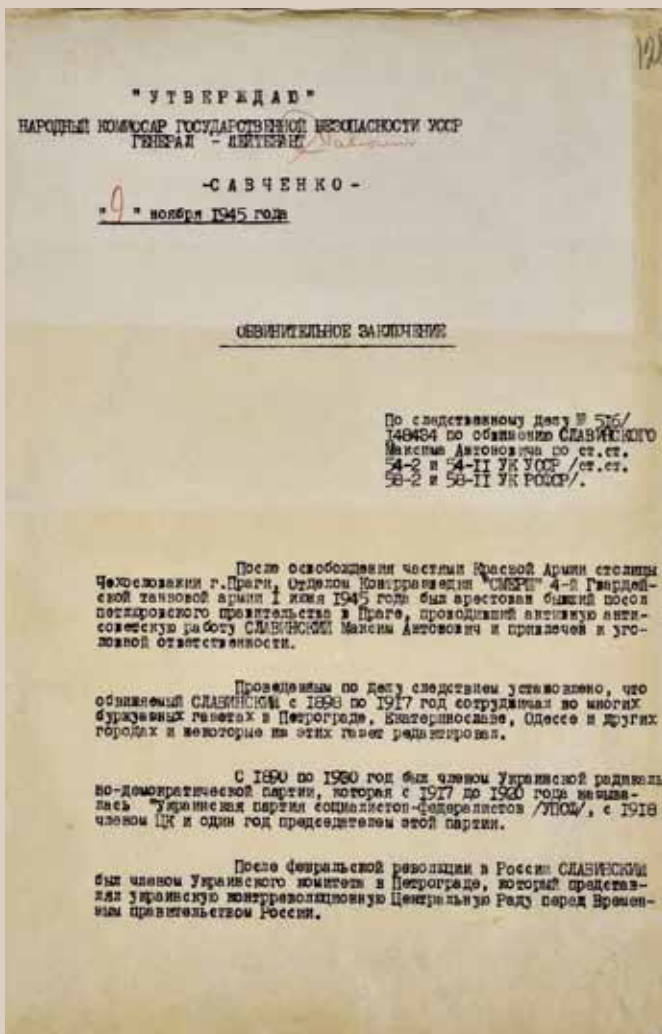
вительства» гетмана Скоропадского и занимал в нем другие руководящие должности.

2. С 1919 по 1923 год был главой дипломатической миссии петлюровского правительства в Чехословакии, лично приобрел и отправил для петлюровской армии 3 вагона медикаментов и 2 вагона обмундирования.

Отправил в распоряжение петлюровских властей около 10.000 человек — украинцев из числа военнопленных бывшей русской армии.

Издавал и распространял брошюры, в которых призывал население Чехословакии оказывать помощь петлюровскому правительству в борьбе против Советского государства.

Обиновувальний висновок

на М. Славинського.

9 листопада 1945 р.

(початок)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71178-фп,

арк. 128-132

3. С 1926 по 1935 год был членом, а с 1935 по 1938 год председателем правления «Республиканско-демократического клуба» в Праге, где систематически выступал с докладами антисоветского содержания, призывая капиталистические государства к борьбе против СССР.

Приглашал для чтения таких докладов петлюровских генералов и министров.

4. В течение 10 лет сотрудничал в петлюровской газете «Трезуб» [так у тексті], издававшейся в Париже, где систематически помещал свои статьи антисоветского содержания.

В 1937 году специально ездил в Париж для чтения доклада, в котором призывал к вооруженной борьбе против Советского Союза, за отторжение от него националь-

ных республик и создания там буржуазного строя.

5. С 1918 по 1930 год был членом ЦК и один год председателем антисоветской украинской партии социалистов-федералистов, которая организовывала активную борьбу против Советской власти,

т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Виновным себя признал (л. д. 18-21, 90-97).

Изобличается показаниями обвиняемых Россиневича и Зленко и вещественными доказательствами (л. д. 99-101, 108-125).

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело № 516/148434 по обвинению Славинского Максима Антоновича

Советской власти. О своей работе информировал петляровское правительство и лично Петляру.

/л.д. 34-36, 41-52, 92 - 94/

С 1925 по 1938 год был членом правления "Республиканско-демократического клуба" в Праге, в т.ч. с 1935 по 1938 год его председателем, в котором организовывал и лично систематически читал доклады и лекции антисоветского содержания. В качестве докладчиков приглашал бывш. петляровских генералов ОМЕЛЯНОВИЧА-ПАЗЛЕНЮ и ПЕТРОВА, министров МАРТОСА, ШУДЫГИНА, ЛИБЛАЗА и др.

Лично читал лекции и доклады о Петляре, Центральном Раде, национальной политике большевиков и др., в которых в наглядной форме клеветал на Советский Союз и призывал националистические государства к борьбе с ним.

/л.д. 57- 59, 77- 78, 95 /

В течение десяти лет сотрудничал в петляровской газете "Труда", издававшейся в Париже, выходя на ее страницах статьи антисоветского содержания. В 1937 году антицеликом ездил в Париж, где прочел доклад на тему "Национально-государственная проблема в СССР", в котором клеветнически утверждал, что русский народ угнетает все другие народы, что в СССР производится неслыханный террор и что только борьбой и кровью можно разрешить национальную проблему в СССР, отторгнув от него национальные республики и создав в них буржуазный режим.

Этот доклад был распространен по многим западноевропейским странам среди эмигрантов.

СЛАВИНСКИЙ неоднократно участвовал на различных конференциях и совещаниях украинской эмиграции.

/л.д. 56- 57, 60-69, 95- 97/

На основании диктованного ОБВИНЕНИЯ:

СЛАВИНСКИЙ Иванис Антонович, 1898 года рождения, уроженец с.Ставице, Киевской области, на крестьян по профессии литератор-публицист, с высшим образованием, бывший прапорщик царской армии, украин-

нец, без гражданства, не судим, с 1890 по 1930 год член антисоветской украинской радикально-демократической партии. Проживал в гор.Праге, -

в том, что:

1. С момента создания Советской власти в России и на Украине вел активную борьбу на отторжение Украины от Советского Союза и создание украинского буржуазного государства.

В 1918 году был министром труда, советником министра иностранных дел "правительства" голландского и занимал в нем другие руководящие должности.

2. С 1919 по 1928 год был главой дипломатической миссии петляровского правительства в Чехословакии, лично проводил и отправил для петляровской армии 3 вагона медикаментов и 2 вагона оборудования.

Отправил в распоряжение петляровских властей около 10.000 человек украинцев из числа военнослужащих бывшей русской армии.

Издавал и распространял брошюры, в которых призывал население Чехословакии оказывать помощь петляровскому правительству в борьбе против Советского государства.

3. С 1925 по 1935 год был членом, а с 1935 по 1938 год председателем правления "Республиканско-демократического клуба" в Праге, где антикоммунистически выступал с докладами антисоветского содержания, призывая западноевропейские государства к борьбе против СССР.

Приглашал для чтения таких докладов петляровских генералов и министров.

4. В течение 10 лет сотрудничал в петляровской газете "Труда", издававшейся в Париже, где систематически помещал свои статьи антисоветского содержания.

В 1937 году ездил лично в Париж для чтения доклада, в котором призывал к вооруженной борьбе против Советского Союза, на отторжение от него национальных республик и создание там буржуазного строя.

Обвинувальный висновок
на М. Славинського.
9 листопада 1945 р.
(продовження)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп,
арк. 128-132

через Прокурора УССР направить на рассмотрение Военного трибунала.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
КАПИТАН [підпис] /Дубок/

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Полковник [підпис] /Павловский/
Обвинительное заключение составлено
«1» ноября 1945 г. — г. Киев.

СПРАВКА: 1. Обвиняемый Славинский М.А. содержится в тюрьме № 1 УНКВД — гор. Киев.
2. Вещественные доказательства и личные документы при деле.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Капитан [підпис] /Дубок/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 128-132.
Оригінал. Машинопис.

Г. П. У. — У. С. С. Р.
ПОЛТАВСКИЙ ОПЕРАТИВНЫЙ СЕКТОР

Экз. №

СЕКРЕТНО

**Микола
Стасюк**

1885-?

ОБВИНИТЕЛЬСКИЙ АКТ

ПО ДЕЛУ

**ОТРАСЛЕВОЙ К.-Р. ВРЕДИТЕЛЬСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
В УКРКООПТАХЕ**

Генеральный
секретарь
харчових справ

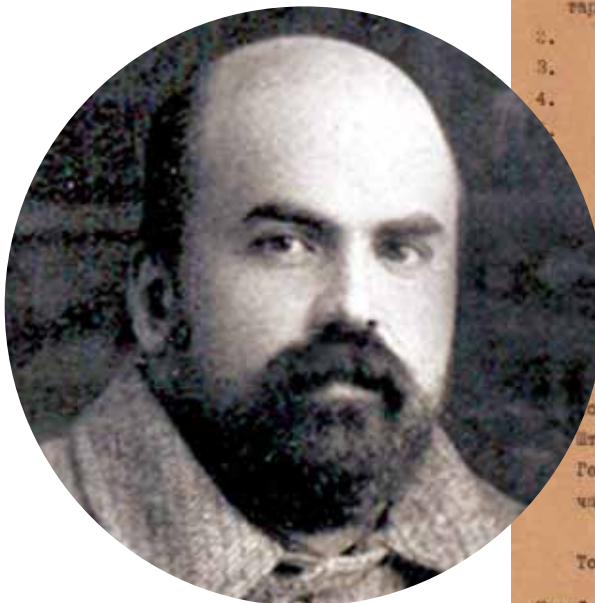
Украинский к.-р. кооперативный центр

Тов.

~~14970~~

16535-8

Микола Михайлович Ста-
сюк народився у Катери-
нославі (нині — м. Дніпро).
Навчався у сільській школі, Катери-
нославському реальному училищі
(випуск 1902 р.), у Петербурзькому
гірничому інституті (випуск 1912 р.).

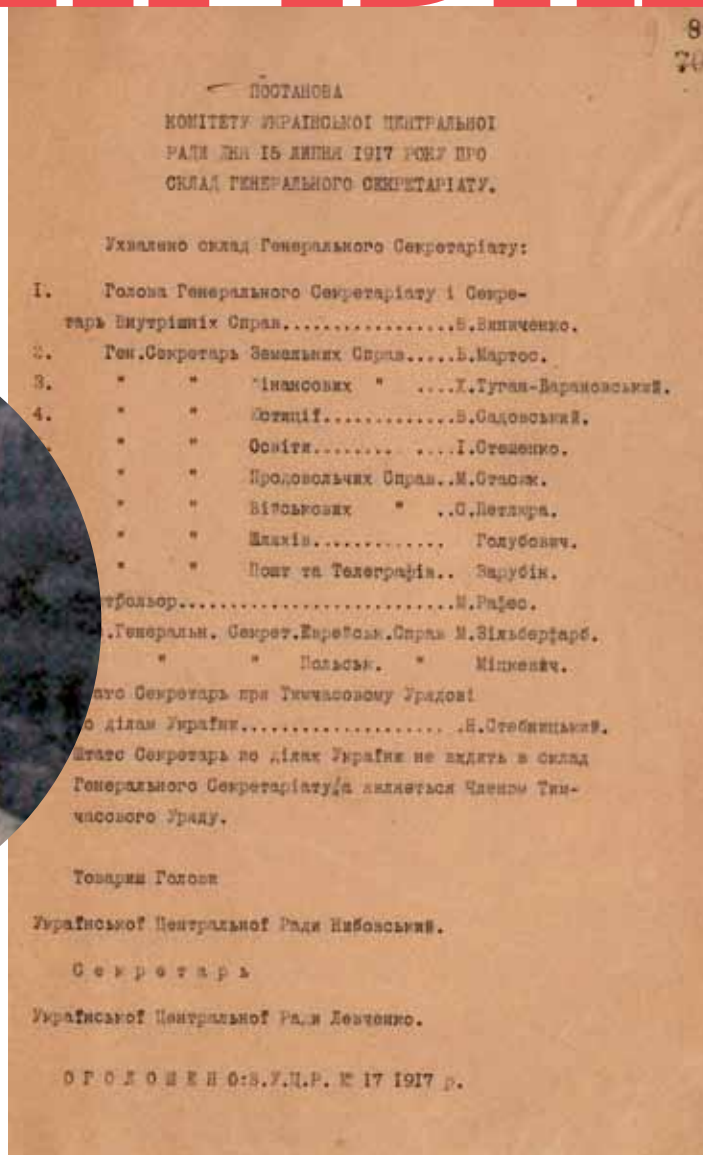
Член Української студентської грома-
ди у Петербурзі, Революційної укра-
їнської партії та Української партії
соціалістів-революціонерів (УПСР).
Автор наукових праць з економіки.

У 1905–1909 рр. за політичну діяль-
ність неодноразово засуджували до
ув'язнення.

Працював у Києві в редакціях журна-
лів «Комашня» та «Наша кооперація».

Із 1 листопада 1913 р. працював
у київському відділенні Союзбан-
ку. У 1916 р. перейшов на роботу до
«Центроцукру».

У квітні 1917 р. обраний головою
Селянської спілки та членом
192 Української Центральної Ради.

Постанова комітету
Української
Центральної Ради
про затвердження
складу Генерального
Секретаріату.
15 липня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 1,
арк. 9.

У червні 1917 р. обійняв посаду гене-
рального секретаря харчових справ.
У серпні відправлений у відставку.
Восени 1917 р. обраний членом Все-
російських Установчих Зборів від
Київської губернії за списком УПСР.

У квітні 1918 р. обраний до складу
Київської губернської народної
(земської) управи. Звільнений в часи
Гетьманату. У вересні 1918 р. став
головою правління «Книгоспілки».
У 1919 р. був затриманий більшови-
ками. Відмовився від пропозиції Си-

мона Петлюри виїхати до Варшави.
Із 1920 р. обіймав ряд посад у Держ-
видаві та Губсельбанку. У 1922 р. пе-
реїхав до Харкова, де став секретарем
правління об'єднання «Сільський
господар», у 1924–1926 рр. знову пере-
їхав до Києва на роботу в «Укрсель-
цукрі», а з січня 1927 р. — в «Укркооп-
тасі». Працював завідувачем відділу
інкубації «Укркоопптаха».

20 вересня 1930 р. заарештований.
Звинувачений у «шкідництві» та
27 лютого 1931 р. засуджений до роз-

стрілу. 3 березня 1931 р. Судова трійка при колегії ГПУ УССР замінила розстріл на 10 років концтаборів. 10 серпня 1936 р. трійка при НКВД УССР ухвалила достроково звільнити Миколу Стасюка. Проте уже 25 жовтня це рішення було скасоване.

У 1941 р. проживав у Маріуполі. Після вступу у місто нацистів став редактором «Маріупольської газети», заступником голови місцевої «Просвіти». Автор спогадів «На межі божевілья».

Подальша доля невідома.

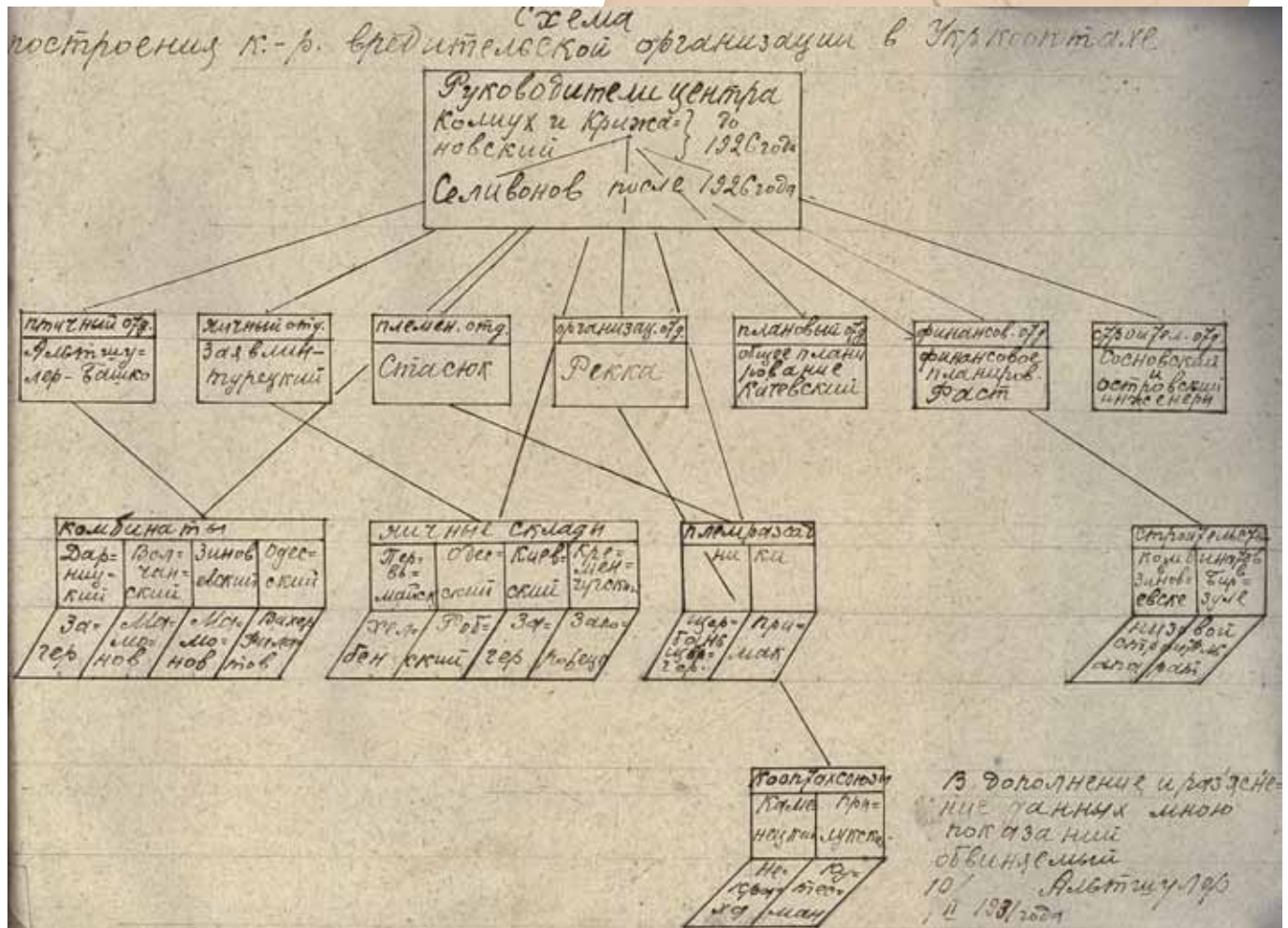
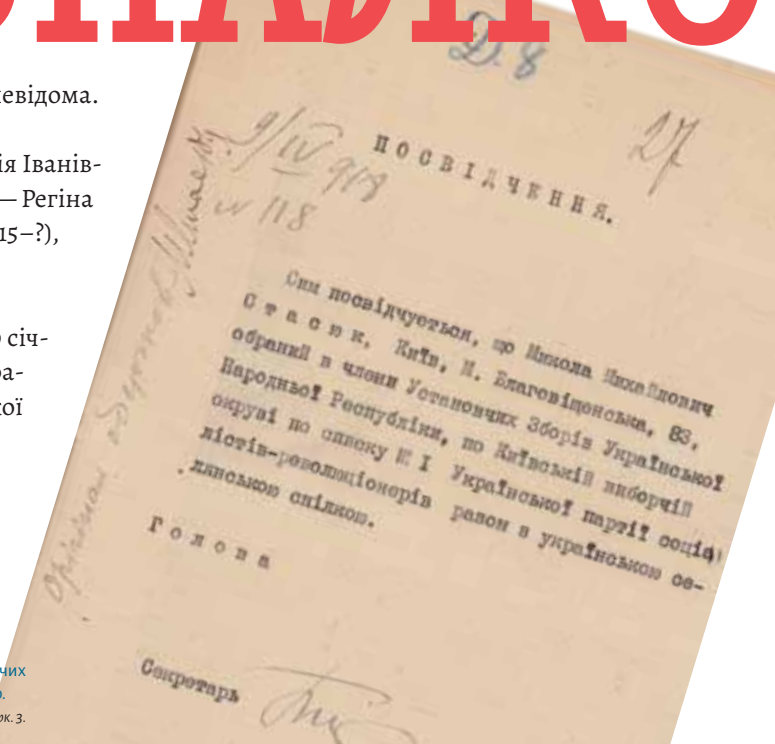
Дружина — Марія Іванівна (1893–?), діти — Регіна (1913–?), Марк (1915–?), Галина (1918–?).

Реабілітований 9 січня 1990 р. прокуратурою Полтавської області.

Схема «контрреволюційної шкідницької організації» в Укркооптахе

АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, стр. 16535-п, т. 8, арк. 16а.

Посвідчення М. Стасюка, обраного членом Установчих Зборів УНР 9 квітня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1157, оп. 1, стр. 44, арк. 3.

Ф. № 90/орг. 2

У. С. Р. Р.

ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Ордер № 234 2М

По справі _____

Дійсний на _____ доб.

Дано 20 вересня 1930 р.

Співробітників

т Кофтану

на переведення об'їзду ч

арешта

гр. Стасюк

Миколай Михайлов

на адресу ул. 1го червня

№ 2

Усім військовим і громадським владам, а також громадянам Республіки належить давати всяку законну допомогу пред'явникові ордера при виконанні покладених доручень.

Голова ДПУ УСРР

Секретар

„Полтава-Поліграф“ № 37—651, 300x200.

Витяг з протоколу допиту М. Стасюка про політичну та урядову діяльність

Протокол допроса

- 1930 г. *Сентября* месяца 21 дня. Уполномоченный ЕКУ ГПУ УССР Кричман, допросив ниженазванного гр. *Стасюка* в качестве [обвиняемого], который показал:
1. Имя, отчество, фамилия: *Стасюк Николай Михайлович*
 2. Возраст, год рождения: 1885 г.
 3. Место рождения и прописки: г. *Днепропетровск*
 4. Социальное происхождение: *из служащих*
 5. Сословная принадлежность до революции: *дворянин*, имущественное положение до революции и в настоящий момент: *неимущий*
 6. Гражданство: *УССР*
 7. Образование: *высшее*
 8. Семейное положение: *женат*
 9. Отношение к воинской повинности: *на учете не состою*
 10. Профессия: *кооператор-экономист*
 11. Место службы и занимаемая должность: *Укркооптах, зав. отделом инкубацией*
 12. Сведения о судимости и нахождении под следствием: *не судился*
 13. Партийная принадлежность: *беспартийный*
 14. Состоит ли в профсоюзе: *совторгслужащих*
 15. Точный адрес: *ул. Первого мая, № 17, кв. 2*
 16. Служба в антисоветских армиях и учреждениях, и организациях (добровольно или по мобилизации): *не служил*
 17. Будучи предупрежденным о содержании ст. 89 УК УССР, 61 и 161 УПК УССР по существу дела показал:
[...]

Революция 1917 г. Застала меня беспартийным социалистом, так как прежние связи с УСДРП у меня порвались. В 1917 г. я вначале тяготел к украинским с.д., но их оппортунистическая тактика по отношению к правительству Керенского меня

Ордер ГПУ УССР на обшук та арешт
М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п,
т. 2, арк. 216.

Анкета

№ 910

№ 10 Обвинувачення... 1930 року.

ПІТННЯ	ВІДПОВІДЬ
Прізвище Михайло	Стасюк
Ім'я та по батькові	Миколай Миколайович
Рік народження	1885 г.
Місце народження	Губерн. с. Дячківка Київська
Адреса	Харків с. Зарубинське
Час арешту	20/IX 1930 р.
Ім'я заарештованої	По справі №
Забавля і інші пробує	

РІД ЗАНЯТТЯ, АБО МІСЦЕ СЛУЖБИ.		Клас-груд.
а) Сільське господарство	Вільн. сел. в сел.	Куркуль.
б) Держ. пром. доб. в сел.	Найм. промислов.	Середній.
в) Наєм. пром. доб. в сел.	Найм. промислов.	Важко.
г) Державне установа	Найм. установа.	Безпр.
а) Державне підприємство	Найм. установа.	Авантаж.
е) Прив. пром. пром. та ремієр	Найм. промислов.	Середній.
ж) Насильство	Найм. промислов.	Робітник.
з) Технік	Найм. ремієр.	Технік.
и) Артил. в част.	Найм. частин.	Червоноарм.
к) Орган ДПУ.	Найм. орган.	Кічка.
л) Міліція.	Найм. орган.	Серед. військ.
м) Громадська служба (напр. проф., добров. трюкман)	Найм. орган.	Забавля.
н) Інше.		Другий.

ПАРТИЙНІСТЬ:
 член парт., член АКСМ, комсомолец, ні парт., ні АКСМ, ні комсомолец, ні інш. парт., ні АКСМ, ні комсомолец, ні інш. парт., ні АКСМ, ні комсомолец.

№ п. парт. _____
 Інш. партія _____

О с т а т а	Незаконний, незаконний, влад. злочин, інше.
В і с і т а	До 17 р., від 18 до 24 р., від 25 до 30 р., від 31 до 40 р., від 41 до 50 р., старші 50 р.
Н а в і д н о в а н і с т ь	Українськ. українськ., білоруськ., польськ., молдавськ., інші національн. мови
Г р о м а д а н с т в о	С. Р. С. Р. — українськ.

Злочинство: (в чому обвинувач.)

1) незаконний влад. 2) незаконний влад. злочин. 3) незаконний влад. злочин. 4) незаконний влад. злочин. 5) незаконний влад. злочин. 6) незаконний влад. злочин. 7) незаконний влад. злочин. 8) незаконний влад. злочин. 9) незаконний влад. злочин. 10) незаконний влад. злочин. 11) незаконний влад. злочин. 12) незаконний влад. злочин. 13) незаконний влад. злочин. 14) незаконний влад. злочин.

Склад родини, аріст і адреса членів

Ступінь споріднення	Прізвище, ім'я та по батькові	Вік	Законна в шлюбна	Адреса	
1.	Зина	Марія Іванівна	37	Білозілля	с. Зарубинське
2.	Зина	Розина	12	Білозілля	Зарубинське
3.	Свєтл	Маша	18	"	"
4.	Зина	Світлана	12	"	Харків
5.					
6.					
7.					
8.					

Ім'я обвинуваченого: **М. М. Стасюк**

Де утримується _____

Де він заарештований _____

Підпис обвинуваченого _____

Судовий орган, обвинуваченого _____

ПРИМІТКА: _____

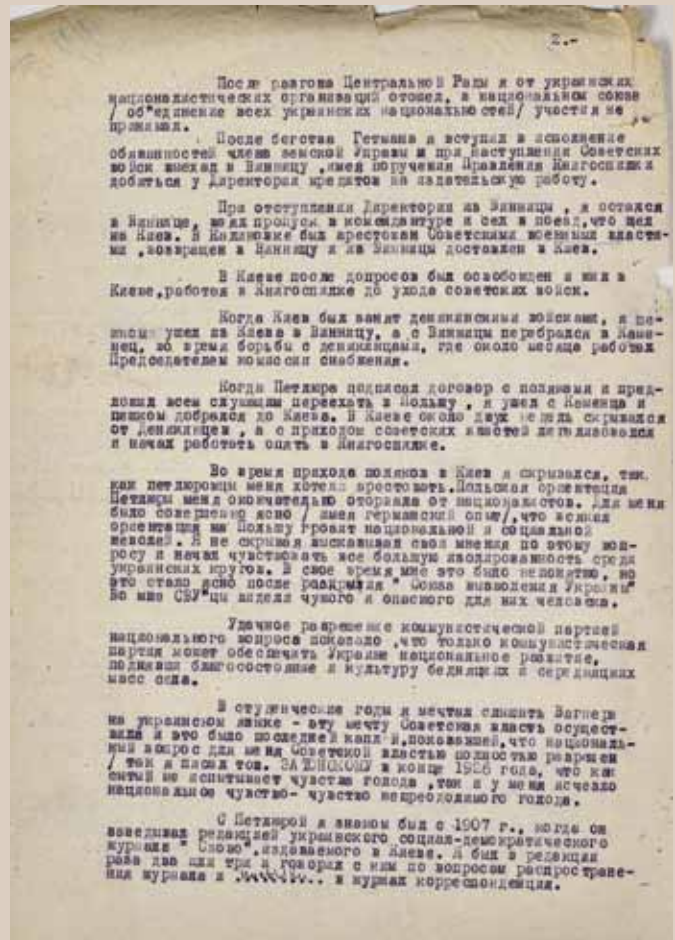
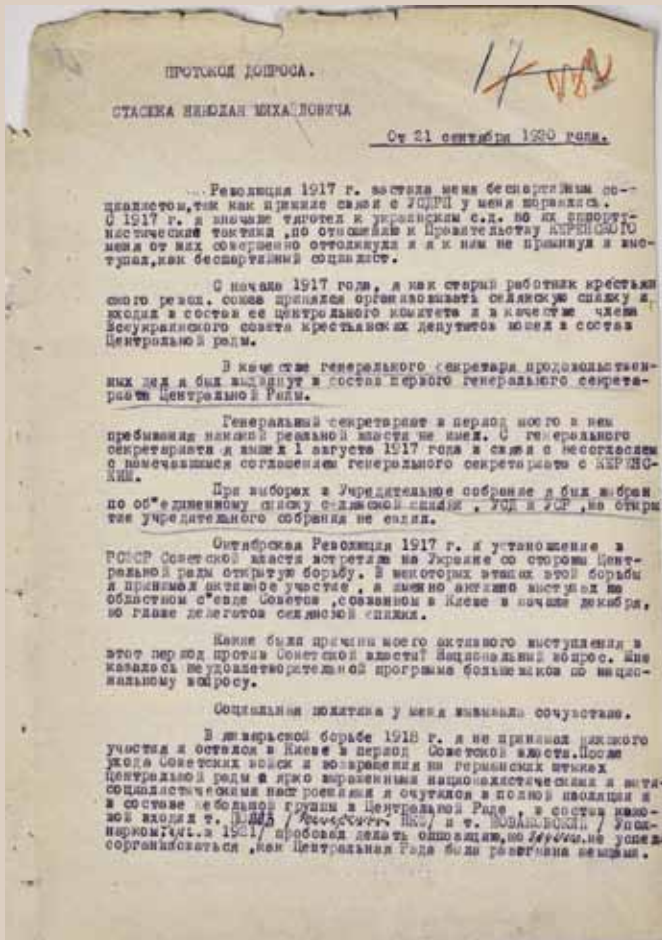
Анкета заарештованого
 М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
 стр. 16535-п, т. 2, арк. 218.

от них совершенно оттолкнули и я к ним не примкнул и выступал как беспартийный социалист. С начала 1917 г. я, как старый работник крестьянского союза, принялся организовывать «Селянську спілку» и входил в состав ее центрального комитета и в качестве члена Всеукраинского совета крестьянских депутатов вошел в состав Центральной Рады.

В качестве генерального секретаря продовольственных дел я был выдвинут в состав первого Генерального секретариата Центральной Рады. Генеральный секретариат в период моего в нем пребывания никакой реальной власти не имел. С Генерального секретариата я вышел 1 августа 1917 г. в связи с несогласием с наметившимся соглашением Генерального секретариата с Керенским.

При выборах в Учредительное собрание я был выбран по объединенному списку Селянской спилки, УСД и УСР.

Постанова про арешт завідувача
 агровідділу «Укркооптаха»
 М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
 стр. 16535-п, т. 2, арк. 215.

Протокол допиту М. Стасюка від 21 вересня 1930 р. (початок, закінчення справа) АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, стр. 16535-п, т. 2, арх. 231-233.

На открытие Учредительного собрания не ездил.

Октябрьская революция 1917 г. и установление в РСФСР советской власти встретила на Украине со стороны Центральной Рады открытую борьбу. В некоторых этапах этой борьбы я принимал активное участие, а именно активно выступил на областном съезде советов, созванном в Киеве в начале декабря во главе делегатов Селянской спилки.

Какие были причины моего активного выступления в этот период против советской власти? Национальный вопрос. Мне казалась неудовлетворительной программа большевиков по национальному вопросу. Социальная политика у меня вызывала сочувствие.

В январской борьбе 1918 г. я не принимал никакого участия и остался в Киеве в период советской власти. После ухода

советских войск и возвращения на германских штыках Центральной Рады с ярко выраженными националистическими и антисоциалистическими настроениями я очутился в полной изоляции и в составе небольшой группы в Центральной Раде, в состав которой входил т. Полоз /теперешний НКФ/ и т. Новаковский /уполнаркомторг. В 1921 г./ пробовал делать оппозицию, но группа не успела [организоваться], как Центральная Рада была разогнана немцами. После разгона Центральной Рады я от украинских националистических организаций отошел, в Национальном союзе /объединении всех украинских национальностей/ участия не принимал.

[...]

Оглядываясь на свою прежнюю деятельность, я могу отметить единственное свое активное выступление против установления советской власти — это

3.-
В 1908 г. в 1909 году встречался с ним еще раз в клубе "Родина" в Киеве и один раз посетил два раза он был в Петербурге и выступал на студенческой сессии УСДРП в Петербурге в 1910 г.

После 1910 г. и Петжиру не видел до 1917 г., когда встретился с ним в Киеве на съезде, куда он прибыл делегатом от Западного фронта, где он слушал в Земском или городском совете бухгалтером.

В Киеве с Петжирой приходилось встречаться довольно часто в генеральном, советско-центральной Раде. Ближайшее отношение у меня с ним не было, а только официальные. После ухода моего из Центральной Рады, а с ним почти не встречался, так как деловых отношений в это время у меня с ним не было, а личных не поддерживал.

Следует отметить, что под влиянием обращения среди военных и в частности был. Петжиру начал разговаривать с кем-то из военных, которые меня отталкивали.

После Гетманского переворота Петжира был избран Председателем Киевской губернской земской управы, членом которой и состоял. В Украине Петжира работал недолго, кажется неделю две-три и был арестован гетманом.

Встретился с ним когда Петжира после бегства Гетьмана находился в Киеве с Директорией. Земство устроило встречу и Петжира выехал на 5 минут в Ягрову. С Петжирой я встретился один раз в Ягрове в декабре 1917 г., когда решался вопрос о борьбе для выгоспидки.

Следующий мой встреча состоялся в октябре 1919 г. в Коменце, когда была выдвинута моя кандидатура в комиссию съездов. Ломиссон это и слову сказать состоялось почти на бумаге, так как в Ягрове ничего достигнуть не удалось.

В начале ноября я видел Петжиру раз два. Держался он диктатором и не слушал и подготовил Совет с Полтавой, с чем не видел большинство его окружения. Совет с Полтавой был для Петжиры единственным выходом, чтобы устроить личную карьеру.

Мне только мне стало известно о соглашении с Полтавой, после ухода петжирицев с Ягровы и решил уйти, так как считал что этот совет кроме нового национального и социального не даст ничего. Ягрове не помню. ПИДЖИРА мой уход из Ягровы с большинством рассматривал, как предательство и обещал посчитать себя впереди и его уйти.

ПИДЖИРА не отличался особыми дарованиями, был довольно политиком и администратором, но обладал крайним честолюбием, в партии которому гетман был нравственнее и действительнее, чем в правде. Полтава Галацкая и Западные земли.

борьба против декабрьского съезда советов — и вижу, что мои выступления на съезде были ошибочны, так как можно было достичь соглашения с большевиками и объединив с ними бедняцкую часть делегатов селянской спилки, и образовать революционное большинство; мы же понесли за националистическими лозунгами и не учли социальной дифференциации селянской спилки, что конечно вредно отразилось на деле Украинской революции.

[М. Стасюк]

Допросил: Ст. Уполномоченный ЭКУ
[Кричман]

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-с, т. 2, арк. 220–230.
Оригінал. Рукопис на бланку, рукопис.

4.-
Остатки Директории были в того куче. Член Директории ПИДЖИРА отдался феодалам и глумился за того и над людьми, член Директории ПИДЖИРА был просто не чест на руку и готов при случае покараться.

Следует отметить, что прибывание мое в Ягрове на три-четыре недели мне открыло постепенно всю глубину реальности петжирической верхушки и даже если бы не случился бы договор с Полтавой, то все равно и бы нормал с этой группой, договор с Полтавой только ускорил мой разрыв.

После ухода моего с Ягровы никаких отношений ни с Петжирой, ни петжирицами у меня не было и никаких отношений ни через кого я не поддерживал.

Следует еще отметить, что петжирицы главу Директории Андрея ДИДЖИРА, бывшего раньше министром сельского хозяйства, в попытке аннексии мя. Андрей ДИДЖИРА почти всегда был и отдался крайне ограниченному убою.

В начале декабря 1917 года был. Украинский комитет большевиков Украины созван в Киеве областной / Всеукраинский съезд советов /.

Неудовлетворенность и даже моральное предостережение крестьян Центральной Рады предостережения не от этого съезда, с верх жером по одному делегату от волости, в результате чего рабочие и солдатские депутаты должны были присутствовать в крестьянском море.

За день до открытия съезда начали прибывать делегаты селских спилок. Утром в основном было устроено предварительное заседание, на котором и выступили с докладом о причинах их созыва и недостаточности крестьянских представителей на съезде советов.

На другой день должен был открыться съезд в 6 часов утра. Я в Ягрове и большевиками о соглашении, но соглашение не было достигнуто, и в частности (заключенное было по вопросу о том, будет ли объявлено собрание всех делегатов и съезда советов и селянской спилки, съездом или советом). Когда шли споры об этом т. АЮНОВИЧ, спорившим было объявить открытие совещания, но ему это не дали и совещание было открыто Ар. СТАНЦАНКО.

Следует отметить, что в декабре месяце на 16443. были досить большие дезертирства и в местах селской спилки объявлено вынужденное закрытие. В результате на съезде было большое количество отсутствующих и недостаточности элементов, которые крайне вредно встречали речи большевиков и среди делегатов селянской спилки была некоторая, не большая часть большевистски-настроенных крестьян, но их было немного.

В результате длительной борьбы победила на совещании осталась на Центральной Раде и большевистские делегаты уехали в Ягров где и состоялся первый съезд советов Украины.

Победа была полная и казалась, что было революцией, но как ясно я помню уходил и с закрывшегося совещания не все было. Социологическая нехватка во всем. Не. Украинцы, которые были проделаны значительный частью делегатов или отдалки были и хотя там не был в тот момент социальная спилка селская — я чувствовал, а там враждебные ноты, враждебные социологическому европеизму.

После совещания и отхода от политической работы и перестал работать в селянской спилке.

Отдаваясь на свои прежние деятельности и могу отметить единственное свое неудачное выступление против устойчивости Советской власти — это борьба против в декабре съезде съезда советов и вижу, что мои выступления на съезде были ошибочны, так как можно было достичь соглашения с большевиками и объединив с ними бедняцкую часть делегатов селянской спилки и образовать революционное большинство, мы же понесли за националистическими лозунгами и не учли социальной дифференциации селянской спилки, что конечно вредно отразилось на деле Украинской Революции.

СТАСЮК.

Гл/З.

Допросил Ст. УПЛОМОЧЕННИЙ ЭКУ

30020

Сов. секретно

ОТДЕЛ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ СВЯЗИ

КНИВ, МГБ УССР

ОТКУДА: ИЗ ХАРЬКОВА

КОМУ: КИЕВ НАЧ ОТДЕЛА, А., МГБ УССР ТОВ. ПОДОБЕДОВУ.

ТЕЛЕГРАММА

КОЛИЧЕСТВО СЛОВ ПРИНЯТА

ПЕР 13/4-51 13-00

ПРОВЕРЕНА

МНП.

№Р 2254

В СООТВЕТСТВИИ С ДИРЕКТИВОЙ МГБ СССР №Р 147 ОТ 27/6-1947 Г. НАКИ РАЗЫСКИВАЕТСЯ СТАСЮК НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1885 Г. РОЖДЕНИЯ, УР. Г. ДНЕПРОПЕТРОВСКА. ПО ИМЕНАМ ИЛИ У НАС ДАННЫМ, СТАСЮК ПРОХОДИТ ПО АРХИВНЫМ СЛЕДСТВЕННЫМ ДЕЛАМ №Р 175504 И №Р 247095, ХРАНЯЩИМСЯ В АРХИВЕ ОТДЕЛА, А., МГБ УССР. ПРОШУ ВАШЕГО УКАЗАНИЯ ВИСЛАТЬ УКАЗАННЫЕ ДЕЛА ДЛЯ ОЗНАКОМЛЕНИЯ В НАШ АГРЕС.

№Р ВЧ-1804 ЗАМ НАЧ УМГБ ХАРЬК. ОБЛ. БГОЧН

*Б. Рыбачук
Вислано 22/4
отдел "В. С. Коваленко"
геро й. Коваленко
15/4/57*

Справка
Архивная справка № 49
заключен в отношении на М. Стасюка
по делу УНК.
Уполномоченный [подпись]

Телеграма з УМГБ по Харківській області з проханням вислати справи на М. Стасюка. 13 квітня 1951 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 6, арк. 51.

Довідка ГПУ про відбукання М. Стасюком покарання в концтаборі по «справі УНЦ». 1932 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 6, арк. 49.

Витяг з обвинувального вироку на М. Стасюка по справі «контрреволюційної шкідницької організації в Укркооптасі»

Утверждаю
Начальник Полтавского оперативного сектора ГПУ УССР
Розанов [підпис]
17 февраля 1931 года.

ОБВИНТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По делу отраслевой К.-Р. вредительской организации в «Укркооптах».

Полтавским оперативным сектором ГПУ УССР раскрыта К.-Р. вредительская организация, существовавшая на протяжении 5 с лишним лет в «Укркооптах».

К.-Р. вредительская организация «Укркооптах» является отраслевой организацией Украинского К.-Р. вредительского кооперативного центра, возглавляемого старыми видными кооператорами — ответственными работниками Центральной кооперативной системы УССР.

Украинский К.-Р. вредительский кооперативный центр действовал по указаниям закордонного «Кооперативного центра» в Польше, во главе которого стояли эмигрировавшие из СССР старые кооператоры.

Конечная цель Украинского К.-Р. вредительского центра — свержение Советской власти путем вооруженного восстания и интервенции и установления в России буржуазно-демократической Республики.

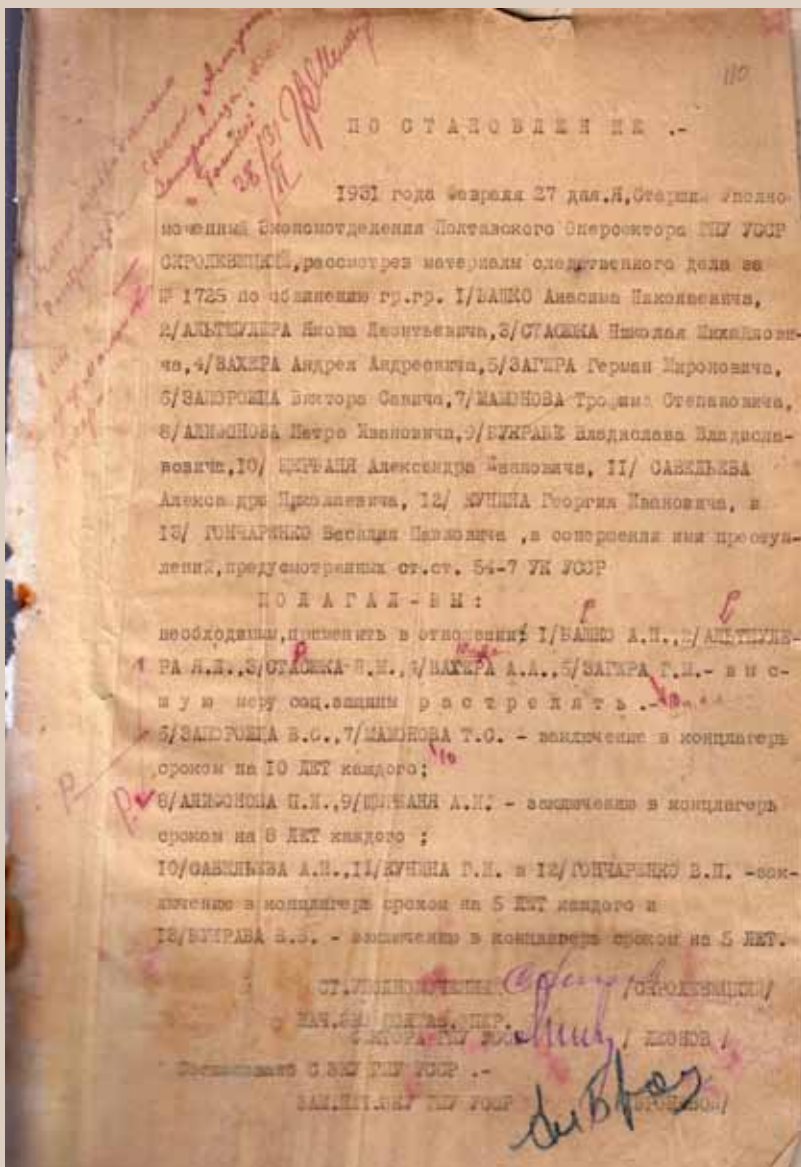
[...]

VI. РЕЗОЛЮТИВНАЯ ЧАСТЬ

На основании материалов предварительного следствия в качестве обвиняемых по настоящему делу привлекаются нижеследующие лица, В ТОМ ЧТО ОНИ:

[...]

6. Стасюк Николай Михайлович, рождения 1885 г., уроженец г. Днепропетровска, украинец, из дворян, сын ветврача, с высшим образованием, горный инженер, женат,

Постанова про притягнення
М. Стасюка до вищої міри
соцзахисту — розстрілу.
27 лютого 1931 р.

АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
спр. 16535-п, т. 8, арк. 110.

б/п, в прошлом генеральный секретарь Центральной Рады по продовольственным делам, член партии УСД, по специальности кооператор-экономист, бывший зав. плановым и племенным отделами Укркооптаха, в момент ареста зав. отделом инкубации Укркооптаха.

а/ Являясь старым кооператором и будучи популярной антисоветской личностью был завербован руководителем отраслевой К.-Р. организации Селивановым, являясь активным членом ее вплоть до ареста.

б/ Занимая ответственные должности в Укркооптахе, вначале зав.

Орготделом, а затем зав. Племооделом, с целью наибольшего охвата периферии К.-Р. ячейками по поручению Селиванова завербовал заведующего Борковским племрассадником Щербаня и зоотехника Тесленко, на Проскуровском заведующего Лещенко и специалиста Бочковского.

в/ На базе своей кулацкой идеологии выводимые сорта племенной птицы на племрассадниках направлял главным образом через птицеводные товарищества в зажиточные и кулацкие хозяйства, умышленно игнорируя соцсектор.

г/ С вредительской целью содействовал ввозу иностранной племенной птицы, не смотря на явное отсутствие условий для развития таковой, в то время когда опыт завезенной первой партии племенной птицы, погибшей на племрассадниках, сигнализировал безусловную гибель завозимых последующих партий.

д/ С целью уничтожения дорогостоящей импортной птицы обвиняемый Стасюк с обвиняемым проф. Букрабой умышленно ввели в рацион кормов птицы кровяную суку, вареный картофель и т. д., вызывающие у птицы заболевания и усугубившие появившийся на племрассадниках белый понос.

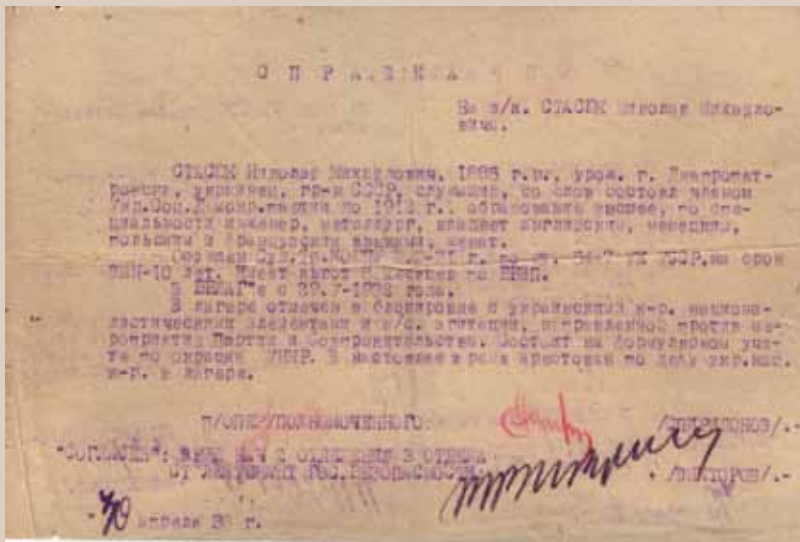
е/ Умышленно игнорировал развитие отечественной племенной птицы, более устойчивой и дававший лучший эффект яйценоскости нежели импортная.

ж/ Сорвал прямое назначение организованных племрассадников как промышленные селекционные базы, создавая эпизоотию, саботируя и срывая меры борьбы с таковой, в результате чего Проскуровский и Балтский племрассадники были консервированы, Борковский и др. потеряли свое значение из-за гибели на них основного массива племенной птицы и в результате выбыли из строя.

з/ С целью срыва крупного инкубаторного дела и уменьшения тем самым птичного стада ввез импортные мелкие кулацкие инкубаторы (600-ки) вместо крупных, чем нанес Республике значительный материальный ущерб, сорвав развитие птицеводства в соцсекторе.

Витяг із протоколу судової трійки при колегії ГПУ УССР про смертний вирок М. Стасюку із заміною на 10 років концтабору. з березня 1931 р.
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 8, арк. 112.

Довідка на в'язня М. Стасюка про його табірний арешт у справі української національної контрреволюції. 30 квітня 1930 р.
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 8, арк. 114.

и/ Умышленно не направлял на комбинаты кадры советских зоотехников с целью срыва зоотехнической работы и предотвращения падежа.

За выполнение вредительских актов, а также для оплаты вредительства членам К.-Р. организации, завербованным Стасюком, последний в 1928 г. получил одновременно денежное вознаграждение от руководителя отраслевой К.-Р. организации Селиванова в сумме 2.000 рублей.

Все указанные выше вредительские акты Стасюком проводились в соответствии с общей установкой центра К.-Р. организации и рассчитаны на подрыв экономической мощи Республики, а также на интервенцию.

Преступления эти предусмотрены ст. 54-7 УК УССР.

ВИНОВНЫМ СЕБЯ ПРИЗНАЛ ЧАСТИЧНО.
 [...]

На основании всего вышеизложенного настоящее дело за № 1725 направляется в судебную тройку при коллегии ГПУ УССР на предмет его рассмотрения.

Примечание: 1. Материалы в отношении обвиняемых Селиванова Прохора Климентьевича и Колиуха Дмитрия Викторовича из настоящего дела выделены и направлены Экономуправлению ГПУ УССР, где сосредоточено следствие по делу Укр. К.-Р. кооперативного центра, активными членами коего являются Селиванов и Колиух.

[...]
НАЧАЛЬНИК ЭКО ПОЛТАВСКОГО ОПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА ГПУ УССР
 [підпис] /Леснов/
СТАРШИЙ УПОЛНОМОЧЕННИЙ ЭКО
 [підпис] /Скरोливецкий/

АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-с, т. 8, арк. 16, 86-87, 94-95, 105, 106.

Оригінал. Машинопис.

Управление

по ББ

Отдел

Следств

ДЕЛ

Іван
Фещенко-
Чопівський

1884-1952

По обвинению Фещенко
Андреевича по ст. ст. 5
УССР

Начато "4" апрель 1945 г.

Окончено "10" сентябрь 1945 г.

В 1 томах

Том №

Міністр
промисловості
і торгу
Української
Народної
Республіки

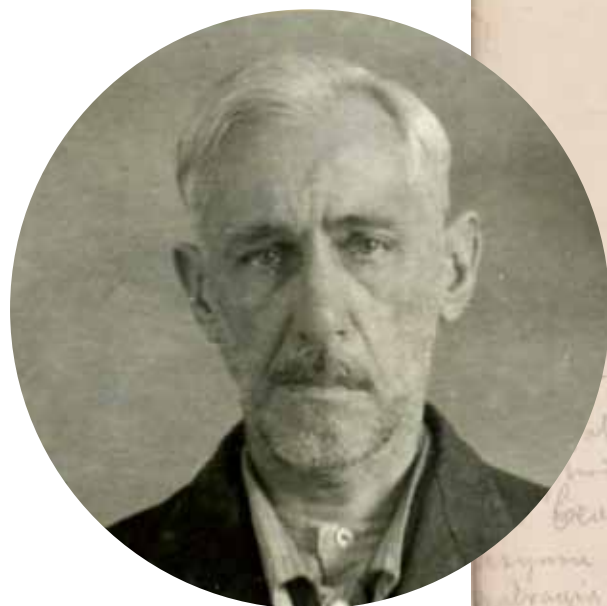
После судебного рассмотрения и вступления приговора в силу, настоящее дело подленил немедленному возвращению в 1-й спецотдел НКВД УССР (гор. Киев). К делу должна быть приобщена копия приговора.

Основание: приказ НКВД, Прокуратуры и НКЮ Союза ССР № 00359 от 10 апреля 1939 г.

Передача настоящего дела в производство следственных дел, производится исключительно через 1-й спецотдел, хотя бы и временно, производится исключительно через 1-й специальный отдел НКВД.

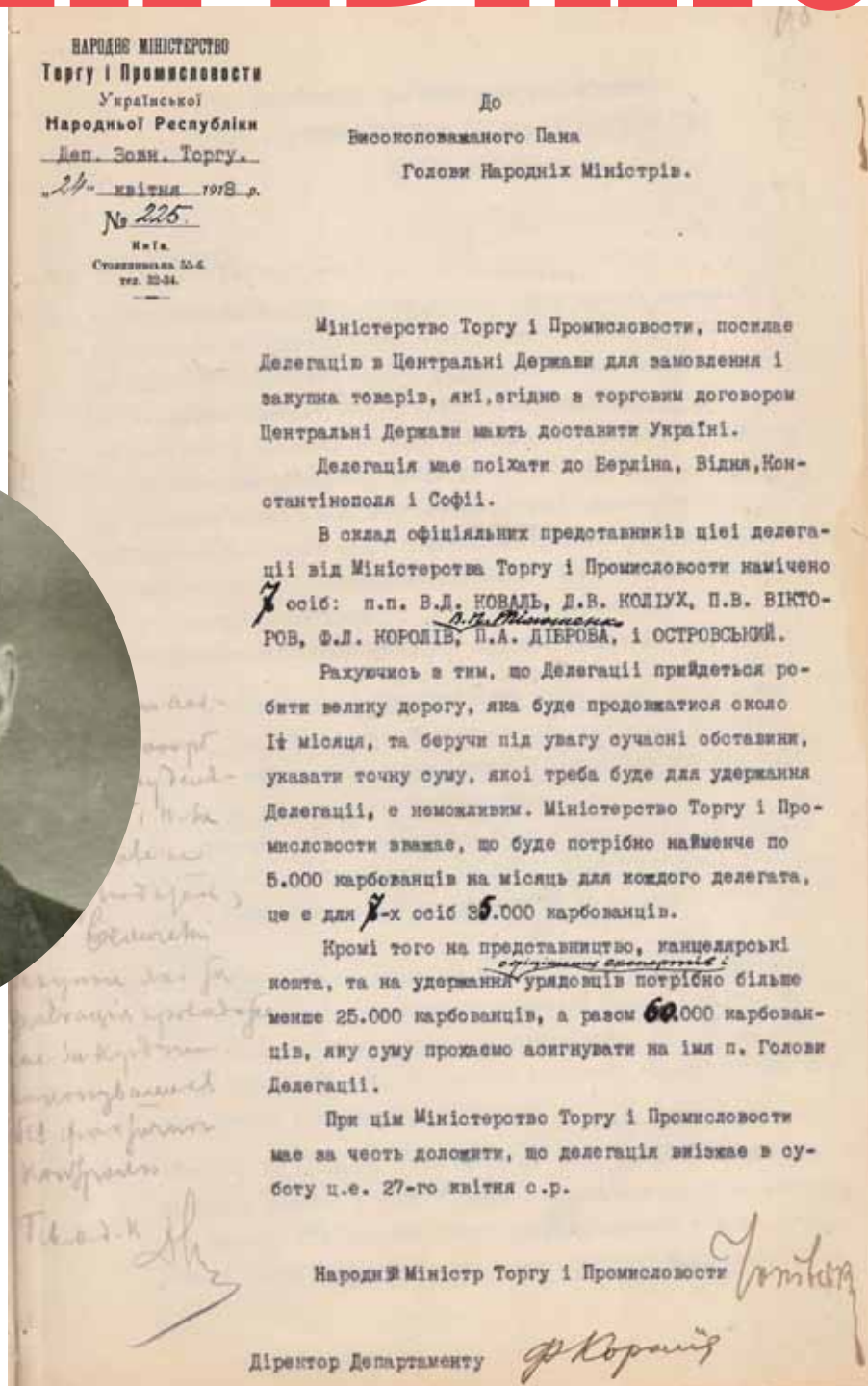
Передача следственного дела оформляется постановлением, утвержденным начальником соответствующего управления НКВД или его заместителем.

ІВАН АНДРІАНОВИЧ ФЕЩЕНКО-Чопівський народився у Чуднові Житомирського повіту Волинської губернії (нині місто Житомирської області). Навчався у Чуднівській двокласній народній школі, першій житомирській класичній гімназії, житомирській реальній гімназії (випуск 1903 р.). У 1908 р. закінчив хімічний факультет Київського політехнічного інституту.

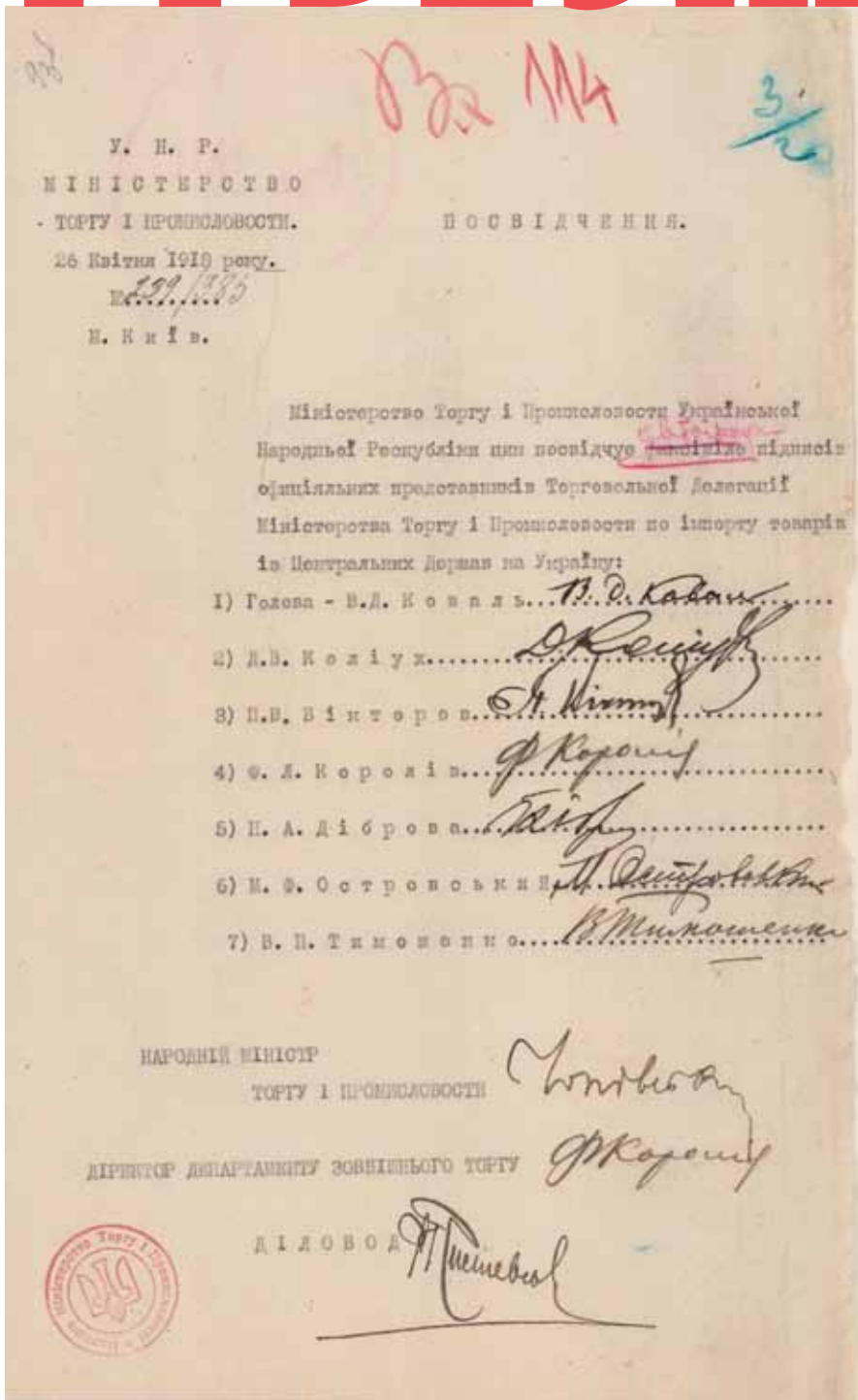

Входив до складу Київської громади Товариства українських поступовців, член Української радикально-демократичної партії, із 1917 р. — Української партії соціалістів-федералістів. Брав участь у роботі «Просвіти» та Українського наукового товариства.

Працював лаборантом хімічної лабораторії Брянського Олександрівського заводу, старшим асистентом, доцентом на кафедрі металургії Київської політехніки. Стажувався у провідних європейських країнах, брав участь у міжнародних наукових конгресах. Із початком Першої світової війни продовжив

Лист народного міністра торгу і промисловости І. Фещенка-Чопівського про делегацію УНР до Центральних держав. 24 квітня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 2, стр. 20, арк. 18.

Посвідчення підписів членів Торгівельної делегації УНР Міністерства торгівлі і промисловості завірене І. Фещенко-Чопівським. 26 квітня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3084, оп. 1, спр. 4, арк. 93в.

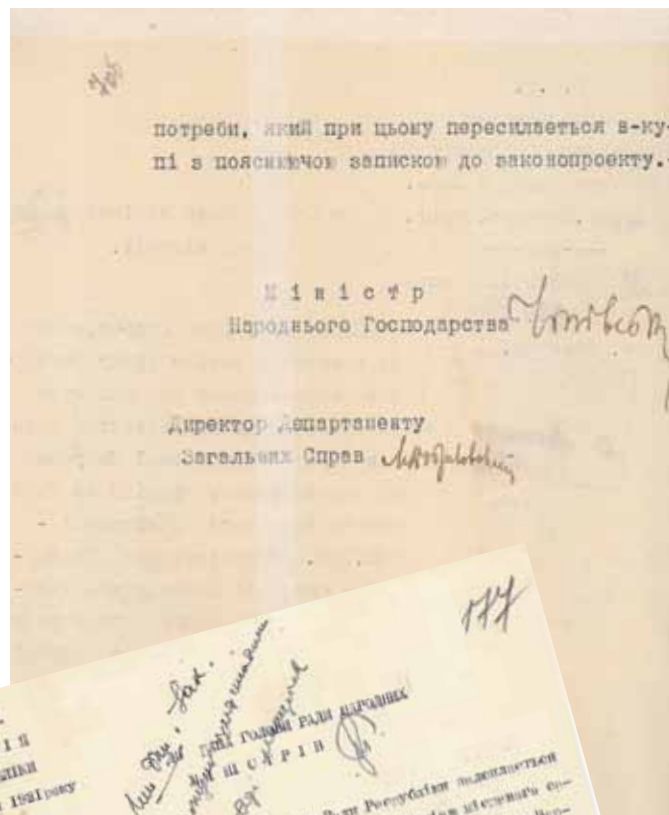
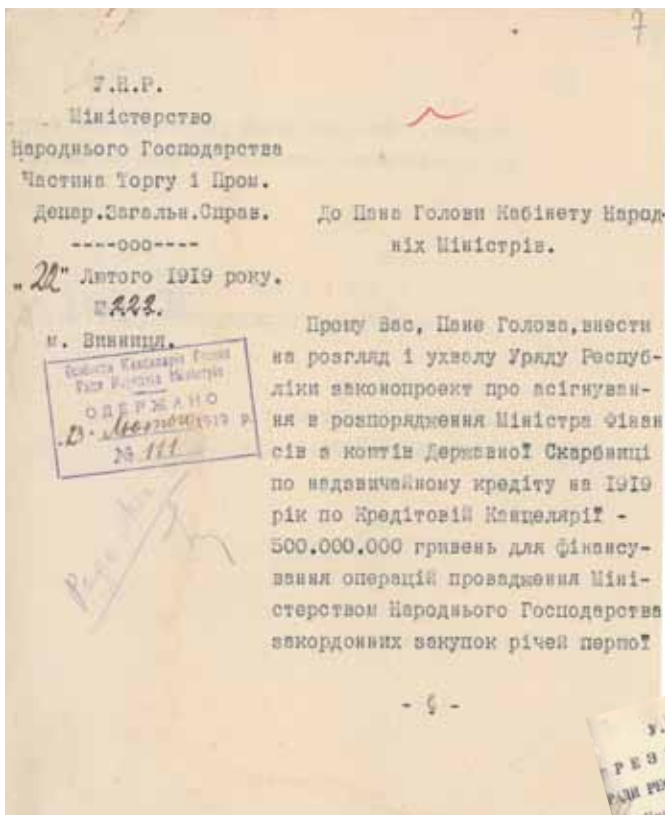
викладати у Київській Політехніці, працював в управі головноуповноваженого з розподілу палива.

Член Української Центральної Ради. Очолював Київську губернську українську раду. Влітку 1917 р. обраний гласним (виборним членом) Київської міської думи.

Із червня 1917 р. — директор департаменту промисловості генерального секретарства промисловості і торгівлі. У лютому 1918 р. обійняв посаду міністра промисловості і торгівлі Української Народної Республіки. За Гетьманату Павла Скоропадського — радник «Дніпросоюзу».

У 1919 р. повернувся на державну службу і обіймав посади заступника міністра та міністра народного господарства, заступника прем'єр-міністра УНР, дипломатичного радника та торгового аташе УНР у Румунії. У січні — серпні 1921 рр. — голова екзильної Ради республіки в Тарнові.

Із 1921 р. працював професором Варшавської політехніки та Гірничої академії у Кракові. Водночас керівник дослідницької лабораторії металургійного заводу «Байльдон» у Катовіце. У 1927 р. отримав науковий ступінь доктора наук, а у 1931 р. — доктора габілітованого (другий, вищий кваліфікаційний ступінь на-

Лист міністра народного господарства І. Фещенка-Чопівського до Голови Кабінету Народних Міністрів про виділення коштів. 22 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 12, арк. 7.

Лист Голови Ради Республіки І. Фещенка-Чопівського до Голови Ради Народних міністрів УНР. 4 червня 1921 р.
ЦДАВОУ, ф. 3205, оп. 1, спр. 57, арк. 177.

укового ступеню). Із 1933 р. — член-кореспондент Польської академії наук. Автор наукових статей, монографій, підручника з металознавства, член багатьох наукових товариств.

Із початком нацистської окупації Польщі та включенням Катовіце до складу Німеччини очолював окружну управу Українського національного об'єднання — однієї

з двох дозволених нацистським режимом громадських організацій у Німеччині. У січні 1944 р. затриманий гестапо, але був звільнений через місяць.

У квітні 1945 р. затриманий органами НКГБ СРСР. 2 жовтня 1945 р. Військовим трибуналом НКВД Київської області засуджений за статтями 54-3 та 54-13 Кримінального кодексу УРСР на 10 років позбавлення волі.

2 вересня 1952 р. помер у в'язниці.

Дружина — Зінаїда Олександрівна Лукіна (1893–1949), син — Юрій (1923–1988), донька — Ірина Богун (1920–2012).

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 29 листопада 1993 р.

Утверждено:
 Нач. Опер. Группы в Катовице
 Майор Т. Кравченко
 14 марта 1945 года
 Посыланное
 в. о. задержания
 14 марта 1945 года
 Я офицер № 32750 капитан Ошуровский
 рассматривая материал поступивший ко
 Топивского Ивана Андриановича, родя
 1884 года, урож. и. Худкова, Коштыков уф,
 украинец, образование высшее, в армии
 не служил, неженат, работал на заводе
 "Балбога" в г. Катовице зав. лабораторией
 прописан ул. Крамуна № 3
 Топивский И. А. в 1918 году был министром
 в правительстве УНР.
 В 1919 году был Украинской дипломатической
 миссии в Румынии по подготовке условий
 действительного порядка между УНР и Румынией.
 В 1920-1921 г. председатель рады УНР.
 В 1941 году вступил в "УНО" и занял пост
 председателем Катовицкой Областной группы "УНО"
 Посыланное:
 Топивского задержать для установления
 его вранеской деятельности против СССР
 Офицер № 32750
 Капитан Ошуровский

Постанова про затримання І. Фещенка-Чопівського
 у м. Катовице (Польща). 14 березня 1945 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фн, арк. 2.

Витяг з протоколу допиту І. Фещенко-Чопівського про урядову та політичну діяльність

Стенограма

Протокол допроса
 обвиняемого Фещенко-Чопивского
 Ивана Андриановича

4 мая 1945 года, гор. Киев.
 Допрос начат в 11 час. 20 мин.

[...]

Вопрос: Перечислите должности, которые вы занимали в Центральной Раде и правительстве УНР?

Ответ.

В апреле 1917 года от имени украинской общественности гор. Киева я был избран членом Украинской Центральной Рады.

По поручению ЦК партии [Української партії соціалістів-федералістів — упорядник] и от его имени я был избран членом Киевской городской думы, где был членом школьной и театральной комиссии.

Летом 1917 года от имени партии был избран членом Киевской губернской национальной рады и периодически присутствовал на ее заседаниях.

В июле 1917 года был назначен начальником отдела промышленности генерального секретариата торговли и промышленности Центральной Рады.

В марте 1918 года после того, как министр торговли и промышленности ГОЛУБОВИЧ был назначен премьер-министром правительства Центральной Рады, я вместо него был назначен министром промышленности и торговли. В этой должности я был до конца апреля 1918 года, т. е. до установления власти Гетмана.

С установлением власти гетмана СКОРОПАДСКОГО я работал консультантом в Днепропетровском до декабря 1918 года.

После того, как войска Директории заняли Киев и свергли власть гетмана, военными властями Директории я был временно назначен комиссаром министерства торговли и промышленности. Через несколько дней после этого я был

УТВЕРЖДАЮ
 5 апреля 1945 г.
 Нач. Парком Госбезопасности УССР
 Полковник ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
 /ДРОЗДЯКОВ /

Арест санкционировано
 5 апреля 1945 г.
 В. И. ФЕЩЕНКО-ПРОЦЬКОРУ

Формы № 1
 1945 г.

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
 (НА АРЕСТ)**

Гор. Киев 4 апреля 1945 г.

Нач. 2 Отделения Следч. и НКВД УССР
 (должность) (имя и отчество)
 Подполковник Капитан Государственной - ДУБОВ

(имя и фамилия)
 рассмотрев поступившие в НКВД СССР материалы о преступной деятельности ФЕЩЕНКО-ЧОПЫВ
СКОГО Ивана Андрияновича, 1884 года рождения, уроженца м. Чуднов,
 Литовской области, украинца, с высшим образованием, до ареста
 проживавшего в г. Катовицы / Польша /

Нашел:

ФЕЩЕНКО-ЧОПЫВСКИЙ в годы гражданской войны на Украине
 был членом Украинской Центральной Рады и одновременно занимал
 должности министра торговли и промышленности, Министра Народного
 хозяйства в Правительстве Петлюры, членом дипломатической Миссии в
 Бухаресте, а затем в Варшаве по вопросу снабжения петлюровской
 армии для борьбы против Советской власти.

После изгнания петлюровской армии с территории Украины,
 находясь в Польше, по предложению Петлюры в 1921 году был назначен
 председателем "Рады Украинской Республики" и направил на террито-
 рию Советской Украины вооруженные петлюровские банды.

С мая 1941 года являлся членом, а с августа 1941 года
 председателем Катовицкой Областной Управы УНО, которая ставила
 своей задачей борьбу за отторжение Украины от Советского Союза
 и создание под протекторатом немцев т.н. "Самоотяжной Украины"

Был агентом гестапо и выполнял их разведывательные задания.

ПОСТАНОВИЛ:
ФЕЩЕНКО-ЧОПЫВСКОГО Ивана Андрияновича
 (фамилия, имя и отчество)
 проживающего в гор. Катовицы / Польша /
 подвергнуть аресту и обыску

НАЧ. 2 ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧ. И НКВД УССР
 КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ / ДУБОВ /
 СОГЛАСЕН: Нач. следствия (НКВД УССР)
 ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ / ПАВЛОВСКИЙ /

Постанова про арешт І. Фещенко-Чопівського.
 4 квітня 1945 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 3.

назначен вице-министром торговли и промышленности и зав. промышленным отделом правительства Украинской Народной Республики.

В марте 1919 года я был назначен министром народного хозяйства в правительстве УНР, возглавляемом ОСТАПЕНКО.

В связи с наступлением Красной армии правительство ОСТАПЕНКО ушло в отставку и я не вошел в состав нового правительства Мазепы.

Я лично, без семьи, выехал в г. Станислав, где пробыл около месяца, а затем приехал в гор. Каменец-Подольск и в июле 1919 года был назначен советником дипломатической миссии УНР в Румынии. Возглавлял эту миссию МАЦИЕВИЧ. В Бухаресте в составе этой миссии я находился до июня 1920 года.

К этому времени правительство Петлюры вместе с польскими войсками повело наступление против Советской Украины и заняло Киев.

Из Киева я получил распоряжение о назначении меня председателем экономической комиссии по переговорам с польским правительством. На этой работе с разными перерывами я был до декабря 1920 года.

В январе 1921 года от имени партии я был выделен в «Раду Республики», а того же года был избран председателем Рады украинской республики и в этой должности находился до июля 1921 года.

На этом и закончилась моя деятельность в правительстве УНР.

Вопрос: Почему Вы были избраны членом Украинской Центральной Рады? Какой политический авторитет Вы имели к этому времени среди украинских буржуазных партий?

Ответ: Общественные организации Украины избирали своих представителей на Украинский национальный конгресс, который должен был избрать членов Украинской Центральной Рады.

На этом конгрессе, который состоялся 8-12 апреля 1917 года я был избран от своей партии, а уже на самом конгрессе от представителей гор. Киева был избран членом Украинской Центральной Рады.

К моменту выбора меня в Центральную Раду среди общественности гор. Киева я был известен как человек, знакомый с хо-

У С С Р 5

**Народный Комиссариат Государственной
Безопасности**

О Р Д Е Р № 384

6. апреля 1945 г.

Выдан Народным Комиссариатом Государственной Безопасности УССР

тов. Фещенко

на проведение ареста и обыска

Специально-хозяйственного
Управления Александровича

Адрес ср. Колосовичи / Голубица

Народный Комиссар Государственной
Безопасности УССР
Нач. отдела НКГБ

СПРАВКА: _____

Ордер на арешт і обшук І. Фещенка-Чопівського.
6 квітня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 5.

Довідка про проходження І. Фещенком-Чопівським
дактилоскопії. 7 квітня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 9.

9

СПРАВКА

Арестованный Чопивский, Решенко И. Ф.

...1244... года рождения, дактилоскопирование провел во
Внутренней тюрьме НКГБ УССР "З" арест 1945г. дактомаге-
риаллы: дактокарты и алфавитные карточки сданы в 1-й
Спецотдел НКГБ УССР.

НАЧАЛЬНИК БУ НКГБ УССР
ЗАПИСАЛ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

зайтвенно-економическими проблемами Украины. К этому времени я уже работал в военно-промышленном комитете и был знаком с рядом видных общественных деятелей гор. Киева. Поэтому меня, как знакомого с экономическими вопросами жизни Украины, выдвинули в члены Украинской Центральной Рады. От общественности г. Киева в Центральную Раду было избрано 8 человек, в число которых входил и я.
[...]

Допрос окончен в 0 час. 40 мин.
5.V.1945 года
/перерыв с 16 час. 30 м. До 21 час.
20 м./

Записано с моих слов правильно, мною прочитано: [І. Фещенко-Чопівський]

ДОПРОСИЛ: НАЧ. ОТД. СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Капитан Госбезопасности
[підпис] /Дубок/

Стенографировала: КУЛАГИНА [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 37- 44.
Оригінал. Машинопис.

Витяг з протоколу допиту І. Феценка-Чопівського про діяльність на посаді міністра промисловості та торгівлі

Стенограмма

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

обвиняемого Феценко-Чопивского
Ивана Андриановича

17 мая 1945 года, гор. Киев

Допрос начат в 10 час. 30 мин.

Вопрос: В чем заключалась Ваша деятельность на посту министра промышленности и торговли в правительстве УНР?

Анкета заарештованого І. Феценка-Чопівського.
7 квітня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 70713-фп, арк. 10-11.

У С С Р
2 Киев

Передавать анкету для заполнения арестованному — запрещается. Заполнение анкетного слона арестованного и проверяется комиссией.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество.	Чопивский, Иван Андреевич
2. Год и место рождения.	1884 г. р. Мест. Чопив, Житомирская обл.
3. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес).	район Катюшино, (Польше) область, край
4. Профессия и специальность.	Сектор - инспектор
5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен.	Увед. Валерия Мат. Валерия
6. Национальность.	Украинцы
7. Гражданство (при отсутствии паспорта, указать какой документ удостоверяет гражданство заявляемо со слов).	а) гражд. (пола). Польские б) паспорт серия 26 выдан
8. Партийность.	О/Н с ... года
9. Образование общее и специальное (подчеркнуть) и указать что закончил.	высшее, среднее, высшее специальное Киевский политехнический институт
10. Социальное и политическое прошлое.	из Студенческого
11. Судимость (состав под судом и следствия, где, когда, за что, приговор).	не судим

Анкета заарештованого І. Феценка-Чопівського.
7 квітня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 70713-фп, арк. 10-11.

Анкета заарештованого

Город, село, ж.-д. ст.

Кем

Подпись

Место для фотокартонки арестованного

Фещенко-Чопивский И. А. 1884 г. р.

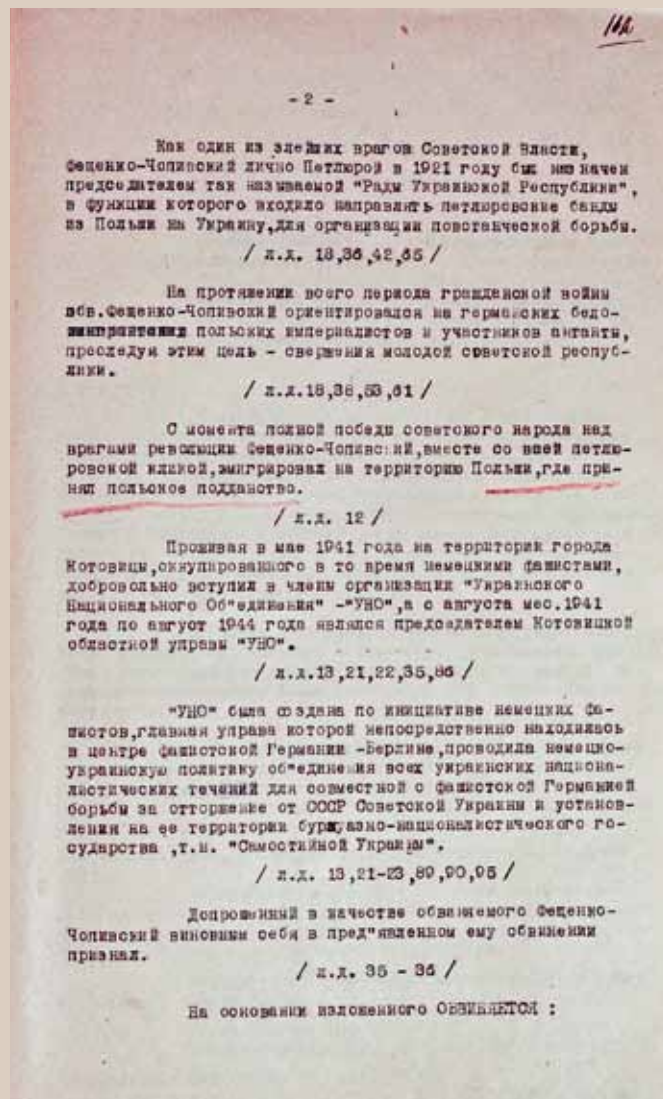
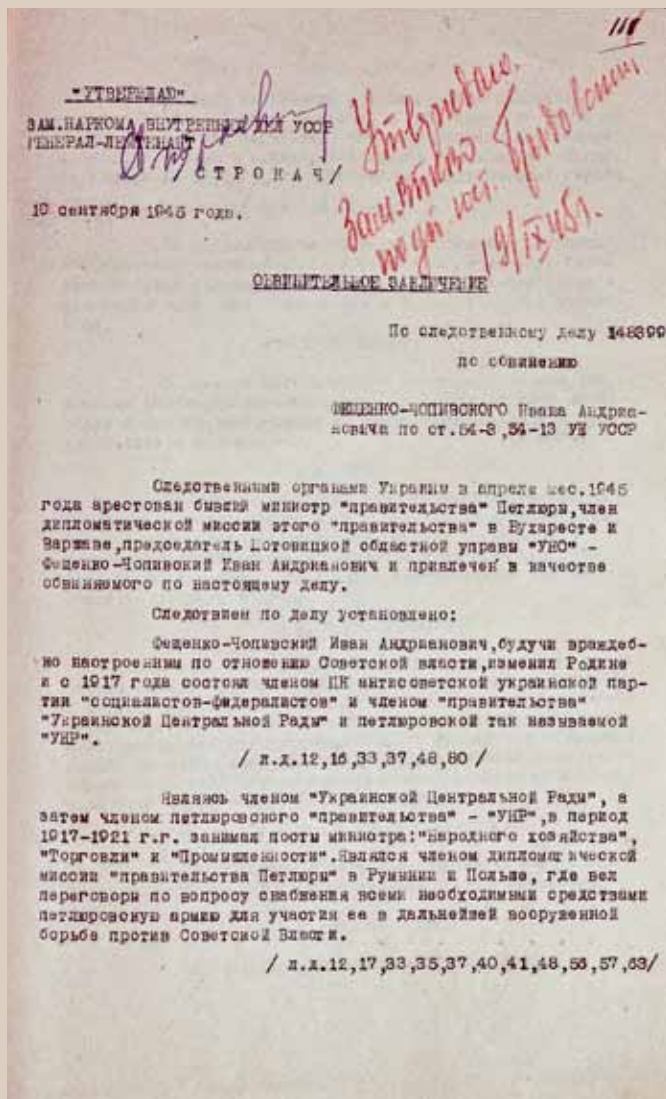
Отпечаток указательного пальца правой руки (от одной крошки ости до другой)

Личная подпись (арестованного)

Ответ: В министерство промышленности и торговли я пришел летом 1917 года и был назначен начальником департамента промышленности. Премьер-министром в то время был ВИНИЧЕНКО Владимир, а министром промышленности и торговли, насколько мне помнится, Валентин САДОВСКИЙ.

Начальником департамента промышленности я был до конца 1917 года, когда правительство УНР бежало в Житомир. Я же остался тогда в Киеве.

В марте 1918 года, с возвращением в Киев правительства УНР, я был назначен министром торговли и промышленности и являлся им полтора месяца до гетманского переворота.

Обвинуальный висновок
у справі І. Фещенко-Чопівського.
10 вересня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 111.

Я занимался организационными вопро-
сами, создавая штат департамента промыш-
ленности и министерства торговли и про-
мышленности, разрабатывал структуру
министерства и департаментов, входивших
в него.

Министерство торговли и промышлен-
ности составляло планы своей работы,
подчинение промышленности и торговли
государству, реорганизации их и т. п., од-
нако практически осуществить намеченные
мероприятия в то время было невозможно
по ряду причин.

На Украине шла война, железные доро-
ги не работали, связь почти отсутствовала,
в министерстве отсутствовали специалисты,

которые были сведующие в вопросах про-
мышленности и торговли.

Достаточно сказать, что с моим прихо-
дом в департамент промышленности, в шта-
те департамента я был один.

В декабре месяце, с приходом к власти
Директории на смену гетмана, я был назна-
чен вице-министром торговли и промыш-
ленности.

В начале февраля 1919 года под давле-
нием наступающих советских войск прави-
тельство УНР выехало в Винницу.

Во второй половине марта, в момент
смены кабинета ЧЕХОВСКОГО, я был назна-
чен министром народного хозяйства
в кабинете ОСТАПЕНКО.

Фещенко-Чопівський Іван Андріанович, 1884 года рождения, уроженец м. Чудинь, Житомирской области, УССР, житель гор. Нитовиц, Польши, украинец, неподданный, из олушачих, олушачий, инженер по обработке твердых сталей, с высоким техническим образованием, б/партийный, не судимый, -

в том, что:

1. Кеменил Родине, на протяжении всего периода гражданской войны 1917-1921 годов вел активную вооруженную борьбу против Советской Власти.
Являясь членом ЦК антисоветской партии "социалства-федералистов" и членом "Украинской Центральной Рады", "УНР", в которых занимал посты министра "Торговли", "Промышленности" и "народного хозяйства", был членом дипломатической миссии этого "правительства" в Румынии и Польши, вел переговоры по вопросу снабжения петляровской армии для дальнейшей борьбы против Советской Власти.
2. Как один из активных врагов Советской Власти, лично Петлярой был назначен в 1921 году председателем так наз. "Рады Украинской Республики", в функции которого входило направлять петляровские банды на Украину для организации повстанческого движения.
3. Находясь в эмиграции привил Польское подданство, а в мае 1941 года добровольно вступил в украинскую националистическую организацию "УНО", в составе которой до августа 1944 года исполнял обязанности председателя "Нитовицкой областной управы", -
т.е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-3 УИК УССР. -
Руководствуясь ст. 204 УИК УССР, следственное дело №148309 по обвинению Фещенко-Чопівського Івана Андріановича по ст. 54-3 УИК УССР направить Военному Прокурору КЗО для передачи обвиняемого суду Военного Трибунала.
Обвинительное заключение составлено 10 ~~августа~~ 1945 года в городе Киеве.
Ст. следователь УББ НКВД УССР /Рабинюк/
Гвардии Капитан /Рабинюк/
Согласован: Нач. Следотдела УББ НКВД УССР /Сивановский/
М а й о р

Если до момента бегства правительства УНР и проводилась кое какая поточная работа в смысле выработки планов и структуры, то примерно уже в конце января 1919 года всякая работа министерства прекратилась и с этого времени министерство все время находилось на колесах, почти ежедневно меняя свое место пребывания.
Так было до моего ухода в отставку, т. е. до конца апреля 1919 года.
[...]

Допрос прерван в 15 час. 50 мин.
Протокол допроса записан с моих слов верно, мною прочитан.
/подпись/ [И. Фещенко-Чопівський]

ДОПРОСИЛ: СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
— ПОГРЕБНОЙ [підпис]
Стенографировала: БЛИЗНЮК [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 52-60.
Оригінал. Машинопис.

В. Начальник конвоя на основании постановления г. Киева от 10.08.45 г. передать в тюрьму №1 м. Киева через органы Тюрменс. №1

Обиувальний висновок у справі І. Фещенка-Чопівського. 10 вересня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 111.

ОПРАВКА.-
1. Обвинительный Фещенко-Чопівський Іван Андріанович под стражей содержится в тюрьме №1 гор. Киева.
2. Личные документы обвиняемого приобщены в делу в отдельном пакете.
3. Вещ. доказательств по делу нет.
Ст. следователь УББ НКВД УССР /Рабинюк/
Капитан

Розписка начальника конвоя про передачу засудженого І. Фещенка-Чопівського для конвоювання в тюрму №1 м. Києва
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 130.

Довідка про місце відбuvання покарання І. Фещенком-Чопівським та відсутність речових доказів
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 114.

137

" У Т В Е Р Ж Д А Ю "

УТВЕРЖДАЮ

Заместитель Генерального прокурора Украины Прокурор Украинской ССР
государственный советник юстиции 4-го класса

государственный советник юстиции ... класса

" 29 " ноября 1993 г. *Алексей Мельников* / Мельников / 199 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении Фещенко-Чопивского И.А.
(фамилия, имя, отчество)

по материалам уголовного дела (арх. № 10338)

Фамилия, имя и отчество Фещенко-Чопивский Иван Адрианович

Год рождения 1884

Место рождения м. Чудново, Битомской области

Место работы и должности до ареста завод "Бальдон" /Польша/
начальник лаборатории

Место жительства до ареста г.Катовица / Польша /

Сведения о партийности б/п

Когда, каким органом, по каким статьям УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как: 2 октября 1945 года, Военным трибуналом войск НКВД Киевской области, Фещенко-Чопивский И.А. осужден по ст.ст. 54-3, 54-13 УК УССР к 10 годам лишения свободы в ИТЛ без конфискации имущества. Он признан виновным в том, что "... будучи антисоветски настроенным, в 1918-1919 годах являлся членом Украинской Центральной Рады и занимал в правительстве Самостийной Украины посты министра торговли, промышленности и народного хозяйства. Кроме того являлся членом дипломатических миссий указанных контрреволюционных правительств в Румынии, Польше, где по поручению Петлюры вел переговоры по вопросу снабжения Петлюровской армии снаряжением и боеприпасами и по вопросам признания правительства Самостийной Украины.

Висновок про реабілітацію І. Фещенка-Чопівського, затверджений 29 листопада 1993 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 70713-фн, арк. 137.

Вирок военного трибунала військ НКВД про заслання І. Фещенко-Чопівського на десять років до виправно-трудоx таборів

Секретно

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1945 г. октября «2» дня, Военный трибунал войск НКВД Киевской области в гор. *Киеве* в помещении *Военного трибунала* в закрытом судебном заседании, в составе:

Председательствующего *майора юстиции Сиротенко*

и членов: *капитана юстиции Кулагина, сержанта Рябошапки,*

при секретаре: *Сламчинской,*
без участия обвинения и защиты

Рассмотрев дело по обвинению гр. *Фещенко-Чопивского Ивана Адриановича, 1884 года рождения, уроженца м. Чуднов Житомирской области, жителя гор. Катовице (Польша) происходящего из служащих, служащего, украинца, подданства Польского, беспартийного, женатого, с высшим техническим образованием, профессора, доктора технических наук, с 1917 по 1922 год состоявшего в партии украинских «социалистов-федералистов», несудимого, в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-3 и 54-13 УК УССР, установил:*

Фещенко-Чопивский, будучи антисоветски настроенным в 1918-1919 годах являлся членом «Украинской Центральной Рады» и занимал в правительствах так называемой «самостийной Украины» посты министра «торговли и промышленности» и «народного хозяйства», и кроме того являлся членом дипломатических миссий указанных контрреволюционных правительств в Румынии и Польше, где по поручению Петлюры вел переговоры как по вопросу снабжения петлюровской армии снаряжением и боеприпасами, так и по вопросам признания Антантой правительства «самостийной Украины».

Являлся председателем Рады Украинской Республики. С 1941 по 1944 год был председателем Катовицкой областной управы УНО, которая ставила своей целью создание соборной самостоятельной Украины при поддержке и контроле фашистской Германии.

В последующем дело не пересматривалось, решение по нему не изменялось.

Арестован « 14 » марта 1945 года.

Освобожден Умер: 2 сентября 1952 года.

Содержался под стражей, в местах лишения свободы, на принудительном лечении (неужное подчеркнуть):

7 лет, 5 месяцев, 19 дней.

Находился в ссылке . . . лет, . . . месяцев, . . . дней.

Данные о репрессированном или его родственниках:

дочь: Богун Ирина Ивановна проживает в гор. Львове.

адрес: 290055 г. Львов, а/с 4321.

Имя Фещенко-Чопивского Ивана Андриановича
(ф. и. о.)

распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года так как в материалах дела отсутствует совокупность доказательств подтверждающих обоснованность привлечения к уголовной ответственности.

Первый зам. Начальник Следственного управления Службы безопасности Украины полковник юстиции В. Буяльский

Начальник отдела по надзору за соблюдением законов о безопасности, госгранице и таможенном деле Генеральной прокуратуры Украины госсоветник юстиции 3 класса П. Кушнир
29 ноября 1993 года.

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации (фамилия, инициалы) 29 ноября 1993 года направлена

адрес: Богун Ирине Ивановне
290055 г. Львов а/с 4321
В. Сидоренко

Подпись Исп. Батурин
зан. 02002 - 1991 г.

Висновок про реабілітацію І. Фещенка-Чопівського, затверджений 29 листопада 1993 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 70713-фп, арк. 137.

В 1921 году, находясь в эмиграции, подсудимый являлся председателем т. н. «Рады Украинской Республики» при атамане Петлюре, на которой неоднократно обсуждались вопросы организации вооруженной борьбы с Советским Союзом за отторжение от СССР Советской Украины.

В 1927 году Фещенко-Чопивский принял подданство буржуазной Польши.

В мае 1941 года, в связи с намечавшимся вторжением немецко-фашистских захватчиков на территорию Советского Союза и активизацией деятельности украинско-немецких националистов, Фещенко-Чопивский вступил в украинскую националистическую организацию «УНО» [Українське народне об'єднання — упорядник] председателем Катовицкой областной управы до августа 1944 года.

Указанными действиями подсудимый совершил преступления, предусмотренные ст. 54-3 и 54-13 УК УССР.

Считая нецелесообразным применение полной санкции ст. 54-2 УК УССР и руководствуясь ст. ст. 296, 297 УПК УССР приговорил:

Фещенко-Чопивского Ивана Андриановича по совокупности совершенных преступлений им, на основании ст. 54-3 УК и санкции ст. 54-2 УК УССР лишить свободы в ИТЛ сроком на десять (10) лет, без конфискации имущества за отсутствием такового у осужденного.

Отбытие наказания исчислять с 14 марта 1945 года.

Приговор может быть обжалован в ВТ войск НКВД Украинского округа в 72-часовой срок.

Председательствующий [Сиротенко]

- Члены: 1. [Кулагина]
2. [Рябошапка]

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 70713-фп, арк. 127-128.

Оригінал. Рукопис на бланку.

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
КГБ при Сов. Министров УССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛ

Павло
Христюк

1890-1941

УКРАЇНСЬКА НАЦ. ЦЕНТР.

1931

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРІАЛ)

ТОМ № 7

59888

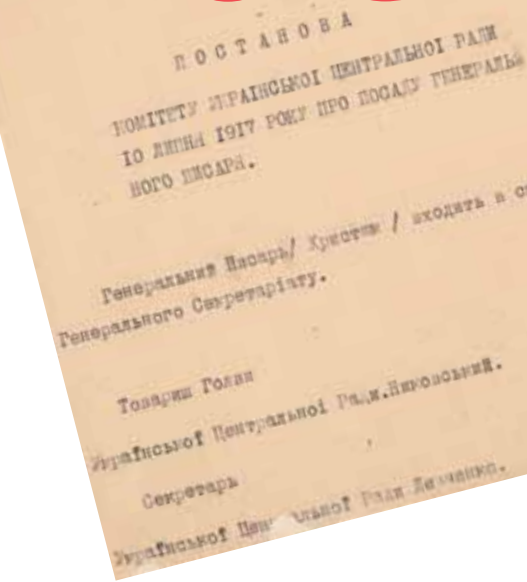
Арх. № 516

В 117 ТОМАХ

Генеральний
писар Української
Народної
Республіки

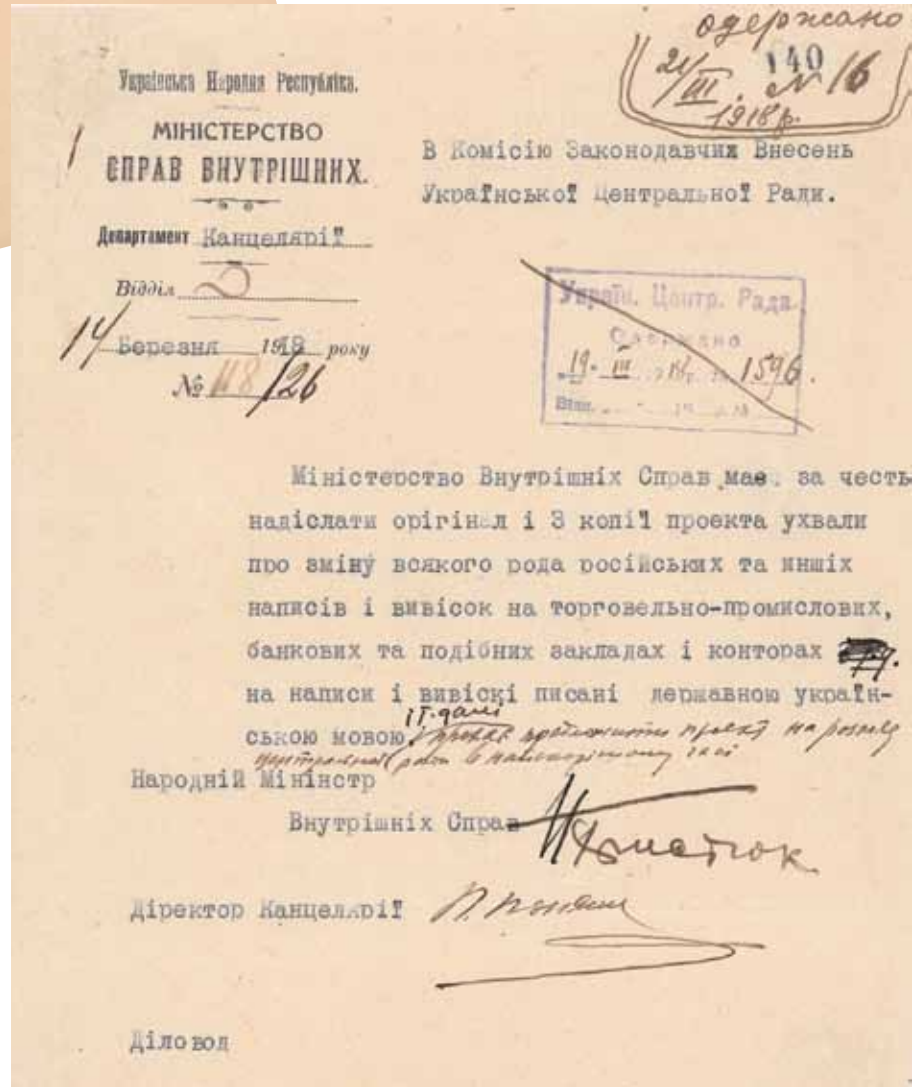
Міністр
внутрішніх справ
Української
Народної
Республіки

Державний
секретар
Української
Народної
Республіки

Копія постанови Комітету Української Центральної Ради про призначення П. Христюка генеральним писарем. 10 липня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 1, арк. 8.

Лист народного міністра внутрішніх справ П. Христюка із законопроектом про українізацію вивісок та написів на установах. 14 березня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 29, арк. 140.

Павло Оникійович Христюк народився у станиці Єлисаветинська Катеринодарського відділу Кубанської області (нині Краснодарський край, Росія).

Навчався у гімназії у м. Баку та Київському політехнічному інституті. Працював у редакції газети «Рада». У 1916–1917 рр. — редактор журналу «Комашня».

У 1917 р. — член Української Центральної Ради. Член ЦК Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР) та ЦК Селянської спілки.

Після Першого Універсалу у червні 1917 р. став Генеральним писарем Генерального Секретаріату Української Центральної Ради. У серпні відправлений у відставку. У січні 1918 р. став міністром внутрішніх справ УНР, а дещо пізніше — державним секретарем УНР.

Після гетьманського перевороту заарештований. По звільненні брав активну участь у діяльності опозиційного до

Павла Скоропадського Українського національного союзу.

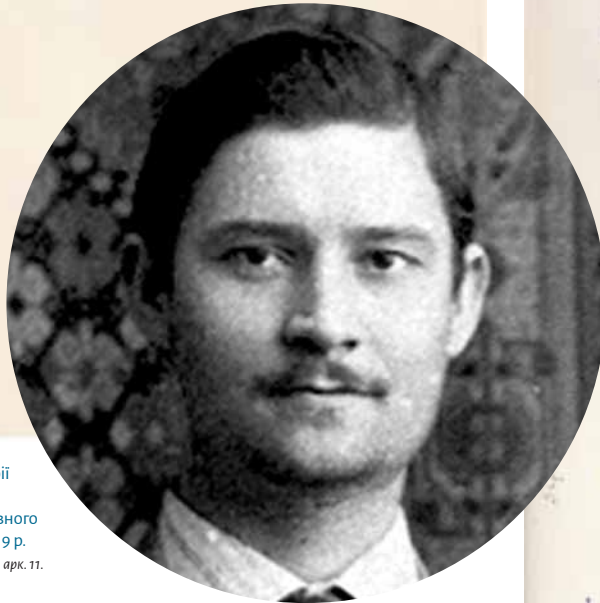
За часів Директорії — товариш (заступник) міністра внутрішніх справ в урядах Бориса Мартоса та Ісака Мазепи. У 1919 р. виїхав до Відня. На еміграції видав працю «Замітки і матеріали до історії Української революції 1917–1920» та продовжував роботу у структурах УПСР, працював в Українському соціологічному інсти-

туті. У 1922 р. — завідувач торговельного представництва Вукоопспілки в Австрії.

У 1923 р. переїхав в УСРР. Працював в Українбанку, Держзвідаві, наркоматі фінансів УСРР. Займався політологічними, історичними та літературознавчими студіями. Із 1930 р. —

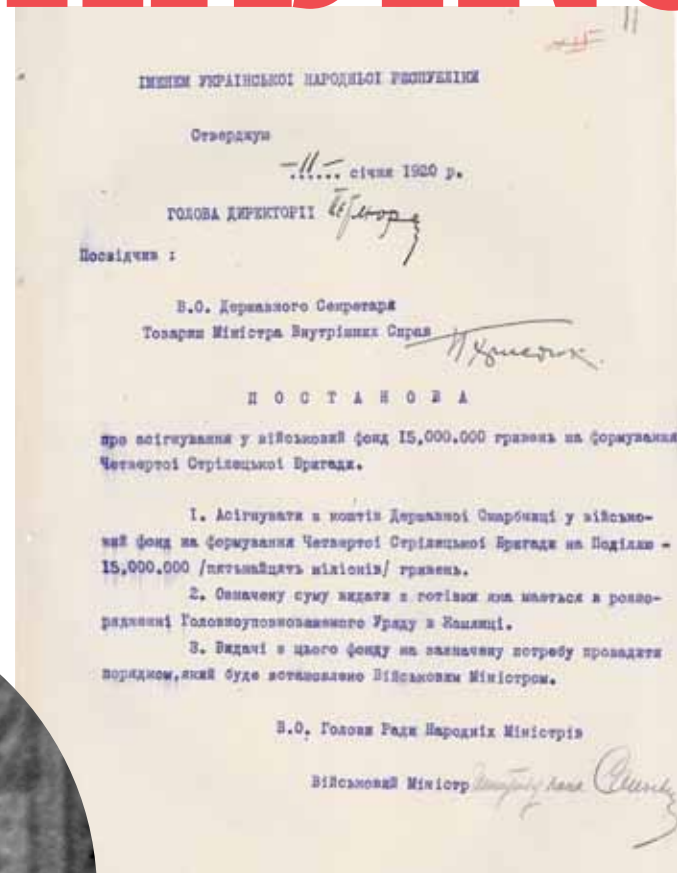

Наказ голови Директорії УНР про призначення П. Христюка в.о. державного секретаря. 12 грудня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 1, арк. 11.

науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка.

Заарештований 2 березня 1931 р. за справу «Українського національного центру». 7 лютого 1932 р. його засуджено на 5 років ув'язнення. Згодом вирок переглядався, а строк ув'язнення збільшувався. Оста-

Постанова Директорії УНР про виділення коштів на формування Четвертої стрілецької бригади. 11 січня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 6, арк. 11.

Постанова Директорії УНР про виділення коштів для Військової секції Дипломатичної місії УНР в Польщі. 6 лютого 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 6, арк. 33.

точно засуджений 3 вересня 1937 р. за ст. 58-10 ч.1, 58-11 Кримінального кодексу РСФСР до 8 років ув'язнення. Помер 19 вересня 1941 р. у таборі «Сев-востлагу» (північний схід Росії).

Дружина — Марфа Панасівна (1880—?), донька — Наталя (1918—?).

Реабілітований у 1989 р.

Вопросы зарегистрированы под № _____ в № 21/УСС

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о назначении следствия, избрании меры пресечения и ареста/защиты обвиняемого)

Гор. Харьков 1 марта 1931 г., к. уполномоченный В. П.
 Сектора ГПУ УССР Христюк

рассмотрев материалы о преступной деятельности лица
Христюк
Татьяна Овчинкина
 вырвавшая в Уждине в Кр. организации,
Авгавиной себе для авертания
Сов. власти

и, учитывая в означенных документах наличие признаков преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-11
 УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

- На основании ст. ст. 53 п. 2 и 103 УПК назначить дело принять в своему производству и начать предварительное следствие.
- На основании ст. 136 и, руководствуясь ст. 127 УПК, арестовать, Христюк
Татьяна Овчинкина по настоящему делу в качестве обвиняемых, предвзято к ней обвиняю по ст. ст. 54-11 УК УССР.
- На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 345 и 156 УПК, мерой пресечения себя заключить от суда и следствие в вышестоящей обвиняемой Христюк Т. О.
Содержания ГПУ Уждине в райне

Заполняется сотрудниками ГПУ, путем опроса обвиняемых и по источникам следствия.

АНКЕТА
Арестованного по делу "УКРАИНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ЦЕНТРА"

адресные органы ГПУ ГПУ УССР
 время ареста 2/III-31
 место заключения: Номер 2 камеры 46

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
Фамилия, имя и отчество	<u>Христюк</u> <u>Татьяна Овчинкина</u>
Время и место рождения	<u>1890. Вд. Вильгельм</u> <u>Куб. обл.</u>
Национальность и гражданство.	<u>Украинка</u>
Бывшее сословие или происхождение до революции.	<u>Кавказ - Кавказец.</u>
Профессия, род занятий.	<u>Мигрантка</u>
Социальное и имущественное положение.	<u>Внушачка</u>
Семейное положение и род занятий членов семьи.	<u>Уждине, жена дана 403, дочь</u> <u>Настя 12. Вильгельм.</u>
Образование:	<u>Высшее</u> <u>Нет</u>
Служба или в отношении, при флоте, Петлюре и Гетмане, в учреждениях других властей.	<u>Служ. Уждинский район</u> <u>и в Крайне-Славянской У.Р. и</u> <u>Уждинский ГПУ.</u>
(хронологически)	

Анкета арестованного П. Христюка у справи Українського національного центру. 25 березня 1931 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 7, арк. 2.

Документ № 46

Витяг зі свідчень П. Христюка від 2 липня 1931 р.

[...] Нитки франко-польської орієнтації нашої організації йдуть ще з 1919 року, коли Уряд Петлюри, літом склав тимчасову угоду з Польщею і відрядив своє посольство до Варшави (Андр[ія] Лівичького). Ціною територіальних поступок Петлюра забезпечив собі, мовляв, «дружні взаємини» з Польщею. Наприкінці цього року й на початку 1920-го справа дійшла до поглиблення цієї тимчасової угоди. Я був свідком і учасником підготовки цієї поглибленої угоди з поляками.

Коли в грудні 1919 року дійшло фактично до повної ліквідації Української Народної

Копію постанови постановити przeprowadzić.

Процурі і Начальнику міста Уждине повідомити.

Уповноважений Христюк

Сектор № 2

Уждине 1/III-31

Постановивши мене обвиняю _____ 133 г.

Підпись обвиняемого _____

Постанова ГПУ УССР про початок слідства та утримання під вартою П. Христюка. 1 березня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 7, арк. 1а.

Радянської влади і
засирити право на працю
на Радянській Україні
над проводом Радянської
Влади. Додаю, що мною
раніше розписано органі-
зації. Було використано
деякі українські, міме-
льські праці в різних
організаціях, як по
"Буржуазії", "Вух", "Науковий
Тіло ринку", де окремі
члени цієї організації
проводили свою акти-
вність. Здебільшого діяв
Кірич основною метою
решити організації. Голо-
ве Кіричівське в органі-
зації мандатом: В.М.
Зуревський, Е. Філіпович,
М. Штань, М. Череві, О.К.
Нову, і інші. - Зв'язок
з іншими українськими
організаціями ст. в. в. в.

4
Мені нам необхідно
напряму влізти через роботу
в різних моваріях на
урахових, французької, що
оголошено цієї організації
але бурж. акад. М. Зуревсь-
кий, але українські. Я маю
особисто вдалося з дея-
кими членами, роми-
сько, що він мене іно-
шесть конституювання. Оби-
чем дог. судіти члени і
доповідати свідчення про
рабочу діяльність
нашої організації

3/IV 1931

Кірич

Антонієвський

Звернення до органів
ГПУ із запевненнями
готовності надати свідчення.
3 березня 1931 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 7,
арк. 3-4.

землі. Але на таку угоду А. Лівіцький може піти тільки після того, як одержить санкцію есерів та есдеків; йому — Ковалевському доручено з'ясувати питання з есерами. Не мавши мандатів від ЦК партії, ми — Христюк і Степаненко — заявили Ковалевському, що, на нашу думку, Партія мусить піти на ці вимоги Польщі, щоб забезпечити надалі можливість проводити боротьбу проти Радянської влади.

Щось через кілька день після цієї наради, я приїхав до Варшави. З розмови з послом А. Лівіцьким я переконався, що за меншу ціну, ніж про яку говорив Ковалевський, польський уряд дійсно допомоги не дасть. Під час мого перебування у Варшаві (січень-лютий і кілька днів березня 1920 року) весь час відбувались

між Урядом УНР (Лівіцьким, Петлюрою, що також приїхав до Варшави) і Урядом Польщі переговори в справі угоди. А. Лівіцький вів переговори з міністерством закордонних справ; з польського боку вів переговори директор департаменту східних справ міністерства, а також брав діяльну участь Юзефський (майбутній міністр в Петлюрівському уряді). Петлюра мав побачення з Пілсудським. Рівночасно підготовлювано ґрунт для майбутньої умови і неурядовою, громадсько-політичною лінією. На квартирі у Лівіцького відбулась вечірка зустрічі польських і українських громадських діячів, на якій були, в числі інших: А. Лівіцький, есери — Ковалевський, Христюк, кілька українських есдеків (не пам'ятаю хто саме), С. Русова і кілька чоловік з польського

1066
0-78 21/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

Гор. Львов Львов 1931 г., я, уполномоченный Смо Кустов
Рай(Гор)Отделения Сектора ГПУ УССР Кустов
рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на

Христюка Павла Омариновича

резидирующей в Львов
принадлежности к всеукраинской
конкр. революционной организации,
подготовившей взрыв немецкой
колонии и совершению
прим. Сав. Кооп. на территории

установив в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-4,
54-11 УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст.ст. 93 п.2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

2. На основании ст. 126 и руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на Христюка
Павла Омариновича по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст.ст. 54-4, 54-11 УК УССР.

3. На основании ст.ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст.ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения сподобити Христюка Павла Омариновича задержание под стражей в отделе Кустов

Копии настоящего постановления препроводить

Прокурору и Начальнику места лишения свободы

Уполномоченной Смо Кустов

Собесед. Нач. _____

Уполномоченной Смо

Постановление мне объявлено 30 июля 1931 г.

Подпись обвиняемого Христюк

боку (між ними і письменник Жеромський). Офіційна тема зустрічі була — заснування польсько-українського товариства культурного зв'язку; в дійсності ж мова йшла про польсько-українську угоду. У своїх виступах ми вказували (виступав з промовою і я), що більшовизм являв собою загрозу не тільки для нас — українців, але і для поляків, і що поляки у власних інтересах мусять допомогти нам у боротьбі проти Радянської влади. Відбулось також і кілька нарад з лідерами пепеесовців [Польська партія соціалістів — упорядник]. На одній з таких нарад був і я (разом з есерами Ковалевським та Рженецьким і еседеками — Старосольським, Ганкевичем і ще кимсь — не пам'ятаю), в числі інших пепеесовців був і Дашинський. Ми вимагали від польських соціалістів, щоб вони вплинули на польський уряд в напрямі полегшення умов угоди. Але польські соціалісти не виявили ніякого бажання зробити щось в цьому напрямі, зокрема, справу приналежності Галичини до Польщі вважали вони за цілком розв'язану: Галичина мусить належати до Польщі.

Нарешті відбулась (оскільки пам'ятаю — у січні) у Варшаві, в українському посольстві українська громадсько-політична нарада, на якій були, крім посла А. Лівіцького, також представники українських еседеків, есерів, есефів, кілька чоловіків військових. Від есерів були: М. Ковалевський, Христюк, Рженецький. Стояло питання про основні моменти польсько-української угоди. Виступивши в числі інших промовців, я висловився за потребу піти на умови, що їх пропонували поляки. Ні один з учасників наради в основі проти угоди і польських вимог не виступав. Ця нарада дала підтримку Петлюрі в його дальших стосунках з Польщею (договір в квітні 1920 р.).

В складенні умови мені вже не довелось брати участь. З Відня чи з Праги я одержав (десь у лютому місяці) листа від М. Грушевського (яко голови Закордонної делегації УПСР); листа, в якому він пропонував мені не брати далі участі в польсько-українських переговорах і виїхати з Польщі. На початку

5287

SI
 14 П
 Милосідова З. М.

Примітка № 12
 Інформація
 Мотив для запису
 Інформація

10 ОТДЕЛ КГБ УССР
 (специальная служба и информация
 щодо націоналістичних тенденцій)

1. Фамилия ХРИСТИК
 2. Имя и отчество Павел Анникович
 3. Год рождения 1892 Место рождения ст. Елизаветинский
 Кубанский край
 5. Адрес
 6. Место работы и должность
 7. Класс вражеского влияния наличие компрометирующих

Специальный отдел КГБ УССР
 (специальная служба и информация)

ст. исполнитель (подпись) *[Signature]* Коричнев (подпись)

« 4 » ноября 19 88 года

Исполнитель (подпись)
 Телефон №

Заполнить по листочку для проверки, при этом фамилию имя и отчество — полностью, буквами

Справка
 Особому совещанию НКВД СССР
 530837
 об отбытии срока наказания (30 лет
 в КР Крима) — срок 1/11/46
 Указом 29.12.46 (срок не учтен)

Впр. 12664 УССР

НКВД СССР
 21.3.31

Отказ от 1892 годом № 3-1892
 Комм. упр. 7.11.31 ст. 5-11/11/46
 срок — 1/11/46

Особому совещанию НКВД СССР
 21.3.31
 Ссылать в Северный край или Восток
 Восток советского союза
 Впр. 54692 КГБ УССР

Справка НКВД СССР
 НКВД СССР
 19 88

47110

Перевірка КГБ УССР про «наявність компрометуючих матеріалів» на П. Христюка. 4 листопада 1988 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 122, арк. 59.

березня (з великими труднощами — Петлюра і Лівіцький були проти мого виїзду, і на цій підставі поляки не давали мені візи) я виїхав з Польщі до Відня, де жив до повороту на Радянську Україну (1923 року). [...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 8, арк. 23–28. Оригінал. Рукопис.

ВЫШИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР
 от « 21 » января 1935 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
28. Дело № 121159 (пересмотр) ХРИСТИК Павла Анниковича, ос. пост. Под. ОГПУ от 7/II-32 г. и заключению в ятл сроком на 4 1/2 лет.	До отбытия срока наказания ХРИСТИК Павла Анниковича сослать в Северный Край сроком на ТРИ года. Повести с ход. в През. ЦИК СССР об утверждении настоящего постановления.

Отв. Секретарь Особого Совещания *[Signature]*

Витяз із протоколу Особливої наради при НКВД СССР від 21 січня 1935 р. про заслання П. Христюка на 3 роки до Північного краю після завершення ув'язнення ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 116, пакет 8.

Київ

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
НКВД при Сов. Министров УССР
СССР
СЛЕД. ФОНД

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР

4^й ОТД

26

Теофан Черкаський

1892-1938

ДЕЛО № 79-41

ГОДУ

ПО ОБВИНЕНИЮ

Черкаський

Теофанн Василюк

по ст. ст. 54-8 и 54-11 УК УССР

Міністр
народного
господарства
Української
Народної
Республіки

Міністр преси
та пропаганди
Української
Народної
Республіки

№ 455
65

МІНІСТЕРСТВО
НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
Департамент
Сельсько-Господарства
Чернівці, 1919 р.

№ 58 Секр. Р. К. М.
19/10-19

Підписавши при цьому проект постанови Рада Народних Міністрів про дозвіл вільного продажу продовольчих продуктів, має на меті внести його завтра на розгляд Ради Народних Міністрів, як шляхом особливого зазначення.

Міністр
Народного Господарства *Медведко*

Директор Департаменту
С. Ківова

24/10
Фон. Секр.
1919

Об'ява по Міністерству народного господарства.
"30" липня 1919 року.

Міністерство народного господарства, по проханні Німецько-Австрійського Міністерства закордонних справ від 10 лютого б.р., яке передіє 25 цього липня, повідомляє, що, згідно розпорядження Німецько-Австрійського Міністерства продовольчих справ, всі легітимації/квітки/, які в свій час були видані з Німецько-Австрійського Міністерства продовольчих справ приватним купцям для покупки харчів на Україні, об'явлені недійсними і по про це подано до відома власників зазначених легітимацій. А тому купці, які пред'являть такі легітимації, або рекомендації від Німецько-Австрійського Міністерства Продовольчих справ, користуються ними незаконним способом.

Міністр народное господарства *Медведко*

Директор Департаменту зовнішнього торгу *Сидоренко*

Союзът *Сидоренко*

Теофан Черкаський
Міністр Преси й Пропаганди

Візитівка міністра преси і пропаганди уряду УНР Т. Черкаського
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 116, пакет 4.

НАГОРІ ЗЛІВА. Лист міністра народного господарства Т. Черкаського з проектом постанови про дозвіл вільного продажу продовольчих товарів. 19 червня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 65.

Оголошення Міністерства народного господарства за підписом міністра Т. Черкаського. 30 липня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 9, оп. 1, спр. 38, арк. 11.

ТЕОФАН ВАСИЛЬОВИЧ ЧЕРКАСЬКИЙ народився у с. Росішки (нині Тетіївський район Київської області) у родині учителя. У 1912 р. став завідувачем школи у с. Глушки на Київщині. Із 1914 р. через вивчення забороненої літератури отримав статус «політично неблагонадійної особи» і був усунутий від учительовання. На початку весни 1918 р. переїхав до Києва і почав працювати інструктором організаційної комісії Центральної Ради.

Лист міністра народного господарства Т. Черкаського із законопроектом про штати фабричної інспекції. 6 серпня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 8, арк. 36.

У 1919
МІНІСТЕРСТВО
НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
Департамент
Сельсько-Господарства
Чернівці, 1919 р.

№ 123

Преклоняючи при цьому увагу на те, що проект про штати фабричної інспекції та постанову про вільний продаж продовольчих продуктів має на меті внести його завтра на розгляд Ради Народних Міністрів і Зовнішній Департамент.

Міністр Народного Господарства *Медведко*

Директор Департаменту *Сидоренко*

4/10/19
26

ПОЯСНЮЮЧА ЗАПИСКА ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО ШТАТИ
ФАБРИЧНОЇ ІНСПЕКЦІЇ

Необхідність зміни тимчасових штатів фабричної інспекції, затверджених законом 4 Липня 1918 р. диктується тим, що нинішні штати оклади до свого закону, а також канцелярські та роз'їзні гроші, завдяки загальній дорожнечі, не дають можливості більш-менш нормального виконання службових обов'язків, не говорячи уже про ініціативне ведення належної праці. Уряду треба мати працездатний апарат, а таким він може бути лише при умові матеріального забезпечення служачих. Штатні оклади фабричної інспекції, затверджені законом 4 Липня 1918 р. значно різняться в бік зменшення, як це видно нижченаведеного порівняння з штатами інших місцевих установ, відносно заробу і проведення в життя яких були положені в основу нормальні штатні утримання.

	Фінанс. палата	Окружний Суд	Державн. Контроль	Фабрич. Інспекція
У кл.	10800 карб.	11400-9400 к.	10800 карб.	6000 карб.
VI "	8000-7500 "	7800-7500 "	9000-8400 "	4500 "
IX "	4200 "	4800 "	4200 "	3000 "
Держ. Вістн.		Держав. Вістн.	Держ. віст.	держ. віст.
№ 31/1918 р.		№ 25/1918 р.	№ 28/1918 р.	№ 23/1918 р.

Тому виключно в основу проектуємих штатних окладів фабричної інспекції, складеної виключно з людей а вищою освітою /інженери/ положені нормальні штатні утримання, як для техніків-спеціалістів.

Ортак паперу і надзвичайне підвищення ціи на паперові вироби - 1918 р. грудень - коло 150 карб. за столу писчого паперу середньої якості, 1919 р. Листопад - 450 карб. за столу, коли даке взяти якусь середню цифру зовсім не дає можливості інспекції нормально провадити канцелярську працю. Після звільнення території від більшовиків чекати значного зменшення ціи на папер не приходится. Тому асигновки на канцелярські видатки підвищені.

Роз'їзні гроші також значно підвищені. це викликається тим, що транспорт нав знаходиться в сильному занепаді і коли потрібні своєчаскі відомости, щоб полегдохення тих чи інших службових справ

приходиться находити коні, на це требується кошти значно перевищуючі раніше відпускані. Крім того необхідність більш інтенсивної праці примує більшу часть робити роз'їзди по участкам /де і зовсім нема залізниць/ не менше ніж один раз в місяць, на це також потрібна підбільшення роз'їздних. по проекту роз'їзні гроші розпреділяються від Міністерства Народнього Господарства в підконтрольну відчотність місцевих контрольних установ в витратах по дійсній вартості.

На телефона річно підвищена сума відпуску вдвоє з розпреділенням цієї суми від Міністерства Народнього Господарства, згідно дійсним потребам.

Міністр Народнього Господарства *М. Г. Дідиш*

Пояснююча записка
до законопроекту про штати
фабричної інспекції
за підписом міністра
Т. Черкаського. 6 серпня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 8, арк. 51.

Член ЦК Селянської спілки та Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), із липня 1918 р. — член Центрального бюро УПСР (центральної течії), із 1919 р. — секретар ЦК УПСР. Вхорив до складу Організаційного комітету, що проводив переговори із лівими есерами про об'єднання. У січні 1919 р. обраний делегатом Трудового конгресу України.

У червні — серпні 1919 р. — міністр народного господарства УНР, у серпні — грудні 1919 р. очолював міністерство преси і пропаганди УНР. Наприкінці 1919 — початку 1920 рр. був одним із засновників «Ради Республіки», що повинна була замінити, на їхню думку, Директорію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР. Начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив Т. Черкаського «ворогом народу» і вимагав засудити його до розстрілу. Але оскільки він не був арештований — оголосив його поза законом. Однак це не мало для нього подальших наслідків. Протягом 1920-х займався науковою та літературною роботою, працював у київському представництві харківського кооперативного видавництва «Рух». Співпрацював із академіком ВУАН Михайлом Грушевським.

Сен-Клар. 25-VI-26.

В-шановний Добродію,

на великий жаль, видання з самого початку робилося без ближчого порозуміння зо мною, тому вже не можна виправити того, що мені хотілось би виправити. Взагалі, я хотів би переглянути всі річи, проредагувати їх, як з боку мови, так стилю й архітек-тоніки деякі з них. Але, коли половину зібрання вже видано, то друга тех нехай так іде.

"Чорну Пантеру" слід було б видати в двома варіантами. Але, на жаль, у даний мент у мене нема під рукою другого тексту. Як до буде повторне видання п'єси, то я її те вже заготовлю й дру-гий варіант.

"Дочку хандарма" не можу Вам прислати, бо й сам її не маю. А де здобути, то важко сказати. Напишіть Володимирові Дорошен-кові до Львова й запитайте, або попрохайте його здобути. Адреса його на Бібліотеку Тов. ім. Шевченка.

Щодо романів, то хронологічно має бути "Чесність в собор" першим. Після того весь Ваш розклад правильний.

Мені вислано тільки перших шість книжечок. Будьте ласкаві виплатити ренту з того, що вже надруковано.

З правдивим пошаном

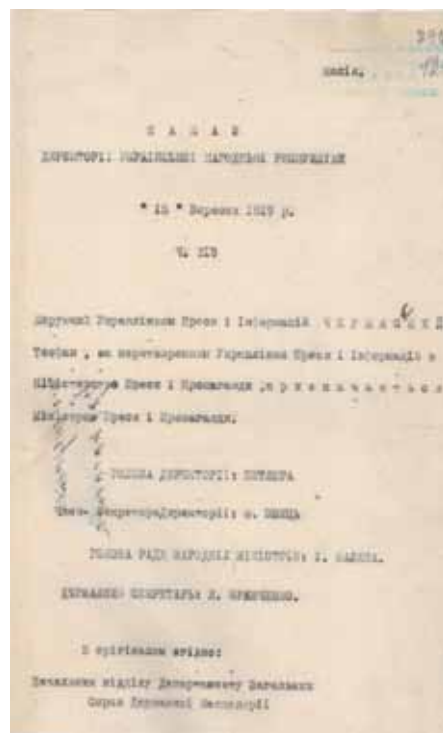
В. Винниченка

Моя адреса тепер:

*W. Wynnytschenko
Villa La Bastide
Saint-Clair
par le Laranoux
(Var) France*

Лист В. Винниченка із Франції до Т. Черкаського щодо видавництва своїх творів в УСРР, написаний 25 червня 1926 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 116, пакет 4.

Наказ Директорії УНР про призначення Т. Черкаського міністром преси і пропаганди. 15 вересня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 26, арк. 121.

224 5 квітня 1931 р. Т. Черкаський був арештований у Києві у справі «Українського національного центру» за минулу «есерівську діяльність». 7 лютого 1932 р. ухвалою Особливої наради при колегії ОГПУ ССРСР ув'язнений на 3 роки у виправно-трудоному таборі. У 1934 р. Т. Черкаського звільнили і він оселився із дружиною та сином у Ялті. Працював у «Крим-

держпроекті» та Лівадійській середній школі учителем російської мови.

Арештований у Ялті 13 лютого 1938 р. співробітниками четвертого відділу УГБ НКВД УССР. Його звинуватили в організації «підпільного ЦК УПСР» та «підготовці повстання в Україні». Виїзною сесією Військової колегії Верховного Суду ССРСР 22 вересня 1938 р.

у Києві Т. Черкаський був звинувачений по ст. 54-8, 54-11 Кримінального кодексу УРСР і засуджений до розстрілу із конфіскацією всього належного йому майна. Судове засідання тривало 15 хв. Вирок був виконаний 22 вересня 1938 р. Похований поблизу с. Биківня (нині Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили»).

Особий архив № 567938

С П Р А В К А -

В томах № 54, 55 и 56, сосредоточены следующие материалы на обвиняемого ЧЕРКАССКОГО Феофана Васильевича:

Том № 54-55 - следственный материал

Том № 54 - пронумерован с 1-го листа по 96

- " № 55 - " - " - с 97-го - " - по 201

Том 56 - выписки из протоколов показаний других обвиняемых, проходивших по данному делу.

Том пронумерован с 202 листа по 265.

Все тома пронумерованы с 1-го листа по 265-й включит.

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о расположении материалов дела по томам находится в 1-ом томе.

Директор ОД. Инспектора 5 ОТД. НИЯ в ОТДЕЛА ГУБ. НКВД. *Директор* /

"25" апреля 1937 г.

Довідка про матеріали обвинувачення на Т. Черкаського. 25 квітня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 54, арк. 1.

Ордер УГБ НКВД УССР на обшук та арешт Т. Черкаського. 10 лютого 1938 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 4.

Дружина — Олена Іванівна (1890—?), син — Дмитро.

Реабілітований військовою прокуратурою Київського військового округу у справі «Українського національного центру» 28 лютого 1989 р., Генеральною прокуратурою України у справі від 1938 р. — 23 червня 1992 р.

У. С. С. Р.
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ОРДЕР № 1629

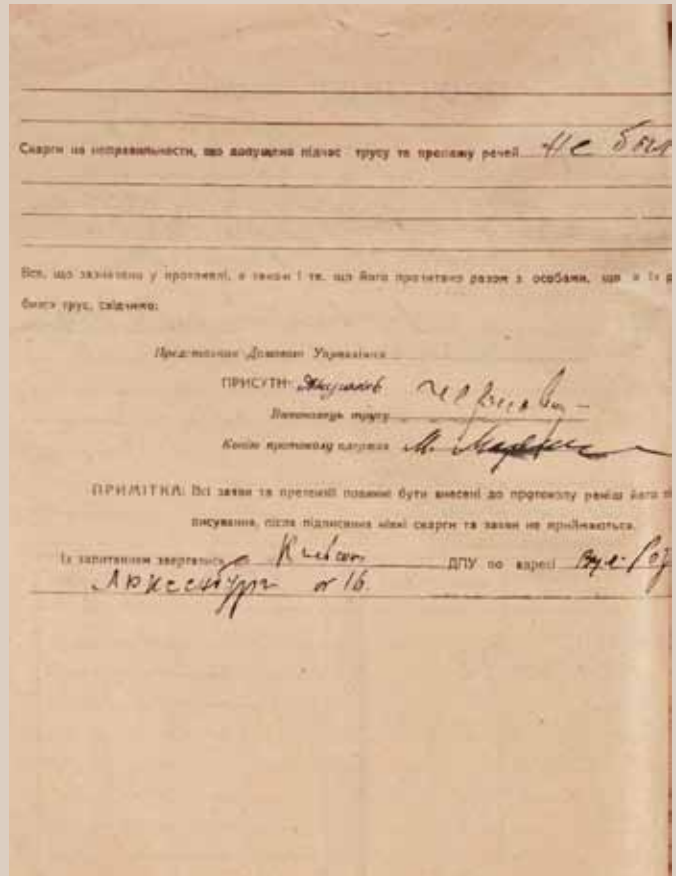
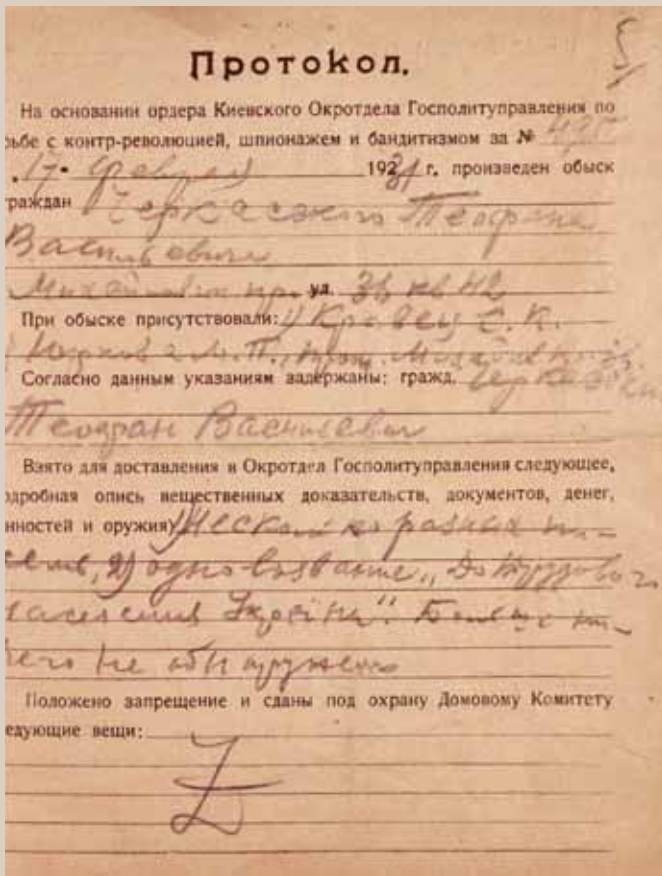
Выдан *Февраля 10* 1938 г.

управления
Государственной Безопасности НКВД УССР
производство *Виска и ареста*
Черкаского
Феофана Васильевича

Адрес

Начальник Управления Внутренних
Дел Народного Комиссариата Внутренних
Дел Украинского отдела УГБ НКВД

СПРАВКА

Протокол обшуку Т. Черкаського.
17 лютого 1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 54, арк. 5.

Документ № 47

Витяг з допиту Т. Черкаського
про видавничу діяльність

Показання Черкаського Т.В.
от 12/VIII[19]31.

[...]

[...] Спеціально, щоб популяризувати
Винниченка, я зібрав усі його твори, перевірив
тексти для повного видання його творів
(23 томи в виданні «Рух» за мою редакці-
єю). Теж я робив і підготовляючи до друку
і опрацьовуючи видання белетристичних

творів Грушевського («Під зорями» —
вид[ання] «Рух»), літературно-критичних
статей («Книги і люди»).

Всю роботу організації на науково-куль-
турному фронті, про яку я тут говорив, я ви-
знаю за націоналістичну, народницьку, ідей-
но ворожу до сучасних настановлень рад-
влади, отже за відверто контрреволюційну.

[...]

1931.VIII.12

Теофан Черкаський
Допросил Короленко

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 55, арк. 193–195а.
Оригінал. Рукопис.

ф. № 21/а. По делу № 25

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Гор. Киев " " февраля 8 года и, Оперуполномоченный IV Отдела УГБ
 НКВД УССР Х А Е Т рассмотрел следственный материал
 о гр-не ЧЕРКАССКОМ Теофане Васильевиче

нашел, что произведенными следственными действиями установлено:
ЧЕРКАССКИЙ Т.В. являлся одним из руководителей контрреволю-
ционного украинского эсеровского подполья на Украине. На
протяжении ряда лет проводил активную контрреволюционную
эсеровскую работу, по сколачиванию эсеровских кадров на Украине
а также вел активную подрывную работу на идеологическом фронте

На основании ст. 126 УПК и руководствуясь ст. 127 УПК УССР,
ПОСТАНОВИЛ:
 Привлечь гр. ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича
 в качестве обвиняемого, предъявить ему обвинение в том, что
обвинение изложено выше

ст. в. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-8, 54-11
 УК УССР

Копию настоящего постановления направить Прокурору КРО
 Оперуполномоченный IV Отдела ХАЕТ/
 Согласил: Начальник Отделения IV Отдела /ЛИФАРЬ/
 Утвердил: Начальник IV ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР /ПЕРЦОВ/
 Постановление мне объявлено Мельников
 193 г.

Постанова УГБ НКВД УССР
 про обвинувачення Т. Черкаського.
 08.02.1938 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 25.

Витяг з протоколу допиту Т. Черкаського
 про посаду в Уряді УНР

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича
 от 20 марта 1938 года

Черкасский Т.В., 1892 года рождения, быв[ший] секретарь ЦК УПСР, быв[ший] министр народного хозяйства и прессы правительства Украинской Народной Республики. В момент ареста — преподаватель русского языка неполной средней школы в Ливадии /Крым/.

ВОПРОС: - С какого времени вы проживали в Крыму?

ОТВЕТ: - В 1931 году я был арестован и осужден, как участник украинской эсеровской организации. После окончания срока в 1934 году, я поселился в Крыму — Ялте, где жил до дня ареста.

ВОПРОС: - Какова ваша роль в УПСР?

ОТВЕТ: - В 1919 году я был секретарем центрального комитета партии украинских эсеров.

ВОПРОС: - В состав контрреволюционных правительств на Украине вы входили?

ОТВЕТ: - При правительстве УНР я занимал пост министра народного хозяйства, а в бытность премьером правительства Украинской народной республики — Мазепы, я короткое время, около двух месяцев, был министром прессы.

[...]

Протокол читал, мои показания записаны правильно. [Т. Черкаский]

НАЧ[АЛЬНИК] IV ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР
 ДОПРОСИЛИ: МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ
 БЕЗОПАСНОСТИ

[підпис] /ХАТЕНЕВЕР/
 НАЧ[АЛЬНИК] 3 ОТДЕЛЕНИЯ IV ОТДЕЛА
 СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
 [підпис] /ЛИФАРЬ/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 27-101.

Оригінал. Машинопис.

Вирок військової колегії про засудження Т. Черкаського до розстрілу

ПРИГОВОР

Именем Союза Советских
Социалистических Республик
выездная сессия
Военной Коллегии Верховного Суда
Союза ССР в составе:

Председательствующего диввоенюриста
ОРЛОВА А.М.

Членов: бригавоенюриста ГАЛЕНКОВА И.С.
и военюриста 1 ранга КЛИМИНА Ф.А.

При секретаре военном юристе 1 ранга
КУДРЯВЦЕВЕ Л.Н.

В закрытом судебном заседании, в гор[оде]
Киеве

«22» сентября 1938 года, рассмотрела дело
по обвинению:

ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича,
1892 г[ода] р[ождения], быв[шего] пре-
подавателя русской школы в г[ороде]
Ливадия /Крым/ — в преступлениях,
предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-8 и 54-11
УК УССР.

Предварительным и судебным следстви-
ем установлено, что подсудимый Черкас-
ский, будучи кадровым [эсером], начиная

с 1920-го года являлся членом и секретарем подпольного [ЦК] УПСР и до дня своего ареста проводил активную контрреволюционную эсеровскую деятельность и, как один из руководителей этой организации, поддерживал организационную связь с загранделегацией УПСР, был в курсе о шпионской деятельности ряда участников организации. [В 1935] году подсудимый Черкасский вошел в состав антисоветского [...] повстанческого комитета и в своей антисоветской деятельности был организационно связан с рядом областных подпольных эсеровских комитетов и руководил их повстанческой и диверсионной деятельностью. По заданию организации, подсудимый Черкасский хранил у себя на квартире печати ЦК УПСР и закордонной делегации, партийный архив УПСР, в том числе и переписку с закордоном, а также нелегальную партийную кассу. Зная о террористических установках организации, подсудимый Черкасский являлся активным сторонником террористических методов борьбы против руководителей ВКП(б) и Советского правительства. Таким образом доказана виновность подсудимого Черкаского в совершении им преступлений предус[отренных] ст. ст. 54-2, 54-8 и 54-11 УК УССР. На основании изложенного и руководствуясь ст. ст. 296 и 297 УПК УССР, Военная Коллегия Верховного Суда Союза ССР приговорила:

Черкаского Теофана Васильевича к высшей мере уголовного наказания — расстрелу, с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества. Приговор окончательный и на основании постановления президиума ЦИК СССР от 1-го декабря 1934-го года подлежит немедленному исполнению.

Председательствующий [А. Орлов]

[Галенко]

члены [Климин]

ГДА СБУ, ф. 6, спр.

69473-фп, арк. 206.

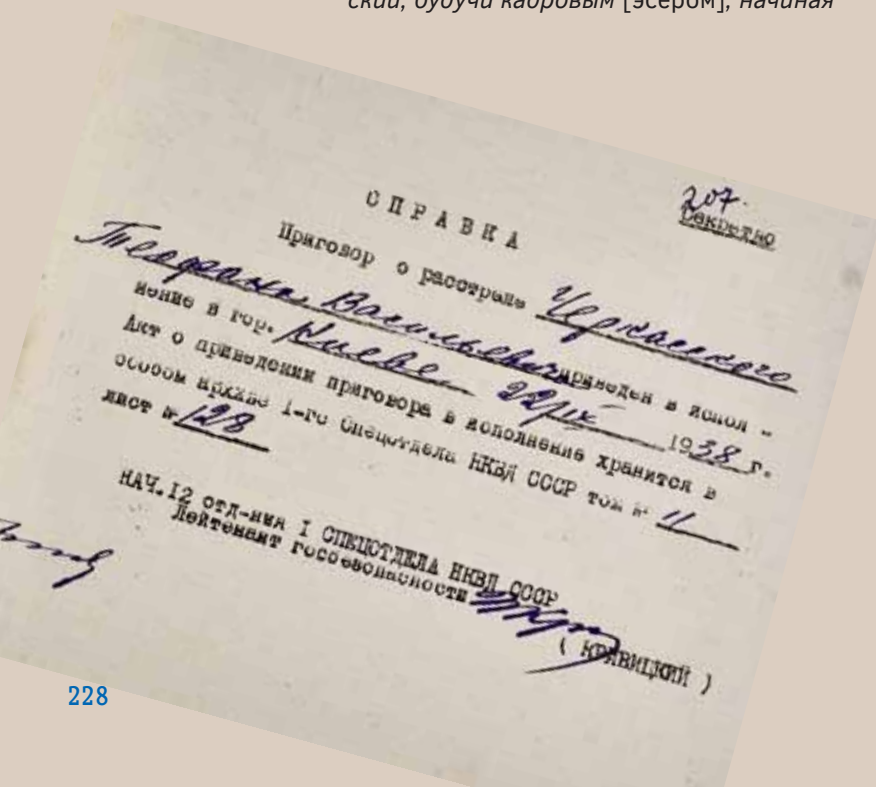
Оригінал. Машинопис
та рукопис на бланку.

Довідка НКВД ССР

про розстріл Т. Черкаського
22 вересня 1938 р.

ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69473-фп, арк. 207.

Принято: Ден. следов.....

Передано: Уполномочен.....

„ Пом. уполном.....

АРХИВ №

Киевск. Губернск. Чрезвычайная Комиссия

по борьбе с контр-революцией, саботажем и преступлениями по должности

ПРИ ГУБЕРНСКОМ

РЕГИСТРАЦИОННО-КАДЕТРСКОЕ ДЕЙСТВИЕ

Д

Володимир
Чехівський

1876–1937

(регистрационная часть) № 267/22

По обвин. гр.

Чехословацкого
Владимира Чехословацкого

016 - 6 Л - Р

Веществ. док. №

Начато

17/11

1922

Окончено

15/11

1922

На

182

листах

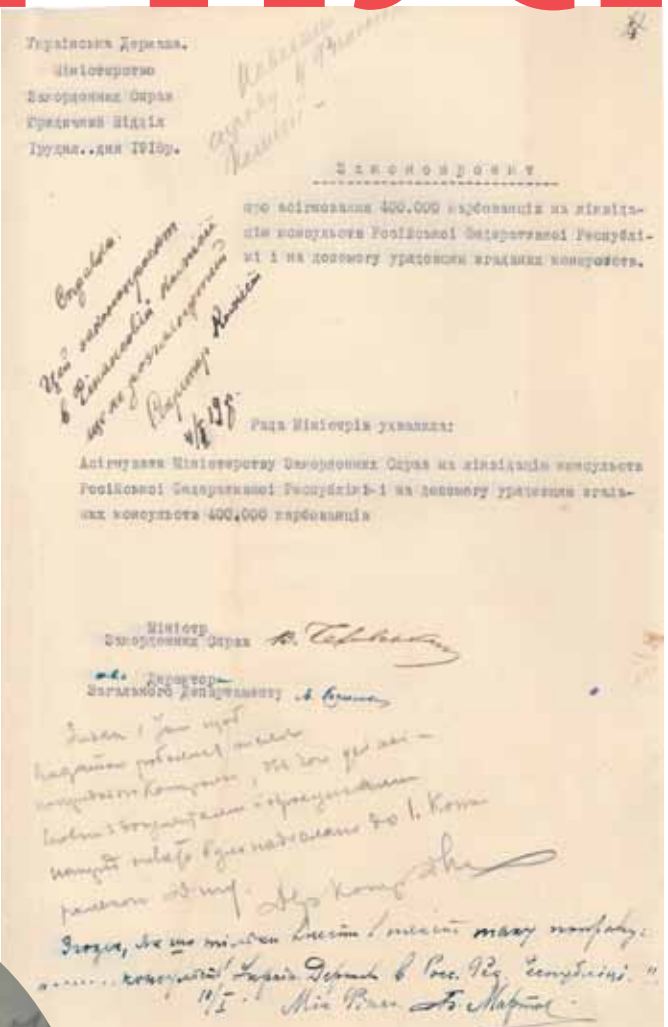
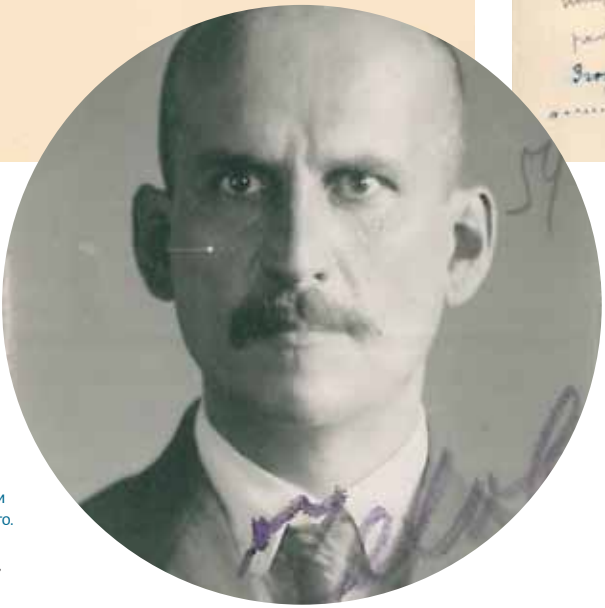
Голова Ради
Народних
Міністрів
Української
Народної
Республіки

Міністр
закордонних
справ
Української
Народної
Республіки

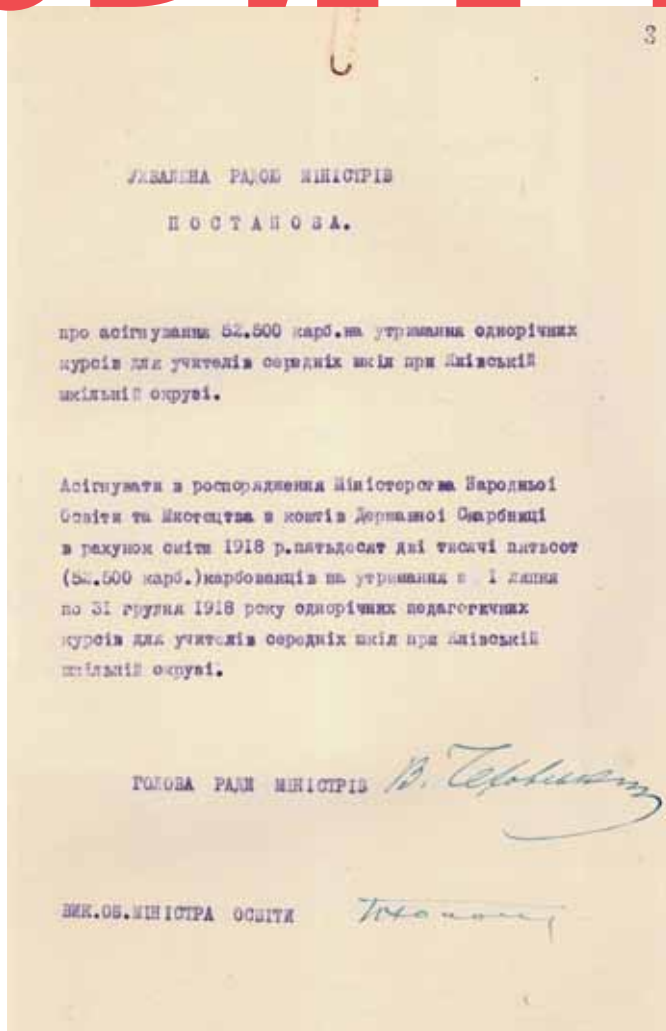
Законпроект про штати Надзвичайних дипломатичних місій за підписом міністра закордонних справ УНР В. Чехівського. Січень 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, spr. 50, арк. 3.

Законпроект про виділення коштів на ліквідацію консульств Російської Федеративної Республіки за підписом В. Чехівського. Грудень 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, spr. 163, арк. 4.

Володимир Мусяйович Чехівський народився у с. Горохуватка Київської губернії (нині село Кагарлицького району Київської області) у родині священика. У 1900 р. закінчив Київську духовну академію, кандидат богослов'я. Із 1897 р. — член студентського гуртка українських соціал-демократів.

У 1901–1904 рр. — помічник інспектора Подільської духовної семінарії у Кам'янці-Подільському, із 1904 р. — Київської духовної семінарії. У 1905–1906 рр. — викладав у Черкаському духовному училищі, учитель історії

Постанова про виділення коштів на однорічні педагогічні курси Київської шкільної округи за підписом В. Чехівського. 30 грудня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 171, арк. 3.

Справоздання Міністерства закордонних справ № 5, підписане міністром В. Чехівським. 27 грудня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3362, оп. 1, спр. 27, арк. 283.

літератури та теорії словесності у Черкаській чоловічій гімназії. У 1905 р. — один із ініціаторів створення Всеукраїнської учительської спілки.

У 1902–1904 рр. — член Революційної української партії, з 1905 до січня 1919 р. — член Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП). За участь у політичній діяльності у 1906 р. висланий до Вологди, у 1907 р. повернувся до Києва.

У 1908–1917 рр. працював в Одеській третій гімназії, комерційному і тех-

нічному училищах. Активний член Української громади і товариства «Просвіта». На початку 1917 р. — редактор одеської газети «Українське слово», очолив Одеський комітет УСДРП.

Член Української Центральної Ради.

Із травня 1917 р. — окружний інспектор Одеської шкільної ради, голова Одеської філії Всеукраїнської учительської спілки, депутат Одеської міської думи. Очолював Херсонську губернську раду об'єднаних громадських організацій, у жовтні — листо-

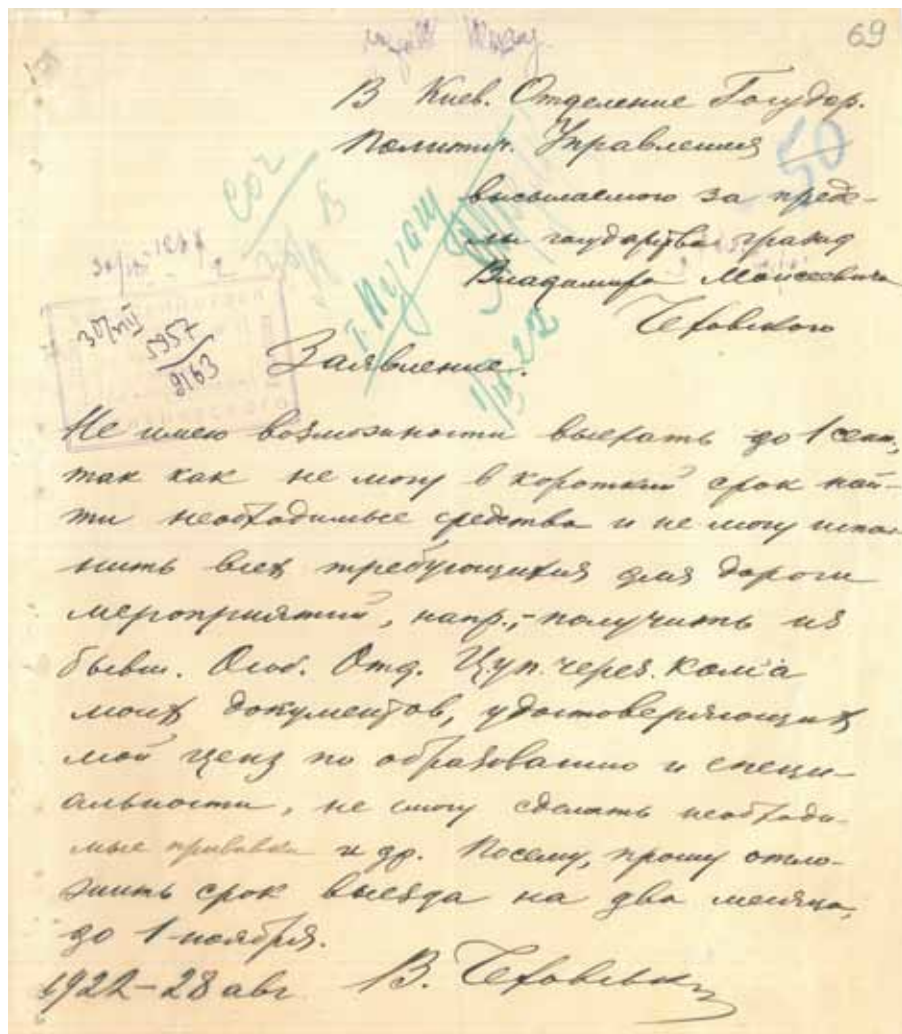
паді 1917 р. — Одеський революційний комітет.

Із листопада 1917 р. — політичний комісар Одеси і губернський комісар освіти Херсонської губернії. У листопаді 1917 р. обраний делегатом Всеросійських Установчих Зборів. Із квітня 1918 р. — директор департаменту віросповідань Міністерства внутрішніх справ УНР.

Перебував в опозиції до Павла Скоропадського, член Українського національного союзу, під час антигетьманського повстання —

Заява В. Чехівського
про відтермінування дати
виїзду за межі країни.
30 серпня 1922 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1,
спр. 52735-фн, арк. 69.

Витяг із паспортної книжки виданої
директором Одеської третьої гімназії
викладачу В. Чехівському 12 червня 1917 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фн, т. 9, арк. 53.

член Українського революційного комітету.

У грудні 1918 р. — лютому 1919 р. — голова Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки, міністр закордонних справ. Один із ініціаторів підписання Акту Злуки УНР і Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), схвалення законів про державну мову, автокефалію Української православної церкви та ін. Розбудовуючи українську державність, водночас пропонував політичний договір із російськими більшовиками. Виступав про-

що спричинило конфлікт із іншими політичними керівниками УНР і подальшу його відставку.

У березні 1919 р. — голова Комітету охорони республіки, що діяв у Кам'янці-Подільському і планував захопити владу в УНР. У 1919–1920 рр. — викладач у Кам'янці-Подільському університеті, із початку 1921 рр. — професор Вінницького інституту народної освіти. Володів грецькою, німецькою і латинською мовами.

Після еміграції уряду УНР залишився на території УСРР. У 1920 р. — один з лідерів Української Комуністичної партії

(незалежних). Арештований співробітниками Подільського ГубЧК у Вінниці згідно з телеграмою Київського ГубЧК у січні 1921 р., але вже у березні був звільнений під підписку про невиїзд. Начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. наполягав на розстрілі В. Чехівського. Але на лаву підсудних через прорадянські погляди не потрапив.

У жовтні 1921 р. брав участь у Першому Всеукраїнському Церковному Со-

борі, який підтвердив автокефалію Української автокефальної православної церкви. Один із ідеологів української церковної автокефалії, прихильник християнського соціалізму, радник митрополита УАПЦ Василя Липківського, організатор Пастирських курсів у Києві. У жовтні 1927 р. — член Другого Всеукраїнського собору УАПЦ. Працював в історико-філологічному відділенні Всеукраїнської Академії наук, професор медичного та політехнічного інститутів у Києві.

Арештований у Києві 17 липня 1929 р. у справі «Спілки визволення України». Засуджений Верховним судом УСРР 19 квітня 1930 р. за ст. 54-2, 3, 4,

8, 11 Кримінального кодексу УСРР до 10 років ув'язнення. Покарання відбував в Ярославському політизоляторі ОГПУ ССРСР, Соловецькому виправно-трудовому таборі (Росія).

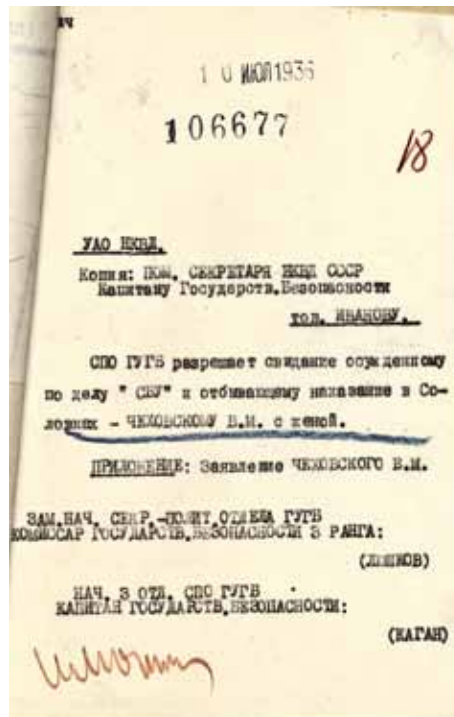
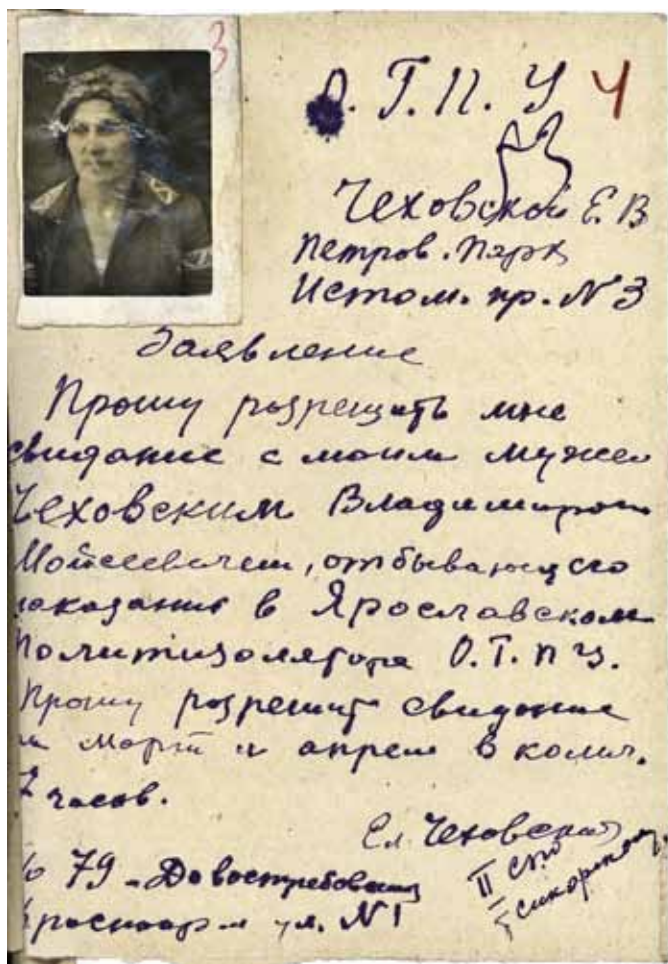
Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 р. був розстріляний 3 листопада

1937 р. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

Дружина — Олена (1884–?), донька — Любов (1907–1923) померла від хвороби в 16 років.

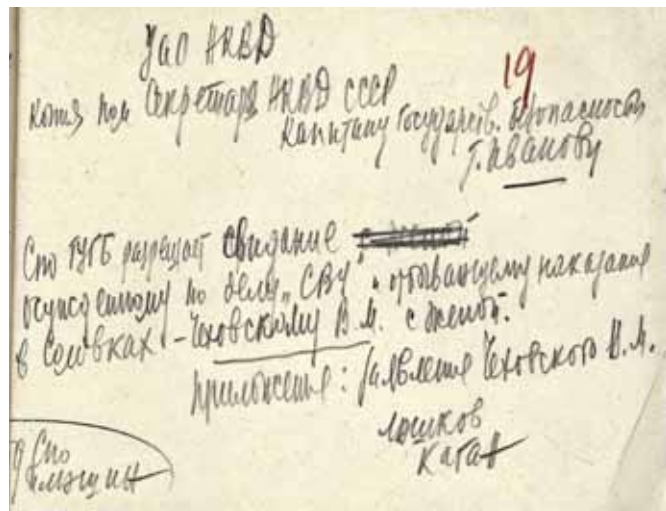
Реабілітований Верховним судом УРСР 11 серпня 1989 р.

Заява О. Чехівської про побачення з чоловіком в Ярославському політизоляторі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 4.

Дозвіл на побачення В. Чехівського з дружиною на Соловках. 10 липня 1936 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 18.

Дозвіл на побачення В. Чехівського з дружиною на Соловках
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 19.

У С С Р

Подольская Губернская Чрезвычайная Комиссия
По борьбе с контр-революцией, спекуляцией и
преступлениями по должности

ПА 1 ГОДЕН НА 1 СЪТБИ

ОРДЕР № 253

Предъявитель сего тов. Бугка и Скизук
заявляется произвести обыск, арест, выемку документов, ценностей,
личных и конфискацию оружия у гр. Чеховского
связующего по уа. д. № кв. №
вспом. от обыска задержать гр. Чеховского
г. Винница.
17 июля 1921 г.

[Handwritten signature]

Ордер на обыск
та арест
В. Чехівського.
17 січня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр.
69270-фп, т. 9,
арк. 1.

Протокол допиту В. Чехівського по «справі уряду УНР»

Киевская Губернская Чрезвычайная
Комиссия
ПО БОРЬБЕ С КОНТРРЕВОЛЮЦИЕЙ,
СПЕКУЛЯЦИЕЙ, ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ
ПО ДОЛЖНОСТИ И БАНДИТИЗМОМ

Секретно-Оперативный Отдел.

ПРОТОКОЛ №

«.....» 21/І 1921 г. я, Дежурный
След[ователь] уполномоченный Киевской
Губчрезкомиссии допросил гр. Чеховского
в качестве обвиняемого в.....

по делу №..... и он показал:

1. Фамилия Чеховский
2. Имя и отчество Владимир Моисеевич
3. Возраст 44
4. Происхождение из почетных гражд-
дан

5. Социальное положение Учитель
6. Место прописки г. Киев
7. Адрес г. Винница Подольск[ой]
Губер[нии] Романовская ул., д. 63
8. Род занятий профессор
Винницк[ого] Высшего Института
9. Имущественное положение-....
10. Семейное положение женат
11. Партийная принадлежность член
УКП, Удост[оверение] № 289
12. Образование Высшее
13. Судимость под судом не состоял
14. Чем занимался и где служил

а) при Керенском был учителем
гимназии

б) при Гетмане тоже

в) при Директории был
председ[ателем] совета министров
при Директории до объявления войны
Сов[етской] России

г) при Советской власти был в Га-
лиции

д) при Деникине был в К[амеиц]-
Подольске

е) при польско-петлюровской влас-
ти был в Виннице

За что арестован точно не знаю, но
по словам сотрудника Подольской Губчека,

Постанова
слідчого Київської
ГубЧК про
взяття під варту
В. Чехівського.
21 січня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр.
69270-фп, т. 9, арк. 5.

5 4

Дежурному по тюремному под'отделу.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

2/1 1921 года. Я дежурный следо-
ватель Киевской Губернской Чрезвычайной Комиссии по борьбе с
контр-революцией, бандализмом, спекуляцией и преступлениями по
должности, опросил гражданина Чеховского Владимира
Моисеевича
арестованного по ортн. Подольской по Губ. Чрез. Ком.
за № 489 нахожусь нужным граждани Чеховского
заключить под стражу
согласно тамер предубеждения т. Махота
лицити 30 С.О.О.

Дежурный следователь *[Handwritten signature]*

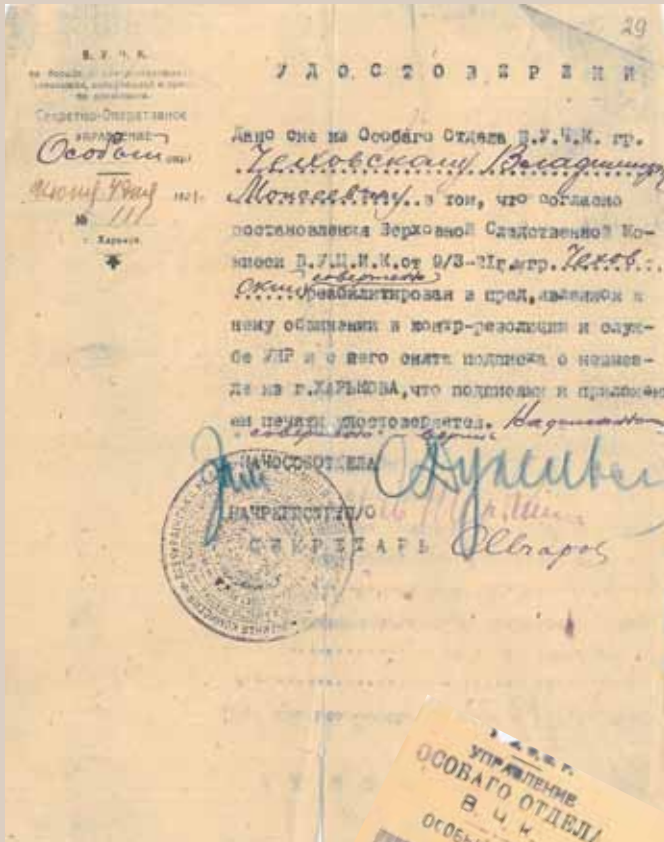
Отметки: 1-я в какой тюрьме
содержать |
2-я в какой камере
содержать | (одназначный или общий)

Висновок про направлення В. Чехівського зі слідчими матеріалами до Харкова. 1 лютого 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 9, арк. 6.

производившего у меня обыск, арестовываюсь согласно телеграммы К.Г.Ч.К. Допускаю, что я арестован потому, что был Председателем Совета Министров в начале власти Директории в г. Киеве. Но моя позиция по отношению к Советской власти при Директории неизвестна, лицам, ставившим мне вину моего председательства в министерстве Директории.

Протокол мною прочитан
[В. Чехівський]
Деж[урний] Следователь
[підпис нерозбірливий]

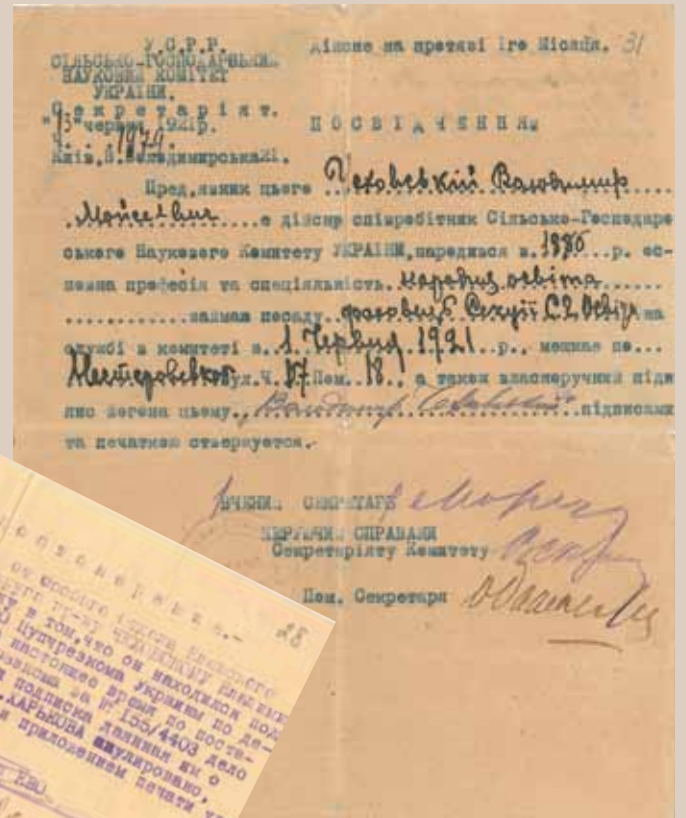

Посвідчення співробітника Сільсько-Господарського Наукового Комітету України В. Чехівського. 13 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 31.

Принадлежность к укр[аинской] Коммунистической партии в настоящее время находится в неопределенном положении вследствие устно заявленного мною несогласия с программой партии в религиозном вопросе.

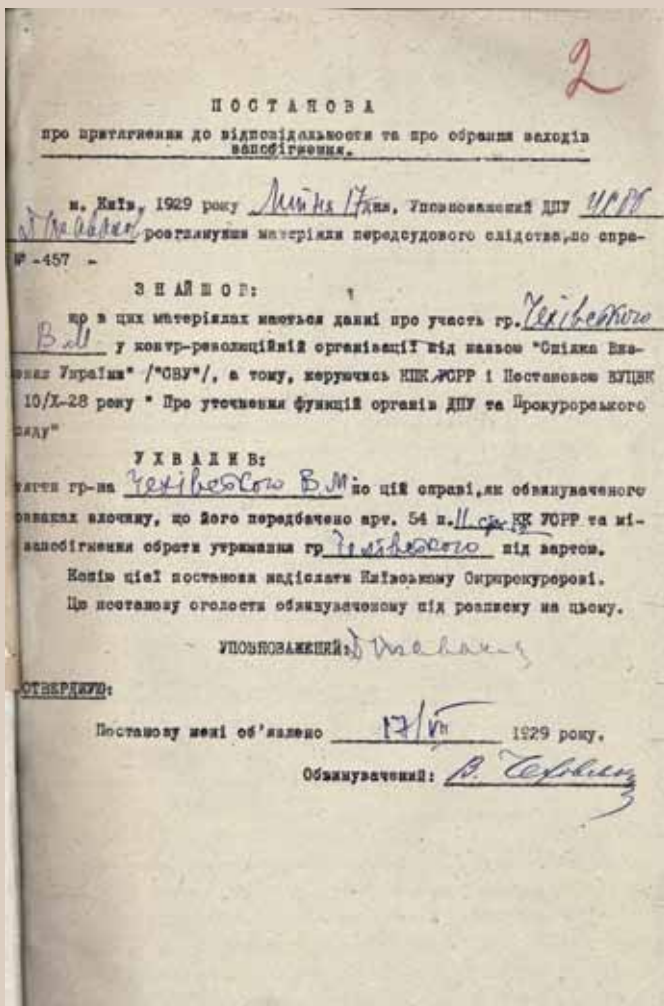
[В. Чехівський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 9, арк. 4.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Посвідчення ВУЧК видане В. Чехівському про реабілітацію і скасування підписи про невізд з м. Харкова. 4 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 29.

Посвідчення про скасування підписи про невізд з м. Харкова, видане В. Чехівському. 1 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 28.

Постанова ГПУ про притягнення до відповідальності В. Чехівського у «справі СБУ» та взяття його під варту. 17 липня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 45, арк. 2.

чався на Радянській Україні. Відзначивши своє розуміння на першому ж зібранні, я при такому розумінні і залишився. Ніхто того не заперечував; б) Спілка була поєднанням культурно-громадським і політичної боротьби не вела; в) Ніяких функцій від «Спілки» я не виконував; г) Після першого засідання за роки три і до останку ніякої роботи не проводив в «Спілці», бо і засідань не було, і не говорив ні про «Спілку», ні про її справи ні з ким. Не маючи роки ніяких відомостей про «Спілку», я вважав, що вона припинила своє існування фактично, перестав і думати про неї вже два роки; г) На першому і єдиному засіданні «Спілки», що відбулось, своїм виступом про розуміння «визволення України» я лише загально відмежував «Спілку» від змішування її з орієнтаціями, що шукали б визволення

Характеристика на в'язня 8-го Соловецького відділення ББК-НКВД В. Чехівського. 18 серпня 1936 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 47а, арк. 17.

Радянської України». Я покладав думку пізніше розкрити більш ґрунтовно своє розуміння визволення і показати шлях, що ним має йти життя до визволення всієї Соборної України, себто, поєднання Буковини, Закарпаття, Галичини та Волині (що під Польщею) з Радянською Україною. Ця робота повинна бути на дальніших засіданнях. На них я мав намір розкрити ту свою думку, що єдиною і основною базою визволення України, що вже сталося, є Радянська Соціалістична Республіка Українська з цілою її державністю, з її спілкою з СРСР, з її соціальною і національною політикою, і що на цім ґрунті можна і треба шукати шляхів і до остаточного визволення від пережитків старого часу і в культурі, і в громадянстві, від елементів буржуазного прошарування, що ще не зникли, а також і до визволення Соборної України. Через відсутність у «Спілки» імпульсів до діяльності, діяльність її після першого ж засідання не йшла далі і засідання не продовжувалися, через те питання назви «Спілка визволення України» зосталась не сформульованою до кінця, хоч і обмеженою.

[Володимир Чехівський]

Подав 31-VII-1929 р.

Допросил [Підпис нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 45, арк. 47-50. Оригінал. Рукопис.

СПРАВКА № _____

на ЧЕХОВСКОГО Владимира Ивановича

ЧЕХОВСКИЙ Владимир Иванович, 1876 года рождения, гр. СССР, уроженец с. Горюковатки, Киевской области, служащий, образование — профессор историк.

Являлся членом ЦК УСД, премьером, министром УИР, в период 1926—1927 гг. был заместителем председателя СДУ. Вел активную повстанческую работу и руководил деятельностью этой организации. По поручению председателя к/р. организация, организовал Авто-Кафальную Питерку СВУ. Проводил задание СВУ завербовать из среды церковников наиболее пригодных для командной и организаторской к/р. работы, кадры для вооруженного восстания против Сов. власти. Вербовал для роли политический руководителей к/р. организации бывших Петляровских старшин и атаманов повстанческих банд.

Организовал через завербованных кадры повстанческого и антисоветского элемента. Препятствовал первым в Польше частым контрреволюционным штабам. Периодично являлся в Польше на ил. трибуны для к/р. агитации.

Верховным судом УССР от 19/IV-30 года по ст. 54-2, 4, 6, 11 УК УССР осужден на срок 10 лет.

Нач. Соловешкой Тюрмы ГУГБ
Ст. Майор Государственной Безопасности:
(Апостер)

Пом. Нач. Соловешкой Тюрмы
Капитан Государственной Безопасности:
(Рябенко)

ЧЕХОВСКОГО
Владимира Ивановича
РАСПУЩЕНА.

Довідка начальника
Соловещької тюрми
на В. Чехівського
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп,
т. 47, арк. 1.

Виписка
з Соловещької тюрми
щодо В. Чехівського
ГДА СБУ, ф. 6,
стр. 67098-фп, т. 47,
арк. 19.

Витяг із свідчень В. Чехівського даних
у грудні 1929 р. по «справі СВУ»

Зведені показання про контрреволюційну
організацію та діяльність СВУ і мою
участь в ній

[...]

Я працював в революційних організаціях України з 1897 р. З 1900 р. був членом РУП, а з 1905 і до 1919 [рр.] — УСДРП. Боровся проти націоналізму, стояв за інтернаціоналізм: сприяв недопущенню погрому в Черкасах 1905 р. і недопущенню погрому в Кам'янці 1919 р., як член Комітету охорони республіки, ставив завдання — поєднання з Рад[янською] владою. Боровся за Рад[янську] владу, протестуючи проти ухилу до буржуазної орієнтації верхівки Центр[альної] Ради і внісши на VIII сесії Центр[альної] Ради внесення про негайне замирення з Рад[янською] владою. Пішов в повстання проти бурж[уазної] влади гетьмана за Рад[янську] владу на Україні, коли був членом Рев[олюційного] Ком[ітету] України. В жовтневі дні в Одесі на чолі Рев[олюційного] Ком[ітету], скинувши тимчасовий уряд, передав владу в Одес[ькому] Окрузі Рад[янській] владі. В Директорії весь час стояв за Рад[янську] владу, послав посольство до Держ[авного] Уряду РФСР. Пропоновані умови Предсовнаркома В.І. Ленін прийняв і підписав, як і т. т. Чичерін та Красін. Коли Директорія ухилилась до антантовської орієнтації, я одійшов і від Директорії, і від партії. Залишившись самотою, я виступав публічно і в Кам'янці, і в Вінниці 1919—[19]20 р. За Рад[янську] владу.

[...]

[Володимир Чехівський]

1929 року

29 грудня Допитував [Джавахів]

ГДА СБУ, ф. 6, стр.

67098-фп, т. 47, арк. 78,
113—114.

Оригінал. Рукопис.

Акт про виконання смертного
вироку особливої трійки УНКВД
по Ленінградській області щодо
В. Чехівського. 3 листопада 1937 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 47, арк. 20.

Книгу підготовано на основі архівних справ:

ГДА СБУ

- Ф. 5. *Кримінальні справи на nereабілітованих осіб*: спр. 11845; спр. 55435.
- Ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*: спр. 44987-фп; спр. 59881-фп; спр. 62447-фп (КНС); спр. 64675-фп (КНС); спр. 67098-фп; спр. 68428-фп; спр. 69270-фп; спр. 69473-фп; спр. 70713-фп; спр. 71178-фп; спр. 71179-фп; спр. 75160-фп.
- АП УСБУ в Житомирській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 4920-п.
- АП УСБУ в Одеській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 27008-п.
- АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 16535-с.
- АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 036019.

ЦДАВОУ

- Ф. 9. *Міністерство народного господарства Української Народної Республіки, січень 1919 р. — м. Київ, червень-листопад 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, травень 1920 р. — м. Київ, липень-серпень 1920 р. — м. Кам'янець-Подільський, з 1921 р. — м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 38.
- Ф. 1063. *Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Житомир, з квітня — м. Київ*, оп. 1, спр. 1, оп. 3, спр. 1.
- Ф. 1064. *Рада Міністрів Української Держави, м. Київ*, оп. 1: спр. 4; спр. 7; спр. 138; спр. 278.
- оп. 2: спр. 16, спр. 20.
- Ф. 1065. *Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Київ, м. Кам'янець-Подільський, травень 1920 р. — м. Київ, липень-серпень 1920 р. — м. Кам'янець-Подільський, з 1921 р. — м. Тарнів (Польща)*, оп. 1: спр. 1; спр. 2а; спр. 6; спр. 8; спр. 12; спр. 26; спр. 50; спр. 163; спр. 168; спр. 171.
- оп. 4; спр. 8; спр. 57.
- Ф. 1092. *Міністерство внутрішніх справ Української Народної Республіки, м. Київ, м. Вінниця, м. Проскурів, м. Рівне, м. Кам'янець-Подільський, Станіслав, Тарнів*, оп. 6, спр. 2.
- Ф. 1115. *Українська Центральна Рада, м. Київ, з 08.02.1918 р. — м. Київ*, оп. 1: спр. 1; спр. 29.
- Ф. 1143. *Волинська окружна комісія по виборах до Українських Установчих Зборів, м. Житомир Волинської губернії*, оп. 1, спр. 6.
- Ф. 1157. *Київська окружна комісія по виборах до Українських Установчих Зборів, м. Київ*, оп. 1: спр. 32; спр. 44.
- Ф. 1429. *Канцелярія Директорії Української Народної Республіки, м. Київ, з лютого 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, з грудня 1920 р. — Польща, Чехословаччина*, оп. 1: спр. 7; спр. 9.
- оп. 2: спр. 1; спр. 6; спр. 54.
- Ф. 1434. *Міністерство фінансів Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 1.
- Ф. 1509. *Міністерство фінансів УНР, січень 1919 р. — м. Київ, лютий 1919 р. — м. Вінниця Подільської губернії, квітень 1919 р. — м. Ровно, Волинської губернії, листопад м. Кам'янець-Подільський, Подільської губернії, 1920 р. — м. Кам'янець-Подільський, м. Вінниця, м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 31.
- Ф. 2094. *Народне міністерство шляхів Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 2.
- Ф. 2197. *Народне міністерство продовольчих справ Україн-*

- ської Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 113.
- Ф. 2201. *Міністерство освіти Української Держави, м. Київ*, оп. 1: спр. 53; спр. 80.
- Ф. 2582. *Міністерство народної освіти Української Народної Республіки, мм.Київ, Вінниця, Кам'янець-Подільський, з 1920 р. — Польща*, оп. 1, спр. 4.
- Ф. 2592. *Народне міністерство закордонних справ УНР, м. Київ*, оп. 1, спр. 84.
- Ф. 3084. *Міністерство торгів та промисловості Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 4.
- Ф. 3205. *Особиста канцелярія Голови Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Вінниця, з 1920 р. — на тер. Польщі*, оп. 1, спр. 57.
- Ф. 3305. *Міністерство праці Української Народної Республіки, м. Київ, з 1920 р. — м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 10.
- Ф. 3325. *Державний контроль Української Держави, м. Київ*, оп. 1, спр. 213.
- Ф. 3362. *Державний контроль Української Народної Республіки, м. Київ, з 1920 р. — Польща*, оп. 1, спр. 27.
- Ф. 3696. *Міністерство закордонних справ Української Народної Республіки, м. Київ, з листопада 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, з травня 1920 р. — м. Вінниця, м. Тарнів (Польща)*, оп. 2: спр. 17; спр. 170; спр. 552.
- оп. 3, спр. 7.
- Ф. 3697. *Дипломатична місія Української Народної Республіки в Латвії, м. Рига*, оп. 1, спр. 1.
- Ф. 3766. *Міністерство закордонних справ Української держави, м. Київ*, оп. 2, спр. 3.
- Ф. 4453. *Безпалко Осип — видавець і редактор соціал-демократичного часопису «Боротьба» в Чернівцях, активний діяч СБУ в таборах військовополонених українців в Німеччині, член ЦК УСДРП, член Української Центральної Ради, міністр*

праці УНР, лектор Господарської академії, оп. 1: спр. 1; спр. 19.

ЦДАГОУ

- Ф. 263. *Колекція позасудових справ реабілітованих*, оп. 1: спр. 52735-фп; спр. 62447-фп; спр. 64675-фп.

ДАХО

- Ф. Р-6452. *Кримінальні справи на репресованих громадян м. Харкова та Харківської області*, оп. 3, спр. 650

Фотографії:

Галузевий державний архів Служби безпеки України, Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, Український інститут національної пам'яті, Архів Центру досліджень вивольного руху, Музей Української революції 1917–1921 років, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Віртуальний музей УНР, відкриті джерела.

ФОТОГРАФІЇ НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ.
Перший Генеральний секретаріат Української Центральної Ради.
Стоять (зліва направо): П. Христюк, М. Стасюк, Б. Мартос, Сидять (зліва направо): І. Стещенко, Х. Барановський, В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра (1917 р.)

Уряд та вище командування Армії УНР. Перший ряд (зліва направо): І. Омелянович-Павленко, А. Левицький, С. Петлюра, О. Саліковський, М. Омелянович-Павленко, Г. Базилівський. Другий ряд (зліва направо): Є. Архипенко, О. Удовиченко, невідомий, О. Галкин, О. Загородський, П. Красний, М. Безручко, А. Долод, П. Ліпко, А. Гулий-Гуленко, С. Тимошенко (с. Ялтушків Барського району Вінницької області, 7 листопада 1920 р.).

ФОТОГРАФІЇ НА ДРУГІЙ СТОРІНЦІ.
Обвинувачені у «справі уряду УНР» (ЦК УПСР) напередодні засідання Ревтрибуналу. Сидять (зліва направо): Ю. Ярослав, І. Часник, Н. Петренко, І. Лизанівський, В. Голубович (травень 1921 р.).

Зала засідань судового процесу у «справі СБУ» (м. Харків, 1930 р.).

Науково-документальне видання

Горе переможеним.
Репресовані міністри
Української революції

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту історії України НАН України
Протокол № 11 від 11 грудня 2019 р.

Автори та упорядники

Андрій Когут (відп. упор.), Роман Подкур,
Віталій Скальський, В'ячеслав Василенко,
Наталія Григорчук, Надія Савченко

Редакційна колегія

Геннадій Боряк, Владислав Верстюк,
Наталія Маковська, Ольга Бажан,
Анатолій Хромов, Валерій Огороднік

Науково-допоміжна робота

Володимир Бірчак, Віталій Говоруха, Ірина Лябах,
Анна Моргун, Анна Олійник, Данило Саламін,
Володимир Скиба, Світлана Стеценко, Андрій Тищенко

Додрукарська підготовка: Юрій Марченко

Дизайн та верстка: Мітя Кобринський

Редактор: Віталій Хропко

Горе переможеним. Репресовані міністри Української революції / Упоряд.:
А. Когут (відп. упор.), Р. Подкур, В. Скальський, В. Василенко, Н. Григорчук,
Н. Савченко. — К.: К.І.С., 2018. — 240 с.

ISBN 978-617-684-233-0.

Архівні документи комуністичних репресивних органів та Української революції 1917–1921 років висвітлюють ціну поразки для двадцяти трьох міністрів періоду першої Української Незалежності. Усі вони були репресовані комуністичним тоталітарним режимом, передусім, саме за їхню державницьку діяльність. Книга буде корисна усім, хто цікавиться історією становлення української держави, та особливо громадським і політичним діячам.

